

પ્રકાશક—

મહેતા કાન્તિલાલ રાયચંદભાઈ
(જી. અમદાવાદ) સુ. સાણંદ

પોસ્ટેજના પચાસ ન. પે. મોકલનારને
પ્રકાશક પાસેથી લેટ મળશે.

જુદા જુદા ગામોની માનદ્રવ્યની રકમમાંથી આ પ્રતિકા
પ્રગટ કરવામાં આવી છે.

: મુદ્રક :

મહેતા અમરચંદ બેવરા
જી. અમદાવાદ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ
પા. નં. ૧૫૫ (મી. ૨૫)

અધ્યાજિલિ

દર્શન-જ્ઞાન અને ચારિત્ર્ય રતનચોની, સુંદર
આરાધના કરાવનાર તેમ સુદેવ સુગ્રહ અને સુધર્મીય
તત્ત્વજ્ઞાને અર્પણ કરી મારા હૃદયને સુંદર રિચારોની
સોરભથી ખૂબ સુવાસિત બનાવનાર પરમારાધ્ય પ્રાનઃ-
રમરણીય પરમપૂજ્ય સ્વર્ગીય આચાર્યદેવેશ શીમા
વિજયજિનિધીશ્વરજી મહારાજના કરકમલમાં આ
પુસ્તિકાને સમર્પણ કરી વતિકમિલ કૃતાર્થતા અનુભવતાઃ

આવધીના ચરણકિંકર

પ્રવીણની

અનેકટઃ વંદના.

પ્રા સં ગિ ક

પ્રસ્તુત પુસ્તિકા એ મોટા કમવાદ, તત્ત્વવાદ કે ધર્મવાદની ચર્ચા કરનારો મોટો મન્થ નથી. અને તેથી જ તેની પ્રસ્તાવનાની બહુ આવશ્યકતા ન હોય એ સ્વાભાવિક છે.

હવે એ માટે બે બોધ લખવા અનુચીત તો ન જ ગણાય.

આ પુસ્તિકાની પ્રથમ આવૃત્તિ ટુંકે વખતમાં જ ખતોસ થતા આવેલ હોઈ, તેની બીજી આવૃત્તિ પ્રગટ કરવાનું હમેશો ઉચિત પામું છે.

આ પુસ્તિકામાં જ્ઞાન સાથે ગમ્મત આપનારા લગભગ નાના-મોટા કિર્તિઓ મળે છે, જે આવૃત્તિમાં પોતાના જીવનમાં પડેલો તત્ત્વ માટે ખૂબ જ કિર્તિઓ થઈ પડેલો એમ દર્શાવું છે.

આ આવૃત્તિમાં કેટલા કિર્તિઓ રૂબરૂ પંચામૃત મદારાજ શ્રીમદ્ ભટ્ટાચાર્યજીના નામી. નું ટુંક જીવનચરિત્ર આપવામાં આવ્યું છે. તેમ જ તેમના પંચકોનું હૃદય ખૂબ પૈરાગવામિત અને એમ છે.

આ પુસ્તિકામાં નવે જણનાં મનના આવા માટે પૂરું પંચામૃત મદારાજ શ્રીમદ્ ભટ્ટાચાર્યજીના નામી. નું ટુંક જીવનચરિત્ર આપવામાં આવ્યું છે. તેમ જ તેમના પંચકોનું હૃદય ખૂબ પૈરાગવામિત અને એમ છે.

: ૫ :

અતે સૌ કાંઈ 'વિચારે સૌરભ' નામના યુક્તકને સાજાંત
વાંચી-વંચાવી મુંદર વિચારોની સૌરભથી સ્વ-પરના હૃદયને સુરા-
સિત બનાવી લેખકના પ્રયાસને સફળ બનાવે એ જ એક અમિટલા.

પ્રેસદોષથી અગર મતિમાંલતાથી જે કાંઈ સાજવિરહ સખાયું
હોય તેની ક્ષમા માગીએ છીએ.

—પ્રકાશક

અ નુ ક મ ણિ કા

નંબર	વિષય	પાના
૧	શોભી જા જો માનવી ...	૧ થી ૪
૨	માટે જા હજુ પરત્ર છો...	૫ થી ૬
૩	તેથી તને શું ? ...	૭ થી ૮
૪	યાદ રાખો ...	૯ થી ૧૦
૫	આટલું તો જરૂર વાંચો...	૧૧
૬	તે જ માન્યુ' જ્ઞાન ...	૧૨ થી ૧૩
૭	માનવ જન્મની મહત્તા ..	૧૪ થી ૧૫
૮	મનુ' પરજાગત...	૧૬ થી ૧૭
૯	બચ્ચકા બાઈ...	૧૮ થી ૧૯
૧૦	વિષયોત્તી બચ્ચકરતા ...	૨૦ થી ૨૧
૧૧	નંદા દેવતા વધી મનુ' કો ? ...	૨૨ થી ૨૩
૧૨	નંદા ના નમો પાનાં...	૨૪ થી ૨૫
૧૩	કેવળ મેલો...	૨૬ થી ૨૭
૧૪	નંદા કે બચ્ચકરતા ...	૨૮ થી ૨૯
૧૫	નંદા ના નમો ...	૩૦ થી ૩૧

નેવર	વિવર	પાના
૧૬	ધર્મ વિનાનું જીવન એજ પશુ જીવન ...	૩૩ થી ૩૪
૧૭	મરજીથી શા માટે ડરી છો ? ...	૩૫ થી ૩૬
૧૮	જીવો અને જીવવા રો ...	૩૭ થી ૪૧
૧૯	ગોતે શુભાવશનું છે ? ...	૪૨ થી ૪૪
૨૦	હાથના કપાળ રૂપે વાગે છે ...	૪૫ થી ૪૭
૨૧	પણ પછી શું ? ...	૪૮ થી ૫૦
૨૨	સ્વાર્થો જગત... ...	૫૧ થી ૫૩
૨૩	સાચી ઇતિહાસ... ...	૫૪ થી ૫૫
૨૪	ધર્મનો દુઃખ સાર ...	૫૬ થી ૫૭
૨૫	રાત્રીની અને પીપરીયા મલ્યા ...	૫૮ થી ૫૯
૨૬	ધર્મને ઘેર ધાડ દોષ જ નહિ ...	૬૦ થી ૬૨
૨૭	એક દંત કથા... ...	૬૩ થી ૬૫
૨૮	રેડીયો કુવો ...	૬૬ થી ૬૭
૨૯	નપુલે ગાયના ધીમાં ...	૬૮ થી ૭૦
૩૦	બોલો પણ બોલો નહિ... ...	૭૧ થી ૭૩
૩૧	કાકા કહેનાંતા ...	૭૪ થી ૭૬
૩૨	સંપ ત્યાં જ્યાં ...	૭૬ થી ૮૧
૩૩	દાણે તેજ સાથે ...	૮૨ થી ૮૩
૩૪	કહે કુરસદ કપારે મળ્યો ? ...	૮૪ થી ૮૭
૩૫	જેના સાથે તેના યોગ નહિ ...	૮૮ થી ૯૯
૩૬	અલ્યા દને છે કેમ ? ...	૯૦ થી ૯૨
૩૭	તે વિધાનો નપુનો હશે ? દેશનાથનું કંઠજી... ...	૯૩ થી ૯૭

નંબર	વિષય	પાના
૩૮	આંખો ખુલી છે ત્યાં સુધી જ ...	૯૮ થી ૧૦૧
૩૯	સૌથી મોટું દિસક પ્રાણી કોણ ?...	૧૦૨ થી ૧૦૪
૪૦	સગવડો નોંધએ છે પણ...	૧૦૫ થી ૧૦૬
૪૧	માન સાથે ક્રિયાની જરૂર ...	૧૦૭ થી ૧૧૧
૪૨	આ તો સાધર્મિક વાતસલ્ય કે પાપક વાતસલ્ય ?...	૧૧૨ થી ૧૧૪
૪૩	ઢીલ કરશો નહિં હો ? ...	૧૧૫ થી ૧૧૬
૪૪	માત્રક કે ઉપદેશક ? ...	૧૧૭ થી ૧૧૯
૪૫	કંસારાના કણ્ઠતર ...	૧૨૦ થી ૧૨૨
૪૬	વચન પુષ્પાંજલી ...	૧૨૩ થી ૧૨૮
૪૭	ગોદાન ગેન્ટેન્સીઝ ...	૧૨૯ થી ૧૩૩
૪૮	ગીતીણ રત્નકલ્પિકા ...	૧૩૪ થી ૧૪૦
૪૯	પ્રાકૃત સુભાષિત સંચય... ..	૧૪૧ થી ૧૪૩
૫૦	સુભાષિત ભાવના પુષ્પો... ..	૧૪૪

“પૂવ પંચાસજી શ્રી મહિમાવિજયજી ગણિવરની”

—: જીવન સૌરભ :—

ભવ્ય ભારતવર્ષની ત્યાગથી પવિત્ર યજ્ઞેલ ભૂમિનો એવો કથો અણુ હથે કે, જેમાં કોઈ ને કોઈ વૈરાગ્યમય આત્માના ભવ્ય ત્યાગની અપરિચીમ માધુર્યથી છવોછલ ઉભરાતી કહાનીના વૈરાગ્ય ઘંટેનો પ્રતિધોષ નહીં શુંજતો હોય !

ભારતવર્ષ એટલે માનવતાની માતૃભૂમિ, ત્યાગ અને વિરાગની જનેતા; સંઘમનું સંસ્કારપાત કરાવતી પ્રશાન્ત અમૃત સરિતા; અને શિવરમણીના અવર્ણનીય સ્વયંવરનો અનુપમ મંડપ !

આ ભૂમિના આયત્વના અમીથી જેના અણુએઅણુ રસાય છે, એવી ભારતભૂમિના શુષ્ક ગાતાં ત્રિ-મુનિઓની, મહાત્યાગી મહર્ષિઓની, ધર્મતીર્થંકર દેવાધિદેવોની વાણીનો અવાહ વણ અટક્યો વહો જ ગયો છે.

જેના શુષ્ક ગાતાં લોકોત્તર પુરુષો અટક્યા નથી, એવી ભૂમિની ગોદમાં જન્મ લેવો એ જેવા તેવા સૌભાગ્યનું સૂચક નથી ! આ ભૂમિની ગોદમાં જન્મ લેવા માટે દેવો પણ ઝંખે છે ! આવી ભૂમિ લાડીલાઓ મહાપુરુષથી જ અહીં જન્મ્યા હોય છે, એ શંકા વિનાની વાત છે.

આવા ત્યાગથી પવિત્ર ણનેલ ભારતવર્ષમાં વર્તમાનકાળમાં ગરવી ગૂજરાત, શ્રમણ ભગવાન મહાવીરના ધર્મોપદેશો પાળવા પ્રચારવામાં, અગ્રસ્થાન ધરાવે છે. શ્રમણ ભગવાન મહાવીરના ત્યાગપંથના ચરણે અનેકાનેક સુંદ્રમાલ પુરુષરત્નોને અર્પવામાં આજ ઘણી શતાબ્દિઓથી ગુજરાત મોખરે છે. શ્રમણ ભગવાન મહાવીરે તીર્થ, અવશ્ય, બિહારમાં પ્રવર્તાવ્યું. એ માટે બિહાર પવિત્ર છે, ધન્ય છે. ચરમ તીર્થપતિના વર્તમાન શાસનનું ઉદ્ભવસ્થાન છે, એમાં શંકા નહીં પણ વર્તમાનકાળ આપણને કહે છે કે એ શાસનનો પ્રાદુર્ભાવ ભલે બિહારમાં થયો, પણ ગૂજરાત એના આધારસ્તંભ સરું છે.

આવા ગુજરાતના ગૌરવ સરું સુરત શહેર. ઇતિહાસ પ્રસિદ્ધ ! વ્યાપારનું ધામ અને શ્રી જિનમંદિરો તથા અનેક શ્રદ્ધાળુ શ્રાવકોથી શોભીતું !

સુરત શહેરમાં જોઈ શાવક વસે છે. શ્રીમંત અને શાંતિએ જોડાવાત. જેચંદ્રભાઈ જોમનું નામ. જેચંદ્રભાઈ બારે ધર્મી. ધર્મ પર જોમને બારે અનુરાગ. જોમના પિતાનું નામ કમાચંદ્રભાઈ.

જેચંદ્રભાઈને બાળપણથી જ સંયમ લેવાની ઈચ્છા હતી. પણ માનવીને જેટલી ઈચ્છા થાય જેટલી બધીય ઈચ્છાઓ સરળ છે તે જ થાય છે ? માનવને, બાળ્ય માનવને કશું ન મેડતીય કમનાં સંયોગસાદિથી સંસારની અસારતાનું બાન છે. સંયમ જેવું જોઈ. અને સંયમ લાગવા માટે એ આત્મા પ્રવૃત્તિથી બને. પણ ત્યાં મુખી અરિત માનવીય કમનાં જેવે નહીં હિન મુખ્ય ત્યાં મુખી અગત્યની બાવડીયાની પ્રવૃત્તિ

સંભવે જ નહિ જોઈતું જ નહિ પણ ભોગપુણ્ય પ્રબલ જેટલું હોય તો સંસારની ભોગ કેદમાં એ બાંધ્યા વિના રહે પણ નહીં.

જેયંદમાધને પણ કદાચ આવું જ બન્યું હોતું

ક્યાં સંસારને લાત મારવાની ઇચ્છા અને ક્યાં સંસારની લાત ખાવાનું નક્કર સત્ય ?

ક્યાં દીક્ષાર્થી આત્માની મુગ્ધતા અને ક્યાં ત્રણ ત્રણ મારની લામકેદમાં ભોગની જાંજીરમાં જકડાવાની પ્રત્યક્ષ પરિસ્થિતિ ?

સંયમ એટલે મહાકષ્ટ !

સંયમ એટલે સામે આવતાં મુખોને તરછોડીને શ્વેચ્છાએ ડુબ મારી લેવું !

સંયમ એટલે જીવનમુક્તિનો સંશ્ચામ !

સંયમમાં મહાકષ્ટ જરૂર સહવાનું છે. સામે ચાલીને આવતાં મુખોને તરછોડીને શ્વેચ્છાએ ડુબ અવશ્ય, મારી લેવાનું છે. અને મુક્તિ અને બંધનના સંશ્ચામમાં મરણિયા થઈને અવશ્ય અનુમવાનું છે. એ વાત સાચી પણ આવું સંયમ તો દેવેન્દ્રોને પણ દુર્લભ છે. આ સંયમ યોગશ્વર માટે કેટકેટલાં મહાકષ્ટ સહવાં પડે છે. કેટકેટલી અનુરૂપતાને તરછોડવી પડે છે, અને કેટકેટલા જગત જંગ જેલવા પડે છે. એ તો યા તો કોઈ શુદ્ધભોગી દીક્ષાર્થી જણે, યા કોઈ શાની.

સુમુક્ષુ જ્યેષ્ઠભાઈ ! ત્યાગની માળા જપતાં જપતાં કર્મે
એમને રાગના ચક્રડોળના ચક્રરાવે ચઢાવી દીધા. યોગતું રટણ
કરતાં કરતાં કર્મે એમને ભોગના જૂલાવામાં અટવાવી મૂક્યા.
પણ એટલું સારું હતું કે, હૃદયના ઊંડાણમાં સુમુક્ષુની જ્યેષ્ઠ
જૂઝાઈ ન હતી. એતું પ્રમાણ એ હતું કે, સંસારની લોહ
દેહમાં જકડાયા છતાં એમણે અભિગ્રહ ધારણ કર્યો હતો.
સંસારના લોહપિંજરમાંથી કોઈ પણ સુમુક્ષુ પાંખી ઊડવાને
પ્રયાસ કરશે તો એની પાંખ કાપવાતું કે પાંખો કોઈ પા
રીતે નિર્ણજળ બનાવવાતું પાપ હરગિજ નહિ કરે. એટલું
નહિ પણ એ પાંખમાં સુમુક્ષુ અને દીક્ષાની ગ્રેરણના પ્રા
પૂરવાના વધાય શક્ય પ્રયત્નો કરીશ !

જ્યેષ્ઠભાઈનાં ત્રણ ત્રણ વાર લગ્ન થયાં. ત્રીજી પત્ની
નામ જસદેવગદેન.

સંસારના નાનાવિધ સુખો ભોગવતાં આ દમ્પતીને ત્રણ
પુત્રો અને ત્રણ પુત્રીઓ અવતર્યા.

મોટા પુત્રનું નામ મોતીચંદ, વચેટ અમરચંદ, અને
નાનો દીંદુભાઈ. મોટી સુત્રીડા, વચલી સુમંગલા અને નાની
સુન્દરા. માતા-પિતાની કાયામાં મર્યાદા સંસ્કારનાં અમુકપા
કનન કનન હશે પણ મોટા થયા. જેમ જેમ મોટા થતાં ગયા
એમ એમ શ્રદ્ધા અને નિંદકાવની જ્યેષ્ઠ વધુને વધુ દીપ્તિ
રાંતે જાળવી ગઈ. એમાં પણ મોતીચંદની શ્રદ્ધા અને સંસ્કાર
જ્યેષ્ઠાની સુજાગૃહ્યતા, નાનો દીંદુ જ પાતળ પાતળી હતી.

તેમજ મોટા અમરચંદ પણ કે. ત્રી વંદને અવલોકિત અવલોક

અંગ્રેજ ધોરણ વ્યાર મુધી અને ધાર્મિક અભ્યાસમાં પ્રતિક્રમણ અને વ્યાર પ્રકરણ મુધી પહોંચી ગયો હતો. ઉપરાન્ત અનેક સ્તવનો અને મહામહોપાધ્યાય શ્રી યશોવિજયજી મ. રચિત સવાસો ગાથાનું સ્તવન પણ એમણે ઠંઠરથ કરી લીધું હતું.

ભૌતિક મુગમાં વ્યવહારિક શિક્ષણ જૂળ લેવાય એ સ્વભાવિક છે. પણ આવા મુગમાં ધાર્મિક અભ્યાસમાં પ્રતિક્રમણના સૂત્રો પછી પ્રકરણ અને પછી સવાસો ગાથાનું સ્તવન આદિ અભ્યાસની ગતિ, સાચે જ, ધર્મસદા અને એના પ્રાપ્તિના આકર્ષણની સૂચક જ ગણી શકાય.

મોતીચંદ્ર દશ વર્ષના હતા ત્યારની આ વાત છે.

મોતીચંદ્ર સ્વભાવના કારે બીકણ એટલા જ ભોળિયા અને ભોલે ત્યારે તો બાળે ગડ બટ ગાડી ચાલી અને હર્ષના આવેશમાં વેગ વધી બાથ તો એ શું ભોલે છે એ સમજવું પણ અશક્ય થઈ પડે. પણ મોટી વાત એ કે એમનું હેયું સારણ અને પુરવઠા પ્રબળ.

સતનો સમય છે. મોતીચંદ્ર ધસધસાટ ઝૂચી રહ્યા છે. હૃદયમાં એ એક અફમૂલ દશ નિહાળે છે. તેજતેજના અગ્નારથી ઘેરાયેલા એક દેવ એમની સામે ઊભો છે.

દેવ કહે છે : મોતીચંદ્ર ! હું તારો પૂર્વભવનો મિત્ર છું. પણ મોતીચંદ્ર આમિષ ડરપોક હતા જ; એમાં આ ગજરાવી નાંખે એવું દશ ભોળને એમને કારે બીક લાગી અને પાપાનુ-વત્ જડ થઈ ગયા.

દેવ ફરી બોલ્યા : મોતીચંદ ! ડર મા. હું તારો મિત્ર છું. ગભરા મા ! પણ મોતીચંદ તો એવા ડરી ગયેલા કે સામે ઉત્તર આપવા જેટલી હિંમત એમનામાં આવી જ નહિ.

દેવે કહ્યું : સાઈ હું અત્યારે જાઉં છું. પછી કોઈક વાર આવીશ. પણ આ વાત તું કોઈને કરીશ નહિ. નહિ તો હું આવવાનું બંધ કરી દઈશ. અને અત્યારે તારે કાંઈ જોઈએ તો માંગી લે !

પણ મોતીચંદમાં તો બોલવાના હોશકોશ જ ક્યાં હતાં ? દેવ અદશ્ય થયા.

સવારે મોતીચંદ ઉઠ્યા ત્યારે દુનિયા નવી જ લોાય એમ એમને લાગવા માંડ્યું. સતના દિવ્ય ચમત્કારની ઘટના હતી એમના મગજમાં ચક્કર લગાવી રહી હતી. મગજમાં સતત પ્રશ્ન ઉઠ્યા જ કરતો હતો.

આ શું ? સતના દેવ આપ્યું હશે ?

આ વિચારોએ એટલી ઝાંટી જડ ધાલી કે દેવે ના પાડ્યા છતાં એમના પિતાજીને આ વાત ક્યાં વિના એમનાથી રહેવાય નહિ.

મોતીચંદ : પિતાજી ! સતના ઘટવસાટ જાંઘતો હતો ત્યારે દિવ્ય નેજતા વનું કશી ચેતવણી કોઈ પુરુષ મારી સમજાવી નહોતી.

એ મોંઢાનું બાળક અને આ કોઈની સમજાવી પૂરુંક સાંમગી નહોતું. એમને કહેવા : પાડી ?

૧૬ મોતીચંદ : મને કહે, હું તારો પૂર્વજન્મનો મિત્ર છું-દેવ છું, તારે ભેટએ તે માંગ. પણ પિતાજી ! હું તો એવો ડરી ગયેલો કે કંઈ જોવી શક્યો જ નહિ.

‘જેચંદભાઈ સહેજ હસ્યા. અને જોડ્યા : જણા ભાઈ ! એમાં ડરવાલું શું હતું ? પણ તું છે જ ડરપોક ને ?

મોતીચંદ કહે : હવે દેવ ફરી પૂછે તો માંગવું શું ?

જેચંદભાઈ જોડ્યા : આપણે શું જોટ છે, જોટા ! ધન ભેટએ એટલું છે. માન-પ્રતિષ્ઠાની ખામી નથી. ચાર જણામાં પૂછપરછ થાય છે. બસ આપણે કંઈ ભેટવું નથી. પણ ફરી પૂછે તો એટલું માંગજે કે અમારા કુલમાં ધર્મધ્યાનની નિરંતર વૃદ્ધિ થાય એવું આપો.

સાચે જ ધર્મી આત્માઓને ધર્મની મહત્તા સમજ સંસારનાં મહત્તમ મુખો પણ તુચ્છ જ લાગે છે. નહિ તો સંસારી માનવ જાણે જમી એટલું હોય તો પણ મેગવવાની તક આવે ત્યારે ચક્રવર્તી જેવો પણ તુષ્ટા તરફ મગનદાગ ભરવાની વૃત્તિ ઇલાવી શકતો નથી. તેા સામાન્ય કદોડપતિ ને લખપતિનું તો પૂછવું જ શું ?

પરંતુ સંસારમાં મુવણું નિહાળનારા ધર્મમાં પારસ નિહાળતા થઈ જાય તો એમને મુવણુંની શુભામી પસંદ ન જ પડે. ધર્મ પારસ પાસે હશે તો, મુવણું તો ચરણ રજ થઈ રહેશે. ચરણ રજ થઈને વહે એવી ચીજને માથે ચઢાવનાર ધર્મની સાચી સમજથી ધણો દૂર છે. એટલું તો એ સમજેલા હોય છે.

માંગે તો અદળક સમ્પત્તિ મળી શકે એવી છે. એવી પરિસ્થિતિમાં ધર્મની ઇચ્છા કરવી એ ધર્મની પ્રળાભ ભાવના વિના ભાગ્યે જ સાંભળી શકે !

દિવસો વિતતા ગયા. વાત વિસારે પડી.

દેવ ગયા તે ગયા જ ફરી પાછા દેખાયા જ નહિ.

કારણ ? કારણ જે ગળો તે મોતીચંદના પુણ્ય અપૂર્ણ ગળો તો એ, મોતીચંદનું હરપોકપાનું ગળો તો એ, જેના પરિણામે એમણે ગમી વાત એમના પિતાશ્રીને કહી દીધી.

દેવે આવવાનું ગાંધે કહ્યું પણ દેવને મોતીચંદ પર એવો ભારે રાગ હતો કે, એને એની ખાતર દીધા વિના ગમે એવું નહોતું. પણ જે વરદાન માગવાનું કહ્યું હતું એ એણે ફરી ઉચ્ચાર્યું પણ નહિ.

ક્રોધાક્ર મમય પડી મોતીચંદ સધિવાના વ્યાધિમાં રાપ-દાપ. સધિયા એ કેટલા વીકળા અને કંટાળા ભરેલા વ્યાધિ છે. એનું અર્થાર્થ વર્ણન એના બુદ્ધા ભોગીઓ જ કરી શકે. પરંતુ અધિક ભેલે વીકળા વ્યાધિ મોતીચંદને જે રીતે દુર મેલે એમ નહોતું આવવાનું મન થઈ આવે છે, એમાં એના નિત્ય દેવની અદૃશ્ય મદાય હતી.

પુનઃપુનઃ મોતીચંદ દેવે પણ આ રીતે ગમાધિ પ્રાપ્તિમાં નહોતો આવતો કે જે નાના નામ વિના અદલક મેલે નો.

તે દલ નામના છે કે ?

તે દેવના નામના છે, જેના પાસે જેના નામે જિતેશ્વરેલી નામના છે. તેને કહે છે કે, પ્રાપ્તિ. પણ ફરીને મોતીચંદ

સિદ્ધચક્રના ગોખલે ગયા. ત્યાં આ શું ? અણપ્રકારી પૂજની સામગ્રીથી ભરેલો આ દિવ્ય યાગ કોણે ગોઠવી દીધો ?

અરે આ શું ? મોતીચંદના મસ્તકમાંથી આ પીળો ભૂકો શેનો ? એ તો દિવ્ય વાસવૂર્ણ હતું. એની દિવ્ય મુગંધ આરે તરફ પ્રસરી ગઈ.

આ બધો ચમત્કાર હતો, એમના મિત્ર દેવનો ! કલિકાળમાં, દેવનું અસ્તિત્વ ન સ્વીકારનાર માટે પ્રત્યક્ષ પરિચય !

આ પ્રસંગ પછી મોતીચંદની ધર્મશ્રદ્ધાના પાયામાં અપરાધો રિપરતા અને બચત દંડતાના પ્રાણ પુરાયા.

આ પછી મોતીચંદના જીવનમાં અનેકાનેક ચમત્કારોના પ્રસંગો બનવા લાગ્યા.

ક્યારેક માથામાંથી જોખાનો ઢગલો થઇ પડે તો ક્યારેક સરસર કરતું વાસવૂર્ણ સરી પડે. અને ક્યારેક જોખામાં શ્રીફળ આવી પડે તો ક્યારેક હાથમાંથી મુખાસિત નંદવજ્રજળનો ફવારો ઉડે.

આનેય મોતીચંદની ધર્મશ્રદ્ધા દંડ હતી પણ જેમ જેમ એ મિત્ર દેવના ચમત્કાર થવા લાગ્યા, એમ એમ ધર્મની શ્રદ્ધા એમના હૃદય પટમાં ઊંડી જડ ઘાસતી ગઈ.

મિત્રદેવના પ્રસંગો એમના જીવનમાં એટલા બન્યા છે કે, એ બધાનું અહીં આલેખન કરવું હાલ નથી. અને શક્ય પણ નથી. કારણ પ્રસંગો કયા કયા અને ક્યારે ક્યારે બન્યા એની નોંધ નથી અને જે વારંવાર બન્યા જ કરતું હોય એની બહા ! નોંધ પણ શી !

મોતીચંદને શ્રી જિનમૂર્તિના દર્શન 'કરાવવાં, જોમના
મસ્તક પર વાસચૂણ' વરસાવણું આદિ તો સહજ અને સામાન્ય
વાત થઈ પડી હતી.
એકવાર મોતીચંદ ચોખાળ
માર્ગમાં જ ચિંતિતો

એકવાર મોતીચંદ ચોપાટી પરથી પસાર થતા હતા ત્યાં
માર્ગમાં જ મિત્રદેવે એમને શ્રી જિનમૂર્તિના દર્શન કરાવ્યા અને
ભાલા ભાવુક મોતીચંદ વાહનવ્યવહારથી ખીચોખીચ ભરેલા
માર્ગ પરથી અત્તરીકામાં દેખાતી જિનમૂર્તિને ખમાસમણાં
દેવા મંડી પડ્યા. અને એત્યવંદનના સુત્રે મોલી એત્યવંદન
કરવા લાગ્યા. છતાંય આશ્ચર્ય ઉપજાવે એવી હકીકત એ છે
કે, વાહનવ્યવહારથી સંકીર્ણ આવા સર્ગમાર્ગની વચ્ચે પણ
એમને દોષ પણ જાતનો અકસ્માત નડ્યો ન હતો. આવા
અમત્કારો જોવા ડેર ડેર લોકોની ભારે ઠઠ જામતી અને લોકો
માર્ગમાં, આંગળા નાખી જતા. સંયમની ભાવનાના આંકુસ તો
મોતીચંદના હૃદયમાં ક્યારનાય ફૂટી ચૂક્યા હતા. પણ ધીમે
ધીમે તે પદ્મવિનયમાં અને એનો વિકાસ ત્યાં સુધી પહોંચ્યો
કે, સંયમ ન હોવાય ત્યાં સુધી એમણે છ વિગ્રહનો ત્યાગ
કર્યો. અને અકાર વર્ગની ભરખુવાનીમાં પ્રદાયક નત ઉચ્ચતુર.
મોતીચંદને એના વેરાગ્યવરનાં મૂળ નીચવા

[illegible]

7-11-1966

: ૧૧ :

વિ. મં. ૧૯૮૧ તથા ૧૯૮૭ માં પૂ. આ. સીમા વિષય
જનિયમસૂચીકાં મદારાને ક્ષેત્રમાં ચતુર્થોત્તર થયો. આ બે
ચતુર્થોત્તરમાં પૂન્યશ્રીની આપવાન પ્રતિબાના કિંબ તેમની
મોતીચંદનો પેરાય દીવડો, મો. મો. જ્યોને જગદની હતો.
દુધ્ય જે ન રટવા લાગ્યું કે, "વેળાવમેવામવમ્."

ચારિત્ર મોદનીય તુટે અને સીમા સંવમ પ્રાપ્ત થાય માટે
મોતીચંદે સી નવપદની સાધની જોડીની આરાધના થઈ કરી.
જાનપંચમીની આરાધનાનું પણ મંડાવ કર્યું અને ચાતુર્થોત્તરમાં
પર્વતિનિધિ ઉપવાસ માથે પોષા કરવા માંડ્યા. ઉપવાસ
અમુકનિધિ તથા અદ્યમહાસિદ્ધિની આરાધના પણ કરી.

મોતીચંદે મહાંસીમંતના પુત્ર નેરુતે રવાના માંડ્યા આવે
જે કાંઈ નવાઈ મેળી વાત નહિ. પણ સંવમના રાયે તરનેગ
રંગાઈ મથેલા મોતીચંદે તે પ્રદક્ષિણ નગ તેમની અદાર
વર્ણની વચે મેલવ કરી તીર્થુ કર્યું.

મંધમ મેલવ કરવાની ઉત્કંઠા પરાક્રમને પટોંચી ને માગા-
પિતાએ પણ અનુમતિ આપી. માગાને છપ મોદવથ અગા
ગુંગોળો ખરો પણ લિન અમવાની વાળીના પાન થઈ ઢોલ
મેળી માગા પુત્રાને પણ થી કરે? સંવમ દેવ.માં વિષદ
જને? કરી નહિ. મોતીચંદની માગા આગ્રહ આપી મવાં પણ
મોતીચંદના પેરાયના વિરાટ પાસે જીમને કુંકરું વાડું. સંવમની
આપણી ન થઈ.

વિષમની ૧૯૮૬ની માંડ ધાત્રી હતી. ૧૯૮૬
વખતે ચાતુર્થમાં નિરાકમાન દગા. મોતીચંદે તથા મો

પિતાશ્રી પાટણ ગયા. પૂજ્યશ્રીને સુરત પધારવા વિનંતિ કરી અને કહ્યું કે, ભોતીચંદ દીક્ષા લેવા તૈયાર થયો છે.

પૂજ્યશ્રીએ કહ્યું: હું અહીં મહત્વના કામમાં રોકાયો છું. અહીં પણ દીક્ષા આપવાની છે. માટે સુરતમાં શ્રી સાગર નન્દસૂરીશ્વરજી મહારાજ છે. તમે એમની પાસે દીક્ષા અપવળે. એ અમારા નામની દીક્ષા આપશે.

માતીચંદની અને એમના પિતાશ્રીની ખાસ ઇચ્છા હતી કે પૂજ્યશ્રી સુરત પધારે પણ વિચિત્ર સંસારમાં બધાની બાંધણાઓ ક્યાં રાક્ષણ થાય છે ?

પ્રજ્ઞયશ્રીને સુદૃઢ પૃથ્વી વી. સુ. ૬ ઠૂંડું સુદૃઢ આ

માતીચંદ વગેરે સુરત પાછા આવ્યા.

દીકાની બારે તૈયારીઓ થવા માંડી.

જેમકવાળાં મોતીચંદની દીકરા નિમિત્ત ભવ્ય મહોત્સ
માં જાને પીછા પાતુ મોતીચંદને સ્થળે સ્થળેથી વાય
આવવા માંડ્યાં. વાયવાળાં જમાડીને હોડો મોતીચંદની
પૂરે આતુમોદના કરવા લાગ્યા.

[illegible]

જાદના કરી દતી. અને કેટલાક બાણે દેખા જામદ ઘણાં દતી.

જાદનીદેવીની મુલાલી સેજમાં બેઠેલા આવે ઉમતો ગુવાન
સારના સોગ-વિશામેનો સદા માટે ત્યાગ કરીને જ. મદા-
રના સમગ્રપર પડે એ રાગીને આશ્વસન પમાટે અને વિરા-
ગીને આનંદ પમાટે એ સ્વાભાવિક છે

દીકાનો દિવસ આવી પડેલો. રોજ દુઝૂકમાં અને યશ-
પ્રાપ્તિના નાદ મૂંછી દેવા. મુશ્કેલી તે ઉમદયુ તે ઉમદયુ
તે બદાસી પણ કાવિદોનું પૂર આપ્યું.

દેવવિભાલિ સમાજ, મુંબઈનું પોસાની મંડળ તથા કોઈ
સંપત્તિના પાણીમાં વહેરે અનેક સંભવિત સમુદાયો
દેશ નિમિત્તે આવી પડેલા દત્તા.

મારી જ સ્વેચ્છાતની જાનિમાં આવે દીકાનો પ્રમંથ બાણ
જમાનામાં કો પડેલો જ દતો. ગર્ભસ્થિતિમાં માતા-પિતા
દયાળ અને પ્રજાતનાપૂર્વક સમભાવિ જનભાવ. પ્રેમનો અવેશ
માતાના નવનના અથા મુશ્કેલી દેનો ન દતો.

આ પ્રસંગે બહુમતના તથા વિજ્ઞાનિકલ રીટીયના
પ્રમુખપણા નીચે એક જાનિતન થઈ આવવામાં આવ્યું હતું.
તે મનનીય છે અને આવવામાં આવે છે.

ચારિત્ર માર્ગ અંગીકાર કરનાર
ભાઈશ્રી મોતીચંદ જયચંદભાઈને
અભિનંદન-પત્રિકા

આપણું કરનાર:—

શ્રી સુરત જૈન વિસા ઝોસવાળા યુવક મંગળ.

ધન્ય છે ! ધન્ય છે ! ઝો બાલ સાધુ, ત્હને ધન્ય છે !
ભર જુવાન વયે વિલાસ અને વૈભવનો ત્યાગ કરનાર, સંસારના મોહમાં નહિ ફસાનાર, જિંદગીના કૃત્રિમ સુખોને ઠોકરે મારનાર, ઝો સાધુ પુરુષ ? ત્હને ધન્ય છે.

અને આ દેશમાં વયમાં ચારિત્રમાર્ગ અંગીકાર કરનાર, મુક્તિને મંથ્રે વિદરનાર ઝો બાલબ્રહ્મચારી ! ત્હારો જય થાઓ, વિજય થાઓ.

જિંદગીનું માર્ગક કરનાર, ઝો આદર્શ યુવાન ! ત્હને દેશ અંગીકારીયે ! કયા રાજદોમાં સ્વાગત કરીએ, જન્મભૂમિનું જૈન વધારનાર ઝો સુખ્યાત્મા ! ત્રીયા ઝોશચાળ સાતિના એ મુક્તકર્તા ! આ ત્હાના યુવાન બાંધુઓને ત્હિં સાંભળેલ મનુષ્યના માર્ગનો સંદેશ સંભળાવજો અને ત્હારા લેખમાં મરજિ દોડી દોડે.

પુણ્ય રસિ, પ્રવચન આદરનાર ઝો મદ્યાત્મા ! ત્હારા કુદરતના મનને મનને ત્હાના અંદરની કીર્તિ ત્હિં વધારી છે. ત્હારા જિહ્વા પરથી જાહેર થાય છે, ત્હાના વચનને મનને જાહેર થાય છે અને ત્હાના સુખદર્શનને, બાળ

અમને આપતો રહેજે. ત્યાગ માગે અંગીકાર કરનાર જો ત્યાગી ! વીતરાગની વાણી સંભલાવનાર જો વિરાગી ! તપ માગે દ્રષ્ટિ વાળનાર જો તપસ્વી ! ત્હારું ચારિત્ર, ત્હારું ધ્યેય, ત્હારી ભાવના અને ત્હારું મનોબલ જોઈ હમારા શીર ત્હારા ચરણે ઝુકી રહ્યાં છે.

અને જો કર્મવીર ! જો ત્હારા વીર પિતાશ્રી મહાવીર દેવના, ત્હારા અને હમારા જો તારણકારના, પવિત્ર વચના-મૃતો સર્વત્ર ફેલાવજે, શાસનને શોભાવજે, અને જૈન ધર્મનો વિજય વાવડો દરે દિશામાં ફરકાવજે.

દેવી રીતે પ્રતિજ્ઞા પામેલાં જો દિવ્ય પુરુષ ! શાસનના જો મહાન પૂજારી ! અમે ત્હને શું કહિયે ! ત્હને સલાહ આપવી જો અમારી લાયકાત છે ! ના, અમારી તો જો સાચના છે કે જોવાં કૃપ કરજે કે જે અમને ઝીરવશાળી બનાવે, ત્હારા કુદુરુજ અને આત્મજનની કીર્તિ વધારે અને ત્હારા પ્રભુત્વ શાસન લીધાવે.

યુવાનોના જો નાવિક ! આ ત્હારા યુવાન સહચરિ, ત્હારા વડે સંસાર સાગર પાર ઉતરવાની આશા બાંધી રહ્યા છે, હોમને નિરાશ નહિ કરતો. ત્હને ત્યાગ માગે પ્રયાણ કરતો જોઈને જો વીર મુવક ! અમ યુવકોના અન્તર પ્રકુલિત બને છે. નવપણવિત બને છે. હપંથી ઉભરાય છે.

જો પરમ યોગી ! ત્હારા યોગબલથી આંખ છતાં અન્ધ બનેલાંના નેત્રો ખુલાં કર, અમારું કર્તવ્ય જતાવ, અમારો ધર્મ સ્થમજાવ. સમા કરજે, જો દયાળુ આત્મા ! અમારા

કહેવાથી જો ત્હારા પવિત્ર હૃદયમાં કોઈ પણ સમયે દુઃખની લાગણી ઉદ્ભવી હોય તો હે પરમ કૃપાળુ ! ક્ષમા આપજો ઉદાર બનજો.

પિતાની ઇચ્છાને માન આપનાર એ આજ્ઞાપાલક પુત્ર ! અમને એવા કૃતદિન નહિ ગણી લેતો કે જહોજો શાસનને ચરુજો પોતાના મહાન્ પુત્રરત્નની ભેટ ધરી ત્હોને ભૂલી જઈએ. ધન્ય હો, તે વીર માતૃપિતાને કે જહોજો શાસનની ઉન્નતિ ખાતર પોતાના અમલકારિક અને ભાગ્યવાન પુત્રનો ભોગ આપ્યો.

મોડ માયાના બંધનમાં બંધાયેલાં, સંસાર સાગરમાં સડતાં, વિષય વાસનામાં લપટાયેલાં અને લક્ષ્મીના મદમાં ભાગ ભૂલી કલંબ્યથી વિમુખ બનેલાં એવાં જે અમે ત્હોને એ વીર પુત્ર ! તું તરજો અને તારજો.

અમારું અગ્નિનંદન સાર્થક ત્યારે જ થશે કે જ્યારે એ ભાગ્યવાન ! ત્હારા જેવા અમને તું બનાવશે. એ જ અમારી અંતિમ અભિલાષા તું પૂર્ણ કરજો. શાસનદેવ ત્હને સદાય આજ્ઞા અને ત્હારો જય થાઓ.

માગીપુરા. મુરત.

વંદે વીરમ.

મેં ૬ ફેબ્રુઆરી મંગલ પ્રવાને શ્રી વાગુપૂત્ર્ય જિનાતથની પાસે મળે હતી. એ જ દિવસે માતીચંદની દીકરા હતી. કેવો પ્રસન્નતા નોંધે !

૧૯૪૬ના દિવસે જિનાતથમાં પૂજની થોડી થોડી હતી. તે દિવસે મેં જિનાતથમાં પૂજની થોડી થોડી થયેલી માતીચંદને દીકરાને મળેલ દિવસે જિનાતથમાં પૂજની થોડી થોડી થયેલી.

શ્રી ચંદ્રપ્રભરવામીના જિનાલયે સ્નાત્ર ભણાવીને સૌ ઘેર આપ્યાં. મોતીચંદ જાણ્યે વેલગૂણમાં સજ્જ થયા મોઘેરા વસેા અને હીરા, માણેક ને મોતીથી મહેલી ટોપી.

મોતીચંદ માતાપિતાને નમ્યા સંવમની અનુમતિ માંગી, સંઘ ચમત્ત એમના પિતાશ્રીએ કુંમકુંમનું મંજલતિલક કયું. કાચમાં શ્રીફળ આપ્યું અને સંવમની અનુમતિ આપી.

મોહ ને ધમનું દંદ મળ્યું. ધમ વાચા પર જોડે, મોહ નયનમાં ઝગકયો, વાચાએ સંવમની અનુમતી આપી, નયનમાં મોહનની નીર ટપકયાં. આખરી વિજય ધમશાજનો થયો.

વાતાવરણ જાણે જોલી વહુ હતું.

અનુમતિ દોને મારા તાય રે,
અનુમતિ દોને મારી માય રે,
અમે સંવમ લેશું આજ.

માત તાને, અનુમતિ દીધી,
ને દીધી આશિષ રે,
સંવમ રોકું પાળજે મારા ભાલ !

કલ્યાણકાવિણી ભાગવતી હીસાનેા વરયોડો જલ્યો. અનેક લેટોની સ્વરાવલીથી આકાશ ગૂંછ વહું હતું. અનેક સુલેલાની અનેાપી સજ્જવટ જનતાનું ધ્યાન ખેંચતી હતી. વરયોડાના સિરમોરફે હતી આરયોડાની જગી, ફૂલની સજ્જવટ ને આમૂન શણમારથી જગી એવી દીપી લટકી રે, બધે સ્વચંદ્ર વિમાન ધસતી પર સરી પડ્યું. દેવશા, મુહોમદ, મોતીચંદ અંદર લેલા હતા અને વરમીદાનની શોધો લેવાનગા હતા.

જનતાનું પૂર ઉભરાયું છે. વરઘોડામાં મેદનીની સીમા નથી. નગરમાં વરઘોડો ફૂંચે, અદાલતની વાડીએ ઉતર્યો.

મોતીચંદ બગીમાંથી ઉતર્યો. હબરો માનવીનાં રોડવંદન અભિનંદન ને આશિષ ઝીલતા ઝીલતા નાણુ સમક્ષ આબ્યા પાટ ઉપર શ્રી પૂ. સાગરાનંદસૂરીશ્વરજી મ. વિરાજ્યા હતા. એમણે દીક્ષાની ક્રિયા શરૂ કરી. રજોહરણ આપતાં મોતીચંદ હપંના આવેશમાં નાચી ઉઠ્યા હતા. દેવદુર્લભ સંયમ પ્રાપ્ત થાય તો કેણુ અભાગી ન આનંદી ઉઠે ?

રજોહરણ લઈને મોતીચંદ મુનિવેષ પહેરવા ગયા. મુનિવેષ પહેરીને આબ્યા ત્યારે જોડના મધુર સરોદોએ એમનું બાવવાહી સ્વાગત કયું.

મોતીચંદભાઈનું દીક્ષાનામ પૂ. મુનિશ્રી મહિમાવિજયજી રાજવામાં આબ્યું હતું, અને તેમને પૂ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજય લાબધસૂરીશ્વરજી મ. ના શિષ્યરત્ન પૂ. મુનિપ્રવર શ્રી (દાક્ષમાં પન્થાસપ્રવરશ્રી) પ્રવીણવિજયજી મ. ના શિષ્ય જાહેર કર્યો.

દીક્ષા સમયે જોઈ અદ્ભૂત ઘટના જાની હતી. અગ્નિમગ્ન નિવત્તી અમળદાદર બાણુ વિજયસિંહજી દુધેડિયા રામામાં ઉપનિયત્ન લતા. દીક્ષાની આબી ક્રિયા દરમિયાન મોતીચંદની પાંડવ દેવદેવીનું અદ્ભૂત નૃત્ય થતું એમણે નિદાગયું હતું. આ પ્રસંગ દરમિયાં એમના પર ભારે પ્રભાવ પડ્યો હતો.

મનનીત નિવત્તી દત્તા. મુનિની આરામપ્રેમી કોશલાતીની મનને વલે પડિયક નવ પ્રવૃત્તિ મમય જાતાની રૂંદી દત્તુ. દત્તુ દેવદેવિયાનું નામ મનેતું તેનું.

નૂતન મુનિને મેદની નમી રહી.

દીક્ષાનો વિધિ પૂર્ણ થયો. સૌ વાજતે માજતે ભગવાન મહાવીરસ્વામીના જિનાલયમાં ગયા. ચરમતીથેપતિને નમ્યા.

બહારથી આવનાર સાધર્મીનું જેચંદલાઈ તરફથી આદરમી વચ્ચેલું હતું. તેમ દીક્ષા બાદ શ્રીફળની પ્રભાવના થઈ હતી.

નૂતન મુનિના જોગ થયા. અંતરેશ્વરમાં ધામધૂમથી વડી દીક્ષા થઈ. ત્યાં પણ જેચંદલાઈએ સંઘજમલ આપ્યું હતું. જિનાલયમાં સુદર આંગી રચાવાઈ હતી. પૂજાની બાવનાનાં બજિ-ગીતોથી મંદિર ગૂંછ ઉઠ્યું હતું. શ્રીફળની પ્રભાવના થઈ હતી.

પૂજ્ય શુક્રદેવ શ્રી લલિતસૂરીશ્વરજી મહારાજે મોકલેલા મુનિશ્રી પ્રવીણવિજયજી તથા મુનિશ્રી સત્યવિજયજી મ. પણ ત્યાં આવી પહોંચ્યા હતા.

અગ્રમાંલ પૂ. ઉપાધ્યાયજી મ. શ્રી માણેદલાગરજી ગંપીવ-રની નિધામાં સુવત થયું અગ્રમાંલ ચત્તિવર્તનનો કાલ જેચં-દલાઈએ લીધો હતો. આ વખતે પણ એમણે સારી ધામધૂમ કરી હતી.

સંઘમ લીધા પછી પૂ. મુનિશ્રી મહિમાવિ. મહારાજે પાંચ કર્મચંદ્ર, સારસ્વત બ્યાઠવજી, ભાંડરિકરના સંસ્કૃત બ્યાઠ-રજના બે ભામ, રગુવંશ બાદિ કાબ તથા પ્રકરજી આદિનો પોતાની યજ્ઞ પ્રમણે અવધાલ કર્યો હતો.

પૂ શુક્રદેવની નિધામાં રત્નચંદીની આરાધના કરતાં મુનિશ્રી અનેક કર્મવિમુખ આત્માઓને ધર્મ સન્મુખ બનાવતાં બન-વતાં નિજ આત્માનું કલ્યાણ કરી રહ્યા હતા.

વિ. સં. ૨૦૧૩ નું ચાતુર્માસ છાણીમાં થયું અને વિ. સં. ૨૦૧૪ ના મા. સુ. છટ્ટના મંગળ સુદૃતે પૂ. શુરુદેવ શ્રી લલિતસૂરીશ્વરજી મહારાજના વરદ હસ્તે પૂ. મુનિશ્રીને હજારો માનવ મેદની વચ્ચે પંચાસપદનું પ્રદાન કરવામાં આવ્યું. આ પ્રદાન નિમિત્તે અકુર્ષ મહોત્સવ થયો હતો. હાલથી ચાલતી ત્રણ ભવ્ય રચના કરવામાં આવી હતી. આખા ગામમાં ચેર સાકરનાં પટ્ટીકાની પ્રભાવના કરવામાં આવી હતી.

આ પ્રસંગે મુંબઈ, સુરત, અહમદનગર, સંગમનેર, સંગલી, તલેગામ-હાલકા, શાહપુર, વાપી, ઇંદર, દીટાઈ, પૂના, નવ-સારી, ભરૂચ, શહેજ, મિયાગામ, અમદાવાદ તથા વડોદરા આદિ અનેક રથજોએથી ભક્તગણની ભારે મેદની ઉમટી હતી.

પ્રાંથમના દિવસે જોકે રથવાજા ઠાકવામાં આવી હતી. જેની અમૂનપૂર્વ શોભાથી અનન્ધ શાસન પ્રભાવના થઈ હતી.

છટ્ટના દિવસે ઉપાશયના પવિત્ર આંગણમાં ઉભા કરેલા ભવ્ય મંડપમાં શાન્તિસ્નાત્ર મહોત્સવ કરવામાં આવ્યો હતો.

આખા ચાતુર્માસ અને મહોત્સવના ભવ્ય પ્રસંગને દીધા-વવામાં શેઠ નગીનદાસ મેલીલાલ તથા તેમના સુપુત્ર શેઠ સોભાગચંદ નગીનદાસ તથા શ્રી રમણલાલે તન, મન અને ધનનો જે અત્યંતસ્વીય લોગ આપ્યો છે, અને પ્રચલિત શાસન સેવા બજાવી છે એ સાથે જ અવિરમસ્વીય છે.

આ પ્રસંગે પૂ. પાદ આચાર્યદેવેશના વરદ હસ્તે તેઓ-શ્રીના શિષ્ય પ્રશિષ્યોમાંથી શાંતમૂર્તિ કિયાભિરૂચિ પૂ. મુનિરાજ શ્રી પદ્મવિજયજી મહારાજને તથા વિદ્વદ્વર્મ પૂ. મુનિરાજ શ્રી

ભદ્રંકરવિજયજી મહારાજને પણ પંચાસપદ્ધતી વિભૂષિત કરવામાં આવ્યા હતા.

દ્વિરેફ

પંચાસ પદ્ધતીથી વિભૂષિત થયા બાદ સદ્ગત મહાત્માએ કરેલાં ઇંડર, વડાલી અને પાત્રીતાણાના ચાતુર્માસ દરમ્યાન પ્રતિષ્ઠા, ઉપધાન, નવીન ઉપાશ્રયોનું નિમોણુ-ઇંડર ગામમાં ત્રણ સંઘના સંગઠનનું કપરું કાર્ય આદિ અનેકવિધ ધર્મ પ્રભાવનાના કાર્યો પણ તેમની શુભ પ્રેરણાનાં પરિણામો હતાં.

પાત્રીનાબા ભગ્ય ઉપધાનની આરાધના, માળારોપણુ આદિ કાર્યો નિર્વિઘ્ને પતાવી ભાવનગર તરફ પોતાના ગુરુદેવેશ સાથે વિદાર લખાવ્યો હતો.

પાત્રીનાબાની સ્થિરતા દરમ્યાન તેમની તળીયત નરમ ગરમ જ આદ્યા કરતી હતી અને તેથી ત્યાંના સેવાવાળી ટે.ફટર બાવીશીએ વારંવાર કાળજીપૂર્વક સુંદર સેવા આપી હતી.

ત્યારબાદ ભાવનગર પંદર દિવસની સ્થિરતા દરમ્યાન હિંમતીના શ્રીનંદની આમ્રદાસી વિતંતિને માન આપી ત્યાંન નરતુમાંના માટે ગમ્ય બતાવી હતી.

ત્યારથી કુલેશ ગામની પ્રતિષ્ઠા પણ બળજ બિદ્યાપૂર્વક કરવા પૂરતું હતું. પાત્રા કરી હિંમતીમાં જેક મુલ વીજળ પ્રવેશ કરવા હતા. ભગ્ય મહિતની નિયમના દરમ્યાન તેમને સ્થિર રહેવા દેવા જરૂરી પડ્યા હતા. તેમના કપરેશન અને ગુરુદેવેશને જે પૂરતું નિયમિત નિર્વિધ નિષકે. મદદ કરવા હતા.

લીંબડીનો જૈન સમાજ તેમના દ્વારા યોમાયામાં અનેક-
વિધ ધર્મકાવો થયાની આથા રાખી રહ્યો હતો.

પરંતુ ભાવિની ઠાને ખબર હતી ? કે લીંબડીમાં જ
તેમના આયુષ્યની પૂર્ણાવૃત્તિ થયે. અને સાદાથે સમાજ તેમની
દીન્ય પ્રેરણાઓથી વંચિત રહી જયે.

તેઓછી કાટની બીમારીથી પીડાતા તો હતા. તેમના
જો કદની હીટમેન્ટ ઈકરના ટોકટર પી. પી. મહેતા ખૂબ
ખતથી અને પ્રેમથી કરી રહ્યા હતા. અવાક કુદ યોથના
ઉદ્ધા દુમલા સમયે પણ તેઓ અયાગ પરિધમ હઈ રાત્રે
ત્રણ વાગે અમકાવાકથી આપી કાજર ચલા હતાં. તેજ રાતના
બીમારી ખૂબજ વધી જતાં જત્રેના ટોકટર પીરુભાઈ, રમ્મી-
તાલ, તથા અંડુભાઈ વિજેરેજે સારી રાત્ર જાગીને જાડે થજે
મેલા જાગી હતી. તેમજ જત્રેના સઘના મો-ટોકસો જાઈઓ
રાત અને દિવસ તેમની મેલામાં કાજર હતાં.

પરંતુ ઘડીની છુટી ઢોળી નથી. જો કહેવત મુજબ તેઓ
ખૂબ સમાધિપૂર્વક અવાક કુદ ર ના કે. ૮-૪૪ મીનીટે
કાલધર્મ પાળ્યા હતાં. જૈન-જેનેતર સમાજ તેમના રથનાથે
ઉમરો હતો. ત્રયભજ આર વાગ્યે તેમના રેદને જન્મ પ ત-
બીમાં રથરાથી રમથાનવાચા ત્રયભજ ત્રયેર હજાર જૈન-જેને-
તરની વિશાળ સંજલા સાથે લીંબડી યાદેરના જન્મ હતામાં
રથ મેનારા નદીમાં ત્રયભજ સાડા પાંચ વાગ્યે આપી રહેડી
હતી. અગ્નિસંકર કરવાનો જ જ તેમના રમભજા કંડુત
કોરાલાસ મજુકાદે રૂ. જો દહર જો જોડી રૂ. રૂ. હતો.

તે દિવસે તેમના માનમાં બહારો બંધ રહ્યા હતા. જીવદયાની ટીપ પણ થઈ હતી.

આ રીતે તેઓશ્રી ૩૩ વર્ષનો દીર્ઘ ચારિત્ર પર્વાય ખૂબ ઉદ્ધાસથી પાળી આ ફાની દુનિયાનો ત્યાગ કરી, ત્યાગની સુંદર સુવાસ મૂકતાં ગયા છે. તેમના પ્રૌઢ અવસ્થામાં થયેલા અવસાનથી નૈનસમાજને ખૂબ આઘાત પહોંચ્યો છે. આવા એક સરળ સ્વભાવી, મીઠનસાર, પ્રવૃત્તિશીલ, યુવકજન પ્રતિ બોધ, કુશળ મહાત્માની કદી ન પુરાય એવી જોટ પડી છે.

તેમના કાળધર્મ અંગે હિતાસાના ૩૫૦ જેટલાં પત્રો તથા કોઓક તારો આવ્યાં હતાં. જે તેમના તરફ ભક્તગણના સ્વકર્ષણનું પ્રતીક ગણાય.

ખોતાના ગુરુદેવની અખંડ નિશામાં રહી પૂજ્યોની અગ્રીમ દ્રુપા અને આશીર્વાદથી રત્નત્રયીની સુંદર આરાધનામાં રક્ત બન્યાં હતાં. વિવિધ રથજોએ આતુભાસ કરી; ગુજરાત, મરઘર, સૌરાષ્ટ્ર, મહારાષ્ટ્ર આદિ દેશોમાં, ખોતાની નાહુરસત તરીકે અને અવગણી, કેટલીક વખતે ઉચ્ચ વિદ્યાર કરીને ગણ પ્રેરક કિષકેશહાર ત્યાંની જનતામાં જાગૃતિ લાવી તેમના જીવનને કિશકેશ બદલવા માટે તેઓશ્રીએ કરેલા પ્રયત્નો અતિ પ્રેરક બનીએ હતા. આજના જડમાદના યુગમાં જડ બની ગયેલા જડકે વૃંદને સે, તેઓશ્રીની દુગમણી અને મિત્રતાના પ્રદૂરિત, નહ તેમના વિચાર અને દુઃખમાંથી નીકળી દેરાતે નહીં. આજના જડમાદના વિચાર કેમકે વૃંદ પૂરું બની કયા કયા દેવો છે. જિન વૃંદના ઉદ્દેશ નહીં. કેવલ કૃપાશયન વિચારે જડમાદના જડમાદના, પ્રવિર નહીં રહે, આ

અને સંગઠનો, મંડળોની સ્થાપના, બાલજીવોને ઉપયોગી વિશાળ સુંદર સાહિત્યનું સંપાદન અને પ્રચાર, ઉપધાન આદિ વિવિધ તપશ્ચર્યાઓ, માળાદોષલુ, મહોત્સવો વિગેરે અનેક-વિધ ધર્મપ્રભાવનાના કાર્યો, તેમના પ્રેરણાત્મક સચોટ ઉપદેશનુ પરિણામ છે. તેઓશ્રી શાન્ત, સરળહૃદયી, તથા શાસનનિષ્ઠ પ્રભાવશાળી વ્યક્તિત્વવાળા સાધુરત્ન હતા. પૂર્વના સુસંસ્કારોને કારણે બાલ્યકાળથી જ તેઓશ્રીનો વૈરાગી આત્મા સંસારના મુખો અને જોશઆરામથી વિરક્ત હતો. પૂર્વજન્મના મિત્ર-દેવના સાનિધ્યના યોગે તથા તેઓશ્રીના પ્રબળ પુણ્યોદયે તેઓશ્રીનું વ્યક્તિત્વ ધરાવતી હતું સર્વ કોઈને ધર્માનુકાનમાં રક્ષક તરીકે જોડવાની તેમની કળા ખૂબ અજળ હતી. અમે તથા અમારા જેવા અનેક ધર્મવિમુખ આત્માઓને તેઓની દૃઢ-સ્પર્શ વાળીએ, શ્રી જિનશાસનના રસિયા બનાવ્યા છે. ઘણી મોટી સંખ્યામાં દેશોદેશમાં પથરાયેલ તેમનો ભક્તવર્ગ, તેઓશ્રીના શુભો અને ઉપકારોને યાદ કરી આંધુ સારી રહ્યો છે.

જેવા જોક મહાન વિરલ વિભૂતિના અગણ્ય ઉપકારો અને શુભોની સ્મૃતિ નિમિત્તે અનેક સ્થળોએ અઠાઈ મહોત્સવો યોજાયા છે. તેમજ ચોકસલાઓ પણ ભરવામાં આવી છે. તેમજ સુરત, હોંબડી, પાલીતાણા આદિ સ્થળોએ તેમના સ્મારકો બનાવવાની વાત ચાલી રહી છે. તેમજ અષાડ સુદ છઠના દિને અંગરચનાઓ, જીવો છોડાવવા, આયર્ષિલ કરાવવા માટે ત્રણ સાઘ્યશાળીઓએ વ્યવસ્થા કરેલ છે.

હોંબડી શ્રીસંઘ તરફથી તેમના નિમિત્તે અઠાઈ મહોત્સવ ઉજવાયો હતો. તેમજ તેમના ભક્તગણ તરફથી જોક અમૂલ

: ૨૬ :

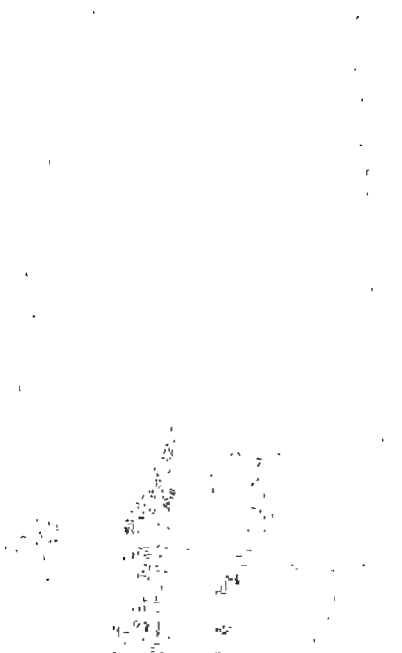
અને અપૂર્વ અષ્ટોત્તરી સ્નાત્ર સહિત અષ્ટાન્હિકા મહોત્સવની ભવ્ય ઉજવણી કરવામાં આવી હતી. જેમાં નવપદ મંડળ, સમોવસરણ, નંદીશ્વરદ્વીપ, અષ્ટાપદ આદિની રંગોળીથી ભવ્ય રચનાઓ જૈનસમાજમાં એકતા એક કુશળ કલાકાર હોવાનું નિવાસી શ્રી રમણીકલાલે આજેહુજ બનાવીહતી તથા રાધત પુરના ભાઈ શ્રી રમણીકલાલભાઈ આંગી રચતા હતા. જેને જોયા માટે જૈન-જૈનેતરો વિશાળ સંખ્યામાં ઉમટ્યાં હતાં.

સંગીતરત્ન શ્રીયુત શાંતિલાલ શાહ, શ્રી હીરાલાલ, તથા સંગીતકાર નટવરલાલ આદિ પોતાના સમગ્ર સાજ સાગી આવેલ હોઈ પૂજા ભાવનામાં અપૂર્વ રમઝડ જમી હતી. આ પ્રસંગે લીંબડી મુકામે તેમનો ભક્તગણ વિશાળ સંખ્યામાં આવી પહોંચ્યો હતો.

અત્રેના સ્થાનિક સંઘ, શેઠ છોટાલાલ મળીલાલ, શેઠ નાનચંદ્ર બુડાભાઈ, શેઠ અલોચંદ્ર માણેકચંદ્ર, શાહ સોભાગચંદ્ર નગીનદાસ તથા મળેના કાન્નિલાલ રાયચંદ્રભાઈ તથા અત્રેના નુવદજનને આદિના મંત્રર સંચાલન અને પ્રયાગશી મહોત્સવ ખૂબ જ આકર્ષક અમૂલ્યૂત બન્યો હતો.

અત્રે શ્રી ભકતન આત્મામાં રહેલા ગુણોનું અનુકરણ કરી મુક્તિ મેળવવાની બતાવવા તરફ રંગો, જે જ આકર્ષકના !

—પ્રકાશક

જુઓ આમોશ લોગાવો સરિતા પણ નથી વહેતી,
નથી આ વૃક્ષ હસતાં કે નથી આ ડાળીઓ હસતી.
મયૂરની આંખ લીની છે જુઓ આ ઢેઠ પણ રડતી,
રડે છે આ ધરા સાથે, ધરા પરની બધી વસ્તી.

બધાના વ્યથ દિલમાં અશ્રુઓ ચોધાર લાગે છે,
હૃદયથી શું કહું આજે હૃદય પર ભાર લાગે છે.

તમે શાસનની સેવામાં, નવી જ્યોત જલાવી છે,
સમર્પણ ભાવ લાવી, ભાવનાઓને દિપાવી છે.
ઘણાં શુદ્ધ હૈયામાં, પૂનિત ગંગા વહાવી છે,
તમે લન્ધિ, પ્રવીણને, પદમની ગાથા ગજાવી છે.

મહિમા નામથી ઉજળો સકળ સંસાર લાગે છે,
હૃદયથી શું કહું આજે હૃદય પર ભાર લાગે છે.

વતન નિજનું ભૂટી જઇને, વતન નૂતન આ સ્થાપ્યું છે,
અવિચળ રાખવા લીંબડી, અમર સૌભાગ્ય આપ્યું છે.
ઘણાં તીર્થધામોમાં, નહું ચોક્કસ ધામ સ્થાપ્યું છે,
આદર્શ, સત્ય, નીતિ, ધર્મ એતું નામ રાખ્યું છે.

અહીં સૌ સ્વર્ગના દેવોનો સાક્ષાત્કાર લાગે છે,
જનાં પદ આપના પિતા, બધું રૂપકાર લાગે છે.
હૃદયથી શું કહું આજે, હૃદય પર ભાર લાગે છે.

—આર્યભટ્ટ

જયંતિ શેઠ ઉમરજી

જી.મ. સં. ૨૦૧૬ ના ભારતના વડા રૂ. ને મંગલના

२६४
२३४
१५१
१५४
१
४

विचार सौरभ

—

.

.

.

.

...

...

.

.

વિચાર સૌરભ

યાને

સહાયારૂપ નિર્ભળ નીરને

વહાવતું

જ્ઞાન ઝરણું

Purity of mind is the most
essential Thing for a man
to be great.

ચોલીબા ચો માનવી ?

સંસારના વિનાશી વૈભવ વિલાસોમાં મસ્ત બનેલા ચો ! માનવી ? આંખ બંધ કરીને છ. આઈ. પી. એ-છાનની ઝડપને પણ મહાત્ત કરે એવી કુલ સ્પીડથી (Speedy) અરબસ્તાની ઘોડાની માફક પુરસ્ક્રમાં ક્યાં જઈ રહ્યો છે ? જરા આંખ ખોલી જોતો ખરો ? સાથે ખાટો છે કે બડક ? તારી છવ-નનોકા વાંગીને બૂધો થઈ જશે તેનો સહેજ ખ્યાલ તો કર.

જરા ચોલીબા, ચોલીબા અને મારા સુંદર સંદેશાને ધ્રુષ્ણો ના.

જરા નમ્ર, વિનયી, અને સરલ બન. તારા એક હાથમાં રહેલી વોર્કીંગ સ્ટીકને ઘડીબર બાબુ ઉપર મૂક. અને પાટલુનના ખીરસામાં રોકાયેલા બીબા હાથને બહાર કાઢી સામે આવતા સંતો અને સજ્જનોને તારૂં મસ્તક હુકાવ, સંત પ્રરૂપોને મસ્તક હુકાવવામાં જ તેની સફળતા છે. ખરેખર અક્ષડતા, ઉદ્વેગ અને વક્તામાં તો માણસાઈનું પણ લીલામ છે. તારૂં મણવર લાજે છે. તારા મા-બાપની કીર્તિ કલ્પકિત થાય છે. પ્રતિકુળ સંજોગો આવતાં નાલાયકોને પણ તારે મસ્તક નહિ હુકાવતું પડે એની શી ખાતરી ? માટે દેવ ગુરૂના કાર્યનથી ચમુને અને સાધુ પ્રરૂપોને નમસ્કારથી તારા મસ્તકને સફળ બનાવી દે.

: ૪ :

યાદ રાખજે કે લક્ષ્મી ચંચળ છે, આયુષ્ય અસ્થિર છે,
યુવાની-દિવાની છે, તારી સત્તાના દોરને તુટી જતા વિલંબ
નહિ થાય.

માટે જ

અવિનાશી આત્માને અમર બનાવવા માટે અવિનાશી
ધર્મનું આરાધન કરી અનંત કાળ પછી પ્રાપ્ત થયેલા માન
ભાવની મોંઘી અને અમૂલ્ય મોસમને સફળ બનાવવા પ્રયત્ન
કર. આવી સુંદર મોસમ નિષ્ફળ જવા સાથે નુકશાનીમાં તને
નહિ ઉતારે તેનો ખૂબ ખ્યાલ રાખજે.

મારો તો તને આ એક જ સુંદર સંદેશ છે.

માટે જ હજી પરત્ર છે.

૧. મરણુ ગમણુ નથી છતાં મરણુ પડે છે માટે જ હજી પરત્ર છે.

૨. ઘડપણુ આવે એ પસંદ નથી છતાં તેને આધીન થવું પડે છે. માટે જ હજી પરત્ર છે.

૩. રનેહીએનો વિયોગ અને દુનનોનો સંયોગ પસંદ નથી છતાં વિયોગ સંયોગ તો થાય જ છે. માટે જ હજી પરત્ર છે.

૪. માલ મિદાન આવ્યાની ઇચ્છા છતાં રાટલા પણ મળવા મુરકેલ પડે છે. માટે જ હજી પરત્ર છે.

૫. નિરોગી અવસ્થા પસંદ છે છતાં એકાએક ભગંદર રોગોથી ઘેરાઈ જવું પડે છે. માટે જ હજી પરત્ર છે.

૬. ધનાઢ્યતા ગમે છે છતાં કંગાલીપતનો અનુભવ કરવો પડે છે. માટે જ હજી પરત્ર છે.

૭. સલામો ભરાવવી પસંદ છે છતાં સલામો ભરવી પડે છે. માટે જ હજી પરત્ર છે.

૮. સત્તાધીશ થવાના કોડ તો ઘણા છે. છતાં બીજાની સત્તા હેઠળ રહેવું પડે છે. માટે જ હજી પરત્ર છે.

: ૬ :

૯. શેઠાઈ પ્રિય હોવા છતાં નોકર બનવું પડે છે.
માટે જ હજી પરતંત્ર છો.

૧૦. દાનેશ્વરી બનવાની ભાવના હોવા છતાં યાચક બનવું
પડે છે. માટે જ હજી પરતંત્ર છો.

કુંકમાં

તમેને જે જોઈએ છે તે મળે નહિ અને નથી જોઈવું
તે આવીને વળગે છે ત્યાં સુધી તમારે સમજવું જોઈએ કે
દેઈને દેઈ સત્તાના હાથ નીચે છે, તે સત્તાનું નામ કમંસત્તા.
તે સત્તાને જ્યારે મૂળથી નાશ કરશે ત્યારે જ તમારે ત્યાં
સાચું સ્વરાજ્ય આવશે. અને ત્યારે જ તમે સાચા સ્વતંત્ર
છો એમ કહી શકાશે.

તેથી તને શું ?

૧. હે ચેતન ? સારીએ દુનિયા તને લાખો સલામ બસતી હોય તેથી તને શું ? તારી જીવનનીકાની સલામતીનો આધાર તો સલામ ઉપર નહિ પણ સલાચાર ઉપર છે.

૨. હે ચેતન ? તું ગમે તેવો મોટો સત્તાધીશ હોય તેથી તને શું ? તારા શીરે ઝુમતી કમંડલોનો નાશ તો કમંડલાના ચરણે જઈશ ત્યારે જ થશે.

૩. હે ચેતન ? તારા મરણ બાદ તારા મનમાં ગમે તેટલી શોકસભા ભરાય. અગર ગમે તેટલા બનરો બંધ રહે તેથી તને શું ? તારા જીવનમાં રહેલો અધર્મનો (ગરમા ગરમ) બનર બંધ ન થાય ત્યાં સુધી તારી દુર્ગતિના દ્વાર બંધ થવા મુશ્કેલ છે.

૪. હે ચેતન ? દુનિયાભરની ભાષા અને શાસ્ત્રો ઉપર કાજુ હોય તેથી તને શું ? તારું કલ્યાણ તો પાંચે ઈદ્રિયોના વિષયો ઉપર કાજુ પ્રાપ્ત કરવાથી જ થશે.

૫. હે ચેતન ? સારીએ દુનિયા તને જોળખતી હોય તેથી તને શું ? તારું જીવન તો સુદેવ, સુચર અને સુખમંને જોળખવાથી જ થશે.

૬. હે ચેતન ? તારા મૃતદેહને તારા ભક્તો મુખડથી બાળે કે બાવળના લાકડાથી બાળે તેથી તને શું ? જો તું ધર્મ વિના ખાલી હાથે ગયો તો હુઝાર દાવાનલમાં તારું બળ વાતું તો કાયમ જ છે.

૭. હે ચેતન ? તને ગમે તેવી અને ગમે તેટલી ડીબ્રીએ ઉપાધિઓ પ્રાપ્ત થઈ હોય તેથી તને શું ? તારી સંસારની ઉપાધિઓનો અંત તો સત્ય ધર્મની પ્રાપ્તિ થશે ત્યારે જ થશે.

૮. હે ચેતન ? તારે ત્યાં કરોડો રૂપિયાનો ઢેર હોય તો તેથી તને શું ? તારી સાથે તું તારા હાથે દાન કરશે તેટલું જ આવનાર છે.

યાદ રાખો.

૧. યાદ રાખો—“ આ લોક મીઠા તો પરલોક કઠોરો ” એવા વચન બોલનારા પીઠા માણસોને જો પરલોક નીકળ્યો તો મોરારણ મીઠની ચાકર બોલીને મોટી પોક મૂકવી પડશે.

૨. યાદ રાખો—તમે તમારા સ્નેહી-સંબંધીઓ ખાતર પ્રમંને મૂલી જઈ આત્માની ખાતાખરાબી કરી રહ્યા છો. પણ તમારી ખાતાખરાબી ચતા તેઓ સાચું પણ જોશે નહિ.

૩. યાદ રાખો—અભિમાનમાં અછડ જની, ચત્તાનો ખોટો ફાંકો રાખી દેવ શુરને મરતક નહિ બુકાવયો તો પ્રમંજ આવે બનાડી માણસોને પણ શીર બુકાવવું પડશે.

૪. યાદ રાખો—તમારી સફળતિનો આધાર, લોકોની સલામ ઉપર કે તમારી સમયાન યાત્રામાં લેગી થયેલી માન-વેની વિચાળ સંખ્યા ઉપર નથી પણ તેનો આધાર તમેજો તમારા જીવનમાં પાળેલા સદાચાર ઉપર છે.

૫. યાદ રાખો—પાપ કરતી વખતે પીઠ ચાબડનારા ઘણા મળશે. પરંતુ પાપના પરિણામે પીઠ ઉપર બ્યારે લાડીનો માર પડશે ત્યારે બચાવનાર કોઈ નહિ મળે.

૬. યાદ રાખો—સત્તાના જોરથી કદાચ દુનિયાને રંજીતવામાં સફળ થશે. પણ આવતા ભવમાં કર્મસત્તાનો પાલો તમને રંજીતવામાં બાકી નહિ રાખે.

૭. યાદ રાખો—આશાના જેઓ દાસ છે તેઓ સમસ્ત જગતના દાસ છે. પણ આશાને જેમણે પોતાની દાસી બનાવી છે તેમનું આખું જગત દાસ છે.

૮. યાદ રાખો—જે કાંઈ બહું જુડું થાય છે તે તમારા પૂર્વકૃત શુભાશુભ કર્મનું જ પરિણામ છે. અન્ય તો તેમાં નિમિત્ત માત્ર ગણાય છે. માટે નિમિત્તને શુન્દેગાર ન ગણતા તમારે તમારી જાતને જ શુન્દેગાર ગણવાની જરૂર છે.

આટલું તો જરૂર વાંચો.

૧. સાતે વ્યસનનો ત્યાગ કરતો પણ કાન દેવાના વ્યસનનો કદી ત્યાગ કર્યો નહિ.

૨. બધાનો લોભ છોડતો, પણ ભક્તિનો લોભ છોડ્યો નહિ.

૩. કૌંઘથી ડર્યો નહિ, પણ અપકૃત્યથી તો જરૂર ડરતા રહેતો.

૪. પારદી વસ્તુ છીનવી લેવાની દુષ્ટ ભાવના થાય ત્યારે પાંગળા બનવાનું ધર્મકંડ કરતો.

૫. વિકાર દિશ્વથી રૂપરંગને નીકાળવામાં જ રહ્યો રહેનારી ચક્ષુની પ્રાપ્તિ કરતાં અંધાપો વધુ હિતકર છે એમ માનતો.

૬. બધી વાતે સંતોષી બનતો, પણ ધર્મ કરવામાં તો અસંતોષી જ રહેતો.

૭. કૌંઘનું બહું ન થાય તો ન કર્યો પણ કૌંઘનું યુરૂ તો કર્યો નહિ.

૮. ધર્મ થાય તેટલો કરતો, પરંતુ ધર્મ કરનારાના માર્ગમાં કદી અંતરામરૂપ કાંટા પાથર્યો નહિ.

૯. કૌંઘના શુભ ગાવાનું ન બને તો ભલે પણ કૌંઘના અવશુભ તો ગ્રાહ્યો જ નહિ.

૧૦. દેવ, ગુરૂ અને ધર્મનું જહુમાન થાય તેટલું કર્યો પણ અપમાન તો કદી કર્યો નહિ.

તે જ સાચું જ્ઞાન.

૧. મનુષ્યોને વિનયી, વિવેકી, નમ્ર અને દયાળુ બનાવે તે જ સાચું જ્ઞાન.

૨. ઉદ્ધતાઈ, અછડતા, સ્વચ્છંદતા અને નિર્દયતાને દૂર કરાવે તે જ સાચું જ્ઞાન.

૩. શરીર અને આત્માની વિભિન્નતાનું (બુદ્ધાઈનું) જ્ઞાન કરાવે તે જ સાચું જ્ઞાન.

૪. શરીર વિનાશી છે અને આત્મા અવિનાશી છે. એવું જ્ઞાન પેદા કરે તે જ સાચું જ્ઞાન.

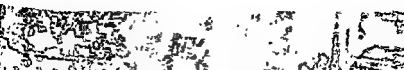
૫. આત્મા પોતે જ શુભાશુભ કર્મોનો કર્તા અને લોકજ્ઞ છે. એ સિદ્ધાન્તની માન્યતા કરાવે તે જ સાચું જ્ઞાન.

૬. ઇશ્વર બનાવનાર નથી, પણ બતાવનાર છે, એ માન્યતાને ધારણ કરાવે તે જ સાચું જ્ઞાન.

૭. ભૌતિકવાદ તરફ આંખ બંધ કરીને કુચ કરતી જનતાને અધ્યાત્મવાદ અને ધર્મવાદનો રાગ બનાવે તે જ સાચું જ્ઞાન.

૮. બાહ્ય શત્રુઓની અવગણના કરી સામ્રાજ્ય આદિ સ્વર્ગમાંનું શત્રુઓને નાશને કરવાનું બાળ સમર્થ તે જ સાચું જ્ઞાન.

૯. જન્મ અને મરણ નાશના એ કારમા ભોગોથી માનવીને મુક્ત બનાવે તે જ સાચું જ્ઞાન.

માનવજન્મની મહત્તા

અનંતકાળના પરિભ્રમણ પછી આ જીવને કવચિત જ મહાન્ પુણ્યોદયથી માનવજન્મની પ્રાપ્તિ થાય છે. સર્વ જન્મોમાં માનવજન્મની શ્રેષ્ઠતા, વિના મતસેદે સધળા દર્શન કારોએ-શાસ્ત્રકારોએ સ્વીકારેલી છે. પણ તેની મહત્તા માત્ર પ્રાપ્તિના અનન્ય સાધનરૂપ માત્ર ત્યાગ ધર્મને જ આભારી છે એ કદી ભૂલવા જેવું નથી. અખૂટ અને સ્વાધીન વૈભવ વિજ્ઞાસે અને રંગરાગના ભોક્તા દેવ, દાનવો અને ઇંદ્રો પણ જન્મને રાત-દિવસ અંખી રહ્યા છે. એવું કોઈપણ કારણ હોય તો તે માત્ર એ ભવમાં સહેજે પ્રાપ્ત થઈ શકતો ત્યાગ ધર્મજ કારણ ગણાય.

જ્ઞાન અને વિવેકની પરાકાષ્ટા માત્ર માનવજન્મને વરદે છે એવું છે, વસ્તી આ માનવદેહ એ તો ધર્મ રાતની આપને કહેલી ભેવના ઘરવાની મુંઝવે મોનાના યાગની ભેટ છે.

સેવના યાગમાં તે: અર્ધિયા, સંયમ, તપ, ત્યાગ, વિરાગ, પ્રેમ, નિરૂપ, મિત્ર, જનાય, તેમાં દિશા, જુડ, ચોરી, જાત, અર્ધિ પ.પરૂપ કચરે. કદી ન જનાય. કચરે: કારવા માટે તે: જનાય. કોયર. અને: કયાં તે: છે. કોય છે?

જે આત્માએ ઈંદ્રિયા માનવજનને માત્ર વિષય મુખેના
લોચનવટા પાછળ જ વેદણી રહ્યા છે. તેઓ સોનાના ઘાળમાં
પૂગ બરવાની, અમૃતથી પગ ધોવાની, ઝીરાવળ દાથી પાસે
લાકડા વટન કરાવવાની, અને ચિતામળી રત્નથી કાગઠો ઉડા-
વવાની ઈંદ્રિય દેહાએ કરી રહ્યા છે.

આત્માને જન-મા દોષ જનાવનાર દોષ તો માત્ર માન-
વજન જ છે. આર્થદોષ, ઉત્તમ કુળ અને દેવ ગુરુ ધર્મની
સામગ્રીના સદુપયોગદ્વારા તે જન-મની સાધકતા થઈ શકે છે.
માત્ર માનવજન-મની પ્રાપ્તિથી એ કલ્યાણ થઈ શકતું હોત તો
જનજો માણસોને માનવદેહ તો મળ્યો જ છે તો પછી અકલ્યાણ
કેવું થાય ? માટે જ ત્યાગ ધર્મની મુદર આરાધના કરી
માનવજન-મની ઈંદ્રિય મોક્ષમ જેટલે અંશે સફળ થાય તેમ
કરવા પ્રયત્નથી જ જનો. અને તેમ નહિ કરે તો માનવ-જન-મ
તો મું ? પણ તેવું સ્વપ્ન આવતું પણ દ્રવ્ય થઈ પડશે.

છે. પણ તેમને ક્યાં ખબર છે ? કે એ સધળો વૈભવ ભાડું-
તો જ છે. પૂર્વભવમાં કરાયેલું પુણ્ય એનું ભાડું છે. વૈભવોના
ભોગવટાની પણ સુહૃદ નક્કી કરીને આવ્યા છે. પુણ્ય, ભાડું
અને તેની સુહૃદ પુરી થયે એટલે આનાકાની વિના સુખે મોટે
વૈભવ વિલાસોને છોડીને સાદ્યા જરૂં પડશે. અમર તમોને
તે છોડી સાદ્યા જશે. ભેમાંથી એકનો વિયોગ જ્યાં નિકલ
જ છે. તેવા પૌંડ્રલોક પડાયો ઉપર મમત્વ ભાવ રાખી, તેમજ
તેમના વિયોગમાં શોક સંતાપ કરી નાહકે કમ' આંધવા એના
જેવી બીજી અજ્ઞાનતા કંઈ હોઈ શકે ?

કુંઠમાં

હુનિધાના ગમે તેટલા વૈભવો આવે તો આનંદ નહિ
મનાવે અને જા્ય તો શોક ન કરવો પણ સમભાવમાં શદ્દી
સંસારની અનિત્યતાનો વિચાર કરી નિત્ય રહેનારા આત્મા
મોટે કાંઈ કરી દેવાની જરૂર છે.

વિષયોની ભયંકરતા

One ounce of pleasures is one pound of pains.

ઉપરોક્ત પાશ્વિમાત્ય વિદ્વાન્ના વાક્યનો એ ભાવાર્થ છે. કે સરસવ જેટલું વિષયસુખ મેરૂપર્વત જેટલા દુઃખોને ઉત્પન્ન કરે છે. આજ સુધી આપણે અનંત દુઃખોના ભાગી થયા હોઈએ તો તેમાં માત્ર ઈન્દ્રિયજન્ય-વિષય સુખોનો ભોગવટો જ કારણ ગણાય; અને હજી પણ એ વિષય સુખોને આપણા જીવનમાંથી દેશવટો ન હઈએ ત્યાં સુધી દુઃખના ભાગી થયા વિના છુટકો નથી. પાંચ ઈન્દ્રિયોથી ઉત્પન્ન થતા સુખોનો સ્વાદ અદ્ય છે, જ્યારે તેનાથી ણંધાયેલા પાપનો ભોગવટો લાંબા કાળ સુધીનો છે. જેમ મધથી લેપાયેલી તરવારની ધારને કોઈ મધનો દોલુગી ચાટ્યા જાય તો તેને મધનો સ્વાદ તો જરૂર પ્રાપ્ત થાય છે. પણ તેના સ્વાદનું સુખ અદ્ય કાલીન છે, જ્યારે મધ ચાટના જે જીવ કપાઈ જાય તો તેનું દુઃખ બહુ લાંબા કાળ સુધી ભોગવવું પડે છે. એટલા માટે ક્રોધરોમાં આવે છે કે પાંચ ઈન્દ્રિયોના વિષયસુખનો ભોગવટો એ મધથી લેપાયેલી તરવારની ધાર ચાટ્યા જેવો છે. વહી વિષય અને વિષયના આત્મ તે આત્મ એક જ અકારને બંદ છે, પરંતુ તેના પરિણામને અકાર પાતળ જેટલો તફાવત છે. વિષ-જે

માવાથી કદાચ મરાય પણ ખરું અને ન પણ મરાય. જેરી
મનવર કરડવાથી જેર ચડે પણ ખરું અને ન પણ ચડે અને
ચડે તો ઉતરી જવાનો પણ સંભવ ખરો. પરન્તુ વિષયરૂપ
નાગથી ટંખાયલા પ્રાણીઓએ આજ સુધી પારાવાર જન્મમરણ
કયા છે અને કરી રહ્યા છે એમાં એ મત નથી. વળી સ્પર્શેન્દ્રિયને
વશ પડી હાથી, છાંદાને વશ પડેલું માછલું, નાસીકાને વશ
પડેલો ભમરો, ચક્રુને વશ પડેલો પતંગીઓ, અને કલ્પેન્દ્રિયને
વશ પડેલ હરણીયો. માત્ર એક એક ઇન્દ્રિયને વશ પડેલાં
પાંચે પ્રાણીઓ મરણને શરણ થાય છે, તો પછી એકી સાથે
પાંચે ઇન્દ્રિયોની મોજ છુંટનારા માનવીઓની તો શી ગતિ
થશે ? તેમ કેટલા મરણો થશે ? તે તો જગજાન જ જાણે.
મોટે જ સુંદર અને સુંવાળા સ્પર્શનો, અજક્રમ વસ્તુ ખાવાનો
ચટાટો, અતર વિ. સુંઘવાનો શોખ, નાટક-સીનેમા નવાનવા
રૂપરંગ જોવાની ઇચ્છા અને દ્વિદમી બીમત્સ ગાયનો સાંભળ-
વાનો શોખ છોડી દઈ, પાંચે ઇન્દ્રિયોના વિષયો ઉપર કાણુ
મેળવી સૌ સફળતાના ભાગી બનો.

કહ્યું છે કે—

Master your passions and heaven is not far.

તમે ઇન્દ્રિયોના વિષયો ઉપર કાણુ પ્રાપ્ત કરો એટલે
સ્વર્ગ દૂર નથી.

ગંદા દેહનો વળી ગર્વ શો ?

આત્મા એ શરીર નથી અને શરીર એ આત્મા નથી. આત્મા એ અવિનાશી તત્વ છે. જ્યારે શરીર નાશમાન વસ્તુ છે. અવિનાશી તત્વની પાછળ થોડો પણ ઠરેલો પ્રયત્ન સફળ થાય છે. જ્યારે નાશમાન વસ્તુ પાછળ ઠરેલો સઘળો પ્રયત્ન નિષ્ફળ જાય છે. એટલું જ નહિ પણ તુક્યાનમાં ઉતારતો જાય છે.

આ પ્રમાણે જડ અને ચૈતન્ય વચ્ચેના ભેદને નહિ સમજનારા માનવીઓ ધર્મને વેગળો મુકીને પણ શરીરની સુખાકારી અને સૌંદર્યતા માટે હજારો રૂપિયા ખર્ચાં તનતોડ પ્રયત્ન કરે છે. પરંતુ શરીરનો તો સડન પડન અને વિધ્વંસન શરૂ થાય છે. એક દિવસ જેની જાળ્યા પછી રાખ થવાની છે, એવા નિશ્ચય દેહની મમતાવાતા કોઈકે ન ખાવાતા પદાર્થો ખામ છે. નદિ પીવા લાયક પીવાએ પીએ છે. આટલો પ્રયત્ન કરવા છતાં પણ દુઃખનના નેહની માફક લાટ પુટ કરાયેલું આ શરીર દર્દન છતાં જાગમાં દરેક દર્દી કામ આપતું, ગંધ સ્પર્શ તથા રંગ સ્પર્શ આ શરીર ઉપરથી જ દેખાવમાં આવે છે પણ અંદર નહીં. આ શરીર અવિદ્ય અવિદ્ય પદાર્થો તરફ છે. આ શરીર અવિદ્ય અવિદ્ય પદાર્થો તરફ છે. આ શરીર અવિદ્ય અવિદ્ય પદાર્થો તરફ છે. આ શરીર અવિદ્ય અવિદ્ય પદાર્થો તરફ છે.

પવિત્ર આત્માને બનાવો.

આત્મા પોતાના મૂળ સ્વભાવથી અપવિત્ર નથી. પરંતુ કર્મનો મેલ લાગવાથી તે અનાદિકાલથી મલીન ગણાય છે. આત્મા ઉપર લાગેલા એ કર્મ મેલને જ્યારે અહિંસા, સંયમ અને તપનો અસદ્ય તાપ આપવામાં આવે છે, ત્યારે સો ટચના સોનાની માફક નિર્મળ બની જાય છે. અને એક વખત ણીદ્રુલ નિર્મળ બનેલો એ આત્મા કદી પાછો મલીન બનતો નથી. જ્યારે શરીરને ગમે તેવા અત્તર આદિના વિલેપન લગાવો અગર અનત્રાઈટનો સાણુ લગાવો, તો પણ એતું લાઈટ (તેજ) વધતું નથી. અને તે કદી હંમેશના માટે પવિત્ર બની શકતું નથી. અરે હંમેશની વાત તો જરા દો, પણ સ્નાન કર્યા પછી કપડા પહેરો અને જરા પચીનો થાય કે તુરત જ પાછું દુતું તેવું જ થઈ જાય છે. શરીર પણ લસણના જેવી એક દુર્ગંધી વીજ છે. કરતુરીની સાથે રાખેલું લસણ જેમ કરતુરીમાં પોતાનો વાન બેનારી અગમ બનારી દે છે તેમ આ શરીર પણ સો રૂઝીયાની કીમતના દોઢ આદિ વાગે, પોતાની સેવનમાં હવે દોઢ અન્યમાં મલીન બનારી તેને મેકન્ડહેન્ડની ઉપમા આવી, આવી કીમતનું કરી નાખે છે. તેમજ ગમે તેવા મિષ્ટાન્ને પણ કચરો બનારી દે છે. એવા શરીરને પવિત્ર બનાવ-

દોલત એટલે ?

દોલત એટલે બે લાત. દોલત (લક્ષ્મી) આવે ત્યારે પાછળથી લાત મારે છે. જેના પ્રતાપે છાતીનું ઠાકું આગળ કાઢીને શેઠ ગળરમાં ચાલે છે. અને જય છે ત્યારે આગળથી (છાતીમાં) લાત મારે છે, એટલે શેઠ, સાહેબ વાંકા વળીને ચાલે છે. દોષને શો પણ દેખાડતા નથી. આ પ્રમાણે જતાએ લાત અને આવતાએ લાત મારનારી લક્ષ્મીનો વિશ્વાસ થો ? એ તો આજે છે અને કાલે નથી. વલી લક્ષ્મી આવે ત્યારે નાલી. ચોરમાં પાણી આવે તેમ આવતી હોઈ ખગર પડતી નથી. અને જય છે ત્યારે હાથીએ ખાધેલા કોઠાના ગલની માફક જતી રહે છે. ત્યારે પણ ખગર પડતી નથી. માટે હું પેસાથી ખાલી છું, એમ માની ખેડ કરવાની જરૂર નથી. અને હું પેસાથી કારપૂર છું, એમ માની આનંદ માનવાની જરૂર નથી. કારણ કે દેવને ખાત્રીને બરી દેતા અને બરેલાને ખાલી કરી દેતા જતા પણ વિતરણ લાગતો નથી. વલી અંચલ લક્ષ્મીની દ્રવ્ય, તેમજ અને નાશ એમ વચ્ચે અવસ્થાઓ છે. લક્ષ્મીનો મોટો કોષ દેવને ન નો દાનમાં જ છે નોગથી એના મહત્વ તેના કિંમતે મનુષ્યો નથી. અને જે લક્ષ્મી દાન આગળ નોગમાં દાન આપતી નથી, તેને નાશ નો નિશ્ચિત જ છે. નો કરમી

વિના નહિ જ ચાલે તો તેને કમાવવામાં અનીતિ, ઉતરખીંડી,
ફગો-ફટકો આદિ અરાબ આદતોને છોડી, માત્ર થયેલી લક્ષ્મીને
નેટલો સદ્ગુણોગ થાય તેટલો કરી લેવો એ જ હિતાવહ છે.
હાથે તે જ સાથે આવવાનું છે. એમ જોલવાને બદલે કરી
બતાવો, પોતાના હાથે સારા કાર્યોમાં લક્ષ્મીને વાપરનારા લક્ષ્મીને
માણીક ગણાય છે. જ્યારે તેને સાચવી રાખનારા ભૈષાળ
ગણાય છે.

ઘર કે ધર્મશાળા

જેમાં તમે રહો છો, એને તમે માફ ઘર કહો છો. પણ વાસ્તવિક રીતીએ તપાસીએ તો એ ઘર નહિ પણ ધર્મશાળા (સુસાક્ષર જાતું) છે. કદાચ તમે પૂછશો, કે ધર્મશાળામાં તો ચારે દિશામાંથી સુસાક્ષર આવે છે અને મુદત પૂરી થાય ત્યારે આવ્યા જાય છે. હમારા ઘરમાં તો એવું કંઈ જ થતું નથી. તો પછી ઘરને ધર્મશાળા કેમ કહેવાય? ધર્મશાળા જેવી જ તમારાં ઘરની દશા હોય છે માટે ધર્મશાળા કહેવાય છે. જુઓ તમારા ઘરમાં પણ ચાર ગતિઓમાંથી આવીને જન્મ લેનારા એક જાતાના સુસાક્ષર જ છે. તેઓ પણ સૌ સૌના આયુષ્યની મુદત પૂરી થાય છે એટલે સુસાક્ષરો જેમ ધર્મશાળા છોડીને આવ્યા જાય છે તેમ તેઓ પણ ઘર છોડીને આવ્યા જાય છે. જેમ ધર્મશાળામાં તેના દ્રશીઓએ અમુક મુદત સુધી રહેવાની મર્યાદા જાણી હોય છે, તેમ ઘરમાં પણ આયુષ્ય નામના કર્મ મુદત નક્કી કરી છે. આયુષ્ય પૂરું થયે વિદાય થયા વિના કોઈને પણ છુટકો જ નથી.

પણ એ તું પૂછશે તો તમારું ઘર કરતા ધર્મશાળાની પરિસ્થિતિ કયી અકી હોય છે. જેમ કે કોઈ ધર્મશાળામાં પંદર દિવસ રહેવાની મર્યાદા કરવામાં આવી છે. એને

આ કામદો હોવા છતાં કદાચ જાતજીવોને વધુ રોકવાનો પ્રસંગ
આવે, તો મુનિમજીના હાથમાં પાંચની નોટ મૂકી દો, એટલે
ત્યાં રહેવાની મુદતમાં આપોઆપ વધારો થઈ શકે છે. બોલો ?
ત્યારે ઘર કરતાં ધર્મશાળા સારી કે નહિ ? કેમ કે ઘરમાં
તો આયુષ્ય પૂરું થતાં એક મીનીટ પણ આયુષ્યમાં કોઈ
વધારો કરી શકતો નથી. વડી ધર્મશાળામાં તમારો બીસ્તરો
જગર કોઈ દાગીનો ઉતાવળમાં રહી જાય તો મુનિમજી તમારા
શીરનામે પહોંચતો પણ કરે, પણ તમારા ઘરમાં તો તમે
ન છુટકે બધું જૂલીને નહિ પણ છોડીને જ આત્મા જાઓ
છો. એટલે મોકલવાનો પ્રશ્ન જ રહેતો નથી. માટે હું મુસાફર !
હું તારા ઘરને પણ મુસાફર ખાતું માનજો. અને સ્વજન
સંબંધીઓને મુસાફર માનજો, જેથી તેમના સંયોગ અને
વિયોગમાં ખુશી થવા જેવું કે શોક સંતાપ કરવા જેવું
તમારે માટે રહેશે નહિ. અને આત્મા સમભાવમાં રહી
નાહકમાં પાપકર્મ બાંધશે નહિ.

પુણ્ય પાપ છે.

પુણ્ય પાપના અસ્તિત્વને નહિ સ્વીકારનારાઓની સંખ્યા બહુ અલ્પ હશે. પણ છે તો ખરી જ. તેમનું માનવું એમ છે કે પૃથ્વી, પાણી, અગ્નિ, વાયુ અને આકાશ એ પાંચ ભૂતોમાં એક શક્તિ ઉત્પન્ન થાય છે અને પાણીમાંના પરપોટા પાણીમાં જ નાથ પામી જાય છે તેમ પાંચ ભૂતોમાં જ તે શક્તિ સમાઈ જાય છે એટલે પરલોકમાં જનારો કોઈ આત્મા જ નથી. આત્મા જેવી કોઈ ચીજ નથી તો પછી પુણ્ય પાપ જેવી પણ ચીજ ક્યાંથી હોય ? આ માન્યતા. બીદકુલ વર્તુલ વગરની તેમ નાસ્તિકના ભેજની એ પેઢાશ છે.

જરા હીલ્લેટિયી વિચાર કરવામાં આવે તો પુણ્ય છે, પાપ છે અને પરલોક પણ છે, એમ જણાયા વિના નહિ રહે.

તમા કહેશો કે આત્મા, પુણ્ય અને પાપ ક્યાં દેખાય છે ? દેખાડો તો માનવા તૈયાર છીએ. તો સાંભળો કેટલીક વસ્તુઓ અંબથી દેખાય છે. કેટલીક અનુમાનથી જણાય છે. જ્યારે કેટલીક વસ્તુ માટે સર્વજ્ઞ ભગવાનના વચન ઉપર વિશ્વાસ રાખવો પડે છે.

હું કુસી, હું દુઝી, એ પ્રમત્તે હું શબ્દથી જે બોલી શકું. હું જ જાણના છું. માનવ મરી ગયા પછી હું કુસી.

કે હું દુઃખી કાંઈ જ બોલતો નથી. તેને બાળી નાંખવામાં આવે છે, તો પણ કાંઈ જ અવાજ કરતો નથી. જો પાંચ ભૂતોમાંથી આત્મા ઉત્પન્ન થનારો હોત તો મુકદ્દમાં પણ પાંચ ભૂતો તો છે જ. છતાં હું બળી રહ્યો છું. મને કેમ બાળો છો ? વિગેરે બોલતો નથી. ઝોટલે સિદ્ધ થાય છે કે હું સુખી, હું દુઃખી એમ બોલનારી એક શક્તિ શરીરમાંથી થાલી ગઈ છે. અને તેનું જ નામ આત્મા. આમ અનુમાનથી આત્મા સિદ્ધ થાય છે. ઝોટલે પુણ્ય પાપ પણ સિદ્ધ થઈ જાય છે.

હવે પુણ્ય પાપ ભલે ન દેખાતા હોય, પણ પુણ્ય પાપના રીવાજોના પરિણામો તો દેખાય છે. જેમ જેકુતોએ જેતરમાં વાવેલ ખીજમાં ઘડું છે કે બાજરી છે, એમ શરૂઆતમાં દેખાતું નથી, પણ તેના અંકુરો બહાર આવે છે. ત્યારે સૌ કોઈને ગળી થાય છે કે આમાં ઘડું અગર બાજરી વાગ્યા હતા.

જે જ મુજબ આ જગતમાં એક સુખી, એક દુઃખી, એક ગરીબ, એક ધનાઢ્ય, એક ઉંચક, એક નીચ, એક આંધળો, એક દેખતો, આ બધી જીવોની સિત્તસિત્ત અવસ્થા મનુષ્યપણું એક સરખું હોવા છતાં કેમ જણાય છે ? એનો જરા વિચાર કર્યો તો પુણ્ય પાપ છે એનો નિશ્ચય થયા વિના નહિ રહે. કારણ વિના કોઈ પણ કાર્યની ઉત્પત્તિ થતી નથી. માટે જ સુખી દેખાય છે તેમાં તેમણે પૂર્વજન્મમાં કરેલું પુણ્ય કારણ છે. અને જો દુઃખી દેખાય છે તેમાં તેમનું પાપ જ કારણ છે. પણ આ બધું ત્યારે જ સમજાયે કે જ્યારે પાંચ ભૂતોનું જ મૂલ વગરનું છે તેને કાઢી મૂક્યો ત્યારે થતી

: ૩૨ :

રાગ-દ્રેષ વિનાના પરમકૃપાળુ પરમાત્માને કોઈને સુખી જાણ દુઃખી કરવાનું કાંઈ જ પ્રયોજન નથી.

અરે પશુ પક્ષીઓમાં પણ પુણ્ય પાપના પરિણામો તમને જોવાય છે. જુઓ સાહેબનો કુતરો મોટરમાં બેસે છે. ફૂટ, ફૂટ, મીઠાઈ ખાય છે. જ્યારે અનેક કુતરાઓને એકું, બેકું ખાઈને પેટ ભરવું પડે છે. અને લાકડીના માર ખાવા પડે છે. આનાથી પુણ્ય પાપ અને પરલોક સિદ્ધ કરવા માટે વધારે શી સાળીતી જોઈએ છે ?

સુખ અને દુઃખ એ પાછલા ભવમાં કરેલા પુણ્ય અને પાપના પરિણામો છે. આ ભવમાં જેવું કરશો તેવું આવના ભવમાં મળવાનું જ છે.

કાલે રવિવાર હોય તો આજે સોમવાર આવવાનો જ, અને આજે સોમવાર છે તો કાલે મંગળવાર નક્કી જ છે એ જ મુજબ ગયો ભવ, આ ભવ અને પરભવ બધું એ છે. એમ માની ધર્મને અપનાવો અને અધર્મને છોડી દો. એટલે સકલિત તમારી સંતોષીમાં જ છે.

ધર્મ વિનાનું જીવન એ જ પશુ-જીવન

માનવો અને પશુઓ વચ્ચે કોઈ પણ મોટો ભેદ હોય છે. તે માત્ર મનુષ્યોમાં રહેલા એક ધર્મને લીધે જ છે. બાકી જાહાર, નિદ્રા, ભય અને મૈથુન એ ચાર ભાવની ક્રિયાઓ મનુષ્યોમાં એક સરખી જ છે. પશુઓ કરતાં હંમેશાં ઉંચા છીએ, એમ ભાસવાનો માનવોને ત્યારે જ હક પ્રાપ્ત થઈ શકે છે, જ્યારે તેઓમાં ધર્મ જેવી અમૂલ્ય વસ્તુ હોય.

માટે જ ધર્મ વિનાના માનવીઓને પશુ જેવા કહેવામાં આવ્યા છે. પશુ જેવા કહેવામાં પણ કવિએ ઉદારતા બતાવી છે. બાકી કોઈ અપેક્ષાએ ધર્મ વિહિન માનવીઓને પશુ કરતાં પણ હલકા કહેવામાં આવે તો કંઈ વાંધા જેવું નથી. કારણ કે કેટલાક માનવીઓમાં-પશુઓમાં જે પરોપકાર આદિની સારી ક્રિયા દેખાય છે તે તેઓમાં નથી હોતી.

દર્શાવેલી તરીકે ગાય, ભેંસ વિગેરે, ઘાસ, વિષ્ટા જેવા દ્રવ્ય પદાર્થો ખાય છે, અને મનુષ્યોને દૂધ જેવી ઉત્તમ વસ્તુ આપે છે. જ્યારે માનવીઓ દૂધ પીને શું આપે છે તે તો કોઈ દાંડ જેવું જ છે. માણસની દૃઢીને સાફ કરવા માટે ટેલનું છાણ જ કામ લાગે છે. વળી તે છાણના છાણ બનાવી રસોઈ કરવામાં

પણ કામ આવે છે. જીવતા તો ઉપકાર કરે છે પણ મધ્ય
પછી પણ તેના ચામડા, ચરબી અને હાડકાની કીંમત ઉત્પત્તિ
કરાવી તેના માલીકને ફાયદો કરતા જાય છે.

જ્યારે મનુષ્યો મરી જાય છે ત્યારે લાકડાનો અને કાલ્પ-
મોકાણના ખર્ચાનો જોલો વધારતા જાય છે. આ રીતે તપાસીએ
તો અધર્મી માનવીઓ પણ કરતાં કોઈપણ રીતિએ ચડીયાતા
ગણી શકાતા નથી.

અલગતા જો તેઓમાં ધર્મ જેવી અમૂલ્ય વસ્તુ હોય તો
દેવો અને ઈશ્વર મહારાજ કરતાં પણ લાખ હરજાએ ચડીયાતા
કરી શકાય છે.

વહી જીવી જવું અને જીવી જાણવું એ બંને વસ્તુ
અલગ છે. જીવી જનારા ઘણા છે જ્યારે જીવી જાણનારા ઓછા
હોય છે. માટે જીવનમાં ધર્મને અપનાવી જીવી જાણતા શીખો.
એટલે પણ જેવા નહિ ગણાતા સાચા મનુષ્ય તરીકે તમારી
મજ્જા થશે.

મરણથી શામાટે ડરો છો ?

હવે અંશુર જગતમાં કર્મને વિવશ બનેલા આત્માઓ જન્મે છે અને મરે છે. જેમ ખીલેલા પુષ્પને ફરમાવું પડે છે, ઉપ પામેલા સૂર્યને અસ્ત થવું પડે છે, અમર તો જે ઓલીમાં તે હોલીમાં જે ન્યાય મુજબ જન્મેલા પ્રત્યેક પ્રાણીને એક વખત મરવું તો પડે છે. તો પછી મરણથી ડરવાની શી જરૂર છે ? જે જન્મે છે તે જ મરે છે. પણ જે જન્મતો નથી તે કદી મરતો પણ નથી. આથી એ સિદ્ધ થવું કે મરણ આપનાર જન્મ છે. માટે વાસ્તવિક રીતે મરણથી ન ડરતા જન્મથી ડરવાની જરૂર છે. પરંતુ માટે ભાગે અધ્યાત્મ શાંતિઓને ઓછી દુનિયાના લભામ આત્માઓને મરણને ખૂબ જ ડર છે. પરંતુ ડરવાથી મરણ કોઈને ઓડતું નથી. એ તો ખૂબ તીર્થંકરો, ચક્રવર્તીઓ, વામુદેવો, રાજાઓ, યોદ્ધાદુર્ગાદી કે રંક ગમે તે હોય, પણ સમય આવે સૌનું મૃત્યુ પકડ્યા વિના રહેતું નથી. જગતમાં મરણ જેવી સમસ્યા અને ન્યાયી કોઈ ચીજ નથી. એના પાસે કોઈ લાંચ રૂવડ, વિજ્ઞાન કે કોઈની ભલામણ ચાલતી નથી. સમય આવે એટલે આવળા પરણેલાને, લમણાં જ ધનાઢ્ય બનેલાને, મોટા ધીમોપ-રને, એફ. આર. સી. એસ. ડોક્ટરને કે અધ્યાત્મિકાચાર્યને

કે આજે જ ગાદી નશીન થએલા રાજપુત્રને, પાછળ વાલાનું
શું થશે ? એની જરા પણ ચિંતા ક્યાં વિના મરણ ઉઠાવી
જાય છે. મરણ જેવો આ દુનિયામાં ભય છે. એટલે જ નાસ્તિકો
અને અધર્મીઓ જમીન ઉપર હેંટે છે. ટુંકમાં મરણ આપનાર
જન્મ છે અને જન્મ આપનાર હિંસા, ભુકં, ચોરી ભરી,
મમતા આદિ પાપો છે, માટે વાસ્તવિક મરણનો ભય જેને
પેદા થયો હોય, તેણે પોતાના જીવનમાંથી તે સઘળા પાપોને
તિલાંજલિ આપી ધર્મ કરી લેવાની જરૂર છે. પછી મરણ
કાલે આવતું હોય તો આજે ભલેને આવે, ધર્મને કરીને
જનારા માણસો માટે મૃત્યુ એક જાતનું રસાયણ છે. ધર્મ
માણસો મરણથી કદી ડરતા નથી. એ તો હસતા મુખે મમ-
રાજના આમંત્રણને સ્વીકારી લે છે. અધર્મીઓ જ મરણથી
ડરે છે. પણ પાપથી ડરતા નથી. માટે જ પાપથી ડરો પણ
મરણથી નહિ ડરો.

Live and let live હવે અને હવવા ધો.

આકાશ, મૃત્યુ અને પાતાળવાસી ત્રણે જગતમાં રહેલા આત્માઓ ચેતન્ય હૃદયે એકસરખા છે. અનાદિકાલથી કંઈને વિષય પડેલા તે તે આત્માઓને સ્થાન, સ્તરીર સ્થિતિ, સમજ અને ઇત્રિયો ભિન્નભિન્ન હોય છે, પરંતુ ચેતના તો કોઈમાં એકસરખી જ છે, અને તેથી જ મુખ-દુઃખની લાગણી પણ એકસરખી જ હોય છે. દેવલોકમાં રહેલા ઇંદ્રને હવવાની ઇચ્છા અને મરણનો ભય નેટલો છે, તેટલી જ હવવાની ઇચ્છા અને મરણનો ભય દુનિયાના તમામ નાના મોટા પ્રાણીઓને હોય જ છે, અને તેથી જ સજ્જન પુરુષો કોઈપણ હવને મારવા મશવવાની પ્રવૃત્તિ કરતા નથી. સ્વયં હવવાનું પસંદ કરનારા, અન્યોને મારી નાંખવાની દુષ્ટ પ્રવૃત્તિ કરતા કેમ કોઈ વિચાર નહિ કરતા હોય તે જ સમજાતું નથી, ખદા જન્મોમાં માનવજન્મ જ્ઞાન અને વિવેકથી સ્વીકાર્યો ગણાય છે. એવા અનુભવો જ જ્યારે જ્ઞાન અને વિવેકને વેગળા મૂકી, ઝુંઝા પ્રાણીઓ કે નેની કોઈ દાદ-ફરીયાદ સાંભળનાર નથી તેમને જ મારી નાખવાની અધમ પ્રવૃત્તિ કરે, ત્યારે 'વાદ સીમલો થારે ત્યાં ફરીવાદ કોને કરથી' એ કહેવત અસ્થિતિ થાય છે. જગવાને નિર્જયોત્તું રસલુ કરવું એકંએ.

કેને ગુમાવવાનું છે ?

ભારત જેવા અહિંસા, અને ત્યાગપ્રધાન દેશમાં પણ આજના કેળવાયલા લોકો, અગર તો કેટલાક લક્ષ્મીના મઠમાં મસ્ત બનેલા લક્ષ્મીનંદનો, એમ બોલી રહ્યા છે કે, હમો દેવ, ગુરુ કે ધર્મ કોઈને માનતા જ નથી; પેસો હમારો પરમેશ્વર છે, બાયડી હમારો ગુરુ છે, અને ખાવું-પીવું અને જોશ આરામ એ જ હમારો ધર્મ છે. તથા ઈયાં-છોકરા હમારા સાધર્મિભાઈ છે, બધું હમારા ઘરમાં જ છે. હમારે કાંઈ બહાર જવું પડે એમ નથી. ધર્મ એ તો નવરા માણસો માટે છે, જેને ઘડીબાર ખાવાની પણ કુરસદ નથી, એના માટે વત્તી ધર્મ દેવો ? જે લોકો પાપ કરીને આબ્યા હોય એને ધર્મની જરૂર છે. હમો તો પુણ્ય કરીને જન્મ્યા છીએ.

આવા પ્રકારના ઉન્મત્ત અને બે લગામ, વિચારો ધરાવનાર પાતુ આપણા જ આ પવિત્ર દેશમાં વસે છે.

પરંતુ તેમણે માત્ર રાખવાની જરૂર છે કે ધર્મ એ કાંઈ અમુક માટે જ નિયત થયેલો છે એમ નથી. પરંતુ જેમને જન્મ-મરણના દુઃસ્વપ્ન દોઝોથી મુક્તિ મેળવવી હોય તેના મન દોઝોથી ધર્મ ઔપચ દેવાની જરૂર છે.

મનોહરો નામના અગ્રિય વિદ્વાન ધર્મની મહત્તા બતાવતા કહે છે કે—

Real religion is not a luxury for respectable folk but it is a prime necessity for all.

અર્થાત્—સાચો ધર્મ એ કાંઈ માનવંતા લોકો માટે મોજ થોળની વસ્તુ નથી. પરંતુ તે તો દરકને માટે જરૂરી, ચીજ છે.

આથી સિદ્ધ થાય છે, કે ધર્મ એ સૌ-કોઈના જીવનમાં જન, હવા અને પાણી કરતાં પણ વધુ ઉપયોગી ચીજ છે.

આને તમોને જોઈએ એટલું અને જોઈએ તેવું ખાવાનું, પીવાનું, પહેરવાનું અને જોડવાનું મળે છે, અને તેથી તમે છાતી કાઢી લાલ-પીળા થઈને ફરો છો. એ તમારા પૂર્વમાં ફરેલા ધર્મનું જ પરિણામ છે. જે ધર્મ તમોને તમામ જાતની સગવડ ઉભી કરી આપી તેજ ધર્મને તમે ન માને. અગર તેની મફતરી ઉઠાવો, તો કહેવું પડશે કે તમારા જેવો બીજો કુતમી કોઈ નથી.

વળી પાછલું પુણ્ય ખાયાજ કર્યો અને નવું પુણ્ય ઉપાજન નહિ કરો, તો આવતા જવમાં તમારી શી હાલત થશે? તેનો પણ વિચાર કરવાની જરૂર છે. હનિયામાં પણ જગતભરે છે કે ગમે તેવો મુડીવાલો, જીવે ત્યાં મુખી બેઠો બેઠો જ ખાય અને નવી આવક ઉભી ન કરે તો તેને પણ જૂએ મરવાનો સમય આવે જ છે.

પણ શાદ રાખજો કે તમે ગયા જવમાં પુણ્યનું પાકુ કરારનામું હજાવીને લાખ્યા છો. એટલે હમણાં ગમે તેમ બોલ્યો,

ગમે તેમ કરશે। તેમ ચાલશે, એ સઘળા ગુન્હાઓ માફ થઈ જશે. પણ પુણ્ય જાતમ થતા જેમ સુકા વનની લાકડી આપો આપ સળગી ઉઠે છે તેમ તમારા જીવનમાં દુઃખ દાવાનક સળગી ઉઠતા જરા પણ વિલંબ નહિ થાય. પછી દાવાનકને યુગાવવો મુશ્કેલ થઈ પડશે. જીવનમાં બંગલા, બંગીયા, બગી-મોટર, કે એરોપ્લેનની કીંમત નથી. પરંતુ ધર્મની ન કીંમત છે.

માટે ખોટી બડાઈ ન હાંકતા ઉન્નત વિચારોને તિલાંજલિ આપી દેવગુરુ અને ધર્મનું બહુમાન કરી, થાય એટલી સેવા કરી દો. તેમની સેવા તમો નહિ કરો તો તેમને કંઈ જ શુભાવવાનું હોતું નથી. તેઓ તો શાશ્વત અને સહીસલામત છે. તમારે શાશ્વત અને સહીસલામત થવું હોય તો સેવા કરવાની મળેલ સોનેરી તકને જતી કરશો નહિ. હાથમાંથી તક ગયા પછી કરવામાં આવેલો પશ્ચાતાપ રાંડ્યા પછીના ડહાપણ જેવો ગણાયો એ કદી ભૂલશો નહિ.

હાથના કર્યા જ હોય વાગે છે.

અસાનતાથી, અભિમાનથી, હાસ્યથી અગર ઉન્મત્તતાથી
પણ વખત આપણે એવા કઠીન અને ચીકણા (નીકાચીત)
કર્મો બાંધી હોય છે, કે જેને લોગવ્યા સિવાય છુટકો જ
થતો નથી. બાંધતી વખતે આપણે તેના પરિણામનો (Result)
જરા પણ વિચાર કરતા નથી, અને જ્યારે લોગવવાનો દુઃખદ
સમય આવે છે, ત્યારે શેવા બેસીએ છીએ. પરંતુ શેવાથી
કંઈ દુઃખનો નાશ થતો નથી. જલદે નવીન કર્મોનો બંધ
થાય છે. શેવાથી કર્મનો નાશ થતો હોત તો શેવા તો સૌને
આવડે છે. કહ્યું છે કે “ હસતા બાંધ્યા કર્મ, શેતા ન છુટે
પ્રાણીવા રે. ”

જેમ રવવાથી કે થોડા સંતાપ કરવાથી કર્મ છુટતો નથી
તેમ જે નિમિત્તથી આપણને દુઃખ આગ્યું હોય તેને ગાળ
દેવા કે તેના ઉપર શુભે કરતાં પણ બાંધેલ કર્મોનો કદી
નાશ થતો નથી. આ તો બધી આપણે બાંધેલ કર્મોમાં
વધારા કરવાની એક ભલની મૂર્ખાઈ છે.

તમોએ કરેલી બૂલ માટે તમો પાતે જ જોખમદાર છો.
દેવતાઓએ માફ બગાડ્યું, અગ્નિએ માફ સત્યાનાથ કાઢ્યું, અને
દીકણોએ મને દુઃખી દુઃખી કરી નાખ્યો.

આ પ્રમાણે નિમિત્તના ઉપર દોષનો ટોપલો ઝોઢાડનારે સમજવું જોઈએ, કે ફલાણાએ, અમુકે કે ઢીકણાએ એ ત્રણમાંથી તારું દોષએ પણ તુકશાન કયું નથી. પણ એ ભૂલ માટે તું પોતે જ ગુન્હેગાર છે. આ વાતની પુષ્ટિ કરતાં એક અંગ્રેજ વિદ્વાન પણ કહે છે કે—

When a misfortune befalls you do not find fault with the person who is apparent agent.

Scrutinize your Conduct and perhaps you will find your self responsible for the same.

અર્થ—જ્યારે તમે દુઃખી થાઓ છો ત્યારે દુઃખ આપવામાં જે નિમિત્ત માત્ર થાય છે, તેનો દોષ કાઢશો નહિ. તમે તમારા પૂર્વકૃત આચરણની તપાસ કરશો, તો માલુમ પડશે કે આ ભૂલના લોગવટા માટે તમે પોતે જ જોખમદાર છો.

તાવ આવે તેને જ હવા ખાવી પડે છે, તેમ જે કોઈ કમ કરે તેનો લોગવટો તેને જ કરવો પડે છે. ગમે તેટલા નીકટના રનેડીઓ હશે તે પણ તેમાં જરા પણ ભાગ પડતી શકશે નહિ. આપણે કયાં આપણે જ લોગવવાના છે. એટલે જ કહેવત પડી છે કે, "હાથના કયાં જ હોયે વાજે છે." તો પછી બીજાનો દોષ શા માટે કાઢો છો ?

દસતાએ લોગવવા પડશે અને રડતાએ લોગવવા તો પડશે જ. તો પછી દસતા એટલે સમતા પૂર્વક શા માટે લોગવવા નહિ ?

અંપનિ દે આગનિમાં કુત્રાતું અને મુંગ્રાતું નહિ. પરાંત

અન્નેમાં સમભાવ રાખી, શક્ય ધર્મધ્યાન કરી, જુના કર્મોનો
નાશ કરી ફરી એવી શૂલ ન ચાલ તેનો જ ખાતર રાખવાની
કેવે જરૂર છે. જાગ્યા ત્યાંથી સવાર ગણી ધર્મ ક્રિયામાં લાગી
જવું એજ હિતકર છે.

કારણ કે—

‘ ‘ As you sow so shall you reap. ’

જેવું વાવશે તેવું જ લસશે, ખાજરી વાવનારને ઘઉં
નહિ મળે, ખાવજ રાખનારને ફેરી ખાવાની નહિ મળે.

પણ પછી શું ?

એક વખત ધારી હતો કે તમે સારાએ હિંદુસ્તાનના નહિ પણ સારીએ હુનિયાના મહારાજા બન્યા, અથવા તે મોટામોટા રાષ્ટ્રના પ્રમુખ બન્યા, કે પિતા બન્યા, વડાપ્રધાન બન્યા, કે છોટા પ્રધાન બન્યા, સ્વદેશના એલચી બન્યા, કે પરદેશના એલચી બન્યા. કેલેજના પ્રોફેસર બન્યા, કે કેઈ મોટી ઓફીસના ઓફીસર બન્યા, વકીલ કે બેરીસ્ટર બન્યા. ડોક્ટર બન્યા કે સોલિસીટર બન્યા. ઠાકોર બન્યા કે દરબાર બન્યા. મોટી મોટી મીલના માલિક બન્યા કે મોટા લેન્ડલોર્ડ બન્યા શાહજાદા બન્યા કે, હરામજાદા બન્યા, શેર દલાલ બન્યા, કે વીમા દલાલ બન્યા, એક સીના સ્વામીનાથ બન્યા, કે અનેક સીજોના સ્વામીનાથ બન્યા, રૂપાળા બન્યા કે કઠરૂપા બન્યા મોટી મોટી પેટીના માલિક બન્યા, કે યુરોપની લેડીના માલિક બન્યા.

અગર તે

આર્યેલીયાનું સોનું લાવી ઘરમાં બધું કે અમેરીકાની લક્ષ્મી તમારા ઘરમાં આવીને વસી ગઈ. પાંચ પચ્ચીસ મકાનના માલિક બન્યા, કે મોટા મોટા માળાઓના માલિક બન્યા. મે.ટરમાં બેઠા કે એરોપ્લેનમાં બેઠા.

નહિ તો

નહિ તો શું ? લમણે હાથ દઈ રડવું પડશે, કપાળ કુટું
પડશે. સુખી માણસોના સામે ટગર ટગર ભેદ બળવું પડશે.
નાલાયકોને પણ સલામ ભરવી પડશે, ગાલીપ્રદાન કરનારાને
અન્નદાતા કહેવા પડશે, ગુરૂમહારાજને યાદ કરવા પડશે. આટલું
કરવા છતાં સાત દહાડાનો સુકો રોટલો પણ મળશે
સુરકેલ થશે. લો ? પણ પછી શું ? નો જ આ જવાબ છે.

સ્વાર્થી જગત.

આ જગતમાં સ્વાર્થી માણસોની સંખ્યા પરમાર્થી પુરવો કરતાં હંમેશનાં માટે વધારે જ હોય છે. સ્વાર્થી માણસને કોઈ પાસે જ્યારે કંઈ પણ કામ કરાવવું હોય છે, ત્યારે તે તેની ખૂબ મુશામત કરે છે. વારંવાર સલામો બરે છે. મીઠું મીઠું ભાલે છે. બોટલું જ નહિ પણ તેમને જેની પાસે સ્વાર્થ સાધવો હોય છે, તેનું તેની યોગ્યતાથી પણ અધીક માન, સન્માન કરે છે. પણ પોતાનો સ્વાર્થ પુરો થાય છે ત્યારે તુરત જ તેને છોડી દેતા જરા પણ વિશ્વંસ લાગતો નથી. તેમ જ તેમ કરતાં તેના સ્વાર્થી લેખમાં સારાસારનો જરા પણ વિચાર આવતો નથી. આટલું જ નહિ પણ ઉપકારી ઉપર અપકાર કરવાની દૃષ્ટતા પણ કરે છે. અંગ્રેજીમાં કહેવત છે કે—

When a cow is old she is soon sold.

ગરજ સરી કે વેઇ વેરી.

સ્વાર્થની સગાઈ

ફળ ફુલ અને પાંદડાંવાળા વૃક્ષ ઉપર અનેક પક્ષીઓ રાજ આવીને રહેલાં કરે છે. પણ જ્યારે તે ઝાડ બીજકુલ સુકાઈ જઈ ફુંકા જેવું થઈ જાય છે, ત્યારે ઝાડ તેનું તે જ હોવા છતાં તેના ઉપર કોઈપણ પક્ષી આવતું નથી.

કારણ કે....

પક્ષીઓને ફળફુલ સાથે સગાઈ હતી, ઝાડ સાથે કાંઈ દેવા-દેવા ન હતું.

પાણીથી ભરેલા સરોવરમાં સારસ, હંસ અને ભત્રે વિગેરે પક્ષીઓ રોજ આવતા હતા. પણ સરોવર ન્યારે સુકાઈ જાય છે, ત્યારે સર્વ પક્ષીઓ તેને છોડી ચાલ્યા જાય છે. સરોવર ત્યાંનું ત્યાં જ છે.

કારણ કે....

પક્ષીઓને પાણી સાથે સગાઈ હતી. નહિ કે સરોવર સાથે.

સુગંધવાતા પુષ્પો ઉપર રોજ જમરો આવીને બેસતા હતા. જ્યારે તે પુષ્પો સુગંધ રહિત થઈ જાય છે ત્યારે જમરાઓ ઉડીને ચાલ્યા જાય છે.

કારણ કે....

જમરાઓને પુષ્પ સાથે સગાઈ ન હતી, પરંતુ સુગંધ સાથે હતી.

હીન્દા ઘાસવાલા જે જંગલમાં ફરણીયા રોજ ચારો ચરતા હતા, તે જ જંગલ જ્યારે ળળી જાય છે ત્યારે મૃગજાઓ પણ તે વનને છોડી દે છે.

કારણ કે—

મૃગજાઓને વન સાથે કાંઈ સગાઈ ન હતી, પણ ઘાસ સાથે હતી.

એ જ મુજબ

નિર્ધન માણસને વેશ્યા અને ગાદીબ્રહ્મ થયેલા રાજાને
પોતાના સેવકો છોડી દે છે. કારણ કે વેશ્યાને પૈસાનો સ્વાર્થ
બધે થયો અને સેવકોને પગાર બધે થયો.

ડુંકમાં

એટલું જ કહેવાનું છે કે સારી એ દુનિયા પોતપોતાના
સ્વાર્થ સાધવામાં જ તત્પર રહે છે. સ્વાર્થ સરતા નછૂંકના
મણાવા સમાજો પણ ખસી જાય છે. કહેલા ઉપકારને ભૂલી
જાય છે. આપત્તિમાં પણ સાચું જોતાં નથી.

માટે જ—

આ સ્વાર્થ જગતની પાછળ મુજબ, ધર્મકર્મને છોડી
છે. આત્માની ખાતાખરાબી ન કરતાં પરમાર્થી જીવનને ધારણ
કરનારા દેવગુરૂની જૂળ સેવા કરવાપૂર્વક ધર્મની આરાધના
કરી લેવામાં અર્થ હેઠળ અને જુદામત્તા છે.

સાચી ઉત્તતિ.

પોતાના દેશની, શહેરની, ગામની, કુટુંબની કે પોતાની શરીરની ઉત્તતિ સૌ દોષ ચાહે છે. તેમ તેની પાછળ જઈ શકે તેટલા પ્રયત્નો પણ પુરજોસમાં કરે છે.

પરન્તુ ઉત્તતિ કોને કહેવી અને ઉત્તતિ કોની કરવી એકંદરે એ વિષયનું જ્ઞાન નહિ હોવાથી કાલ્પનિક ઉત્તતિની પાછળ તનતોડ દોડધામ કરી રહ્યા છે જુલું છે પૂર્વમાં અને દોડી રહ્યા છે પશ્ચિમ દિશામાં. એટલે દોડવાનો પ્રયત્ન નિષ્ફળ જાય છે. એટલું જ નહિ પણ જે દિશામાં આપણે જુલું છે તે દિશા આપણાથી દૂર ને દૂર થતી જાય છે.

જીવનમાં ઉત્તતિની સંપૂર્ણ જરૂર છે. પણ ઉત્તતિ કોની થવી જોઈએ અને કોની થઈ રહી છે, એ પણ સમજવું જોઈએ ને ?

આજની દુનિયા નવા નવા આવિષ્કારોથી તેમ નવી નવી શોધખોળ દ્વારા સુખ સાહીબીની સગવડો ઉભી કરી માનવનાશમાન એવા જડ શરીરની ઉત્તતિ માટે મરીફીટે છે, પરંતુ અમર અને અવિનાશી આત્મા માટે તો દોષ કાંઈ વિચાર કરતા નથી.

આજકાલ અપાતી શુદ્ધ દેખવણી, સહશિક્ષણનો કુરિયો નાટક, સિનેમા, કીર્તમાના બીજાતસ દર્શયો આદિએ આત્માની અવનતિમાં વધારો કર્યો છે. આપસંસ્કૃતિ અને ધર્મ સંસ્કારોનું પાત્રન જે પૂર્વમાં ખૂબ સુંદર અને મજબૂત હતું તે એકદમ અને ઢીલું બનતું જાય છે; આધ્યાત્મિક શિક્ષણ

પ્રીતિ પ્રીતિ દેશવટો અપાતો જાય છે. અને વ્યાવહારિક કૅળ-
થી આપનારી કોલેજો અને હાઈસ્કૂલો વધતી જાય છે.

આજની સઘળી પ્રવૃત્તિ અને ધર્માલ માત્ર જરૂરી ઉત્તતિ
માટે જ છે, જે આત્માને સ્વચ્છર કાલ્પનિક આનંદ આપી
દેગતિના મહારા ખાડામાં ધકેલી દે છે.

આ તો જોડું ચડું કે પાંજરાને જૂળ ચણુમારણું છે. પણ
જરૂર રહેલા પોષકની જરાપણુ દરકાર કરવી નથી. પરંતુ
પાંજરાની શોભા પોષકથી છે. કૌંમલ પાંજરાની નહિ પણ પોષ-
કની છે. તેમ જહીં પણ કૌંમલ શરીર નહિ પણ આત્માની જ
છે. માટે આત્માની ઉત્તતિ એ જ સાચી ઉત્તતિ છે.

અનંતકાળથી જન્મ મરણની લોખંડી ભેડીમાં જકડાઈ
રહેલા આત્માને તેમાંથી મુક્ત બનાવવાની જે પ્રવૃત્તિ, તે જ
સાચી ઉત્તતિ કહી શકાય. અહિંસા, સત્ય, અયોધ, બ્રહ્મચર્ય
અને અપરિમલપણું આદિનું જીવનમાં યથાશક્તિ પાલન કરી,
આત્માને સાચવે સ્થાન અને અનંત આનંદ આપનાર એવા
મોક્ષની પ્રાપ્તિ માટે કષ્ટમર કસવી એ જ સાચી ઉત્તતિ. સાચો
વેશ્યા, સાચી પ્રગતિ. તે સિવાયની સઘળી પ્રવૃત્તિ એ અવ-
ગતિ અને પીછેહઠ છે. માનવજન્મ આત્માને ઉત્તત બના-
વવા માટેનું કેન્દ્રસ્થાન છે.

માટે શરીર પાછળના ધમપછાડા છોડી દઈ આત્મા પર-
માત્મા બને, એવી કામવાહી આજથી જ હાથ ધરો. જરૂરિયાત
આદિ પાડોને છોડી દઈ આત્મવાદને સ્વીકારો એટલે તમો
ધર્મને માટે ઉત્તત બનશો.

ધર્મનો ટુંકો સાર

ધર્મનું લાંબુ ચોડું સ્વરૂપ એ પાનામાં કહેવું એ તો સાગરને ગાગરમાં સમાવેશ કરવા જેવું છે. જેમ સાગરનો ગાગરમાં સમાવેશ થવો અશક્ય છે, તેમ ધર્મનું સંપૂર્ણ સ્વરૂપ કહેવું એ પણ અશક્ય છે. કદાચ ધર્મની સંપૂર્ણ વ્યાખ્યા કરતાર હોય પણ સાંભળનારાનો હુકાળ હોય છે. એટલે તેનો ટુંકો સાર જણાવતા એક કવિએ કહ્યું છે કે “ આત્મનઃ પ્રતિકુલાનિ પરોઃ ન સમાચરેત્ ! ”

અર્થાત—જે વતન પોતાને પ્રતિકુલ હોય અથવા પસંદ ન હોય તેવું વતન ધીમ પ્રત્યે કદી કરવું નહિ.

જેમકે તમોને કોઈ મારે તો પસંદ પડતું નથી, તો ધર્મી તમો ધીમને મારી શકતા નથી. તમારે માટે કોઈ જુડું થોડે તો તે પણ તમોને ગમતું નથી, તો તમારે પણ ધીમ માટે કદી જુડો પ્રચાર કરવો ન જોઈએ. તમારી વસ્તુ કોઈ રત્ન વિના લઈ જાય તો તમોને ઈર્ષ્ય નથી, તો તમો પણ કોઈની નાની કે મોટી કીમતી કે ધીન કીમતી કોઈપણ સ્ત્રીનું માલિકીની રત્ન વિના લઈ શકતા નથી.

તમારી મા-બેન સામે કોઈ કુદરિ કરે, તો તેના ઉપર

1
 2
 3
 4
 5

6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

રોતીતી અને પીયરીયા માળ્યાં.

કેટલાક માણસો પોતાની આદતને વશ બની, અગર તો એવા પ્રકારના ઘડાઇ ગયેલા માનસને આધીન બની, સારી છાંદગી પર-પંચાતમાં, ખટપટમાં, ચોવટ કરવામાં અને અવ-શુભ ગાવામાં જ પસાર કરી, કમાણી કરવાના સુંદર સ્થાનમાં આવી ઘણું શુભાવીને જાય છે.

જેમકે—

અમુક માણસો આમ કરે છે અને અમુક માણસો તેમ કરે છે....એ નહિ કરે તો આપણે શા માટે કરીએ ? અમુક માણસનાં છવનમાં કાંઈ જ નથી. અને બીજાને ઉપદેશ આપવાનું દોડડહાપણ કરે છે. ફલાણા બાઈ જે બોલે છે તે પ્રમાણે કરવાના તો તેને કસમ છે. અમુક બાઈ ધર્મક્રિયા તો કરે છે, પણ અનીતિ તો છોડતા જ નથી. સૌ ક્રિયા તો કરે છે પણ કાંઈ અર્થ અર્થ સમજતા નથી. પોપટના જેમ બોલી જાય છે. દહેરાસરમાં તો ઘોંઘાટ બહુ થાય છે. એટલે જવાનું મન થતું નથી. ધર્મસ્થાનોમાં તો અનેક મતભેદના ઝગડાઓ ચાલી રહ્યા છે, એટલે ત્યાં જઈને પણ શું કરીએ ? કોઈ ધર્મી માણસની જરા દોષ પ્રશંસા કરે તો તરત જ બોલી ઉઠશે કે હવે જોયા જોયા. એમાં કાંઈ માત્ર નથી.

આ પ્રમાણે પરપંચાતમાં ખટપટ અને ભટપટમાં તેમજ અવશુભ જ ગાવામાં ચોવટીયા માણસો, લાંબા કાળ પછી પ્રાપ્ત થયેલી ધર્મ કરવાની સુંદર તક હાથમાંથી શુભાવી દે

છે. કાચું પૂછાવે તો આવા સ્વભાવવાળા માણસોને ધર્મની
પડી જ નથી. અગર તો ધર્મ કરવો જ નથી જોના બધા
જ્ઞાના છે. એક તો ધર્મ કરવાની બાવના નહિ એટલે આવા
નિમિત્તો આગળ કરી પોતાના ધર્મ નહિ કરવાના વિચારોને
મધ્યમ બનાવે છે. આ તો રાત્રીવી અને પીયરીયા મળ્યા એ
કહેવતને અર્થિતાઈ કરી.

જેમને ધર્મ કરવો જ છે, તેઓ કોણ તરફ લક્ષ્ય આપના
જ નથી. વહી મતભેદ અને પૈસા વિના પણ થઈ શકે જોવા,
તેમ વિના મહેનતના પણ ધર્મો ક્યાં જોઈ છે ? જેને ધર્મ
કરવો જ નથી તેને તો અનેક જાતના જ્ઞાના અને નિમિત્તો
મળે ત્યાંથી મળી જ રહેશે કારણ કે નાચવું નહિ તેને
આંગળું વાંકું.

કહ્યું છે કે—

Bad carpenter gurnels with his tools.

માટે—

પરોક્ષ મુધાત્તવાની બાવના જ હોય તો તમો તમારું
સંભાળી લઉં, યાવ એટલી ધર્મક્રિયા કરી લો. અને જન્મના
જોડાઈ વાંકા અંગને નીકાતવાની ઉટભાઈના જેવી ખેડી આદ-
તને ઘોડી હાંસ તમારો જલાર વાંકા અંગેને રોજનાં રીંખો.
એટલે તમોને ખાતરી થશે કે આશ કરતા વીજ થવા સારા
છે. માટે સૌએ સોનું સંભાળી યાવ તેટલો ધર્મ કરી લેવાની
જરૂર છે.

ધર્મીને ઘેર ધાડ છે એ ધર્મનું ફળ નથી પણ પાછલાં પાપોનું ફળ છે. અને પાપીના પાશા પોખાર પડે છે. એ તેમના અધર્મનું ફળ નથી. પણ પાછલાં ભવમાં કરેલા ધર્મનું પરિણામ છે.

બહી કેટલીક વખત ધર્મી અને સુખી માણસોને પણ ધર્મક્રિયા કરતા આપત્તિઓ આવી જાય છે. અરે કેટલીક વખત એવા નુકશાનમાં ઉતરી જાય છે કે ખાવાના પણ ફાં ફાં પડે છે, તો તેમાં પણ તેમનો તે પ્રસંગે આવેલો પાપનો ઉદય જ કારણ છે. કહ્યું છે કે-‘કાગનું બેસવું અને ડાળનું પડવું’ અહીંયા કાગડાના બેસવાથી ડાળ પડી જાય એમ કહી બનતું નથી. પરંતુ કાગડાને બેસવું અને ડાળને પડવું એ બે પ્રસંગો કુદરતે એકી સાથે થઈ જાય છે. તેમ ધર્મી અને સુખી માણસોને પણ ધર્મ કરતાં પણ પાપનો ઉદય તે જ વખતે આવી જાય તો આપત્તિનો ભોગ થવું પડે છે.

પણ એ તો નક્કી જ છે કે...

ધર્મથી જ સુખ અને અધર્મથી જ દુઃખ.

પૂજ્ય હરિભદ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજ એ વાતને પુષ્ટ કરતાં કહેવાય છે કે સુખં ધર્માત્, દુઃખં પાપાત્ સર્વં ધર્મ વ્યવસ્થિતિઃ ન કર્તવ્યમતઃપાપં કર્તવ્યો ધર્મ સંચયઃ

અર્થ:- ધર્મથી સુખ અને અધર્મથી દુઃખ એ સમગ્ર ધર્મની એ જ માન્યતા છે. માટે પાપ ન કરતા ધર્મનો સંચય કરે.

એક દંત કથા

માખી જેમ ચંદનને છોડી ચાંદા ઉપર બેસે છે. શું કે જેમ ખીરને છોડી દધ વિધાને પસંદ કરે, અને કામડો તરપુચ બાદિ મુદર ફોળોને ત્વણ વિધાને ચુસે છે તેમ કેટલાક માણસો શુલ્કો છોડી દધ અવગુણને જ ગ્રહણ કરે છે, અને અવગુણને જ ભાવે છે.

જે કે અવગુણ અવગુણરૂપે જ હોય અને કદાચ ભાવે તો હજી એ સન્તત્ય ગણાય. પણ શુલ્કોને પણ અવગુણરૂપ ચીતરી તેની ટીકા ટબ્બો કરનારા માણસો આ જગતમાં હોય છે. જેનો સામાન્ય નમુનો નીચેની દંતકથા પરથી માલમ પડશે.

માલવા દેશના અધિપતિ રાજા ભર્તૃહરિ, પીંગળાના નિમિત્તને પાંખી વિશાળ રાજપાટ છોડી સંન્યાસી બની ગયા છે. ઘર ઘરની બિલાધી પોતાની આણવિકા ચલાવે છે. એક વખત ગામો ગામ ફરવાથી માંડીને હોયપોય મધ ગમેલા ભર્તૃહરિજી, એક મામના પાદરે કુવાના નજીકમાં આવેલા વિશાળકાય વડલા નીચે હાથને ઝોસીકું બનાવી ઘસપસાટ ઉઘી રહ્યા છે.

પ્રાતઃકાલે આખાયે ગામની સીઓ એજ કુવે પાણી ભરવાને આવે છે. અને પોતપોતાના ઘરમાં અગર તો ખીખના

ઘરમાં બનેલા પ્રસંગોનું વર્ણન પોત પોતાની બેનપણી સાથે ઘરથી કુવા ઉપર આવતા અને કુવાથી ઘરે જતાં વાતોના તડાકા ભારવા દ્વારા કરે છે. તેમની વાતો ખૂટતી જ નથી. સાચુ પૂછાવો તો કુવો એટલે આખા ગામનો રિપોર્ટ લેવાનું અનુકુળ સ્થાન.

આ પ્રસંગે વડ નીચે સુતેલાં ભતૂંહરિણ ઉપર એક ચળાવલી સ્ત્રીની નજર પડી. નજર પડતાની સાથે જ એ પોતાની બેનપણીને કહે છે કે અલી ! જો તો ખરી ? આ સુતેલા ચોગીની દેહીખમાન પ્રચંડ કાયા અને વિશાળ કપાળ કહી આપે છે કે આ ભતૂંહરિણ હોવા જોઈએ. આગળ વધીને તે કહે છે, કે જરા જોતો ખરી. વિશાળ રાજપાટ અને અખૂટ ઋદ્ધિ છોડવા સમર્થ બની, બધોયે શોખ છોડયો. પણ હજી દાયના ચોશીકાનો શોખ ગયો નહિ. સ્ત્રીઓના શોર-બકોરથી બગી ગયેલા ભતૂંહરિણના કાન ઉપર આ શબ્દો અથડાયા. સાંભળનાની સાથે જ ગુણગ્રાહી દષ્ટિવાળા ચોગીરાજ વિચાર કરે છે કે, આ સ્ત્રી જે કહે છે તે તદ્દન સત્ય છે. જ્યારે હું બધોયે વૈભવ છોડી શક્યો, તો દાયના ચોશીકાને છોડી દેવામાં મને શી દરકત છે ? એમ નિશ્ચય કરી દાયનું ચોશીકા કાઢી નાખી બીજે દિવસે પણ કુદરતે જ તે જ વડતા નીચે આવીને મુત્તા છે. એનો એ કુત્તો, એની એ સ્ત્રીઓ, અને એના એ જ ભતૂંહરિ. બીજે દિવસે પાણી ભરવા આવેલી પેલી સ્ત્રીએ ભતૂંહરિનું દાય કાઢી નાખી મુત્તેલા જોઈને કહ્યું કે— અલી જોનું કે ? આવ્યો ! ગરકાલે દાયના ચોશીકાની વાત તે. મુત્ત મંડરાણી રમેજ સ્વભાવે કરી હતી. તેમાં તો આજે

: ૬૫ :

જા બાથલને રીસડો ચઢ્યો લાગે છે, કે જેથી બાઈસાહેબ હાથ ધરીને મુતા છે.

હવે ભટ્ટકરિણને કાંઈ કરવાનું રહેતું નથી. પણ દુનિયા દોરંગી છે. જોમ સમજી સમજાવમાં રહી જે અત્ય હોય તે જ કરવાનું છે.

જા ઉપરથી જો વિચારવાનું છે કે હાથનું જોશીક કરીને છુટું જો કાંઈ મોટો અપરાધ નથી. જો કાંઈ તેમના સંસ્વાસી-પણમાં મોટો ફોવ ન હતો. છતાં પણ અનેક શુભોની અવગણના કરી અવશુભરૂપે ન હોય તેવી વસ્તુને પણ અવશુભ કરીને પીતરાનારા માણસો, દુધમાંથી પોરા કાઢવાની માફક ભુલિને જેવી રીતે અવળે રહેતે વ્યભાવે છે તેનો જા નમુનો છે.

સારાંશ કે...

શકે ને કઠિરા જે લેખા જ હોય છે પણ ઠાઠા માણસો કઠિરાને ફેંદી હાથ પકડેને જ સંશ્ચે છે, તેમ સજ્જનોએ અવ-શ્યને ઇંદી રાજી શુભો જ શકેલ કરવા આવશ્યક છે.

ઘરમાં બનેલા પ્રસંગોનું વર્ણન પોત પોતાની બેનપણી સાથે ઘરથી કુવા ઉપર આવતા અને કુવાથી ઘરે જતાં વાતોના તડાકા મારવા દ્વારા કરે છે. તેમની વાતો ખૂટતી જ નથી. સાચું પૂછાવો તો કુવો એટલે આખા ગામનો રિપોર્ટ લેવાનું અનુકુળ સ્થાન.

આ પ્રસંગે વડ નીચે સુતેલાં ભતૂંદરિણ ઉપર એક ચળાવણી સ્ત્રીની નજર પડી. નજર પડતાની સાથે જ એ પોતાની બેનપણીને કહે છે કે અલી ! જો તો ખરી ? આ સુતેલા યોગીની દેહીખમાન પ્રથંડ કાચા અને વિશાળ કપાળ કદી આપે છે કે આ ભતૂંદરિણ હોવા જોઈએ. આગળ વધીને તે કહે છે, કે જરા જોતો ખરી. વિશાળ રાજપાટ અને અખૂદ ઋદ્ધિ છોડવા સમર્થ બની, બધોયે શોખ છોડયો. પણ હજી દાથના ચોશીકાને શોખ ગયો નહિ. સ્ત્રીઓના શોર-ખડોરથી જાગી ગયેલા ભતૂંદરિણના કાન ઉપર આ શબ્દો અથડાયા. સાંભળનાની સાથે જ શુભ્રાલી દૃષ્ટિવાળા યોગીરાજ વિચાર કરે છે કે, આ સ્ત્રી જે કહે છે તે તદ્દન સત્ય છે. જ્યારે હું બધાંયે વૈભવ છોડી ચક્રયો, તો દાથના ચોશીકાને છોડી દેવામાં મને શી નરકત છે ? એમ નિઃશય કરી દાથનું ચોશીક કાઢી નાખી બીજે દિવસે પણ કુદરતે જ તે જ વડલા નીચે આવીને સુતા છે. એનો જો કુચો, એની જો સ્ત્રીઓ, અને એનાં જ ભતૂંદરિ. બીજે દિવસે પાણી ભરવા આવેલી પેલી સ્ત્રીએ ભતૂંદરિજીને દાથ કાઢી નાખી સુતેલા જોઈને કળું કે— અલી એવું કે ? આપણે મહંકારે દાથના ચોશીકાની વાન તો શુભ્ર દંરડાથી કહેજ નવભાવે કરી દતી. તેમાં નો આજે

આ બાવાજીને રીસઠો ચલ્યો લાગે છે, કે જેથી બાઈસાહેબ
હાથ કાઢીને સુતા છે.

હવે બાજુદરિછને કાંઈ કરવાનું રહેતું નથી. પણ દુનિયા
કોઈની છે. એમ સમજી સમજાવમાં રહી જે સત્ય હોય તે
જ કરવાનું છે.

આ ઉપરથી જો વિચારવાનું છે કે હાથનું જોડણી કરીને
કાંઈ જો કાંઈ મોટો અપરાધ નથી. જો કાંઈ તેમના સંન્યાસી-
પણામાં મોટો દોષ ન હતો. છતાં પણ અનેક શુભોન્ની અવગણના
કરી અવશુભરૂપે જ હોય તેવી વસ્તુને પણ અવશુભ કરીને
ચીતરનારા માણસો, દુષ્કર્મથી પોતા કાલવાની માફક જુદાં
કેવી રીતે અવળે રસ્તે ચલાવે છે તેનો આ નમુનો છે.

સારાંશ કે...

પણ ને કાંઈ જો લોગ જ હોય છે પણ ઠાઠા માણસો
કાંઈને કાંઈ પ્રવૃત્તિ જ સંબંધે છે, તેમ સજ્જનોએ અવ-
શ્યને ઊંડી રૂઢી શુભો જ જલ્દી કરવા આવશ્યક છે.

રેંટીયો-કુવો

કોઈ એક મુસાફર ઘોડે સ્વાર થઈ બીજે ગામ જઈ રહ્યો છે. ઘોડેક ફર જતાં ઘોડાને તૃષા લાગવાથી ઘોડો બરાબર વેગમાં ચાલતો નથી. એટલે તેનો માલીક નજીકના એક ખેતરમાં ચુંચુંચું અવાજ કરતા એક રેંટીયા કુવા પાસે તેને પાણી પાવા લઈ ગયો. પણ એ રેંટીયામાંથી ચુંચુંચું અવાજને સાંભળી ઘોડો ભડકીને પાછો હડી જાય છે. એટલે ઘોડાને માલીક કુવાવાલાને કહે છે કે ભાઈ ? મારો ઘોડો તારા રેંટીયામાંથી નીકળતા અવાજથી ભડકે છે, માટે ઘોડીવાર તારો રેંટ જો બંધ રાખે તો જ મારો ઘોડો પાણી પી શકે, ત્યારે ખેતરવાલો કહે છે કે, જો રેંટ બંધ રહે તો પાણી આવે નહિ. અને રેંટ ચાલુ રહે તો તારો ઘોડો ભડકે છે. તો હવે એક જ ઉપાય છે કે મારો રેંટીયો ચુંચુંચું કરતો રહે, અને તારો ઘોડો પાણી પીતો રહે, તો જ તારું કામ બનશે, અને જો એમ તારા ઘોડાથી ન બને તો આ રસ્તો ઉઘાડો છે. વિદાય થાઓ.

એ જ મુજબ

આ મંત્રાર પત્ર એક જાતનો ચુંચુંચું કરતો રેંટીયો કુવો છે. એમાં પણ નાનો બાગો વટે છે. મોટો બાગો માંડો છે.

: ૧૭ :

એવીને પરણાવવાની ચિંતા છે. સવારથી સાંજ સુધી શંકરું
પાવું-પીવું, ખવડાવવું-નવડાવવું, માંદાની માવજત કરવાની
ધમ્માલ દોષ છે. નવા આવેલા વડુ તો ચેકાણી થઇને જ
જોડા છે. ચેક તો પધારીવશ છે. આવી અનેક ઉપાધિની ક્ષિ-
પાદોક્ષી ચુંચુંચુંને અવાજ રાજ આ સંસારના રંટીયા
કુવામાંથી નીકળતો દોષ છે ! એટલે સંસારીઓથી પૂજા, કથન
પ્રતિક્રમણ, બ્રાહ્મણ અવળ આદિ ઠેવી રીતે બને ! એવી
વધા માણસોની શુદ્ધમહારાજ પાસે ફરીવાર ચાલુ દોષ છે.
પણ તેનો જવાબ બીજો ચો દોષ ચકે !

સંસારનો રંટીયો કુવો તમાને બંધ કરવો પાલવે તેમ
નથી અને ધર્મક્રિયા કરી દુઃખરૂપ વૃથાને છીપાવવી પણ છે.
માટે...

એનો પણ એક જ જવાબ છે કે તમારો સંસારનો ઉપા-
ધિરૂપ રંટીયો કુવો ચુંચુંચું કરતો રહે. અને તમો ધર્મક્રિયા
કરી લેવાની તકને બંધી લો. તો જ ધાતુ કામ બની ચકચે.
નહિ તો પરલોકનો દુઃખમય રસ્તો તો લેવો જ પડ્યો.

અધુએ ગાયના ધીમાં.

કોઈ એક ગામમાં કસ્તુરચંદ નામના શેઠ રહે છે. તેમને ચીમનલાલ (ચમનીચો) નામનો હીકરો છે. ધન ઘણું છે. પણ કંબુસનો કાકો હોઈ જરૂર હોય ત્યાં પણ ખરચતા વિચાર કરે છે. ઉમ્મર થતા શેઠ દમના રોગમાં સપડાયા. પરંતુ શેઠ પાકેા નિશ્ચય કયો છે કે દમ નીકળી જાય ત્યાં સુધી દમની દવાની એક દમડી પણ ખરચવી નથી. એક વખત શેઠની આ અસહ્ય બીમારી જોઈને ચીમન પોતાના બાપને કહે છે, કે બાપાજી, આપણી પાસે ધન ઘણું છે તો તમેા કોઈ દમના (Expert) નિષ્ણાત વેંચની દવા લો. એમાં શું ખર્ચ થવાનો છે? પુત્રના આગ્રહથી શેઠ પોતાની સાથે બાળેલા લંગોટીયા દોસ્ત જે વેંચ થયા છે, તેની દુકાને ગયા. કે જેથી દવાના પંચા લાગે નહિ.

પોતાના મિત્રના મેલાપથી વેંચરાજ પાણુ ખુશી થઈ પૂછવા લાગ્યા, કે શેઠ, દેમ આવવાનું થયું? શેઠ કહે છે કે તમારા કહે કય રે આવવાનું થાય એ તો તમેા જાણો જ છો. ઘણા વખત થયા દમના રોગથી હું પીગાઉ છું. માટે દવા લેવા આવ્યો છું. જોકે પંચાયાં કહી વેંચરાજ નારી તપાસી કર્યું, કે દમ ચલે. મુને. થઈ ગયો છે. એટલે હવેા બરમ હીંચા સિવ. ૫

શેઝ નાણુદ થઈ શકશે નહિ. ભરમતું નામ સાંભળી ચેઠના મોતીયા મરી ગયા. વૈદરાજ તથા પાસે બેઠેલા ચીમન પણ તેની સુખાકૃતિ ઉપરથી સમજી ગયા કે ચેઠનો હમ નીકલી જાય ત્યાં સુધી હમની હવા ખાય તેવા નથી.

તરત જ ચેઠ બોલી ઉઠ્યા, કે વૈદરાજ ! બહે મોહું સારું થાય, પણ તમે મને હમમાં ઉપયોગી એવી ધરમથ્યુ હવાનો છુકસો (Prescription) લખી આપો તો ગાંધીના ઘરથી મંગાવી હું ખાઈશ. એટલે પોતાના મિત્રના સંબંધથી વૈદરાજે ૧ તોલો ગઠોડા, ૧ તોલો કુંઠ, ૧ તોલો પીપર, ૧ તોલો ખેરસાલ, ૧ તોલો એલચી, ૧ તોલો લવંગ, એ બધી વસ્તુને ખાંડી કપડછાણ કરી ગાયના ઘીમાં એક એક વાલ હવા ચાટાને એટલે સામાન્ય આરામ રહેશે.

કાગળીઓ લઈ ચેઠે ઘેર આવી કબાટમાં મૂકી દીધા. બીજે દિવસે કબાટમાંથી કાગળીઓ કાઢી બધી હવાના વજન સાથે નામ બોલી જાય છે. અને પોતાના પુત્રને કહે છે કે બેટા ચીમનીયા ? હવા તો ઘણી જ સારી હો ! બધુંએ ગાયના ઘીમાં. રાંજ ને રાંજ હવાતું કાગળીયું કાઢે છે, વાંચી જાય છે. બેટા ચીમનીયા બધુંએ ગાયના ઘીમાં એમ કહી કાગળીઓ કબાટમાં બોઠવી દે છે. કાગળીઓ રાંજ વાંચતા વાંચતા ચેઠ પરલોક સીધાવી ગયા.

એ જ સુજન...

ઘણા દોઢા એમ જ બોલે છે કે-ધમ-તો જહું ઉઘો, કરવા લાયક, એના સિવાય કંઈનું કહ્યાણ નથી. બાપમાન

પણ ઘણું જ સારું. મહારાજ જે કાંઈ કહે છે એ તો સોએ સો ટકા સાચું છે. આપણે શું કાંઈ નથી સમજતા ? પણ શેઠ જેમ દવાનું લીસ્ટ વાંચી જઈ બધુંએ ગાયનાં ઘીમાં જોડતા પરલોકમાં ચાલ્યા ગયા એ જ મુજબ ફેટલાક લોકોને બધુંએ જોડવામાં જ હોય છે કરવા કરાવવાનું કાંઈ જ નહિ. પોલી અનુમોદના અને ડાહી ડાહી વાતો કરી આ પ્રમાણે ઘણા લોકો ખાલી હાથે પરલોકમાં પ્રયાણ કરી ગયા, કરી જાય છે અને કરી જશે

માટે...

ખાલી તડાકા મારવાની દેવને છોડી દઈ, ધર્મની ક્રિયા થાય જોટલી કરી, કરાવી અને અનુમોદના કરી, પરલોકના પ્રયાણ પહેલા ધર્મની શક્ય આરાધના કરી જન્મ મરણના દુઃસાક્ષ દોગોને દૂર કરવાનો પ્રયત્ન કરો.

બોલો પણ બોળો નહિ

ઘણી વખત એવું બને છે કે, જેને બોલતાં આવડતું નથી, બોલવામાં બાંધી મારતો હોય છે, - એવાને બોલવાનો ઘણો શોખ હોય છે. બહુજ બોલકણા બને વાચાળ માણસો પોતે છું બોલે છે, તેનો વિચાર કરતા નથી. વિના વિચારે બોલવાથી જલ્દે-અજલ્દે દોષનું અવમાન ઘણું જવાનો ભય રહે છે. કામાને બોલું છામવાથી અથડો ઉભો થવાનો સંભવ છે. ન બોલવાનું પણ બોલાઈ જાય છે. બાચપ શુભ હોવા છતાં બોલવામાં પાપ અંધારું જાય છે. કલેશની હોલી પણ પ્રગટે છે

માટે જ કહ્યું છે કે-

Think before you speak and look before you leap.

બહુ બોલકણો માણસ કેવી રીતે બાંધી મારે છે, તેનું એક દેખાતું જણવા જેવું છે.

એક વખત એક મામના દરબારના જમાઈ ગુજરી ગયા. એટલે મામના પ્રતિષ્ઠિત સામૂહસ્થાને પણ બેસવા માટે લોકિક જવું પડે. માટે તે હોકાએ દરબાર સાહેબને ત્યાં દિવાસે આપવા જવાનો દિવસ નક્કી કરાવ્યો. નક્કી કરેલા દિવસે સૌ દરબારમંડમાં જવા તૈયાર થયા. એટલે તે મામમાં બોલકણો

અને જેમ આવે તેમ ફેંકનાર એક માણસ હતો. તે પણ જવા માટે તૈયાર થયો.

ગામ લોકોએ આ લાઘ જોલીને કાંઈ ખાલ જમાડી નાખશે. એમ જાણતા હોઈ તેને આવવા માટે ના પાડી. પેલા લાઘ તો જાણતા જ હતા કે મારી જીભડી ઠેકાણે રહેતી નથી, એટલે જ આ લોકો ના પાડે છે. એટલે તેણે કહ્યું જરા પણ વચમાં ન જોલું. મારા મોઢે કપડાનો ટુકડો બાંધો પણ હું આવવાનો તો ખરો જ. સૌએ તેણે નહિ જોલવાની શરત કરીને લઈ લીધો.

દરબારગઢમાં જઈ સૌ કોઈ દરબાર સાહેબને સલામ ભરી બેઠા. પછી બે વણ આગેવાનોએ જોલતા જણાવ્યું કે આપના જમાઈરાજના મરણથી આપને અસહ્ય દુઃખ થાય એ સ્વભાવિક છે. પણ મરણ આગળ કોઈનું ચાલતું નથી. છઠ્ઠી સાતમ કોણ કરી શકે છે ? એટલામાં દરબાર સાહેબની નજર પેલા મોઢે કપડું બાંધીને આવેલા વિચિત્ર દેખાવવાળા માણસ પર પડી. તેમણે પૂછ્યું કે આ બિચારાને મોઢે કપડું કેમ બાંધ્યું છે ? જવાબમાં તેમણે કહ્યું કે સાહેબ ? આને જોલતા આવડતું નથી, અને વચમાં જેમ આવે તેમ જોલવાની ટેવ પડી છે. માટે કપડું બાંધી નહિ જોલવાની શરતે લાવ્યા છીએ. હયાળુ બાણ્યે કહ્યું કે, મારી આજ્ઞા છે કે કપડું છોડી નાંખો. જોલીને મું જોલી નાંખવાનો છે ? પેલા લોકોએ ધણી ના પાડી પણ અન્ન આગળ મું આવે ? એટલે જ્યાં કપડું છોડી મું ખુલ્લું કપડું કે અર્ધજાહેજ તો વચમાં જોલતા વિજાએ આપના મારવા :—

સાહેબ ? આપના જમાઈરાજ ગુજરી ગયા તે ઘણું ખોટું તો થયું, પણ ચોક્કસ કરવાની જરૂર નથી. આ બધા બેઠા છે એમને જ તમારા જમાઈ માની લ્યો ને ? એક જમાઈ ગયા પણ અનેક હાજર છે ને ?

આ સાંભળી દરબાર સાહેબ તો ઘૂપ જ રહ્યા. કેમકે ત્યાં પાડવા છતાં મોટું પોતે ખુલાખું હતું. એટલે તેમને કાંઈ બોલવા જેવું હતું જ નહિ. સાથે લાવેલા માણસો પણ સમજી ગયા કે ગાંઠાએ ખાત્રી તો ખરું.

માટે જ

હિતકર, પરિમિત, અપ જોડણી, મધુર, પાપ રહિત વાણી બોલતા રીજો, જેથી કલેશ, ઝગઠા, નકામા પાપો આદિ દેશા ધાપ નહિ.

કાકા કહેતા હતા !

આજકાલ આપણે જોઈએ છીએ કે, ભગવાનની, શરૂ મહા-રાજની, અગર તો વડીલોની સુંદર અને હિતકર આજ્ઞાના પરમાર્થને નહિ સમજનારા ઘણાં માણસો તેની અવગણના કરી પોતાની મતિ કલ્પના સુજળ સ્વચ્છંદ વર્તન કરતાં માલૂમ પડે છે.

જો કે તે હિત શિક્ષાઓને ઠોકરે મારી અવગણના કરવાનું કૃષ્ણ કદાચ તેમનો પાકો પુણ્યોદય હોય તો આજ ભવમાં તેનો અનુભવ કરવો પડતો નથી. પરંતુ પરલોકમાં તો તેના માઠા વિપાદોનો અનુભવ જરૂર કરવો પડે છે.

વળી દેટલીક વખત પોતાના વડીલોની આજ્ઞાઓને નહિ માનવાથી આવી પડેલ આપત્તિમાંથી પુણ્યોદયથી પ્રાપ્ત થયેલ શુદ્ધિના પ્રભાવે થોડો ઘણો ટોપરાપાક (માર) ખાઈ બચી પજ જવાય છે. પરંતુ તે પ્રસંગે તેમના મનમાં એટલું તો જરૂર ધ્યાન છે કે, વડીલો કહેતા હતા તે માન્યું નહિ તેનું જ આ પરિણામ આપ્યું છે.

જેના માટે 'કાકા કહેતા તા' નું દર્શાવ સમજવા જેવું છે.

મરવાડમાં કાકોરના તામાનું એક ગામ છે, જ્યાં અનેક કાકોર વસીકે વસે છે. અનેક પ્રકારના વ્યસનોમાં ફસાયેલા

ઠાકોર સાહેબ જેટલી આપકે આવે તે સઘળી ઉઠાવી દેતા હતા. જેટલીક વખત તો ફક્કડ ફીર જેવા ઠાકોર સાહેબને ખાવાનાં પણ ફાંફાં પડતા હતાં. તેમ નોકરોનો પગાર પણ ચહેલો જ રહેતો હતો.

એક દિન ઠાકોરને વિચાર આવ્યો કે આપણા ગામમાં ધનાઢ્ય વાણિજ્યો વસે છે, તેમની પાસે ફાંફાં સુકિતથી પૈસા પડાવીએ તો થોડા વરસ આપણું ટંકુ નશી બાધ. એટલે બગાડ જેમ જે. પી. ની પદવી પ્રદાન થતી હતી. તેમ તેણે લક્ષ્યાધિષ્ટિઓનાં મકાન ઉપર ફરકાવવાની ધન પ્રદાન કરવાની બહેરાત કરી. તેમાં જણાવ્યું કે, જેને ત્યાં જેટલા લાખ રૂપીયાની મિલકત હોય તેણે તેટલી ધન્યો દરબારમાંથી લઈ જઈ પોતાના મકાન ઉપર ચઢાવી દેવી. અને એક ધન્યો એક હબર રૂપીયા દરબારમાં ભરી દેવા. સુમર ફોટેડ કવીનાઈનના જેવી ઉપરથી મીઠી બહેરાત દરબારની બદલાવને નહિ સમજી શકનારા જેટલાક અભિમાની ચોડીયાઓને પચાંદ પડી, અને ટપોટપ રૂપીયા ભરી ધન્યો પોતાના મકાન ઉપર ફરકાવવા માંડી.

હવે તેજ ગામમાં એક કાકો ભત્રીજો રહેતા હતાં.

કાકો જમાનાનો આધેલો હતો. પણ ભત્રીજો જરા કમ અકલ્પનો હતો. એટલે ભત્રીજાએ એક દિવસ કાકોને કહ્યું કે, 'સો કરતાં આપણે ત્યાં ધન ઘણું છે તો આપણે શા માટે ધન ન લાવીએ. આ તો લોકોને ઉલટી શંકા બાધ છે કે, ફરુર કાકા ખાલીખમ હોવા બોધ્યો. માટે આપની આજ્ઞા હોય તો વધારે નહિ તો પંદર હબર આપી 'પંદર ધન આપું.' જમાનમાં કાકાએ જણાવ્યું કે બેટા આ ધનમાં

મજા નથી પરંતુ મોડી વહેલી સળ તો છે જ. માટે આપણે એક પણ ધન લાવવી નથી. બલે લોકો મને દરીદ્રી માને. આ સુંદર સલાહ ભત્રીજાને પસંદ પડી નહીં. પણ કરે શું ? તીજેરીની આવી તો કાકાના કળજમાં હતી. પરંતુ ભત્રીજા પોતાનું ધાયું કરવા માટે તક જોઈ રહ્યો હતો.

એવામાં કાકાને પોતાના મરણ પ્રસંગે કાણ કરવા જવાનું થયું. એટલે કાકાએ તીજેરીની આવી ભત્રીજાને આપી યોગ્ય બાલામણ કરી બે-ત્રણ દિવસ માટે બહારગામ ગયા.

આ બાબત ભત્રીજાએ પંદર હજાર રૂપિયા ભરી પંદર ધનજો લાવી ચઢાવી દીધી. કાકા કાણ કરી પાછા ફરતા પોતાના મકાન ઉપર ધન ફરકતી જોઈ સમજી ગયા કે હું કાણ કરવા ગયો એટલે ભત્રીજાએ આ મોકાણ માંડી લાગે છે. ઘરે આવી ખૂબ ઠપકો આપ્યો. પણ ભત્રીજાએ તે ઠપકે જોઈને સદન કરી લીધો. અને જણાવ્યું કે, 'કાકા ! જે થયું તે હવે ન થયું થોડું જ થવાનું છે.' એમ માળણ ચોપડી કાકા ભત્રીજા વચ્ચે ચનારી ધમાલને દૂર કરી દીધી.

કાકા થોડા વર્ષો બાદ ગુજરી ગયા. ઘરનો માત્રિક હવે તો ભત્રીજા જાણે. થોડા સમય બાદ એવું બન્યું કે કાકા એક દેગનો રાજ તે ગામ ઉપર ચઢાઈ લાવ્યો. તેની પાસે નથી તો લડવાની સામગ્રી, અને નથી તો તેને ખંડણી આપી પાછા કાઢવા માટે એક કાળી પાઈ. હવે શું કરવું ? તેની સુંદરતામાં ધનવાણી યેરીયાઓ માદ આપ્યા. તેની પાસે દેટકું ધન છે તે તો કાકાને તેના દરવાજામાં મોકાવેલી ધન વાણી જાણે છે. એટલે મંત્રીજા, દેગદાર અને હવ. તકાલી

જમ જેવી ત્રિપુટીને યોડીયાઓને ત્યાં મોકલી. તેમણે તેમને ત્યાં વધે દહું કે, 'આપણા ઠાકોર સાહેબ હાલ બીડમાં છે. માટે તમો અમુક રકમ આપો. સમય આવ્યે બ્યાજ સાથે ચાલી આપી દેવામાં આવશે. તેઓ મનમાં સમજી તો ગયા કે ધજાની સજા આવી પહોંચી છે. પણ સત્તા આગળ શાણ-પણ શું કામ લાગે ? એમ વિચારી લાગે ફૂંપીયા ટપોટપ ગળી આપ્યા. હવે આ વરયોડો છેવટે ભત્રીજાને ત્યાં પહોંચ્યો. તેની પાસે પણ ઉપરની હકીકત જણાવી ફૂંપીયા માંગ્યા. તેને પણ ઠાકાનું વેણ માદ આવ્યું. પણ હવે શું થાય ? એટલામાં તેના પુણ્યોદયે એક યુદ્ધિ યુદ્ધી આવી. અને તે એ કે તપાસે મંત્રીજી ફૂંપીયા માંગે છે તેના જવાબમાં તે "ઠાકા કહેતા તા" એટલું જ જોડે છે. કેમ આપવા હોય તો આપો નહિ તો ના પાડો. એના જવાબમાં પણ 'ઠાકા કહેતા તા' નું એક જ વાક્ય જોડે છે. ચાલો. ઠાકોર સાહેબ પાસે એના જવાબમાં પણ એક જ વાક્ય રજુ કરે છે. એવામાં ફાજદાર સાહેબ ખીલયા અને ફટકો લગાવે છે....ત્યારે તે ફટકાની જગ્યાએ હાથ ફેરવી 'ઠાકા કહેતા તા' એમ જ જોડયા કરે છે.

ધારાયે બજારમાં પણ એક જ વાક્ય જોડે છે. ઠાકોર સાહેબ પાસે ભત્રીજો હાજર થઈ ગયો. ત્યાં પણ ઠાકોર સાહેબ ને ને પ્રશ્નો કરે ■ તેના જવાબમાં ઉપરનું જ વાક્ય જોડે છે. આખરે ઠાકોરનું મગજ કંટાળ્યું એટલે તેને ત્યાંથી કાઢી મૂક્યો. માટે સમજી રવાના કરી લીધો. 'ઠાકા કહેતા તા' ના મંત્રાદારે ભત્રીજાનો આજ્ઞાદ બચાવ કરી લીધો. બહારથી માટે પણ અંદરથી ડાહ્યો તે બજારમાં બળકતો ઘર

લેગો થઈ ગયો. થોડા દિવસ માટે ગાંઠો રહી ફટકાના ઘાને રૂઝાવવા માટે મલમ પટાનો થોડો ખર્ચ થયો તો ખરો, પણ મોટી રકમનો ખચાવ થઈ ગયો. જો કે તેને સુઝેલી યુક્તિએ કામ સાફ આપ્યું પરંતુ કાકાની સલાહને નહિ માનવા બદલ થોડો ઘણો માર તો આવો જ પડ્યો.

એજ મુજબ

જે દોઢા ભગવાનની અગર ગુરુ મહારાજની તેમ પોતાના વડીલોની હિતકર આજ્ઞાઓને નથી માનતા અને સ્વચ્છંદપણે વતે છે તેઓને પરલોકમાં આપત્તિઓમાં સપડાવું પડે છે, તે પ્રસંગે ગુરુ મહારાજની આજ્ઞા મानी હોત તો ઠીક થાત, નહિ મानी એવું જ આ પરિણામ આપ્યું છે. એટલું તો મનમાં થયા વિના રહેશે જ નહિ. પણ તેમ પશ્ચાતાપ કરવાથી અગર માનવાથી કરેલ ભૂલના ભોગથી કાંઈ છુટી જવાશે નહિ. કયાં કમ અવશ્ય ભોગવવાજ પડશે.

માટે જ

અધર્મીના કાયોને છોડી દઇ ધર્મના કાયોને આદર કરો.

સંપ ત્યાં જંપ

"United we Stand, divided we fall."

કોઈને કંપીને રહેવું મરે છે કોઈને પણ કુસંપ
મળે નથી. છતાં પણ દેશમાં, ન્યાયમાં, વશમાં, રેનેડી-
સંપથીઓમાં, કોઈને કોઈ નિમિત્તે પ્રાપ્ત થતાં કુસંપી વાતા-
વશ જનું ઘણું વાર લાગતી નથી. વળી વખત તો એ
કુસંપના બીજ એટલા બધાં હંદા મળેલા હોય છે કે એક
બીજના દુશ્મનાં એક-બીજ ખાટે ખૂણ જંદુ એને ઝેરી વાતા-
વશ દોગળું દોષ છે, અને ! ઉપરે એક-બીજના ખૂણ પણ
રસા તેવાં થાય છે. આ પરિસ્થિતિનું મૂળ કારણ સંપથી
વર્ગ દ્વારા કુસંપથી આલોક અને પરલોકમાં થતા નુકસાનોનું
અજ્ઞાન જ કારણ હોય છે.

સંપ ત્યાં જ જંપ હોય છે. ત્યાં જ સાચી શાંતિને
અનુભવ થાય છે. કુસંપના અભાવમાં કલેશ-કંકાસો ઘણાં
વધી જાય છે. સંપ હોય ત્યાં જ સંપત્તિ વસે છે અને વધે
છે. એક કવિએ કહ્યું છે કે:—

સંપ કરે સંપત્તિ જાહે,
ઘટે ધરે મન રીસ;
દાય અંક મુખ શ્રેષ્ઠે,
તેશકે કે છતીસ.

અર્થાત્ સંપ કરવાથી સંપત્તિ વધે છે અને મનમાં રીસ ક્રોધ કરવાથી ઘટે છે. તેશઠ્ઠો આંકડો જો પોતાનું મુખ ફેરવી નાંખે તો તેસઠ્ઠના એકદમ ઘટીને છત્રીથ થઈ જાય છે. એ જ મુજબ કુસંપ કરી એક-ખીજથી મોં ફેરવી નાખવાથી પણ લક્ષ્મી ઘટે છે.

વળી સંપ સંગઠનથી જે કાર્યની સિદ્ધિ થાય છે તે કુસંપી વાતાવરણથી થતી નથી.

જેમ સાવરણીની સળીઓ બધી છુટી છુટી પડી હોય તો કચરો કાઢવા અસમર્થ બને છે પરંતુ બધી જ્યારે એકત્રીત થાય છે ત્યારે જ સાવરણી કહેવાય છે. અને કચરો કાઢવાનું કાર્ય સહેલાઈથી કરી શકે છે.

વળી સુતરના તાંતણા છુટા છુટા હોય છે ત્યારે તેને નાનો બાળક પણ તોડી શકે છે પણ જ્યારે તે બધા એકઠા થઈને દોરડા રૂપમાં બને છે ત્યારે મહાનમત્ત હાથીને તેમ દોડ દેલીને પણ મુશ્કેલાટ બાંધવામાં કામ લાગે છે.

આથી એટલું તો નક્કી થાય છે કે એકબીજાના સંગઠનથી જ સર્વ કાર્યો થઈ શકે છે. કુસંપથી વ્યવહારિક તેમ ધાર્મિક કાર્યો ઘણા બગડી જાય છે. તેમ આત્માનું અસિત થાય છે તે જુદું. વળી દેટલીક વર્ષનત કુસંપ (અઘટો) થવાના કારણોની કંડા ઉતરીને શોધ કરીએ છીએ ત્યારે ગેરસમજથી વિના યચ્છેત્ર નગ્નના કારણો જ માન્ય પડે છે. એમાં કાંઈ તરવ જેવું હોતું નથી.

મને સૌ દેહોએ લાગણો રૂપીયાનાં તુફશાનને વેડીને પણ સંપને આચવી લેવાની આસ કાળજી રાખવી જોઈએ.

: ૮૧ :

સંપ આટે

સંપની મદદતા જતાવતા એક પાશ્વિમાત્ય વિદ્વાન
કહે છે કે:-

So long as you Stand Side by Side,

Shoulder to Shoulder and arm to arm
no One Can hurt You, no One harm.

To gether you are Safe, you are Safe and
Sound but Once Stand a Part and you will fall
to the ground.

આટે

સંપથી યતાં લાભોને સમજી સૌ કોઈ સંપીને રહો એજ
એક અભિલાષા !

હાથે તે જ સાથે

પરિવર્તનશીલ સંસારમાં પ્રત્યેક પ્રાણીને મરણને શરણ થયા વિના ચાલતું નથી. સંવત-માસ-તિથિ અને વાર-મિનિટ-સેકન્ડ વિગેરે મરણ માટે નિર્માણ થઈ ગયેલા જ હોય છે. પરંતુ અજ્ઞાની આત્માઓ ક્યારે મરણ તે જાણી શકતા નથી. અને જોટલાજ માટે સમજી માનવીઓ ધર્મકાર્ય કરવામાં જરા પણ વિલંબ કરતા નથી. એ જ મુજબ પૂર્વના પુણ્યોદયથી પ્રાપ્ત થયેલી લક્ષ્મીનો સફળ્ય પોતાના હાથે જ કરી લેવા બનતું કરે છે. પાછળવાળા કરશે એવી વાતો ઉપર હાથ માણસો વિશ્વાસ રાખતા નથી. એવા જ માણસો “હાથે તે સાથે” એ કહેવતને અર્થિતાર્થ કરી રહ્યા છે.

એવી જ રીતે પરલોકની આરાધના માટે રાજ માનવીએ તૈયાર રહેવું જોઈએ. પણ તેને બદલે મંદા માણસને બીજકુલ માન હોતું નથી ત્યારે આરાધનાનું સ્તવન, અને પદ્માવતી, શુવરાસીની ખામણા વિગેરે સ્વચ્છ સંબંધી સંબંધાયે છે. પણ મંદા માણસો પોતાના હૃદયની વેદનામાં અસ્ત હોવાથી તે તરફ તેનું લક્ષ જતું નથી.

તે જ મુજબ તેને જરા પણ માન ન હોય. શુવરાસીની તૈયારી હોય તેવા સમયે ઘણા માણસો લોકની લાજ ખાતર

માત્ર વ્યવહારને સચવવા માટે વિના ઇચ્છાએ પણ તમારા
પાછળ અમુક ભાગ હશે. શુભ ખાતામાં વાપરતું એમ જોડે
છે. પણ મરનારને તેની અનુમોદના ન હોવાથી અહીં પણ
શંકા રહેતી નથી. તેમ કેટલીક વખત જોઈનારા પણ ત્યાં
એકર યજ્ઞેલા લોકોને સંભળાવવા માટે જોડતા હોઈ તેને
પણ તેનો લાભ મળતો નથી. વળી મરનારના પાછળ શુભ
ખાતે રકમ ઠાઠનારા કેટલીક વખત તો રાખી મૂકે છે પણ
વાપરતા નથી. અને બ્યાજનું બ્યાજ ચઢાવી રકમમાં વધારો
કરી રહ્યા હોય છે. વળી કેટલાક તો કોઈ ખરદામાં ફીયા
મરાવવાનાં હોય છે તો પોતાના નામથી લખાવે છે. લોકો
સમજે છે કે પોતાના ખર્ચ ખાતામાંથી આવે છે. અને તેથી
લોકો ખોટી અનુમોદના પણ કરે છે. પરંતુ જે બધી ખોટી
પ્રથા છે. વાસ્તવિક રીતિએ શુભ ખાતેથી હસ્તક દેહાણા-
દેહાણા એમ લખાવીએ તો આવશે દોષિત બનતાં નથી.

હુંકમાં જોડણું જ કહેવાતું કે પરલોકને મુધારવા માટે
શાંત આરાધના કરી લેવાની જરૂર છે. અને લશ્મીને પણ
પોતાના હાથે જ સારા ખાતામાં વાપરી વાસ્તવિક રૂબરૂ
દેખાઈ ન કરી લેવું જોઈએ.

કહેા પુરસદ ક્યારે મળશે ?

જ્યારે જ્યારે શુર મહારાજના સમાગમમાં આવનારા માણસોને શુર મહારાજ પૂછે છે કે કેમ કાંઈ પરલોક માટે કાંઈ ધર્મધ્યાન કરો છો કે ? ત્યારે મોટા ભાગે પ્રત્યેક માનવીઓનો એક જ ઉત્તર હશે કે સાહેબ ! શું કરીએ જરા પણ કુરસદ મલતી નથી. વળી કેટલાક લોકોનો ઉત્તર હોય છે કે હમોને કુરસદ મળે ત્યારે તો કરીએ છીએ. ત્રીજા નંબરના માનવીઓનું કહેવું એમ છે કે કુરસદ તો મલે છે પણ પ્રમાદ ભૂતરો નડે છે.

ત્રણે માણસોના જવાબમાં ધર્મ કરવાની તમન્ના અને પરલોકમાં માફ શું થશે એની ચિંતાનો અભાવ હોય છે.

હવે આપણે તેમને પૂછીએ છીએ કે તમોને કુરસદ મળશે ક્યારે ? અને ધર્મ કરશો ક્યારે ? કુરસદ તો તમોને મરવાની તૈયારી હશે ત્યાં સુધી પણ મળવાની નથી. અરે ? કેટલાક બહેનો તો એમ પણ બોલે છે કે હમોને તો મરવાની પણ કુરસદ નથી પણ શું કરીએ માફ બેઠું મરવું પડે છે. હજી સુધી મરણને અટકાવવાનું ઈન્જંકશન કોઈ વિચાર

શાકીએ ચોખી કાઢ્યું નથી. નહિ તો કાળો રૂપીઆ ખર્ચાને
પણ આ દોકને વેળવવિલાસ છોકીને જરૂર જ ન પડે. જેવી
અવસ્થા કરનારા કંઈ નરવીરો અને સક્ષીનંદનો આ જગતમાં
પણ છે. પણ મરણ આજળ મોટા મોટા સત્તાધીરો પણ
પાછી ભરે છે.

ખાટે કુકમાં જોઈશું જ કહેવાનું કે તમો મરણો ત્યાં મુખી
કુરસડ તો મળવાની નથી જ. ખાટે કુરસડ તો કાઢવી પડે.
કુરસડ કાઢીને થોડો વખત ધર્મ કરી દેયો તો જ આવતા
જવમાં મુખ મળવાની તક રહેશે. નહિ તો આજે કુરસડ
નથી. કાલે આવજો જેમ વાપડા કરનાર ચોરી જે કાલે
કંઈ તેવી કાલે તમારી યથા વિના રહેશે નહિ.

કોઈ જેક મામમાં સમજાવરા જોઈએ તમામ ભતના
ધર્મ કરનારા જેક ચોક રહેતા હતા. અનેક ભતના ધર્મ
કરનારાને ખાવાની પણ કુરસડ નહિ તો પછી ધર્મ કરવાની
તો કુરસડ ક્યાંથી હોય ? જોઈએ ચોક ધર્મ સિવાય કંઈ
સમજવાનું નથી.

તે જ મામમાં જેક ખાવાણ સાત વર્ષ લગી ચીજા વતાર-
વાની રજા ચીખીને આજા છે. તેણે વિચાર કર્યો કે ખારી
હજી કોઈ ધનાઢ્ય ચોરીજાને બતાવું. ને સાચામાં સાચું મને
ધનામ મળે. જેમ સમજીને તે ચોક કને ગયો. અને ચીજા
વતારી. પણ ચોકનું જ્ઞાન તો ધર્મામાં જ છે. હવે ચોક પાસે
જ્યારે તેણે ધનામ મોગ્યું ત્યારે તેણે શું જવાબ આપ્યો તેને
ફિર હાથપામ કવિજામાં કહી બતાવે છે કે:—

એક શરણાર્થવાળો, સાત વર્ષ લગે,
 રાખી વીણા વગાડવામાં ખૂબ વખણાણું છે.
 એકને જ જાણું, એવી ટેક છેક રાખી;
 એક શેઠને રીઝાવી, મોજ લેવાને મંડાણું છે.
 કહે દલપત પટ્ટી, બોલ્યો તે કંબુસ શેઠ;
 ગાયક ના લાયક તું, દેગઢ ટુલાણું છે.
 પોતું હતું બોલ્યું તેમાં, કરી શી તેં કારીગરી,
 સાંભેલું બળવે તો, હું જાણું કે તું શાણું છે.

ઉપર ગુજળ ઉડાઉ જવાળ આપી બે-ચાર ગાળો ચોપ-
 ડાની વિદાય કયો.

બીજે દિવસે બાવાજી વિચાર કરે છે કે શેઠ ગઈ કાલે
 બહુ કામમાં હોઈ મને ઉડાઉ જવાળ આપ્યો હશે. મારે
 આજે હું જઈ એક-બે પ્રભુના બજન સંભળાવી શેઠના કાન
 પવિત્ર કરું. એમ માની શેઠની હુકાને ગયા. શેઠ પૂછ્યું કેમ
 ગાયા આવ્યા છો ? તમોને મારે બજન સંભળાવવા છે. કાલે,
 કાલે આવજો. આજે મને કુરસાદ નથી. બાવાજીએ નિયમિત
 જવાનું કાયમ રાખ્યું, અને શેઠે કાલે આવજોનો એક જવાબ
 આપવાનું કાયમ રાખ્યું. એવામાં અચાનક શેઠ ડાટ'ફેમતથી
 દેવેલોક પામી ગયા. ગામના ધનાઢ્ય શેઠ એટલે દમરો માણ
 એની સમજાનયાત્રા નીકળી. બાવાજીને બગર પટ્ટી કે પેટા
 એકે આ કાની દુનિયાથી વિદાયગીરી લઈ લીધી છે. દવે તેમને
 જીવતાં ને. કુરસાદ મળી ન દની પગ દવે આટી કુરસાદ
 મળી છે. મારે શેઠને બે બજન સંભળાવી આવું. એમ વિચારી
 વનને નજરને આગળ જઈ સરકાવી, એટલે લોકો કહે.

Tit for tat, forget that

જેવા સાથે તેવા થશો નહિ.

કર્મ થી અરીથી અજ્ઞાન આત્માઓ ઘણી વખત અધડા, વૈર-વિરોધ, અગર વ્યવહારિક પ્રસંગે બોલી નાંખે છે કે જેવા સાથે તેવા થયા વિના નહિ ચાલે. અંગ્રેજી બોલેલા કહેશે કે Tit for Tat, remember That.

પણ એ સઘળું ધર્મનીતિથી વિરુદ્ધ ગણાય છે. જેવા સાથે તેવા થવું એટલે દુર્જન હોય તેના સાથે દુર્જન થવું. ગાળા-ગાળી કરે તેની સાથે ગાળાગાળી કરવી, અધડો કરે તેની સાથે અધડો કરવો, ગાંડા સાથે ગાંડા બનવું, મારામારી કરે તેની સાથે મારામારી કરવી.

પરંતુ એ સઘળું સમજન પુરૂષો માટે ક્ષિતકર ન કહેતાય. બદલે લક્ષ્યસ્પર્શ કહેવાય. ફતરફાર કરે તેો આપણે ફતરાને કઠી કરડતા નથી.

હાથા માખણો સારી વાતોનું અનુકરણ કરે છે. સમજન પદ દુર્જન થાય તેો પછી સમજનની વિશેષતા શી ? હીરામાં અંતે પત્થરમાં જેમ ભેદ હોય છે તેમ સમજન અને દુર્જન-નમાં પણ તફાવત હોવો જ જોઈએ.

આપણે કોઈ જાણ કે તો આપણે તેને સહન કરી
દેએ તો જ આપણી માનવતા દીવે છે. જાણેથી કોઈ ગુમડાં
વેતા નથી. પણ સાચી જાણે દેવાથી આવતા ભવમાં દુઃખ-
રૂપી ગુમડાં હતા ચલા વિના નહિ રહે. વેરનો બદલો વેરથી
જ દેવામાં આવે તો પછી ક્ષમાધર્મની કિમત શી ? ક્ષમા
એ જ વીરપુરુષોનું શૂણ્ય છે.

ઉપકાર કરનારા ઉપર ઉપકાર કરનારા તો થોડા ઘણા
નીકળે. પણ અપકાર ઉપર ઉપકાર કરનારા તો બહુ અદ્ય
હોય છે. ઉપકારી ઉપર ઉપકાર કરવામાં નવાઈ નથી, પણ
અપકારી ઉપર ઉપકાર કરીએ તો મોટી નવાઈ ગણાય છે.

પણ દુર્જન ભયારે પોતાની દુર્જનતા હોડતો નથી. તો
પછી સજ્જને પોતાની સજ્જનતા શા માટે હોડવી એકએ ?

ભગવાન મહાવીર પોતાના ઉપર ઉપસર્જોની બી વરસાવ-
નારા ઉપર વેરનો બદલો લેવા "જેવા સાથે તેવા થવું" એ
કહેવડને અગ્રસરી દુરમનોને ધારત તો મુખેથી શિક્ષા કરી
યકત પણ ભગવાન ન બની ચકત. સજ્જનની કાટિમા ગણત્રી
ન થાત. આપણે સૌ તેમના અગ્રુયાથી છીએ. આપણે પણ
તેમના જેવા બનવું હોય તો "શિવમસ્તુ સર્વત્રગતઃ" તેમણે
આપેલ એ મંત્રનો હંમેશ બપ કરી Tat for tat, અર્થાત
જેવા સાથે તેવા થવું એ જોડા સિદ્ધાંતને શૂલી જવો પડશે.

અલ્યા ? હસે છે કેમ ?

આમ તો વિષ અને વિષયમાં માત્ર એક અક્ષરનો જ તફાવત છે. પણ નુકશાનીની અપેક્ષાએ આકાશ પાતાળ જેટલો ભેદ છે. વિષ (ઝેર) મારે પણ ખરું અને નહિ પણ મારે. પરંતુ વિષયો તો આત્માને માયો વિના રહ્યા નથી અને રહેતા નથી. ધર્મથી અજ્ઞાત એવા લક્ષ્મીનંદનો તેમ આજના દેળવાયેલા માણસો પાંચે ઇન્દ્રિયોના વિષયોની મોજને ઉડાવવામાં જ સર્વસ્વ અને માનવ જન્મની સફળતા સમજે છે. સ્પર્શેન્દ્રિયથી સુંવાળા અને કોમળ ગાદલાં-કપડાં વિગેરેની, ચ્વેન્દ્રિય (શ્રુતિ) થી અભક્ષ્ય પદાર્થોનો ભોગવટો, દ્રાષ્ટ્રેન્દ્રિય (નાકથી) અત્તર, ફુલો અને સુગંધી પદાર્થોની મોજ, ચતુર્થી રૂપરંગ, સ્ત્રીનેમા, નાટક જેવાની રમુજ અને ઇન્દ્રિય (કાનથી) ટ્રીટ્ઝી ગાયનો સાંભળવા આદિ પાંચે ઇન્દ્રિયોના વિષયોમાં આજ માનવીઓ રાત અને દિવસ મસ્ત રહી અમૂલ્ય જીવનને બરબાદ બનાવે છે. એક એક ઇન્દ્રિયના વિષયને વશ પડેલા દાઢી, માછલું, બમરો, પતંગીયુ અને હરણીયુ મરણને શરૂ થાય છે. તો પછી પાંચે ઇન્દ્રિયોને વશ પડેલા માનવીઓની હૃદયનાં પૃથ્થુ જ. શું ? પાંચે ઇન્દ્રિયોને વશ પડેલા એક શેડની કાળાંડી સાંભળવા જેવી છે.

કેલું એક ગ.મમાં એક શેડ વસે છે. તેમને ખાવા-પીવા કંઈ સૌથી વધુ શે.ખ સુંદર અપનચૂદ બનાવી સુંદર રાખવામાં

ચાર-પાંચ ફટકા પેલા નોકરને લગાવી દીધા. ભરથી પડેલા ફટકાથી-ફુટખોલ જેમ ઉછળે તેમ પથારીમાંથી ઉછળી નીચે બહાર પટકાયો. પટકાતાની સાથે જ તે ખડખડ હસવા લાગ્યો. અરે ! આ તો મારો નોકર છે. પણ રાવાની જગ્યાએ આ હસે છે કેમ ? એમ વિચારી શેઠ તેને પૂછે છે કે અધ્યા હસે છે કેમ ?

ત્યારે તે નોકર કહે છે કે શેઠ મેં તો માત્ર એક જ કલાક માટે-જ આ શય્યાનો લોગવટો કર્યો તેટલા માત્રમાં હન્ટરના મારથી મારી ચામડી સુઝી ગઈ. જો કે મારો તો થોડામાં જ છુટકારો થઈ ગયો છે, પરંતુ જે આ શય્યામાં ધર્મકર્મને છોડી ભગવાનના નામને વિસરી રાજ સુતા હશે તેની તો આવતા બવમાં શી દશા થશે ? તે તો જ્ઞાની ભણે. હું તો તમારા હન્ટરના મારથી ચેતી ગયો અને બલિયમમાં થનારી મોટી શિક્ષામાંથી બચી ગયો એ હેતુથી શેઠ ? હું હસી રહ્યો છું.

આ બનાવથી શેઠની આંખ ઉઘડી ગઈ અને કહેવા લાગ્યા કે ખરેખર તારી વાત સાચી છે. એક અપેક્ષાએ તું મારો શુર છે. તેજ દિવસથી સઘળી મોજ શોખ છોડી ફક્ત આત્માને ધર્મમાં જોડી ફક્ત શેઠ સફળતાના બાગી બન્યા.

કુંકર્માં—

જો કોઈ પાંચ ઇંદ્રિયોને વશ ન પડતા ઇંદ્રિયોને પાંચાને વશ બનાવવા પ્રયત્ન કરીને બને એજ એક અભિજ્ઞાન.

હા વિધાનો નમુનો

ઉર્દૂ

કેદારનાથનું કંકણ.

એક વખત એક બિલાડી ફરતી ફરતી કોઇના ઘરમાં પેડી.
ઘરમાં આમતેમ રેડીયમનાં જેવી ચમકતી ચાલુઓ ચારે કોર
ફેરતાં રસોડા તરફ એની નજર ગઈ. ત્યાં દુધનું એક મટકું
(માટીનું વાસણ) એવામાં આનું. તરતજ ઉપરનું ઢાંકણ નીચે
ખસાવી નાંખી દુધ પીવા માટે તેણે મુખ અંદર નાખ્યું કે
તરતજ ઘરનો માલીક આવી ચડ્યો.

માલીકના હાથમાં રહેલી લાઠીને એણે ઝાવરી બનેલી
બીછીખાઈ એકદમ ભાગવાની ફાંસિય કરે છે. પરંતુ મટકાનું
માં સંકેતું હોવાથી માં જટ નીકળી ચકતું નથી. એટલે મટ-
કાની સાથે જ નાચવા જતાં અચાનક મટકું જીત સાથે
ચડાવાથી ફુટી ગયું, અને તેનો કંઠિલો તેના ગળામાં જ
રડી ગયો. કંઠિલા સાથે જ બીછીખાઈ જંગલમાં જઇ એક
વિચાજ વૃક્ષ નીચે જઈ બેઠા. ત્યાં ઉંઢરનો એક મોટું ઢર
છે. તેમાંથી ઉંઢરો બહાર આવે છે અને અંદર ભય છે.
કોઇપણ વખત નહિ એવેલા વિચિત્ર આજીવનવાલા બીછીખાઇને

પીતરાગ પ્રભુની શક્ય આજ્ઞાને શિરોધાર્ય કરવાનો હેતુ જો ન હોય.

- ૩ સુંદર કવર, સુંદર કાગળ, સુંદર પ્રીન્ટીંગ અને ઘોઠ ટાઈપવાલા સંસ્થાઓના રીપોર્ટમાં માત્ર લાંબી-લાંબી ડાહી-ડાહી અને વાચકી સેવાની અને ધર્મકાર્યોની વાતોનાં જ તડાકા મારવામાં આવ્યા હોય, પરંતુ તેમાં દૃશ્યવેલ વસ્તુનો તે તે સંસ્થામાં જો અમલ નહિ થતો હોય.
- ૪ સાધુવેશ માત્ર લોળી જનતાને આકર્ષવા માટે જ હોય, પરંતુ તે વેષની સંપૂર્ણ વફાદારી, તેમ તેને અનુકૂળ સુંદર આચરણનું જો દેવાળું જ હોય.
- ૫ હાથવણાટના સુતરનો, ળગલાની પાંખ જેવો સફેદ અભ્રો, માત્ર દેશભક્ત તરીકે ગણાવવા પૂરતો જ હોય, પરંતુ તેની પાછળ દેશની અને લોકસેવાની સાચી તમન્ના અને શક્ય ક્રિયા જો ન હોય.
- ૬ સાકર અને ચેરડીની મધુરતાને પણ મહાત્ કદે એવી તેમ પ્લેટફોર્મ અને ટેબલ ઉપર હાથ અફળાવી વિવિધ અભિનયવાળી વ્યાખ્યાનવાળી માત્ર લોકરંજન માટે તેમ પ્રચારવક્તા કહેવડાવવા માટે જ હોય, પરંતુ વાળી પ્રમાણે જરા પણ વર્તન જો ન હોય.
- ૭ One rate (એક જ ભાવ) અત્રે સુંદર અને સ્વાસ્થ્ય લેજન મળે છે. લોકપ્રિય ભિન્નભિન્ન વિનાના ધીની એક જ દુકાન આદિતઃ લગાવેલા પાટીયા માત્ર દેવાના કુટા અને

અક્ષતના બૂડા ધરાકોને ફાસલાવવા પુરતાજ હોય. પણ
અંદર લખેલા માલથી બીલકુલ જુદોજ માલ હોય.

તે

અને તેના જેવી સઘળીયે રાજ્યવાહુ ક્રિયાઓ બીણીબાઈએ
પહેરેલા ઠેકારનાથના કંકણ જેવી સમજાવી અને તેવી
ક્રિયાના કરનારા ઠગજગતોને સૌએ નવ ગજના નમસ્કાર
કરી તેમનાથી સાવધાન રહેવાની ખાસ બલામણ છે.
જેથી ધાર્મિક ક્રિયાઓનો તથા ધાર્મિક વસ્તુઓનો
પોતાનો સ્વાર્થ સાધવા માટે દુરુપયોગ કરી પાપનો
પોટલો બાંધનારાની પણ સાન કર્ષ ઠેકાણે આવે.

આંખો ખુલ્લી છે ત્યાં સુધી જ

અનાદિ અનંતકાળથી સંસારમાં પરિભ્રમણ કરતાં કરતાં કવચિત જ માનવદેહ, આયુક્ષેત્ર, ઉત્તમકુળ, સુદેવ, સુગુરુ, અને સુધર્મની પ્રાપ્તિ થાય છે.

પરંતુ તેની ફલંબતા અને મહત્તાને નહિ સમજનારા માનવીઓ સારીએ છાંદગી ખાવાપીવામાં, હરવા ફરવામાં અને મોજશોખ જ હુન્ટવામાં તેમ હાટ, હવેલી અને ધનની પ્રાપ્તિ પાછળ એણે શુભાવી રહ્યા છે.

પરંતુ એ સઘળીએ મોજશોખ અને વૈભવોની ધમાત્ર ક્યાં સુધી ? કહેવું પડશે કે માત્ર આ તમારી જો આંખો ખુલ્લી છે ત્યાં જ સુધી.

ધણા માણસો સવારમાં બાગવાનનું નામ લેવાને બદલે તેમ પરમાત્માની સ્તુતિ કરવાને બદલે તેમને પુર્વના પુણ્યોદયથી પ્રાપ્ત થયેલ વાડી, ગાડી અને લાડીની જ પ્રશંસા કરના હોય છે. તેવા માણસને પણ જો દોષ આંખ ખોલનાર શુર મદારાજ મત્તી જાય તો ઠેકાએ આવી જાય છે. તે એક નીચે જવાયેલ દ્વંદ્વથી મત્તમ પડશે.

એક વખત એક કાશીથી પ્રખર વિદ્વાન, શમ્ભુ આવેલ પંડિત દોષ જુગારીયાની મેળાવટમાં આવી જવાથી માત્ર બચત

નમાં સપડાઈ ગયા. અને તેમ યવાથી તેમના શીરે હાથે
રૂપીયાનું દેવું થઈ ગયું, એટલું બધું મોટું દેવું વસુલ કરવા
માટે તેણે ચોરીનો ધંધો કરવાનો વિચાર કર્યો.

એક રાતના તે પંડિતજી રાત્રે બાર વાગે ચોરી કરવા
નીકલી પડ્યા. પ્રથમ એક ધનવાન ચેકને ત્યાં જઈ ચઢ્યા.
બારીના કાણામાંથી જુએ છે તો બાપ દીકરા હિસાબ લખી
રહ્યા છે. હિસાબ મેળવતા માત્ર એક આનો ખુટે છે. ચેક
પોતાના દીકરાને ધમકાવી પૂછે કે જોલ, એક આનો ક્યાં
ગયો? છોકરો કહે છે કે હું કંઈ બાણતો નથી. એટલે તુરત
જ ચેક સાલા, જુડું બાલે છે. એમ કહી એક તમાચો લગાવી
દીધો. ચોર પંડિતજી આ દશ્ય જોઈ વિચાર કરે છે કે, જે
એક આના માટે પોતાના ન્હાલા યુત્રને મારે છે તેને ત્યાંથી
હું હજારોની ચોરી કરું તો જરૂર ચેક છવતાંજ મરી જાય.
પાપના પ્રસંગે પણ આવો વિવેક ફેળવી પંડિતજી આગળ
વધ્યા. આગળ જતાં એક વેશ્યાને ત્યાં ગયા. ત્યાં પણ બારી-
માંથી જુએ છે તો એક કોદીયા ગ્રેમીની પાંચ પચ્ચીસ રૂપીયા
માટે સારવાર કરી રહી છે. આ દશ્ય જોઈ પંડિતજી પહેલાની
માફક વિવેક ફેળવી આગળ વધ્યા. જતાં જતાં એક ધનવાન
પ્રાણણને ત્યાં ગયા. ત્યાં જરા બારણા આગળ ઉભા રહી જુએ
જે તો પ્રાણણ ઉંઘમાં પણ.... 'સ્વસ્તિ દુર્ય', કલ્યાણ દુર્ય',
મિહાં દેહી' કહી બીજાનો બાપ કરી રહ્યા છે. પંડિતજીએ
વિચાર કર્યો કે આટલું બધું ધન હોવા છતાં હજી ઉંઘમાં
પણ બીજા માંગે છે. તેનું ધન હુંટવામાં તેના પ્રાણ પરદો-
કમાં સીધાબ્યા વિના નહિ રહે. માટે લાવ જરા આગળ બાક

એમ વિચારી ઠેઠ રાજદરબારમાં પહોંચ્યા. ઘસ, રાજને હુંદીશું તો તેને કાંઈ ગોઠો વાગવાનો નથી. ચોરીના કાર્યમાં પણ વિવેકને જાળવતાં જાળવતાં લગભગ ચાર વાગી ગયા. દરબારગઠના દરવાજા ખુલી ગયા છે. પંડિતજી પોલીસોની નજર ચુકાવી ઠેઠ રાજના દિવાનખાનામાં ઘુસી ગયા. દિવાનખાનામાં રાજ સાહેબની રાત્રે શરીર ઉપરથી ઉતરેલા દાગીનાની પેટી તૈયાર પડી છે. તે પેલા પંડિત ચોરે ઉપાડી અને ભાગવા જાય છે ત્યાં રાજ જાગી જાય છે. એટલે પંડિતજી રાજના પલંગ નીચે દાખડા સાથે છુપાઈ જાય છે. અને રાજ પોતાના નિત્ય નિયમ પ્રમાણે ભાગવાનની સ્તુતિ જોતવાને બદલે હાટ, હવેલી, લાડી, વાડી અને પેલાવોનાં શુભગાનનું વર્ણન એક શ્લોકમાં કરી રહ્યા છે.

ચેતોહરા યુવતયઃ સ્વજનોનુકુલઃ

સદ્ વાંધવાઃ પ્રણય ગર્ભ ગિરથ્ય મૃત્યાઃ

વલ્ગન્તિ દન્તિ નિવહાર-તરલાઃ તુરંગાઃ ॥

અર્થઃ—ચિત્તને હરનારી મારી ઓચો છે, મારો સ્વજન વગેરે અને અનુકુળ છે, શ્રેષ્ઠ બાંધવો છે, સ્નેહભરી વાળીથી જોતનારા મારા નોકરો છે, મારે આંગળે હાથી અને ચપલ ઘોડાઓ ઝૂંટી રહ્યા છે.

ઉપર મુજબ શ્લોકના ત્રણ પાદમાં પોતાના વેતવોનું વર્ણન કરી રાજ સાહેબ આગળ ચોથું પાદ જનાવવા ખૂબ પ્રયત્ન કરે છે. પણ પીરકૃત માદ આવતું નથી. ત્રણે પાદો ત્રણ ચાર વચ્ચે જોડ્યા કરે છે. પણ માદ જ નથી આવતું.

સૌથી મોટું હિંસક પ્રાણી કેણું ?

મોટે ભાગે સૌ કાંઈ સિંહ, દીપડા, વાઘ, વર, સર્પો આદિ પ્રાણીઓને હિંસક પ્રાણીઓ તરીકે માને છે. અલગત ઉપ-રોક્ત સર્પ પ્રાણીઓ હિંસક તરીકે ગણી શકાય છે પરંતુ તેઓ આ જગતમાં જે કાંઈ નુકશાન કરે છે, તેના કરતાં લાખોગણું વધારે નુકશાન દયાવિહીન માનવીઓ કરતાં આજે માણુમ પડે છે.

સામાન્ય અક્ષત્વનો ઉપયોગ કરી વિચારીએ તો માણુમ પડશે કે, સિંહ આદિ જંગલી જાનવરોની હિંસા મર્યાદિત હોય છે અને તે પણ ચોતાના પેટ પુરતી હોય તે હિંસા તેમના જીવનમાં તેમને મોટે અનિવાર્ય ગણાય છે.

જ્યારે પાશ્વિમાત્મ વિદ્યા અને નીતિ, રીતિથી જીવતપ્રોત જીવન જીવનારા દેટલાક અજ્ઞાન માનવીઓ માનવ મેવાના અંચલ હેડગ નાનક લાખો, કરોડો નરિ બંદકે અસંખ્ય નિર્દોષ પ્રાણીઓના જાન લેવાની દુષ્ટ કાર્યવાહી કરી રહ્યા છે. જે માણુમે મોટે જુગ લગ્નરૂપે શરમજનક ધીના ગણાય.

સ્વર્ગ જીવનની લીમ કંચાલાળા અને મરવાનું બીજકુલે પતંદ નરિ કરનારા માનવીઓ, જેની કેલંપણ દાદ કરીય નરિ કોનરે કોલા મુંગ, અપંગ, નિર્દોષ અને અજાની પણ

પશ્ચીએને જાનથી મારી નાખવાની કામવાહી કરનારાઓ હિંદુસ્તાનમાં રામરાજ્ય લાવવાની વાચી વાતો શું બોલે છે કરતા હશે ? તેની કાંઈ સમજ પડતી નથી. વળી માનવો પોતે સમજદાર, કેળવણેલ અને જુદિયાળી હોવાનો દાવો કરી મરીત પ્રાણીઓને મારવાની વાત કરતાં માનવતાનું હીલામ કરી રહ્યા છે એમ કહીએ તો કશું જ ખોટું નથી. માનવોની સમજ અને જુદિનો ઉપયોગ ચીના સલામાં થવો જોઈએ. જો તેમ ન થતું હોય તો તેઓ તેમને મળેલી જુદિ અને જ્ઞાનનો ઉપયોગ કરી રહ્યા છે, એમ પણ માન્યા વિના ચાલે નહિ.

વળી મને તેટલી સંખ્યામાં સિંહો, વાઘો, હીપ્પોગ્રીફો, ગધે-હાઓ કે ઘોડાઓ એમા ઘાય તો પણ તેઓ કોઈ આમને લાંબી ચકતા નથી, અસંખ્ય જીવોનો નાશ કરી નાંખે એવા જોગ્ય જોગ્યાઓ બનાવી ચકતા નથી, લાંબો જીવોની કતલ ઘાય એવા કસાઈખાનાઓ ખોલી ચકતા નથી, મત્સ્ય ઉદ્યોગ ખોલાવી ચકતા નથી, વાંદરાઓની નિકાસ કરી ચકતા નથી, મગધર-મોકિડનો નાશ કરનાર ડી. ડી. ડી. જેવા પાઉડર બનાવી ચકતા નથી, માખી મારવાનો સખ્તાઈ ઉજવી ચકતા નથી. ચારપગા જાનવર એમાંથી કાંઈપણ હાનિકારક પ્રવૃત્તિ કદી કરતા નથી.

પણ

ઉપરોક્ત સમગ્રી હિંસક પ્રવૃત્તિઓ અજ્ઞાન, નિર્હિંસ અને વિવેકહીન જો પત્તા જાનવરો ખુશીથી કરી શકે છે. આથી એ સિદ્ધ થાય છે કે, હુનિવામાં કોઈ માટામાં મોટું હિંસક પ્રાણી હોય તો તે દયાવિહિન માનવીઓ જ છે.

હવે શાસ્ત્ર દૃષ્ટિએ તપાસીએ તો પણ પશુઓ કરતાં હિંસક માનવીઓનો વધુ અધઃપાત થાય છે. ગમે તેટલા પ્રમાણમાં સિંહ, વાઘ હિંસા કરે તો ચોથી નરકથી આગળ જતા નથી, સર્પ પાંચમી નરકથી આગળ મરીને જતા નથી, જ્યારે માનવીઓ જો હિંસાઓર યની જાય તો ઠેક સાતમી નરકના પણ મેમાન થઈ શકે છે. માનવો પશુ કરતાં ઉચ્ચ ગણાતા હોય તો તેઓમાં રહેલા હયા અને ત્યાગ ધર્મને લઇને જ, અને મોટામાં મોટો ધર્મ અહિંસા અને ત્યાગ છે. માટે મોટા મા મોટા અહિંસક તરીકે ગણાવું હોય તો અહિંસાદેવીના સાચા ઉપાસક બનવા સૌ કોઈ પ્રયત્ન કરો.

હવે તમોને કોઈ પૂછે કે. આ દુનિયામાં મોટામાં મોટું હિંસક જનવર કોણ ? તો છાતી ઠોકીને કહી શકો છો કે, નિર્દોષ અને મુંગા પ્રાણીઓના જન હુંટનાર માનવની આકૃતિ માત્રને ધારણ કરી દાનવોને પણ શરમાવે એવા હિંસાના કર-પીણ ફૂલો કરનારા, કરાવનારા અને અતુમોહન આપનારા (ટેટો) માત્ર માનવો જ.

હુંકમાં

સૌ કોઈ દાનવ મટી માનવ બનો પરંતુ માનવ દ્વીપ દાનવ બન્યો નહિ.

૦૭

સગવડો જોઈએ છે પણ.....

પ્રત્યેક પ્રાણી પોતાના આખાએ જીવનમાં જેટલી જેટલી જરૂરી સગવડો હોય તે સમગ્રી સગવડોને પ્રાપ્ત કરવા સતત અને દિવસ જેટલો શક્ય પ્રયત્ન થાય તેટલો કરી છુટે છે.

પરંતુ પ્રયત્ન માત્રથી કે ઇચ્છા માત્રથી સૌને સગવડો મળી જાય છે. એવું કદી બનતું નથી.

તો પછી એ વિચારવાની જરૂર છે કે આપણને પસંદ પડતી સમગ્રી સગવડો શાથી મળે છે? અને અગવડો શાથી ફર થાય છે?

સાધન વિના સાધ્યની પ્રાપ્તિ કદી જ થતી નથી. ઇચ્છા માત્રથી સુખી થવાનું હોય તો દુનિયામાં કોઈ દુઃખી આપણી નજરે પડે જ નહિં.

માઘી, વાઘી, સાઘી, હાટ, હવેલી, હેમ-હીરા, સોનું, રૂપું, પુત્ર, પરિવાર, નિરાગી કામા, ઊંચવાને માટે મોટરકાર (મોલકાર) આદિ તમામ જાતની સુખ-સાહીબીને માણસો આપે છે ખરા, પણ એ સમગ્રી વસ્તુને અપાવનાર ધર્મથી હજારો કોશ ફર જાય છે. અગવડો વેઠવી નથી અને સગવડો જોઈએ છે. દુઃખ વેઠવા વિના કોઈને સુખ થતું જ નથી.

: ૧૦૬ :

આતો માવો, પેટો, દૂધપાક, ખીર, શીખંડ, દહીં, ઘી, કઢી, મઠો વિગેરે ખાવું છે. અને દુધના દુરમન બનવું છે. એના જેવું થયું ને ?

ઉપરની સઘળી વસ્તુને ઉત્પન્ન કરનાર જેમ દૂધ છે તેમ જીવનમાં જરૂરી સઘળી વસ્તુઆને ઉત્પન્ન કરનાર માત્ર એક ધર્મ જ છે.

પરંતુ શુરૂ મહારાજ પૂછે છે કે કેમ કાંઈ ધર્મ-કર્મ કરે છે ? ત્યારે ગલ્લા તલ્લા કરી ખોટો બચાવ શોધી કાઢી કરે છે કે સાહેબ ? થાય તેટલું કરીએ છીએ. કુરસદ મળે તો કરીએ છીએ. ગધું તે સંસારી આત્માથી વળી બની શકતું હશે ? ત્રણસોને સાઠે દિવસ સુખ જોઈએ છે અને તે પણ તમામ પ્રકારના, પણ ધર્મ રોજ કરવો નથી. અને કરે તો એકાદ પ્રકારનો, તે પણ જેમ તેમ. પણ સુખ સઘળા પ્રકારનું જોઈએ છે. કહો હવે સગવડો જોઈએ છે ?

પણ

અગવડો વેડી ધર્મક્રિયા કરવી નથી. તો પછી સુખ ક્યાંથી મળે ? કહેવું જ પડશે કે:—નહિ મળે નહિ મળે નહિ મળે

જ્ઞાન સાથે ક્રિયાની જરૂર.

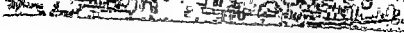
સમુદ્ર, સરોવર કે નદીને તરી જવા માટે જેમ જે ભુજા-
ઓની આવશ્યકતા રહે છે, તેમ સંસારસમુદ્રને તરવા માટે
જ્ઞાન અને ક્રિયાની પણ આવશ્યકતા છે. એ જન્મે વસ્તુઓનો
સુમેળ જ મોક્ષનગરીનો મેળ કરી આપે છે.

એક-બીજાથી નિરપેક્ષ રહેલા જ્ઞાન અને ક્રિયા ધાતુ" કામ
આપી શકતા નથી. માટે જ જૈન શાસ્ત્રકારોએ જ્ઞાતક્રિયાભ્યામ્
મોક્ષઃ એ અટકાળ અને ત્રિકાળ અજાપિત સિદ્ધાંતને મોક્ષ
પ્રાપ્તિના ઉપાય તરીકે વર્ણવ્યો છે. હા ! ઠમ્બચાત્ર પ્રમાદને
આધીન બનેલા આત્માઓ સમ્યક્જ્ઞાનને ન બણી શકે અગર
તો વીતરાગ પ્રફેપીત ક્રિયાકાંઠાને આચરી ન શકે એ તો
બનવાભોગ છે. પરંતુ જેઓ માત્ર જ્ઞાનનયને જ વળગી ક્રિયા-
નયની અને ક્રિયાનયને વળગી જ્ઞાનનયની અવગણના કરે છે
તેઓ તો એકાંતે મિથ્યાદષ્ટિ બની, અજ્ઞાની જનતાને મિથ્યા
માર્ગ ઉપર જ ઘસડી જવાનો પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે. એમ
કહીએ તો તેમાં ઠથું જ ખોદું નથી. સામાન્ય બુદ્ધિથી પણ
તેઓ જો વિચાર કરશે તો તેમને માણુમ પડશે કે જ્ઞાન તો
આત્મામાં રહેલા ઠમ્બ કંચરાને બતાવનાર છે. બ્યારે ક્રિયા
તો ઠમ્બકંચરાને દૂર કરનાર છે. એટલે જ્ઞાનનું કાર્ય અલગ છે,
અને ક્રિયાનું કાર્ય પણ અલગ છે.

અર્થાત્-દીપકનો પ્રકાશ કયરો કયાં છે તે બતાવે છે, જ્યારે કયરોને ઉઠાવી બહાર ફેંકવાનું કાર્ય ટોપલા કે તગારાનું છે. જેમ રસોઈ બનાવવાના જ્ઞાનવાળો જ્યાં સુધી રસોઈ પકાવવાની ક્રિયા નહિ કરે ત્યાં સુધી માત્ર જ્ઞાનથી તેની હુધા ફર થતી નથી. માર્ગને જાણનાર જ્યાં સુધી ચાલવાની ક્રિયા કરે નહીં ત્યાં સુધી પોતાના ઇષ્ટસ્થાને પહોંચી શકતો નથી. તરવાના જ્ઞાનવાળો પાણીમાં પડ્યા પછી હાથ-પગ હલાવવાની ક્રિયા કરે નહિ તો તરે તો નહિ પણ ડુબે તો જરૂર. દવાના જ્ઞાનને ધારણ કરનારા જ્યાં સુધી દવા ખાય નહિ ત્યાં સુધી રોગમુક્ત થતા નથી. જંગલના દાવાનલમાં સપડાયેલો આંધળો અને લંગડો એ જ જ્યાં સુધી અરસ-પરસ લેતા ન થાય ત્યાં સુધી બેમાંથી એક પણ તે દાવાનલમાંથી પોતાનો બચાવ કરવા સમર્થ થતા નથી. કારણ કે લંગડો દેખે છે પણ ચાલી શકતો નથી. આંધળો ચાલી શકે છે પણ દેખી શકતો નથી, પરંતુ આંધળાના ખભા ઉપર લંગડો બેસી જાય, અને લંગડો જે રસ્તો બતાવે તે રસ્તે આંધળો ચાલ્યા કરે તો બંને જણ દાવાનલના દુઃખમાંથી મુક્ત બની શકે છે. જ્ઞાન હુણ છે, અને ક્રિયા આંધળી છે. પણ જે જીવનમાં તે બંને એકત્ર રહે છે, તે જ જીવન સંસારરૂપ દાવાનલના દુઃખમાંથી બચી જાય છે.

પરંતુ

જ્ઞાનને જ પસંદ કરનારો, જ્ઞાનની જ પુષ્ટિ કરી કિયાનો નિરંકર કરે અને ક્રિયાકાંડને પ્રાપ્તિ કિયાની પુષ્ટિ કરી જ્ઞાનને નિરંકર કરે છે, તેવા આત્માઓ આ સંસારસમુદ્રમાં

મહાવીરસ્વામીને આત્માને ઝોળખી દેવળજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ માટે શું શું કરવું પડ્યું છે તેનાથી જૈન સમાજ ખૂબજ પરિચિત છે.

આત્માને પીછાણી એટલે પછી કાંઈ કરવાનું રહેતું નથી. એમ ગમ્પા હાંકનારા આત્માની પીછાણ કરવા માટેના સાધનો શું છે ? તે તો ખતાવતાં નથી. શુભાખ્યાનું કે પેંડા ઉડાવવા માત્રથી આત્માને કદી કોઈએ ઝોળખ્યો નથી. કદાચ ખાવા-પીવાથી અને મોજ મઝા હુંટવાથી પણ આત્મા ઝોળખી શકાય છે એવી કોઈ નવી શોધ આ કલિકાળમાં નીકળી હોય તો તેની મને ખબર નથી.

માત્ર પગ ઉપર પગ ચઢાવી આંખ બંધ કરી બેસી જવાથી અધ્યાત્મી બનાતું નથી. આંખ બંધ કરી દેવાથી કર્મના પુનઃગત્તે આત્માને વળગ્યા વિના થોડા જ રહે છે ? કર્મને રોકવા હોય તો આંખના દરવાજા બંધ કરવાને બદલે મિથ્યાત્વ, અવિરતિ, કપાય અને યોગના ચાર જખરજસ્ત દરવાજાઓ મુલત, પચ્ચખખાણ દ્વારા બંધ કરવાની જરૂર છે.

આ યુગના પ્રખર વિદ્વાન્ પૂજ્ય ઉપાધ્યાયજી મહારાજ શ્રી યશોવિજયજી મહારાજ અધ્યાત્મની વ્યાખ્યા કરતા નીચેના શ્લોકમાં દર્શાવે છે કે:—

મત મોદાધિક્કાગણાં, આત્માનર્મથિકુલ્ય યા,
પ્રવર્તન્તે ક્રિયા મુદ્ધા. તદ્દધ્યાનં જગર્જિનાઃ ।

નિર્ભેદી આત્માઓની આત્માને હિંદીને જે શુદ્ધ ક્રિયા હોય છે તેને જ નિર્ભેદરહેતો અધ્યાત્મ કહે છે.

દુઃકમાં આટલું જણાવવું જરૂરી છે કે ક્રિયાકાંડ કરવામાં
પાત્રી અને એવી આત્માઓથી તે તે શુભ ક્રિયાઓનો અમલ
થઈ શકતો હોય તો પોતાની બાતને દુર્ભાગી સમજી યુષ
ની રહેવામાં વધુ ડહાપણ છે. પરંતુ અજ્ઞાન જનતાને વીત-
પ્રણીત-ધર્મ અનુક્રાનના આચરણથી ખસેડી દઈ સ્વયં
તિમાં પડી અન્યને દુર્ગતિના ગહરા ખાડામાં પટકવાના
પથી મુક્ત બનવું એ જ હિતકર છે.

તમોને ઉપરનું હેડીંગ વાંચી કહાવ્ય શકા થશે કે જિને-
શ્વરદેવોએ તો શાસ્ત્રોમાં સાધર્મિક વાત્સલ્ય કરવાને ઉપ-
દેશ આપ્યો છે. તો પછી આ પાપક વાત્સલ્ય તે વળી
કેવું હશે ?

મરકરીમાં આપણે વાત્સલ્યનાં ત્રણ પ્રકાર પાડ્યા છે. (૧) સાધર્મિક વાત્સલ્ય, (૨) ગર્વજ વાત્સલ્ય, (૩) સાંઠ વાત્સલ્ય. સમાનધર્મીને ધર્મશુદ્ધિએ જમાડવા તેનું નામ સાધર્મિક વાત્સલ્ય. એક ગધેડાને ખણજ આવે છે ત્યારે તેને 'શીતું' ગધેડું' ખણે છે. જ્યારે પેલા ગધેડાની ખણજ આવે છે ત્યારે તે તેને ખણે છે, એમ અરસ-પરસ મિત્રના સંબંધથી, વ્યાપારના સંબંધથી કે સગાના સંબંધથી અરસપરસ એક-બીજાને ત્યાં જમી આવવું અને જમાડવું એનું નામ ગર્વજ વાત્સલ્ય. અને આમાની ઈચ્છા હોય કે ન હોય પણ બાળજીવરીથી જમાડવા પડે તેનું નામ સાંઠ વાત્સલ્ય.

પણ આ નો યોથા નંગરનું પાપડ વાતમદ્ય મું છે ? એ
મોટે નીચેનું ક્રયાંત સમજવું પડશે.

६.५ को० उ०.०० को०-००.०० श्रीवटोना धरवागुं को० गाम

છે. તે જ ગામમાં એક સાવકને સાધાર્મિક વાતસલ્ય કરવાની સાચી ભાવના થવાથી તેણે પોતાના આંગણે સૌને જમવાનું આમંત્રણ આપ્યું. કેટલીક વાર જમણવારમાં ફરસાણ, શણ્યા અને પાપડની બહુ ખેંચ રહે છે. એટલું જ નહિ પણ એવી ઘુમ્મસ વસ્તુ માટે મારામારી પણ થાય છે. એટલે એ કારણથી જમાડનાર શેઠે પાપડ પીરસવાનું પોતાના હાથમાં રાખ્યું. હવે એમ બન્યું કે ફરેકના બાણમાં પાપડ પીરસતાં પીરસતાં શેઠની દૃષ્ટિ જરા ખીજે જવાથી એક બાઈના બાણમાં પાપડ પીરસવાનો રહી ગયો. એટલે પેલા બાઈના મનમાં એમ થયું કે મારા બાણમાં શેઠે ઇરાદાપૂર્વક પાપડ પીરસ્યો નથી, આથી તે અભિમાની અને ઇર્ષ્યાળુ બાઈએ ત્યાં જ નક્કી કર્યું કે મારે પણ સાધર્મિક વાતસલ્ય કરવું અને સૌને પાપડ પીરસવા પણ આ શેઠને પાપડ આપવો જ નહિ. એટલે મારા વેરની ધમ્મલાલ થઈ જશે. એટલે તેણે પણ એક દિવસ નક્કી કરી સૌને જમવાનું નોતરું આપ્યું. સૌ કોઈ જમવા બેસી જતાં પેલા અભિમાની યાવકે પાપડ પીરસવાનું પોતાનાં હસ્તક રાખ્યું અને સૌને પાપડ આપ્યાં. પરંતુ ઇરાદાપૂર્વક પેલા શેઠનું કાણું ટાળી આગળ ચાલ્યો.

ત્યારે તે શેઠને તો આ વાતની કાંઈ ખબર જ નહિ એટલે તેણે પેલા પાપડ પીરસનાર બાઈને કહ્યું કે બાઈ અહિંયા પાપડ પીરસવાનો રહી જાય છે. એટલે તે મૂખાંજે જવાબ આપ્યો કે હું તમારે ત્યાં જમવા આવ્યો હતો ત્યારે તમોએ મને પાપડ ક્યાં આપ્યો હતો એટલે તમોને નહિ મળે.

પેલા શેઠે જવાબ આપ્યો કે અરે ! એની મને તો કાંઈ

જ ખબર નથી. લોખા બાઈ ! તારે તેનું વેર જ વાળવું હતું
તો મને એકલાને જ તારે ઘેર જમવા બોલાવી બધું આપવું
હતું પણ પાપડ આપવો ન હતો. તો તમે હુંકા ખર્ચમાં
વેર વાળી શકત. આ વાતની સર્વને ખબર પડી જતાં બાઈ
મૂખોના સરદારમાં ખર્ચાં અને પેમ્પાનું પાણી કયું તે જુડું.

લો ! આનું નામ જ પાપડ વાતસદ્ય. સૌ કોઈ સાધર્મિક
વાતસદ્ય કરજો પણ પાપડ વાતસદ્ય કદી કરશો નહિ.

આ પ્રમાણે ઘણા માણસો નાક માટે, વટ માટે, પેરની
વસુલાત માટે કોટની દેવડીએ ચઢી હજારો રૂપિયાનું પાણી
કરે છે. પણ ધર્મના માટે કાણી પાઈ આપતા વિચાર કરે છે.

એટલું જ નહિ પણ આજ-કાલ વખત ઘણા બારીક
આગ્યો છે. એમ બારી કાઢી છટકી જાય છે. જે સમજનો
માટે ઉચિત ગણાય નહિ.

લીલ દરશો નહિ, હોં ?

આસ્તિક હોય કે નાસ્તિક હોય, શ્રીમંત હોય કે દરિદ્રી હોય, સત્તાધીશ હોય કે શાહુકાર હોય, ધર્મી હોય કે અધર્મી હોય કાંઈ પણ હોય, પણ સૌ કાંઈના હૃદયમાં એક વખત મરવાનું નક્કી જ છે, એનો પાકો વિશ્વાસ છે.

આપણા મરણની સંવત, મહિનો, તિથિ, વાર, કલાક, મીનીટ, સેકન્ડ અને સમય સર્વે ક્રમસત્તાના ચોપડામાં તો નક્કી જ થયેલું હોય છે. પણ ક્યારે, ક્યાં અને કેવી રીતે આપણે મરીશું તે વિશેનું લેશ બર આપણા જેવા અજ્ઞાની-જોને જ્ઞાન હોતું નથી.

માટે જ

આપણે કરવા લાયક ધર્મક્રિયાઓને કાલ ઉપર મુદતવી (Post-Post) રાખવાની જરૂર નથી. તેમજ ધર્મક્રિયાઓ માટે ગરુડા-ગાંધ્યા દિવસ રાખ્યા છે. તેને બદલે બારે માસ અને સારી છાંદગીને ધર્મક્રિયાઓ માટે વાંકી લેવાની જરૂર છે.

વળી ધર્મક્રિયાઓ કાલે કરીશું એમ તો જેની પાસે બલિયનું વિશિષ્ટ જ્ઞાન હોય તે જ કહી શકે. અન્યને કહેવાનો અધિકાર નથી.

: ૧૧૬ :

વળી નીતિશાસ્ત્રના કથન મુજબ આપણે વિદ્યા લાભવી હોય અગર પૈસા કમાવા હોય ત્યારે એમ માની લેવું કે હું કદી મરવાનો નથી.

પરંતુ

ધર્મકરણી કરવી હોય ત્યારે તો મને મરણે ચોટકીથી પકડ્યો છે. એમ ધારીને ધર્મ કરવો. તો જ વિદ્યા, પૈસા, અને ધર્મપ્રાપ્તિ થઈ શકશે.

ડુંકમાં

ધર્મના કાયોમાં કદી પણ ઢીલ કરશો નહિ.

કારણ કે

Delay is dangerous.

કહ્યું છે કે—

કાલ તારું આજે કરે, આજ તારું કરે અમ; વખત વીત્યો જાત હો, ફીર કરેગો કમ.

Time and Tide, wait for nobody.

અમય અને બરતી દોષની રાહ જોતા નથી.

પાત્રક કે ઉપદેશક ?

આપણે આંગણે મરીબ બીજારીઓ ન છુટકે બીચારા
બાંગવા આવે છે ત્યારે બહુ જ યોદ્ધા માણસો તેને
ડાં, રાટલા, પૈસા વિગેરે આપી તેની આપત્તિને ફર કરે
જ્યારે ઘણા માણસો એવા પણ હોય છે કે રાટલા-
રાટલી આપવાને બદલે-સાલા, બટો-પાડા જેવો થયો છે.
માતાં શું ટાઢ વાય છે ! વિગેરે ઠણી ગાળ આપે છે.

ભલે, આપણે તેમને જરૂરી વસ્તુ ન આપી શકીએ પણ
ગાલી-પ્રહાર હરગીજ ન કરવું.

કેટલાક લોકો એમ પણ માનતાં હોય છે કે આપવાથી
શરી બળ્ય છે. પરંતુ એ માન્યતા બીજુલ જોટી છે. આપ-
વાથી વસ્તુઓ વધે છે પણ કદી ઘટતી નથી.

જુઓ ! ગાયને રાજ હોતાં રહે તો રાજ ફલ આપે છે.
જે બગીચામાંથી રાજ પુષ્પો ચૂંટાવા રહે છે તે બગીચામાં
બીજે કિવસે નવીન પુષ્પો આવી જાય છે. આપણે ભણેલ
વિદ્યા બીજાને આપીએ છીએ તો વિદ્યામાં વધારો થાય છે.
જે કુવામાંથી રાજ પાણી ભરાય છે તે કુવાનું પાણી સ્વચ્છ
રહે છે. એટલું જ નહિ પણ રાજ તેમાં વધારો પણ થાય

છે. તેમજ લક્ષ્મી પણ સારા કાર્યોમાં વાપરવામાં આવે છે તે
તે પણ વધતી જ જાય છે.

આ બધી વસ્તુઓ વાપરવાથી વધે છે, પણ ઘટતી નથી.

માટે આપણી શક્તિ અને ભાવના મુજબ થોડામાંથી પણ
થોડું આપી બીજારીઓના હુઃખને દૂર કરવું જોઈએ.

તું તારા કર્મ લોગવ. પાછલા કાલમાં પાપ કરતાં વિચાર
ન કર્યો અને હુમારી પાસે માંગવા આવે છે. તો તેમાં હમે
શું કરીએ ? કયાં કર્મ તો સૌને લોગવવા જ પડે છે. એમ
ફીલોસોફીનું જ્ઞાન આપી છટકી જવાની ચાલખાજ કદી
દરવી નહિં.

હા ! બીજા માંગવી એ પાપનું ફળ છે. તો હવેપાપના
કામો દરશો નહિ. એમ સમજાવવું ખરું પણ આપણે આપણી
દેશજમાંથી છટકી ન જવું.

થોડામાંથી થોડું આપી ચાચકના હુઃખને દૂર કરવા બનતું
દરવાની જરૂર છે.

વળી કવિ તો બીજારીને બીજારી કહેતા નથી. પણ
એક જાનના ઉપદેશકો કહે છે. કશું છે કે—

મિથુકા નૈવ યાચન્તે, વૌચયન્તિ મૃદે મૃદે ।

દીયતાં દીયતાં લોકા, અદાત્તઃ ફલમિદગમ્ ॥

અર્થ:—બીજારીઓ કદી પાચના કરતા નથી. પરંતુ મરે
કે મર્યાદા આવે છે. એ વખતમાં તે કહે છે કે—મેં થોડો
હુઃખને દૂર કર્યો, દુઃખ આવ્યો. પાછલા કાલમાં હુમારો

કાંઈ આપ્યું નથી, તેથી હમારી જા હૃદય યહ છે. અને
પાપી પેટ ભરવા માટે હાથમાં ચપણીયું લઈ ફરીએ છીએ.
એ તમે! પણ આ ભવમાં કેાઈને કાંઈ આપ્યો નહિં તો
આવતા ભવમાં તમારે પણ આપું ચપણીયું હાથમાં લઈ
સીખ માંગવી પડશે.

ડુંકમાં

એટલું જ કહેવાનું કે જાંગલે આવેલા કેાઈને પણ
આપ્યા વિના પાછો મોકલ્યો નહિ. અને તેમ નહિ અને તો
તેમનો સિરકાવ તો કદી કર્યો નહિ.

કંસારાના કબુતર

કંસારાની હુકાને રોજ આવીને બેસનાર કબુતરો કંસારાના વાસણુ ઘડતી વખતે થતાં અવાજથી ગભરાઈને ઉડી જતાં નથી. કારણ કે, તે સમજે છે કે આ કંસારો રોજ વાસણુ ઘડવાનું કામ કરે છે. તે મને કાંઈ ઉડાડવા અવાજ કરતો નથી. જ્યારે અન્ય કબુતરો સામાન્ય અવાજને સાંભળીને એકદમ ઉડી જાય છે.

તે જ મુજબ નિયમિત વ્યાખ્યાનમાં આવનારા ઘણા શ્રોતા-જનો પણ કંસારાના કબુતર જેવા જ હોય છે. તેઓ પણ એમ સમજે છે કે ધર્મનો અને ત્યાગનો ઉપદેશ આપવો એ એમની ફરજ છે. અને આપણે તેઓ કહે તે સાંભળવાની જરૂર છે. આવા વ્યાખ્યાન શ્રવણથી જીવનમાં જરૂરી પડેલા આવશે જોઈએ, તે કદી આવતો નથી અને આત્મા ધાંચીના બાગદની માફક ત્યાંનો ત્યાં જ ફર્યા કરે છે. જ્યારે કેટલીક વખત કોઈ કોઈ વખત આવનારા શ્રોતાજનો વ્યાખ્યાનમાંથી ઘણું યોગ્ય લઈને પણ જાય છે. અને જીવનમાં જરૂરી સુધારા કરવા મંદી જાય છે.

રોજને રોજ વ્યાખ્યાન સાંભળનારા એક શેકનું દર્શન આપ્યું છે.

કોઈ એક ગામમાં ત્યાગી, વૈરાગી, સુવિદિત મુનિરાજ ચાતુર્માસ માટે પધાર્યા છે. તેમના વ્યાખ્યાનમાં દરરોજ ઘણી સારી સંજ્ઞાની કોજરી રહે છે. પણ તે ગામના એક ભાવિક શેઠ જ્યાં સુધી આવે નહિ ત્યાં સુધી મંગલાચરણ ચરૂ થાય નહિ.

એક વખત શેઠને આવવાનું ઘણું મોડું થયું એટલે કંટાળીને મહારાજશ્રીએ વ્યાખ્યાન તો ચરૂ કરી લીધું. શેઠ તે દિવસે ખૂબ મોડા આવવાથી મહારાજશ્રીએ પૂછ્યું કે, કેમ ? આજે આટલું બધું મોડું થયું ? શેઠે જવાબમાં જણાવ્યું કે, મહારાજશ્રી ! સંસારના રમડાં જવડાં એવા જ હોય છે. એમાં આપને કોઈ ભણવાની જરૂર નથી. પણ મહારાજશ્રીની ભણવાની ખૂબ છરાસા થવાથી તેમણે કહ્યું કે, ગમે તે હોય, પણ મને કદાચ વિના છુટકો થવાનો નથી. મહારાજશ્રી આમળ કોઈપણ ખાનગી સામણું ન ધટે. માટે જે હોય તે કહો.

ખૂબ આશ્ચર્ય થતાં શેઠ બોલ્યા કે એ તો જરા એમ હતું કે હું વ્યાખ્યાનમાં આવવા તૈયાર થયો એટલે મારા છોકરો ચરીકાન્ત કહે છે કે, બાપાજી ! આજે સવિવાર હોવાથી હું પણ વ્યાખ્યાનમાં આવું છું. ત્યારે મેં કહ્યું કે, બેટા.....તારા જેવા કાચા મગજના છોકરાઓનું ત્યાં કામ નથી. તેણે આવવાનો આશ્ચર્ય ચાલુ રાખ્યો, અને મેં નહિં લાવવાનો કદાચક ચાલુ રાખ્યો. આમ રકઝકમાં સાહેબ ! ઘણું મોડું થઈ ગયું.

મહારાજ સાહેબ કહે છે કે, આટલી બધી રકઝક કરવાને બદલે વ્યાખ્યાનમાં જાવ્યા હોત તો શું થાત ?

શેઠ કહે છે કે, સાહેબ ? લાવવામાં હરકત ન હોય પણ આપની ત્યાગ વાણીનો ઘોષ રોજ જ્યાં વરસતો હોય ત્યાં હમારા જેવાને તો કાંઈ અસર નહિ થાય. કારણ કે આ પાટ ઉપરથી હમારી છાતી ઉપર તો ત્યાગધર્મના ઘણાએ નગારા ગગડી ગયા પણ હમારો કુંમળા મગજનો શશી હમારી પાસેથી ખુસી તમારી પાસે વસી જાય તો મારે ઘરે તો ખંભાતી તાળું જ મારવું પડે ને ? મહારાજશ્રી સમજી ગયા કે આવાઓને માત્ર સાંભળવાનું એક જાતનું વ્યસન પડી ગયું હોય છે. પરંતુ ત્યાગ વાણીના પાનથી જે કાંઈ પોતાના કે અન્યના જીવનમાં સુધારો કરવો જોઈએ તેમાનું કાંઈ જ દેખાતું નથી. ખરેખર ? મહારાજ કહેતા બલ્કા, અને હમ સુનતા બલ્કા એના જેવી વાત હોય તો આત્મકલ્યાણ થયું સુરકેલ છે. આ પરિસ્થિતિમાં કાંઈ ફેરફાર ચામ તો જ વ્યાખ્યાન શ્રવણની સફલતા થઈ શકે.

વચન પુષ્પાંજલિ

- ૧ જીવનમાં જોટલી જરૂર જાત-પાણી અને હવાની છે તેના કરતાં કંઈ ઘણી વધારે ધર્મની જરૂર છે.
- ૨ કસોટી રૂપીયાનો ટેર તારે ત્યાં હોય તો તેથી તને શું ? તારી સાથે તો તે જોટલા દ્રવ્યનો સમ્બંધ કયો હશે તેટલો જ આવશે.
- ૩ હામા એ નિર્બળનું નહિ પણ વીરનું ભૂષણ છે.
- ૪ ચોક નોકરને છુટો કરે તે પહેલાં નોકર ચોકને રાજનામું આપે તેમાં તેનું ઠકાવણું ગણાય છે. તે જ મુજબ વૈભવ વિલાસો તમને છોડીને આત્મા આપ તે પહેલાં તમે તેને છોડી દો એ વધારે ઠકાવણુંજરૂર છે.
- ૫ સદાચાર એ માણસાઈ અને દુરાચાર એ મથુતા.
- ૬ પાપ કરવું પડે ત્યાં પ્રત્યાક્તાપ કરજો પણ પાપનો ખચાચ કરવાની ધીકાઈ તો કરી કર્યો નહિ.
- ૭ માનવજીવને જીવતા શીખવે તે જ સાચી વિદ્યા, જેમના જીવનમાં મશ્તુ જેવી ચેદા દેખાય ત્યાં સાચું જ્ઞાન નથી એમ સમજવું.
- ૮ પરહોઝ નથી એમ માનીને પણ સદાચારનું પાલન કર-

નારાને કશું જ સુકથાન નથી; પણ પરલોકે જ નીકળ્યો
તો નાસ્તિકને મોરારજી મીલની ચાદર ઝોઢીને પોક
મૂકવી પડશે.

૯ તમોને જે વર્તન પસંદ ન પડે તેવું વર્તન અન્ય કોઈ
પણ પ્રત્યે ન કરવું એ ધર્મનો ઢુંક સાર છે.

૧૦ સુસાદરીમાં મળેલાં સુસાદરવું ફરી મિલન જેમ સુરકેલ
છે તેમ ફરી માનવજીવન પામવું એ તેથીએ વધુ
સુરકેલ છે.

૧૧ પાપના કાર્યોને છોડી પુણ્યના કાર્યોને આદરે તેવું જ
નામ પડિત અને તે જ સાચો જાણકાર.

૧૨ જીવનમાં ધીનજરૂરી અને દેખાદેખીથી થતો ખર્ચ એણે
કરવામાં આવે તો ખર્ચ પુરો પડતો નથી એ ફરિયાદ
થોડી ઘણી દૂર થયા વિના રહે નહિ.

૧૩ નિર્ધન એવો ધર્મી સાચો ધનાઢ્ય છે જ્યારે ધનવાન
એવો અધર્મી સાચો કંગાળ છે.

૧૪ પુણ્યોદયથી પ્રાપ્ત થએલી લક્ષ્મીને પોતાની ઇચ્છા સુજળ
ધર્મના કાર્યોમાં વાપરે તે લક્ષ્મીનો સાચો માલીક.
બાકીના તેને સાચવી રાખનારા તેના દાસ અગર ભૈયાજી છે.

૧૫ જે કાંઈ બાતુ-બૂટ થાય છે તે તમારા કરેલા સુમાસુમા
કર્મોનું પરિણામ છે. અન્ય તો તેમાં નિમિત્ત માત્ર ગણાય.
નિમિત્તને દોષિત કદી ગણ્યો નહિ.

૧૬ રાત્રી અને સંપત્તિનો ઉપયોગ સૌ કોઈને સુખી કરવામાં
થવે. જેડંચે. કોઈને રંજનવામાં તેનો દુરુપયોગ થાય છે.

- ૧૭ બીજાને શીખામણ અને સલાહ આપવા તૈયાર થાઓ છો. તેજ શીખામણ સલાહનો તમે જમલ કરવા તૈયાર રહો.
- ૧૮ બીજા માંગીને પેટ ભરવું એ એક ખરાબ ચીજ છે. પરંતુ બીજાને હુશીયાર, કમો, ફટકો અને અન્યાય કરી પેટ ભરવું તે તેનાથી વધુ ખરાબ છે.
- ૧૯ શરીરના શબ્દમાર જાહેર સોનું બાંધી હોય પણ આત્માના અહંકારે તો સાચુ અને સાદાર્થ છે.
- ૨૦ વામણનો કાંટ તો ઘણીધ વખત કાઢ્યો. પરંતુ હવે વાસનાનો, કાંટ કાઢવાની જરૂર છે.
- ૨૧ શમ, ક્રોધ, ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ એજ આત્માના વાસ્તવિક શત્રુઓ છે.
- ૨૨ જન્મ-મરણ નામના ભયંકર દરોને દૂર કરવાની શમજાણ બૌદ્ધિ માનવ જન્મમાં જ મળે છે. માટે જ તે જન્મની કુર્તમતા મનાય છે.
- ૨૩ પિતા કરતા સૂર્યુષ પ્રાપ્તિ માટે વધુ કાળજી રાખો.
- ૨૪ છવનને બરબાદ કરનારા ઈર્ષ્યા, અનિદિ, પ્રજાંબ, નિંદા અને વિક્રયા આદિ દ્રુત્યોને દેશવટો આપો.
- ૨૫ થાક શમને કે મૃત્યુ વહેતું જાયર મિત્રું આવવાનું તો છે જ. પણ આવે તે વહેલાં પરોક્ષ માટે જર્મ જાણી સચવડ કરી તૈયાર રહેવાની જરૂર છે.
- ૨૬ સરસવ બેટલું વિવશનું સુખ મેઢુ પરંતુ બેટલા દુઃખને

- ઉત્પન્ન કરે છે. માટે સોના સાઠ કરવા જેવા એ ગંદા
ધંધાને ડાહ્યા માણસોએ છોડી દેવાની જરૂર છે.
- ૨૭ અહિંસા, સંયમ અને તપનું જ્યાં સંપૂર્ણ પાલન અને
સાચી વ્યાખ્યા હોય ત્યાં જ સત્ય ધર્મ હોઈ શકે છે.
- ૨૮ સૂર્યની સામે ધૂળ ફેંકનારની આંખમાં જ ધૂળ પડે છે.
તેમ સજ્જનોનું જગાડનાર પોતાનું જ જગાડી રહ્યો છે.
- ૨૯ અન્યના ગુણો જોતા શીખો અને પોતાના અવગુણ જુઓ
તો તમે સંપૂર્ણ ગુણી બન્યા વિના રહેશો નહિ.
- ૩૦ જીવનમાં આવતા સુખ-દુઃખોના પ્રસંગો એ પૂર્વકૃત
કરાયલા શુભાશુભ કર્મને આભારી છે. એમાં પરમ કૃપાળુ
પરમાત્માનો જરા પણ હસ્તક્ષેપ નથી માટે ઇશ્વરના ઉપર
જોટો ટોપલો ઓઢાડવો નહિ.
- ૩૧ જનસેવા એ તો દયાનો સંકુચિત સિદ્ધાંત છે, જ્યારે
જીવમાત્રની સેવા એ વિશાળ અને ઉઠાર સિદ્ધાંત છે.
તેના પ્રચારમાં જ સૌનું હિત રહેલું છે.
- ૩૨ તમારી સફળતિનો આધાર લોકોની સલામ કે જોડી
વાદવાદ ઉપર નથી. પરંતુ તમે જો જીવનમાં પાળેલા
મુંદર આચાર ઉપર છે.
- ૩૩ સૌથી મોટો સુખી તો તે છે કે જે જ્યારે જોડનું અને
જેનું મંત્ર તેમાં જ સંતોષ પામી શકે.
- ૩૪ તમે જેને સુખી બનવા મંથનતા હો, તો દોષના પત્થ
સુખને લાંબી દેવાની અને દોષપત્થ સુખીને દેખી મંથન
કરવાની અગમ્ય પ્રવૃત્તિને છોડી દો.

૩૫ સંપત્તિમાં અને વિપત્તિમાં સમાન ભાવ રાખે એ જ જ્ઞાની. સંપત્તિમાં કુલાઈ જાય અને વિપત્તિમાં મુંઝાઈ જાય એ જ અજ્ઞાની.

૩૬ સ્વ પ્રશંસા અને પરનિંદા કરનારાઓનો જગતમાં તોટો નથી. પરંતુ સ્વનિંદા અને પર પ્રશંસા કરનારા કોઈ વિરલા જ હોય છે.

૩૭ લક્ષ્મીના હાથને અને લોગના લીખારીને ધર્મનો અને પરલોકનો વિચાર સરખો આવવો મુશ્કેલ છે.

૩૮ આયુષ્ય અસ્થિર છે, લક્ષ્મી અચલ છે, સ્વજન સંબંધી સ્વાર્થી છે, વૈભવ વિલાસ વિનાશી છે. માટેજ મુગ યુર્યોએ અવિનાશી ધર્મનો સંબંધ કરી લેવાની જરૂર છે.

૩૯ નિષ્કળ ગયેલી વ્યાપારની મોસમ ફરી મળે છે, પરંતુ ધર્મ ક્રમાવા માટે પ્રાપ્ત થયેલ માનવ જન્મની મોંઘી મોસમ હાથમાંથી ખસી જતા ફરી હાથ આવવી મુશ્કેલ છે.

૪૦ હીરા, માલુક અને સોનાના દાગીનાથી ચરીર ચોસે છે પણ આત્મા તો સદાચાર રૂપ આબૂવણથીજ ચોસે છે.

૪૧ સત્તા અને અધિકારની સફળતા ચોનું બહું કરવામાં છે. બીજાને દુખી કરવાથી તે કલંકીત થાય છે.

૪૨ ભક્ષ્ય, અભક્ષ્ય, પેય, અપેય, કર્તવ્ય, અકર્તવ્ય આદિનો વિવેક પશુઓને હોતો નથી. માનવજીવનમાં પણ તેનું દેવાણું હોય તો તે જીવન પણ પશુજીવનજ છે.

૪૩ આત્મા, જન્મ-મરણના ભયંકર વ્યાધિથી પીડાઈ રહ્યો છે.

એમાંથી તેને મુક્ત કરવા માટે અહિંસા, સંયમ અને તપ એ એક રામબાણુ ઔષધ છે.

૪૪ એક માનવ, એક પશુ, એક દેવ, એક નારકી, વડી માનવોમાં એક સુખી, એક દુઃખી, એક રાજા, એક રંક, એક શેઠ, એક નોકર, આદિ જીવોની ભિન્ન ભિન્ન અવસ્થાઓ પુણ્ય-પાપ અને પરલોકને સાબીત કરવા માટે સચોટ પૂરાવા છે.

૪૫ રાગ, દ્વેષ, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ એ જ તમારા આત્માના શત્રુઓ છે. અન્યમાં શત્રુત્વી કલ્પના કરવી એ નરી અજ્ઞાનતા છે.

૪૬ અનિતિ, પ્રપંચ, વિશ્વાસઘાત, છેતરપીંડી, સ્વાર્થવૃત્તિ, કપટ, કળા, ઠગવિદ્યા, ઇર્ષ્યાજી અને નિહંક સ્વભાવ, ધર્મ-દ્વેષ, દુરાચારની દુષ્ટ બદી, માનવસેવાના નામે થતી ધોર દિસા, સ્વતંત્રતાના નામે પોસાતી સ્વચ્છંદતા આત્મિક દ્રશ્યોને દેશવટો ન દેવાય ત્યાં સુધી આત્માની અગર દેશની આખાદીની આશા રાખવી વ્યર્થ છે.

૪૭ પોતાની શ્રીને સીતાજી બનાવવાની ભાવનાવાદાઓ સ્વયં રામચંદ્રજી બનવાની જરૂર છે.

૪૮ અન્યમાં રહેલા એકાદ અવગુણરૂપ વાંકા અંગને દેખી ટીકા કરનાર ઉંટ જેવા માનવીઓએ પોતાના અઠાર વાંકા અંગોને પદ્મ જેવાની જરૂર છે.

૪૯ મન, વચન અને કાયાની શુદ્ધિપૂર્વક કરવામાં આવતી દેહી પદ્મ ધર્મક્રિયા વધુ જ્ઞાનદાયી થાય છે.

Golden Sentencies

The best way to succeed in life is to act on the advice you give to others.

જિંદગીમાં ફત્તેહ મેળવવા માટે સૌથી સરસ માર્ગ તે છે કે, જે શિખામણ તમે જીવનને આપો છો તેનો પ્રથમ તમે અમલ કરતાં શીખો.

Pure charity is the desire to be useful to others without thought of recompense.

બહુલો મેળવવાના વિચાર વિના જીવનને ઉપયોગી થાઓ એ જ પુરુષાર્થી અપાયેલું દાન શુદ્ધ દાન કહેવાય છે.

Patience and Perseverance Over come mountains.

ધીરજ અને અંતીલાપણું મમે તેવા વિઘ્નરૂપ વાહ્યોને વિખેરી નાંખે છે.

If you want to gether honey don't kick over the beehive.

જેનાથી તમોને ફળની પ્રાપ્તિ થતી હોય તેનો નાશ કરો નહિ.

- 5 One picture is worth ten thousand Words.

એક ચિત્ર દશ હજાર શબ્દોની ગરજ સારું છે. (આથી મૂર્તિની આવશ્યકતા સિદ્ધ થાય છે.)

- 6 Religion is a Prime necessity for all.

ધર્મ એ સૌને માટે અત્યંત જરૂરી વસ્તુ છે.

- 7 The great aim of education is not knowledge but action.

શિક્ષણ લેવાનો મુખ્ય હેતુ માત્ર જ્ઞાનપ્રાપ્તિ નથી પણ આચરણ છે.

- 8 Every man is my superior in Some Way. In that I can learn of him.

દોષ અપેક્ષાએ દરેક માણસ મારાથી ચઢીયાતો છે. આ માન્યતાવાલાને દરેકમાંથી કંઈ ને કંઈ શિક્ષણ મળી રહે છે. (વાલ્કલ્પિ દિત્તં ગ્રાણં) આ સંસ્કૃત વાક્ય ઉપરના સિદ્ધાંતને અનુસરતું છે.

- 9 Obedience alone gives the right to command.

વડીલોની આજ્ઞાને આધીન રહેનારાઓને જ બીજા ઉપર હુકમ કરવાનો અધિકાર રહે છે.

- 10 The whole Science of the life is to avoid Sowing the seeds of regret.

હુષ્કાંત વૃક્ષને ઉત્પન્ન કરનાર પાપરૂપ બીજ નાથ છે, માટે પાપની બેલીને નિર્વાંજલી આપવી એ જ જીવંતીમાં પ્રાપ્ત કરવા કાયક કાર્યું પસારું વિગત છે.

11 United we stand and divided we fall.

સંગઠન વિનાના સમાજનો અગર દેશનો વિનાશ થતાં
વાર લાગતી નથી.

12 Labour to learn, before you grow old; Because
Learning is more precious, than silver or gold.

Silver and Gold would vanish away But
acquired knowledge will not decay.

મોટા યાત્રી એ પહેલાં જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવા પ્રયત્ન
કરે. કારણ કે સોના-ચાંદી કરતાં વધુ જ્ઞાન વધુ કિમતી
છે. સોનું અને ચાંદી નાશ પામશે પણ પ્રાપ્ત કરેલું જ્ઞાન
નાશ થશે નહિ.

13 Care more for others than for your self.

તમારી અલ્પ કરતાં બીજા માટે કાળજી વધુ રાખો.

14 Purity of mind is the most essential thing
for a man to be great.

માનસિક પવિત્રતા એ મોટા માણસ થવા માટે સૌથી
ઉપયોગી વસ્તુ છે.

15 Care more for virtues than for money.

ધૈર્ય કરતાં સફળતા માટે વધુ કાળજી રાખો.

16 Let this be your motto that what is truth
is mine.

સત્ય એ મારું એજ તમારું સિદ્ધાંત હોવો જોઈએ.

17 Master your passions and heaven is not far.

ઇંદ્રિયોના વિષયો ઉપર કાબુ મેળવો એટલે સ્વર્ગ તમારી હથેળીમાં છે.

18 First deserve and than desire.

પહેલા યોગ્યતા મેળવો અને પછી ઇચ્છા કરો.

19 Once failure is half Success.

એક વખત નાસીપાસ થએલો અર્ધ ફતેહમંદ ગણાય છે.

20 Honour end shame from no condition rise,
act well your part and there the honour lies.

માન અગર અપમાન કોઇપણ પરિસ્થિતિમાંથી ઉત્પન્ન થતાં નથી, તમે તમારો પાઠ સારી રીતે બજવો તો તમારો સન્માન જેઠેલું જ છે.

21 Do unto others as you would have others to do unto you.

જેવો વર્તાવ તમે જીન પાસે કરાવવા માગતા હો તેવું વર્તન તમે જીન પ્રત્યે કરો.

22 Nothing is good or bad but 'thinking' makes it so.

કોઇ વસ્તુ સારી અગર ખરાબ નથી, પણ તમારા વિચારો તેમ તમોને બનાવે છે.

23 Biggest room in the world is the room for self improvement.

તમારા અવકાશનો સફાઈપયોગ નો ઠોઠપણ વસ્તુ
માટે હોય તો તે તમારા આત્માને સુધારવા માટે છે.

- 24 Never Smile on other people's faults; your
Own faults may be a huge joke to others.

દોષની ભૂલ તરફ તમે હસો નહિ, કારણ કે તમારી
ભૂલ પણ બીજા માટે વધુ હાસ્યને પાત્ર હશે.

- 25 Love of money is the root of evil.

પૈસાનો પ્રેમ સઘળા પાપોનું મૂળ છે.

- 29 Every Ounce of pleasures brings its pound
of pains.

સરસવ જેટલું સુખ મેરૂપર્વત સમાન દુઃખને લાવે છે.

- 27 An ounce of practice is worth than twenty
thousand tons of big talks.

મેાટી મેાટી વાતો કરવા કરતા થોડુંક પણ કરી બતા-
વવાની કૌશલ ઘણી છે.

ગીર્વાણ રત્નકર્ણિકા

૧ ધર્મસ્ય ત્વરિતા ગતિઃ ।

ધર્મની ગતિ ત્વરિત છે, અર્થાત્ ધર્મના કાર્યમાં ઢીલ કરવી નહિ.

૨ કંદર્પદર્પદલને ચિરલા મનુષ્યાઃ ।

કામદેવના અભિમાનને ચુરનારા જગતમાં બહુ વીરલા (અશ્વ) મનુષ્યો હોય છે.

૩ ગુણેષુ ચત્તં ક્રિયતાં કિમાટોપૈઃ પ્રયોજનમ્ ।

શુભને વિષે ચત્ત કરો, 'જોડા આડંબરનું' પ્રયોજન નથી.

૪ પ્રાણાદશિવરમ્થોડપિ કાકઃ કિં મરુહાયતે ? ।

મંદિરના શિખર ઉપર બેઠેલો કાગડો શું મરુહતું આવશ્યક કરી શકે ખરો ?

૫ પ્રાયેણાધમમધ્યમાન્નમગુણઃ સંમર્ગનો જ્ઞાયતે ।

ધર્મ કરીને અધમ, મધ્યમ અને ઉત્તમ શુભની પ્રાપ્તિ સંમર્ગથી થાય છે.

૬ ચત્તુ પુરે ચિરિતા ચઢાડાઢાઢે યેનિ પ્રમાણં દિ તત્ ।

૫૩માં વિધિએ લલાટરૂપ પાટીયા ઉપર જે લખ્યું
હોય તેજ પ્રમાણે થાય છે.

૭ પર્વ પરાવિ પઞ્ચિત્તઃ ।

પર્મનું આચરણ કરે તેજ પદ્ધિત સમજવે.

૮ ઘાટણી માવના ધન્ય મિદ્ધ મંવતિ ઘાટણી ।

જેની જેવી માવના હોય છે તેવી તેને મિદ્ધ થાય છે.

૯ મહાચારિ રાદા દુષિઃ ।

મહાચારી ડુરુષો સહાને ખાટે ચલિત છે.

૧૦ પૂરીત રૂઝ કેરોયુ મૃત્યુના ધર્મમાચરેનું ।

મૃત્યુએ ઘાટણીથી બાંધે પકડ્યો ન હોય એમ સમ-

જાને કરેકે પર્મની આચરણ કરતી ભેઈએ.

૧૧ મનસિ ચ પતિગુરે કોઝંબાનું કો દરિદ્રઃ ।

મન એ અંતુહિત જતી બાંધ તેા જગતમાં કોઈ પિલા-
વાળો એ નથી અને કોઈ દરીદ્રો પણ નથી. ખાટે મનને
જ સમજાવવાની જરૂર છે.

૧૨ માયદ્દોના ન પદવન્તિ દુરુરન્તા મનુષ્યા ।

આ પૂંઝીમાં ધણા રત્નો છે પણ કામચડીન ડુરુષો
ભેઈ યાજના નથી.

૧૩ અવાચ્યેવ કોઝારે જનં કવં દુન્નદુષ્ટનું ।

કરેલા દુષ્ટ અવાજ અદુષ્ટ હિંમત કરૂં કો રૂંધે
કોમલવાજ ન થઈ છે.

૧૪ કાસારે સ્ફુટિતે જલે પ્રચલિતે પાલિઃ કથં વધ્યતે ।

સરોવર કુટી જશે અને પાણી ચાલવા માંડશે ત્યારે
પાણ શી રીતે બંધાશે ? અર્થાત્ પાણી પહેલા પાણ
બાંધવાની જરૂર છે.

૧૫ સંતોષ એવ પુરુષસ્ય પરં નિધાનમ્ ।

સંતોષ એ જ પુરુષનું શ્રેષ્ઠ નિધાન છે.

૧૬ નહિ સુત્રસ્ય સિંહસ્ય પ્રવિશન્તિ મુલે સ્ત્રગાઃ ।

સુતેલા સિંહના મુખમાં મૃગલાઓ પ્રવેશ કરતા નથી.

૧૭ ચલાચલે ચ સંસારે ધર્મ એકોહિ નિશ્ચલઃ ।

ચલાચલ સંસારમાં માત્ર ધર્મ જ એક નિશ્ચલ સ્થિત છે.

૧૮ તીર્થ-સ્થાને કૃતં પાપં વચ્ચક્ષ્મો ભવિષ્યતિ ।

તીર્થસ્થાનમાં કરેલું પાપ વચ્ચક્ષ્મના જેવું થશે.

૧૯ વચને કા દરિદ્રતા ? ।

મીઠું વચન બોલવામાં કંઈ દરિદ્રતા આવી જાય છે ?

૨૦ ધર્મેણ હીનાઃ પશુભિઃ સમાનાઃ ।

ધર્મવિહીન મનુષ્યો પશુસમાન છે.

૨૧ પરોપકારાય સતાં ત્રિભૂતયઃ ।

અન્યન પુરુષોની લક્ષ્મી પરોપકાર માટે હોય છે.

૨૨ અપ્નવત મયં મૂંઝુ યઃ પડ્યતિ ન પડ્યતિ ।

પે નાનું આત્મા જેવો જ બીજાના આત્માને જે મુશ્કેલી
છે તે જ દેખાતો છે. (બાંધી આંધળા છે.)

૨૩ નરાય કૃત પુણ્યસ્ય મૃત્યુરેવ રસાયણમ્ ।

‘ નેણે પુણ્ય કયું’ છે તેવા મનુષ્યને માટે મૃત્યુ તે
એક બાતણું રસાયણ છે. પાપી મૃત્યુથી ડરે છે.

૨૪ ન ચલતિ સ્વલુ વાન્ન્યં સજ્જનાનાં કશ્ચિન્ ।

સજ્જન પુરૂષો બોલ્યા પછી કદી ફરી જતાં નથી.

૨૫ ન્યાયાત્ પયઃ પ્રવિચલન્તિ પદં ન ધીરઃ ।

ન્યાયના માગંથી ધીર પુરૂષો એક ડગલું પણ
ખસતા નથી.

૨૬ રક્ષન્તિ પુણ્યાનિ પુણ્ય કૃતાનિ ।

પૂર્વમાં કરેલા પુણ્યો મનુષ્યોનું રક્ષણ કરે છે.

૨૭ કિમખ્યાસાય દુષ્કરં ।

‘ અખ્યાસથી કંઈ વસ્તુ દુષ્કર છે ?’ અર્થાત્ પ્રેક્ષીસથી
દુષ્કર પણ સહેલું થઈ શકે છે.

૨૮ પ્રતમજ્ઞો હિ દુઃસ્વાય પ્રાણા જન્મન્તિ જન્મન્તિ ।

મતનો જાંજ કરવો તે દુઃખને માટે કાય છે. પ્રાણ
તો ફરેક જન્મમાં મળવાના છે. અર્થાત્ મતજાંજ કરવા
કરતાં પ્રાણનો નાશ કરવો વધુ દિવકર છે.

૨૯ હસ્તાદ્ ગતે વસ્તુનિ કિં હિ શોકઃ ।

હાથથી વસ્તુ ચાલી ગયા પછી શોક કરવો બ્યથે છે.

૩૦ યા રોપાન્ પર દોષોક્તિ સા નિન્દા સ્વત્ કચ્ચતે ।

દોષથી પારકાના દોષોને કહેવા તેને જ નિન્દા કહેવાય
છે. વસ્તુનું સ્વરૂપ કહેવું તેનું નામ નિન્દા નથી.

૩૧ ગુણી ચ ગુણરાગી ચ સરલો વીરલો જનઃ ।

શુભવાન તો મળી રહેશે પરંતુ શુભી અને શુભનો
રાગી મનુષ્ય ભાગ્યે જ મળે છે.

૩૨ અન્તર્મલીનચિત્તાનાં સુખં સ્વપ્નેઽપિ દુર્લભમ્ ।

આંદરથી મલીન ચિત્તવાળાઓને સ્વપનામાં પણ સુખ
મળવું દુર્લભ છે.

૩૩ લક્ષં વિહાય દાતવ્યં કોટિં ત્યક્ત્વા પ્રમું મજેત્ ।

લાખો કાર્ય છોડીને દાન પહેલા આપવું અને કોટી
કાર્યોને છોડી દઈ પ્રભુનું સ્મરણ પહેલા કરવું.

૩૪ શિવમસ્તુ સર્વજગતઃ ।

સર્વ જગતનું કલ્યાણ થાયો.

૩૫ મૌનેન કલહો નાસ્તિ ।

મીન રહેનારને કળયો થતો નથી.

૩૬ કરણહરિણવન્ધે વાગુરા જ્ઞાનમેવ ચ ।

છદ્રિયોડ્ધી હરણીયાને જાંઘવા માટે કાઈ જાળ હોય
તો તે માત્ર જ્ઞાન જ છે.

૩૭ પીત્વા મોહમયી પ્રમાદમદિરા મુન્મત્તભૂતં જગત્ ।

માદમથી પ્રમાદ મદિરા પીધને આ જગત ઈન્મત
બન્યું છે.

૩૮ નિષ્કાજ્ઞાનં મમનં તન્ દદ્ધ લોકોપયોગી યત્ ।

માત્ર આ લોકમાં જ ઉપયોગી થઈ શકે તેવા જ્ઞાનને
નિષ્કાજ્ઞાન કદિયેમાં આવે છે.

૧૯ ને ચારિણા શુદ્ધયતિ ચાન્તરાત્મા ।

અંતરઆત્મા પાણીથી શુદ્ધ થતો નથી.

૪૦ હારચરિતાનાં તુ વસુધૈવ કુટુમ્બકમ્ ।

ઉશ્મર મનુષ્યોને તો આખી પૃથ્વી કુટુંબ તરીકે જ છે.

૪૧ નદિ સુવર્ણસ્ય ધ્વનિ સ્નાત્મ યાદૃક્ કાંસ્યાન્ પ્રજાયતે ॥

સોનાના રણકારા કરતા કાંસાનો રણકારો વધુ હોય છે. અર્થાત્ સાચી વસ્તુ કરતા જોડીનો ભપકો બારે હોય છે.

૪૨ જાત્મનઃ પ્રતિકુલ્યાનિ પરેષાં ન સમાચરેત્ ।

જે કાંઈ પોતાને પસંદ નહિ હોય તેનું આચરણ બીજાઓ પ્રત્યે કરી કરવું નહિ.

૪૩ અન્યાયોપાર્જિતં દ્રવ્યં દશવર્ષાણિ તિષ્ઠતિ ।

અન્યાયથી ઉપાર્જન કરેલું વસ્તુ દશ વર્ષ સુધી ટકે છે પણ તેનો નાશ થાય છે.

૪૪ વિવેકઞ્છત્રાનાં ભયતિ વિનિપાતઃ શતમુસઃ ।

વિવેકથી બ્રહ્મ બનેલ માનવીઓનું સર્વ પ્રકારે અધઃપતન થાય છે.

૪૫ નોલૂકો દિ વિલોકતે યદિ તદા સૂર્યસ્ય કિં દૂષણં ।

પુરક દિવસના નથી દેખી શકતું તેમાં સૂર્યનો શો દોષ છે ?

૪૬ તુળા ન જીર્ણા વયનેવ જીર્ણાઃ ।

: ૧૪૦ :

તૃષ્ણા કદી ભૂષ્ણ થતી નથી. હમો ચોતે જ ભૂષ્ણ થઈએ છીએ.

૪૭ વિભૂષણં મૌનમપંડિતાનામ્ ।

મૂખી માણસોએ મૌન સેવણું એ જ તેમણું ભૂષણ છે.
૪૮ આઘ્રાતં મરણેન જન્મ ।

જન્મ છે ત્યાં મરણ નિશ્ચિત છે.

૪૯ વૈરાગ્યમેવાભયમ્ ।

માત્ર વૈરાગ્ય એક જ ભયરહિત ચીજ છે.

૫૦ અપકારિણુ ચઃ સાધુઃ સ સાધુઃ સદ્ધિરુચ્યતે ।

અપકાર કરનારાઓનું પણ જે ભણું કરે છે તેને જ મહાન પુરૂષો સન્નજન કહે છે.

૫૧ નાન્યથા વાદિનો જિનાઃ ।

જિનેશ્વરદેવો કદી આન્યથા (ગુહું) બોલતા નથી.

પ્રાકૃત સુભાષિત સંચય

૧. ગાઢા ય વિવાગ કમ્પુજો સમયં ગોચમ્ ? સા પમાયપ
કમંના વિપાદો ગાઢ છે. આટલે હે જોતમ! એક સમય
માત્ર પણ પ્રમાદ કરીશ નહિ.
૨. ણો હં નતિય મે કોદ નાદમન્નમ્સ કસ્સહ્ ।
હું એકલો છું, માફ કેાડ નથી, હું કેાડનેા નથી.
૩. નાગંમિ સજ્જમંતો લહ્હ લહ્હ કેવલનાગં ।
જાન બધાવામાં ઉધમ કરનારો કેવળ જ્ઞાનને જાદી
મેળવી શકે છે.
૪. દિપયંમિ ધીયરાઓ ન પારિઓ હારિઓ સમ્મો ।
તેણે હૃદયમાં ધીતરાગ પરમાત્માને ધારણ કર્યા નથી
તેણે પોતાનેા જન્મ એળે શુભાચ્ચેા છે.
૫. મક્કસંતો જિજ્ઞસ્યં ષ્ણંતસંસારિઓ હોહ્ ।
દેવદ્રમ્યનું બક્ષણ કરનારો જ્ઞાનવંતકાગ મુખી સંસારમાં
પરિભ્રમણ કરે છે.
૬. રક્ષંતો જિજ્ઞસ્યં પરિત્ત સંસારિઓ હોહ્ ।
દેવદ્રમ્યનું રક્ષણ કરનારો જ્ઞાન સંસારી થાય છે.

- 5 One picture is worth ten thousand Words.

એક ચિત્ર દશ હજાર શબ્દોની ગરજ સારું છે. (આથી મૂર્તિની આવશ્યકતા સિદ્ધ થાય છે.)

- 6 Religion is a Prime necessity for all.

ધર્મ એ સૌને માટે અત્યંત જરૂરી વસ્તુ છે.

- 7 The great aim of education is not knowledge but action.

શિક્ષણ લેવાનો મુખ્ય હેતુ માત્ર જ્ઞાનપ્રાપ્તિ નથી પણ આચરણ છે.

- 8 Every man is my superior in Some Way. In that I can learn of him.

દોષ અપેક્ષાએ દરેક માણસ મારાથી અધીયાતો છે. આ માન્યતાવાલાને દરેકમાંથી કંઈ ને કંઈ શિક્ષણ મળી રહે છે. (વાલ્ક્યપિ દિત્તં પ્રાણં) આ સંસ્કૃત વાક્ય ઉપરના સિદ્ધાંતને અનુસરતું છે.

- 9 Obedience alone gives the right to command.

વડીલોની આજ્ઞાને આધીન રહેનારાઓને જ બીજા ઉપર હુકમ કરવાનો અધિકાર રહે છે.

- 10 The whole Science of the life is to avoid knowing the needs of regret.

જીવનના વૃક્ષને ઉત્પન્ન કરનાર પાપરૂપ જીવન ક્ષેપ છે, મેં તે પાપની ખેડીને નિરાંતની આગલી એ જ જીવનમાં પ્રવેશ કરતાં હવે સારું પાપરૂપ વિગત છે.

- 11 United we stand and divided we fall.

સંગઠન વિનાના સમાજનો અગર દેશનો વિનાશ થતાં
વાર લાગતી નથી.

- 12 Labour to learn, before you grow old; Because
Learning is more precious, than silver or gold.

Silver and Gold would vanish away But
acquired knowledge will not decay.

મોટા થાઓ એ પહેલાં જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવા પ્રયત્ન
કરો. ઠારણ કે સોના-ચાંદી કરતાં પણ જ્ઞાન વધુ કિમતી
છે. સોનું અને ચાંદી નાશ પામશે પણ પ્રાપ્ત કરેલું જ્ઞાન
નાશ થશે નહિ.

- 13 Care more for others than for your self.

તમારી બાદ કરતાં બીજા માટે કાળજી વધુ રાખો.

- 14 Purity of mind is the most essential thing
for a man to be great.

માનસિક પવિત્રતા એ મોટા માણસ થવા માટે સૌથી
ઉપયોગી વસ્તુ છે.

- 15 Care more for virtues than for money.

ધૈર્ય કરતાં સફલિતતા માટે વધુ કાળજી રાખો.

- 16 Let this be your motto that what is truth
is mine.

સત્ય એ મારું એજ તમારા સિદ્ધાંત હોવો જોઈએ.

: ૧૩૨ :

17 Master your passions and heaven is not far.
ઇદ્રિયોના વિષયો ઉપર કાબુ મેળવો એટલે સ્વર્ગ
તમારી હથેળીમાં છે.

18 First deserve and than desire.
પહેલા યોગ્યતા મેળવો અને પછી ઇચ્છા કરો.

19 Once failure is half Success.
એક વખત નાસીપાસ થએલો અર્ધ ક્ષેત્રમાં ફ ગણાય છે.

20 Honour end shame from no condition rise,
act well your part and there the honour lies.

માન અગર અપમાન કોઇપણ પરિસ્થિતિમાંથી ઉત્પન્ન
થતાં નથી, તમે તમારો પાઠ સારી રીતે બજાવો તો તમારો
સન્માન એકેલું જ છે.

21 Do unto others as you would have others to
do unto you.

જેવો વર્તોવ તમે બીજા પાસે કરાવવા માગતા હો
તેવું વર્તન તમે બીજા પ્રત્યે કરો.

22 Nothing is good or bad but 'thinking' makes
it so.

કેઈ વસ્તુ સારી અગર ખરાબ નથી, પણ તમારો
ચિન્તારે તેમ તમારે મનાવે છે.

23 Biggest room in the world is the room for
self improvement.

તમારા અવકાશનો સફળયોગ નો દર્શન વસ્તુ
માટે હોય તે તે તમારા આત્માને સુધારના માટે છે.

- 24 *Never Smile on other people's faults; your
Own faults may be a huge joke to others.*

દોષની ખૂલ તરફ તમે હસો નહિ, કારણ કે તમારી
ખૂલ પણ બીજા માટે વધુ હાસ્યને પાત્ર હશે.

- 25 *Love of money is the root of evil.*

પૈસાનો પ્રેમ સઘળા પાપોનું મૂળ છે.

- 29 *Every Ounce of pleasures brings its pound
of pains.*

સરસ નેટલું સુખ મેરુપર્વત સમાન દુઃખને લાવે છે.

- 27 *An ounce of practice is worth than twenty
thousand tons of big talks.*

મોટી મોટી વાતો કરવા કરતા થોડુંક પણ કરી બતા-
વવાની કૌશલ ઘણી છે.

ગીર્વાણ રત્નકર્ણિકા

૧ ધર્મસ્ય ત્વરિતા ગતિઃ ।

ધર્મની ગતિ ત્વરિત છે, અર્થાત્ ધર્મના કાર્યમાં ઢીલ કરવી નહિ.

૨ કંદર્પર્ષદ્વલને ચિરલા મનુષ્યાઃ ।

કામદેવના અભિમાનને સુરનારા જગતમાં બહુ ધીરતા (અદ્ય) મનુષ્યો હોય છે.

૩ ગુણેષુ યન્નં ક્રિયતાં કિમાટોપૈઃ પ્રયોજનમ્ ।

શુદ્ધને વિષે યત્ન કરો, ખોટા આડંબરનું પ્રયોજન નથી.

૪ દાતાદક્ષિણમ્બોદ્ધિ કાતઃ કિં ગદ્ગદાસતે ? ।

મંદિરના શિખર ઉપર બેઠેલો કાગડો શું ગદ્ગદનું આશ્વસન કરી શકે ખરે ?

૫ પ્રાદેવાયનમધ્યજનોત્તમગુણઃ સંમર્મનો જાગ્રતે ।

સૂર્ય કર્કશ અથમ, મધ્યમ અને ઉત્તમ ગુણની પ્રતિ સંમર્મથી થાય છે.

૬ ચત્તુર્થે ચિત્તિયા ચતુર્થાચ્છેદે કિંચિત્ત્વમ્ભવતિ નિવૃત્તિઃ ।

પૂર્વમાં વિધિએ લલાટરૂપ પાટીયા ઉપર જે લખ્યું હોય તે જ પ્રમાણે થાય છે.

૭ ધર્મ વરતિ પશ્ચિતઃ ।

ધર્મનું આચરણ કરે તે જ પંડિત સમજવો.

૮ વાદશો ભાવના યસ્ય મિદ્ધ મૈવતિ તાદશી ।

જેની જેવી ભાવના હોય છે તેવી તેને સિદ્ધિ થાય છે.

૯ પ્રજ્ઞચારિ સદા શુચિઃ ।

પ્રજ્ઞાચારી પુરૂષો સદાને માટે પવિત્ર છે.

૧૦ મૃદીત ઇવ કેરોપુ સ્ત્યુના ધર્મમાચરેત્ ।

મૃત્યુએ ચીટલીથી જાણે પકડ્યો ન હોય એમ સમજીને હરેકે ધર્મની આચરણ કરવી જોઈએ.

૧૧ મનસિ ચ પરિતુષ્ટે કોડ્યર્થવાન્ કો દરિદ્રઃ ।

મનને સંતુષ્ટિત જાની જાય તો જગતમાં કોઈ પૈસાવાળો એ નથી અને કોઈ દરીદ્રી પણ નથી. માટે મનને જ સમજાવવાની જરૂર છે.

૧૨ માગ્યદીના જ વદ્યન્તિ વદુરતા વસુંધરા ।

આ પૃથ્વીમાં ઘણા રત્નો છે પણ ભાગ્યદીન પુરૂષો જોઈ શકતા નથી.

૧૩ અવશ્યમેવ સોક્ષ્ઠ્યં કૃતં કર્મ શુભાશુભમ્ ।

કરેલા શુભ અથવા અશુભ કર્મો જરૂર સૌ કોઈને ભોગવવા જ પડે છે.

૧૪ કાસારે સ્ફુટિતે જલે પ્રચલિતે પાણિઃ કથં વધ્યતે ।

સદોવર કુટી જશે અને પાણી ચાલવા માંડશે ત્યારે
પાણ શી રીતે બાંધાશે ? અર્થાત્ પાણી પહેલાં પાણ
બાંધવાની જરૂર છે.

૧૫ સંતોષ એવ પુરુષસ્ય પરં નિવાનમ્ ।

સંતોષ એ જ પુરુષનું શ્રેષ્ઠ નિવાન છે.

૧૬ નદિ સુમત્ય સિંહસ્ય પ્રવિશન્તિ મુખે મૃગાઃ ।

સુતેલા સિંહના મુખમાં મૃગલાઓ પ્રવેશ કરતા નથી.

૧૭ ચલાચલે ચ સંસારે ધર્મ એકોહિ નિશ્ચલઃ ।

ચલાચલ સંસારમાં માત્ર ધર્મ જ એક નિશ્ચલ ચીજ છે.

૧૮ તીર્થ-સ્થાને કૃતં પાપં વચ્ચન્તેભ્યો ભવિષ્યતિ ।

તીર્થસ્થાનમાં કરેલું પાપ વચ્ચળેપના જેવું થશે.

૧૯ વચને કા દરિદ્રતા ? ।

મીકું વચન બોલવામાં કયું દરિદ્રતા આવી જાય છે ?

૨૦ ધર્મેણ દીનાઃ પશુભિઃ મમાનાઃ ।

ધર્મવિદીન મનુષ્યો પશુસમાન છે.

૨૧ વસ્ત્રેષ્વદાત્ત્વ મનસા વિમૂતયઃ ।

વસ્ત્રોના પુરૂષોની તરફથી પરોપકાર માટે હોય છે.

૨૨ અન્નમન્ન મન્ન મન્નમન્ન મન્નમન્ન મન્નમન્ન ।

જે નાનકડાં જીવો તેમ જ પશુઓ આનંદને તેમ જ મુખે
છે તે જ જીવંત છે. (અન્નમન્નમન્નમન્નમન્ન)

૨૩ નરસ્ય કૃત પુણ્યસ્ય મૃત્યુરેવ રસાયણમ્ ।

નેણે પુણ્ય ઠપું ॥ તેવા મનુષ્યને માટે મૃત્યુ તે
એક જાતનું રસાયણ છે. પાપી મૃત્યુથી ડરે છે.

૨૪ ન ચલ્લતિ રાત્રુ વાક્યં સજ્જનાતાં કદાચિન્ ।

સજ્જન પુરૂષો જોશ્યા પછી કદી ફરી જતાં નથી.

૨૫ ન્યાયાત્ વયઃ પ્રતિષ્ઠન્તિ પદં ન પીરઃ ।

ન્યાયના આગંથી ખીર પુરૂષો એક ડગલું પણ
ખસતા નથી.

૨૬ રક્ષન્તિ પુણ્યાનિ પુરઃ કૃતાનિ ।

પૂર્વમાં કરેલા પુરૂષો મનુષ્યોનું રક્ષણ કરે છે.

૨૭ ક્ષિમઙ્ગાસત્ત્વ દુષ્કરં ।

અંકયાસથી ઠપું વસ્તુ દુષ્કર છે ? અર્થાત્ પ્રેક્ષીસથી
દુષ્કર પણ સહેલું થઈ શકે છે.

૨૮ પ્રવમજ્જો હિ દુઃસ્વાય પ્રાણા જન્મનિ જન્મનિ ।

મતનો અંગ કરવો તે દુઃખને માટે થાય છે. પ્રાણ
તેા દરેક જન્મમાં મળવાના છે. અર્થાત્ મતઅંગ કરવા
કર્તા પ્રાણનો નાશ કરવો વધુ હિતકર છે.

૨૯ હસ્તાદ્ ગતે વલ્લુનિ કિં હિ શોકઃ ।

હાથથી વસ્તુ આવી ગયા પછી શોક કરવો બ્યથા છે.

૩૦ યા રોવાત્ પર દોષોક્તિ સા નિદા રાત્રુ કચ્ચતે ।

રોપથી પારકાના દોષોને કહેવા તેને જ નિદા કહેવાય
છે. વસ્તુનું સ્વરૂપ કહેવું તેનું નામ નિદા નથી.

૩૧ ગુણી ચ ગુણરાગી ચ સરલો વીરલો જનઃ ।

શુભ્રવાન તો મળી રહેશે પરંતુ શુભ્રી અને શુભ્રનો
રાગી મનુષ્ય ભાગ્યે જ મળે છે.

૩૨ અન્તર્મલીનચિત્તાનાં સુખં સ્વપ્નેઽપિ દુર્લભમ્ ।

અંદરથી મલીન ચિત્તવાળાઓને સ્વપનામાં પણ સુખ
મળવું દુર્લભ છે.

૩૩ લક્ષં વિદાય દાતવ્યં કોટિં ત્યક્ત્વા પ્રશ્નં મજેત્ ।

લાખો કાર્ય છોડીને દાન પહેલા આપવું અને કોડો
કાર્યોને છોડી દઈ પ્રભુનું સ્મરણ પહેલા કરવું.

૩૪ શિવમન્તુ સર્વજગતઃ ।

સર્વ જગતનું કલ્યાણ થાઓ.

૩૫ મૌનેન કલ્હો નાસ્તિ ।

મીન રહેનારને કળીયો થતો નથી.

૩૬ કરગદરિણવન્ધે વાગુરા જ્ઞાનમેવ ચ ।

દરિયોરૂપી હરણીયાને બાંધવા માટે દોષ જાળ લેાય
તો તે માત્ર જ્ઞાન જ છે.

૩૭ પીત્વા મોદમયી પ્રમાદમદિગ્ સુન્મત્તભૂતં જગન્ ।

પી.દમયી પ્રમાદ મદિરા પીધને આ જગત ઉન્મત્ત
બન્યું છે.

૩૮ જિજ્ઞાસુત્વં સતતં ત્વ ઇત્તોત્તમોમી ચ ।

માત્ર આ વિદ્યામાં જ ઉત્તમોમી થઈ શકે તેવા સતતને
નિરવજન કલેશમાં આવે છે.

૨૧ ન વારિણા શુષ્યતિ ત્વાન્તરાત્મા ।

અંતરઆત્મા પાણીથી શુષ્ક થતો નથી.

૪૦ સ્થારપરિતાપાં તુ વસુધૈવ કુટુંબકમ્ ।

- ઉદાર મનુષ્યોને તો આખી પૃથ્વી કુટુંબ તરીકે જ છે.

૪૧ નહિ સુવર્ણસ્ય ધ્વનિ સ્તાદ્દગ્ યાદુર્ક કાંસ્યાત્ પ્રજાયતે ॥

સોનાના રણકારા કરતા ઠાંસાનો રણકારો વધુ હોય છે, અર્થાત્ સાચી વસ્તુ કરતા જોડીનો કપકો બારે હોય છે.

૪૨ આત્મનઃ પ્રતિકુલ્લાનિ પરેષાં ન સમાચરેત્ ।

જે કાર્યો પોતાને પસંદ નહિ હોય તેનું આચરણ બીજાઓ પ્રત્યે કરી કરવું નહિ.

૪૩ અન્યાયોપાર્જિતં દ્રવ્યં વશવર્ષાણિ તિષ્ઠતિ ।

અન્યાયથી ઉપાર્જન કરેલું વસ્તુ જ્યાં વર્ષા મુધી ટકે છે પછી તેનો નાશ થાય છે.

૪૪ વિવેકભ્રષ્ટાનાં ભવતિ વિનિષાદઃ શતમુતઃ ।

વિવેકથી બ્રષ્ટ બનેલ માનવીઓનું સર્વ પ્રકારે અધઃપતન થાય છે.

૪૫ નોલૂકો દિ વિલોકતે યદિ તદ્દા સૂર્યસ્ય કિં દૂષણં ।

ધુરંદ દિવસના નથી દેખી શકતું તેમાં સૂર્યનો શો દોષ છે ?

૪૬ લૂપ્તાઃ ન જીર્ણાં વયમેવ જીર્ણાઃ ।

: ૧૪૦ :

તૃષ્ણા કદી છૂટી થતી નથી. હમો પોતે જ છૂટી
થઈએ છીએ.

૪૭ વિભૂષણં મૌનમપંડિતાનામ્ ।

મૂખો માણસોએ મૌન સેવણું એ જ તેમનું ભૂષણ છે.
૪૮ આઘાતં મરણેન જન્મ ।

જન્મ છે ત્યાં મરણ નિશ્ચિત છે.

૪૯ વૈરાગ્યમેવાભયમ્ ।

માત્ર વૈરાગ્ય એક જ ભયરહિત ચીજ છે.

૫૦ અપકારિયુ યઃ સાધુઃ સ સાધુઃ સદ્ધિરુચ્યતે ।

અપકાર કરનારાઓનું પણ જે ભાવું કરે છે તેને જ
મહાન્ પુરૂષો સમજાવે કહે છે.

૫૧ નાન્યથા વાદિનો જિનાઃ ।

જિનેશ્વરદેવો કદી અન્યથા (ગુહ) જોડતા નથી.

પ્રાકૃત સુભાષિત સંચય

- ૧ ગાઢા ય વિવાળ કમ્બુણો સમયં ગોચમ ? મા વમાવણ
કર્મના વિપાકો ગાઢ છે. માટે હે ગોતમ ! એક સમય
માત્ર પણ પ્રમાદ કરીશ નહિ.
- ૨ યો હં નત્યિ મે કોઈ નાહમન્નસ્સ કસ્સઈ ।
હું એકલો છું, માઈ કોઈ નથી, હું કોઈને નથી.
- ૩ નાર્ણમિ હજ્જમંતો છઈઈ છટ્ટુ કેવલનાણં ।
જ્ઞાન બહુવામાં ઉદય કરનારો કેવળ જ્ઞાનને જલ્દી
મેળવી શકે છે.
- ૪ હિયંમિ ધીયણો ॥ ધારિઓ હારિઓ જન્મો ।
જેણે હૃદયમાં વીતરાગ પરમાત્માને ધારણ કર્યા નથી
તેણે પોતાને જન્મ એળે શુભાંચો છે.
- ૫ મક્કસંતો જિણદ્ધવં ઘણંતસંસારિઓ હોઈ ।
દેવદ્રવ્યનું ભક્ષણ કરનારો જનંતકાળ મુખી સંસારમાં
પરિભ્રમણ કરે છે.
- ૬ રક્કસંતો જિણદ્ધવં પરિત્ત સંસારિઓ હોઈ ।
દેવદ્રવ્યનું રક્ષણ કરનારો અલ્પ સંસારી થાય છે.

: ૧૧૬ :

વળી નીતિશાસ્ત્રના કથન સુજળ આપણે વિદ્યા ભણવી હોય અગર પૈસા કમાવા હોય ત્યારે એમ માની લેવું કે હું કદી મરવાનો નથી.

પરંતુ

ધર્મકરણી કરવી હોય ત્યારે તો મને મરણે ચોટલીથી પકડ્યો છે. એમ ધારીને ધર્મ કરવો. તો જ વિદ્યા, પૈસા, અને ધર્મપ્રાપ્તિ થઈ શકશે.

ડુંકમાં

ધર્મના કાર્યોમાં કદી પણ દીલ કરશો નહિ.

કારણ કે

Delay is dangerous.

કહ્યું છે કે—

કાલ તારું આજે કરે, આજ તારું કરે આમ;
વખત વીત્યા જતા રે, ફીર કરેગો કમ.

Time and Tide, wait for nobody.

સમય અને ભરતી દેઝની રાદ જોતા નથી.

માયક કે ઉપદેશક !

આપણે આંગણે ગરીબ બીજારીઓ ન છુટકે બીચારા સીખ માંગવા આવે છે ત્યારે બહુ જ યોદા માણસો તેને કપડો, શાટલા, ચેસા વિગેરે આપી તેની આપત્તિને દૂર કરે છે. જ્યારે ઘણા માણસો એવા પણ હોય છે કે શાટલા-શાટલી આપવાને બદલે-સાલા, બાટો-પાટા જેવો વધો છે. કમાતાં શું ટાક વાલ છે ? વિગેરે કદી ગાળ આપે છે.

અહીં, આપણે-તેમને જરૂરી વસ્તુ ન આપી શકીએ પણ માલી-પ્રદાન દર્શાવવા ન કરવું.

ફેટલાક લોકો એમ પણ માનતાં હોય છે કે આપવાથી થી બલ છે. પરંતુ એ માન્યતા બીજુલ ખોટી છે. આપવાથી વસ્તુઓ વધે છે પણ કદી ઘટવી નથી.

ભુજો ! આપને રાજ દોતાં રહે તો રાજ દ્રવ્ય આપે છે. જે ભગીવામાંથી રાજ પુરો ચૂંટાવા રહે છે તે ભગીવામાં તીજે દિવસે નવીન પુરો આવી બલ છે. આપણે કયેલ વિદ્યા બીજને આપીએ છીએ તો વિદ્યામાં વધારો થાય છે. જે કુવામાંથી રાજ વાણી બરાલ છે તે કુવાનું વાણી સ્વચ્છ રહે છે. જોરડું જ નહિ પણ રાજ તેમાં વધારો પણ થાય

આ બધી વસ્તુઓ વાપરવાથી વધે છે, પણ ઘટતી નથી.
માટે આપણી શક્તિ અને ભાવના મુજબ થોડામાંથી પણ
થોડું આપી લીખારીઓના દુઃખને દૂર કરવું જોઈએ.

તું તારા કર્મ લોગવ. પાછલા ભવમાં પાપ કરતાં વિચાર ન થયો અને હુમારી પાસે માંગવા આવે છે. તો તેમાં હમી શું કરીએ ? કયાં કર્મ તો સૌને લોગવવા જ પડે છે. એમ શ્રીકૃષ્ણે કહ્યું. જ્ઞાન આપી છટકી જવાની ચાલખાજી કદી કરવી નહિ.

હા ! બીજા માંગવી એ પાપત્તુ' કળ છે. તેા હવેપાપતા
કામો કરશે નહિ. એમ સમજાવવું' ખરું' પણ આપણે આપણી
કરંજમાંથી છટકી ન જવું'.

યોગમાંથી યોગું આપી પાચકના હુખને દૂર કરવા બનતું
કરવાની જરૂર છે.

જાણી કવિ તો બીબારીને બીબારી કહેવા નથી. પણ
એક જગત: ઉપદેશકો કહે છે. કશું છે કે—

निवृत्ता नैव याचन्ते, बोधयन्ति गृहे गृहे ।

दीयतां दीयतां व्यासा, भद्रातुः कलमिदम् ॥

[illegible]

કાંઈ આપ્યું નથી, તેથી હમારી આ દુર્દશા થઈ છે. અને પાપી પેટ ભરવા માટે હાથમાં ચપણીયું લઈ ફરીએ છીએ. ને તમે પણ આ ભવમાં ફાંસને કાંઈ આપ્યો નહિં તે આવતા ભવમાં તમારે પણ આપું ચપણીયું હાથમાં લઈ બીજા માંગવી પડશે.

ડુંકમાં

એટલું જ કહેવાનું કે આગણે આવેલા ફાંસને પણ આપ્યા વિના પાછો મોકલ્યો નહિ. અને તેમ નહિ અને તે તેમના તિરસ્કાર તો કદી કર્યો નહિ.

કંસારાના કબુતર

કંસારાની દુકાને રોજ આવીને ખેસનાર કબુતરો કંસારાના વાસણ ઘડતી વખતે થતાં અવાજથી ગભરાઈને ઉડી જતાં નથી. કારણ કે, તે સમજે છે કે આ કંસારો રોજ વાસણ ઘડવાનું કામ કરે છે. તે મને કાંઈ ઉડાડવા અવાજ કરતો નથી. જ્યારે અન્ય કબુતરો સામાન્ય અવાજને સાંભળીને ઝોકદમ ઉડી જાય છે.

તે જ મુજબ નિયમિત વ્યાખ્યાનમાં આવનારા ઘણા શ્રોતા-જનો પણ કંસારાના કબુતર જેવા જ હોય છે. તેઓ પણ એમ સમજે છે કે ધર્મનો અને ત્યાગનો ઉપદેશ આપવો એ એમની ફરજ છે. અને આપણે તેઓ કહ્યે તે સાંભળવાની જરૂર છે. આવા વ્યાખ્યાન શ્રવણથી જીવનમાં જરૂરી પદો આવે એ ભેદભૂત, તે કદી આવતો નથી અને આત્મા ધાંચીના ગાદવની માફક ત્યાંનો ત્યાં જ ફર્યા કરે છે. જ્યારે કેટલીક વખત કેઈ કેઈ વખત આવનારા શ્રોતાજનો વ્યાખ્યાનમાંથી ઘણું બધું લઈને પણ આવે છે. અને જીવનમાં જરૂરી મુલાકાત કરવા માંડે આવે છે.

કે જને તે જ વ્યાખ્યાન સાંભળનાર એક શ્રોતા હોય એમ કહી શકાય છે.

કોઇ એક ગામમાં ત્યાગી, વૈરાગી, સુવિદિત મુનિરાજ
ચાતુર્મુખ માટે પધાયા છે. તેમના બ્યાખ્યાનમાં હરરોજ ઘણી
સારી સંખ્યાની હાજરી રહે છે. પણ તે ગામના એક ભાવિક
એક બધાં મુખી આવે નહિ ત્યાં મુખી યંગલાચરણ શરૂ
માર નહિ.

એક વખત એકને આવવાનું ઘણું મોડું ઘંટું એટલે
કંટાળીને મહારાજશ્રીએ બ્યાખ્યાન તો શરૂ કરી દીધું. એક
તે દિવસે ખૂબ મોઠા આવવાથી મહારાજશ્રીએ પૂછ્યું કે,
કેમ? આજે આટલું બધું મોડું કયું? એકે જવાબમાં જણાવ્યું
કે, મહારાજશ્રી! સંસારના રમઠા ઝબકા એવા જ હોય છે.
એમાં આપને કંઈ બાજુવાની જરૂર નથી. પણ મહારાજશ્રીની
બાજુવાની ખૂબ છતાસા થવાથી તેમણે કહ્યું કે, ગમે તે હોય,
પણ મને કદા વિના છુટકો થવાનો નથી. મહારાજશ્રી આમજ
કંઈપણ જાનગી રાખ્યું ન ઘટે. માટે જે હોય તે કહો.

ખૂબ આશ્ચર્ય થતાં એક બોલ્યા કે એ તો જરા એમ હતું
કે હું બ્યાખ્યાનમાં આવવા તૈયાર થયો એટલે મારો છોકરો
શરીકાન્ત કહે છે કે, બાપાજી! આજે રવિવાર હોવાથી હું
પણ બ્યાખ્યાનમાં આવું છું. ત્યારે મેં કહ્યું કે, એટા....વારા
જેવા કાચા મગજના છોકરાઓનું ત્યાં કામ નથી. તેણે આવ-
વાનો આશ્ચર્ય વાહુ રાખ્યો, અને મેં નહિં લાવવાનો કદાશ્ચર્ય
વાહુ રાખ્યો. આમ રકચકમાં સાહેબ! ઘણું મોડું થઈ ગયું.

મહારાજ સાહેબ કહે છે કે, આટલી બધી રકચક કરવાને
ખટલે બ્યાખ્યાનમાં ઠાળ્યા હોત તો શું થાત!

શેઠ કહે છે કે, સાહેબ ? લાવવામાં હરકત ન હોય પણ આપની ત્યાગ વાણીનો ઘોઘ રોજ જ્યાં વરસતો હોય ત્યાં હમારા જેવાને તો કાંઈ અસર નહિ થાય. કારણ કે આ પાટ ઉપરથી હમારી છાતી ઉપર તો ત્યાગધર્મના ઘણાએ નગારા ગગડી ગયા પણ હમારો કુંભળા મગજનો શશી હમારી પાસેથી ખુસી તમારી પાસે વસી જાય તો મારે ઘરે તો ખંભાતી તાળું જ મારવું પડે ને ? મહારાજશ્રી સમજી ગયા કે આવાઓને માત્ર સાંભળવાનું એક જાતનું વ્યસન પડી ગયું હોય છે. પરંતુ ત્યાગ વાણીના પાનથી જે કાંઈ પોતાના કે અન્યના જીવનમાં સુધારો કરવો જોઈએ તેમાનું કાંઈ જ દેખાતું નથી. ખરેખર ? મહારાજ કહેતા ભલા, અને હમ સુનતા ભલા એના જેવી વાત હોય તો આત્મકલ્યાણ થવું સુરકેત છે. આ પરિસ્થિતિમાં કાંઈ ફેરફાર થાય તો જ વ્યાખ્યાન શ્રવણની સફલતા થઈ શકે.

વચન પુષ્પાંજલિ

- ૧ હરનર્મ જેટલી જરૂર જાન-પાણી અને હવાની છે તેના કશાં કષ્ટ ઘણી વધારે ધર્મની જરૂર છે.
- ૨ કદોટો રૂપીયાનો દર તારે ત્યાં હોય તો તેથી તને શું ? વાફી સાથે તો તે જેટલા દ્રવ્યનો સમ્બંધ કર્યો હશે તેટલો જ જાણ્યો.
- ૩ હમા એ નિર્જાનું નહિ પણ વીરનું ભૂખ છે.
- ૪ ચોક નોકરને છુટો કરે તે પહેલાં નોકર ચોકને સજનાનું આપે તેમાં તેનું ઠહાપણ જણાય છે. તે જ મુજબ વૈભવ વિશ્વાસો તમને છોડીને આત્મા બાંધે તે પહેલાં તમે તેને છોડી દો એ વધારે ઠહાપણજરૂર છે.
- ૫ સદાચાર એ માણસાઈ અને દુરાચાર એ ષટ્રુતા.
- ૬ શાપ કરવું પટે ત્યાં પશ્ચાત્તાપ કરવો પણ માપનો જમાવ કરવાની ધીકાઈ તો કદી કર્યો નહિ.
- ૭ માનવજીને હવતા શીખવે તે જ સાચી વિદ્યા, જેમના હરનર્મ પશુ જેવી ચેદા દેખાય ત્યાં સાચું જ્ઞાન નથી એમ સમજવું.
- ૮ પરલોકે નથી એમ માનીને પણ સદાચારનું પાલન કર-

શેઠ કહે છે કે, સાહેબ ? લાવવામાં હરકત ન હોય પણ આપની ત્યાગ વાણીનો ઘોઘ રાજ જ્યાં વરસતો હોય ત્યાં હમારા જેવાને તો કાંઈ અસર નહિ થાય. કારણ કે આ પાટ ઉપરથી હમારી છાતી ઉપર તો ત્યાગધર્મના ઘણાએ નગારા ગગડી ગયા પણ હમારો કુંભળા મગજનો શરી હમારી પાસેથી જુસી તમારી પાસે વસી જાય તો માટે ઘરે તો ખંભાતી તાળું જ મારવું પડે ને ? મહારાજશ્રી સમજી ગયા કે આવાઓને માત્ર સાંભળવાનું એક જાતનું વ્યસન પડી ગયું હોય છે. પરંતુ ત્યાગ વાણીના પાનથી જે કાંઈ પોતાના કે અન્યના જીવનમાં સુધારો કરવો જોઈએ તેમાત્ર કાંઈ જ દેખાતું નથી. ખરેખર ? મહારાજ કહેતા બલા, અને હમ સુનતા બલા એના જેવી વાત હોય તો આત્મકથ્થાણ થવું સુરદેવ છે. આ પરિસ્થિતિમાં કાંઈ ફેરફાર થાય તો જ વ્યાખ્યાન શ્રવણની સફલતા થઈ શકે.

વચન પુષ્પાંજલિ

- ૧ છવનમાં જેટલી જરૂર અન્ન-પાણી અને હવાળી છે તેના કરતાં કંઈ ઘણી વધારે ખર્ચની જરૂર છે.
- ૨ કસોટો રૂપીયાનો હોય ત્યારે ત્યાં હોય તો તેથી તને શું ? તારી સાથે તો તે જેટલા દ્રવ્યનો સાબ્ય કયો હશે તેટલો જ આવશે.
- ૩ ક્ષમા એ નિર્જાનું નહિ પણ વીરનું મૂલ્ય છે.
- ૪ ચોં નોકરને છુટો કરે તે પહેલાં નોકર ચોંને રાજનાનું આંખે તેમાં તેનું હઠાપણ ગણાય છે. તે જ મુજબ વૈભવ વિલાસો વધારે છે એટલે આશ્ચર્ય જાય તે પહેલાં વધારે તેને છોડી દે એ વધારે હઠાપણભર્યું છે.
- ૫ સદાચાર એ માણસાઈ અને દુરાચાર એ પશુતા.
- ૬ પાપ કરતું પટે ત્યાં પશ્ચાત્તાપ કરતો પણ પાપનો જવાબ કરવાની ધીકાઈ તો કદી કર્યો નહિ.
- ૭ માનવજીવને જીવતા શીખવે તે જ સાચી વિદ્યા, જેમના જીવનમાં પશુ જેવી ચેટા દેખાય ત્યાં સાચું જ્ઞાન નથી એમ સમજવું.
- ૮ પરદોષ નથી એમ માનીને પણ સદાચારનું પાલન કર-

નારાને કરું જ સુકથાન નથી; પણ પરલોકે જો નીકળું
તો નાસ્તિકને મોરારજી મીલની ચાદર ઓઢીને ચો
મૂઠવી પડશે.

૯ તમોને જે વર્તન પસંદ ન પડે તેવું વર્તન અન્ય કો
પણ પ્રત્યે ન કરવું એ ધર્મનો ટુંક સાર છે.

૧૦ સુસાફરીમાં મળેલાં સુસાફરનું ફરી મિલન જેમ સુરકેલ
છે તેમ ફરી માનવજીવન પામવું એ તેથીએ વધુ
સુરકેલ છે.

૧૧ પાપના કાર્યોને છોડી પુણ્યના કાર્યોને આદરે તેનું જ
નામ પંડિત અને તે જ સાચો જાણકાર.

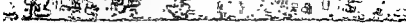
૧૨ જીવનમાં ખીનજરૂરી અને દેખાદેખીથી થતો ખર્ચ જોઈ
કરવામાં આવે તો ખર્ચ પુરો પડતો નથી એ ફરિયાદ
થોડી ઘણી દૂર થયા વિના રહે નહિ.

૧૩ નિર્ધન એવો ધર્મી સાચો ધનાઢ્ય છે જ્યારે ધનવાન
એવો અધર્મી સાચો કંગાળ છે.

૧૪ પુણ્યોદયથી પ્રાપ્ત થએલી લક્ષ્મીને પોતાની ઇચ્છા મુજબ
ધર્મના કાર્યોમાં વાપરે તે લક્ષ્મીનો સાચો માત્રીક.
ખાત્રીના તેને સાચવી રાખનારા તેના દાસ અગર બંધાજી છે.

૧૫ જે કાંઈ બહુ-બહુ થાય છે તે તમારા કરેલા શુભાશુભ
કર્મોનું પરિણામ છે. અન્ય તો તેમાં નિમિત્ત માત્ર ગણાય.
નિમિત્તને દેવિત કદી ગણ્યો નહિ.

૧૬ મન અને સંપત્તિને ઉપયોગ મોઢાંને સુળી કરવામાં
કરે. એકઠો દેવને સંપત્તિમાં નેમો દુરુપયોગ થાય છે.

- ઉત્પન્ન કરે' છે. માટે સોના સાઠ કરવા જેવા એ ગંદા
ધંધાને ડાહ્યા માણસોએ છોડી દેવાની જરૂર છે.
- ૨૭ અહિંસા, સંયમ અને તપનું જ્યાં સંપૂર્ણ પાલન અને
સાચી વ્યાખ્યા હોય ત્યાં જ સત્ય ધર્મ હોઈ શકે છે.
- ૨૮ સૂર્યની સામે ધૂળ ફેંકનારની આંખમાં જ ધૂળ પડે છે.
તેમ સજ્જનોનું જગાડનાર પોતાનું જ જગાડી રહ્યો છે.
- ૨૯ અન્યના ગુણો જોતા શીખો અને પોતાના અવગુણ જુઓ
તો તમે સંપૂર્ણ ગુણી બન્યા વિના રહેશો નહિ.
- ૩૦ જીવનમાં આવતા સુખ-દુઃખોના પ્રસંગો એ પૂર્વકૃત
કરાયલા શુભાશુભ કર્મોને આભારી છે. એમાં પરમ કૃપાળુ
પરમાત્માનો જરા પણ હસ્તક્ષેપ નથી માટે ઇશ્વરના ઉપર
જોડો ટોપવો જોડાડવો નહિ.
- ૩૧ જનસેવા એ તો દયાનો સંકુચિત સિદ્ધાંત છે, જ્યારે
જીવમાત્રની સેવા એ વિશાળ અને ઉદાર સિદ્ધાંત છે.
તેના પ્રચારમાં જ સૌનું હિત રહેલું છે.
- ૩૨ તમારી સદ્ગતિનો આધાર હોકાની સત્તામ કે જોડી
વાદવાદ ઉપર નથી. પરંતુ તમારે જીવનમાં પાળેલા
મુંદર આચાર ઉપર છે.
- ૩૩ સૌથી મોટો ગુણી તો તે છે કે જે જ્યારે જોડનું અને
જેનું મહે તેમાં જ સંતોષ ધારણ કરે.
- ૩૪ તમે જેને ગુણી બનવા ઇચ્છતા હો, તો કેવળ પત્ર
ગુણને મુંદરી દેવાની અને કેવળ પત્ર ગુણીને દેખી બંધો
દેવાની અધમ પ્રવૃત્તિને છોડી દો.

એમાંથી તેને મુક્ત કરવા માટે અહિંસા, સંયમ અને તપ એ એક રામચાણુ ઔષધ છે.

૪૪ એક માનવ, એક પશુ, એક દેવ, એક નારકી, વડી માનવોમાં એક સુખી, એક દુઃખી, એક રાજા, એક રંક, એક શેઠ, એક નોકર, આદિ જીવોની ભિન્ન ભિન્ન અવસ્થાઓ પુણ્ય-પાપ અને પરલોકને સાબીત કરવા માટે સચોટ પૂરાવા છે.

૪૫ રાગ, દ્વેષ, ક્રોધ, માન, મામા, લોભ એ જ તમારા આત્માના શત્રુઓ છે. અન્યમાં શત્રુત્વી કલ્પના કરવી એ નરી અજ્ઞાનતા છે.

૪૬ અનિતિ, પ્રપંચ, વિશ્વાસઘાત, છેતરપીંડી, સ્વાર્થવૃત્તિ, કપટ, કળા, ઠગવિદ્યા, ઇર્ષ્યાજી અને નિવૃક્ત સ્વભાવ, ધર્મ-દેવ, દુરાચારની દુષ્ટ બદી, માનવસેવાના નામે થતી ઘેર હિંસા, સ્વતંત્રતાના નામે પોસાતી સ્વચ્છંદતા આદિ દુર્ગુણોને દેશવટો ન દેવાય ત્યાં સુધી આત્માની અગર દેશની આબાદીની આશા રાખવી વ્યથ છે.

૪૭ પોતાની શ્રીને શ્રીતાજી બનાવવાની ભાવનાવાલાઓ સ્વયં રામચંદ્રજી બનવાની જરૂર છે.

૪૮ અન્યમાં રહેતા એકાદ અવશુભરૂપ વાંકા અંગને દેખી ટીકા કરનાર હિંટ જેવા માનવીઓએ પોતાના અકાર વાંકા અંગોને પણ જોવાની જરૂર છે.

૪૯ મન, વચન અને કાયાની શુદ્ધિપૂર્વક કરવામાં આવતી શ્રેષ્ઠી પશુ ધર્મક્રિયા વધુ ભાનરાશી થાય છે.

Golden Sentencies

- 1 The best way to succeed in life is to act on the advice you give to others.

નિહાળીમાં ફસેલે મેળવવા માટે સૌથી સરસ માર્ગ તે જ છે કે, જે શિખામણુ તમો બીજાને આપો છો તેનો પ્રથમ તમે અમલ કરતાં શીખો.

- 2 Pure charity is the desire to be useful to others without thought of recompense.

બદલો મેળવવાના વિચાર વિના બીજાને ઉપયોગી થાઓ એ જ પ્રવૃત્તિ અપાયેલું દાન શુદ્ધ દાન કહેવાય છે.

- 3 Patience and Perseverance Over come mountains.

ધીરજ અને અંતીલાપણું જમે તેવા વિપ્લવ વાદળોને વિખેરી નાંખે છે.

- 4 If you want to gether honey don't kick over the beehive.

જેનાથી તમોને ફળની પ્રાપ્તિ થતી હોય તેનો નાશ કરો નહિ.

- 5 One picture is worth ten thousand Words.

એક ચિત્ર દશ હજાર શબ્દોની ગરજ સારે છે. (આથી મૂર્તિની આવશ્યકતા સિદ્ધ થાય છે.)

- 6 Religion is a Prime necessity for all.

ધર્મ એ સૌને માટે અત્યંત જરૂરી વસ્તુ છે.

- 7 The great aim of education is not knowledge but action.

શિક્ષણ લેવાનો મુખ્ય હેતુ માત્ર જ્ઞાનપ્રાપ્તિ નથી પણ આચરણ છે.

- 8 Every man is my superior in Some Way. In that I can learn of him.

કોઈ અપેક્ષાએ દરેક માણસ મારાથી ચઢીયાતો છે. આ માન્યતાવાલાને દરેકમાંથી કંઈ ને કંઈ શિક્ષણ મળી રહે છે. (વાલ્કલ્પિ દિત્તં પ્રાણં) આ સંસ્કૃત વાક્ય ઉપરના સિદ્ધાંતને અનુસરતું છે.

- 9 Obedience alone gives the right to command.

વડીલોની આજ્ઞાને આધીન રહેનારાઓને જ ધીમ ઉપર હુકમ કરવાનો અધિકાર રહે છે.

- 10 The whole Science of the life is to avoid Sowing the seeds of regret.

જીવનના વૃક્ષને ઉત્પત્ત કરનાર પાપરૂપ ધીમ દોષ છે, માટે પાપની ખેતીને નિત્યંજલી આપવી એ જ જીવનના પ્રાણ કરનાર વૃક્ષ સંચય પાપ્યં વિગાન છે.

11 United we stand and divided we fall.

સંગઠન વિનાના સમાજનો અગર દેશનો વિનાશ થતાં
વાર લાગતી નથી.

12 Labour to learn, before you grow old; Because
Learning is more precious, than silver or gold.

Silver and Gold would vanish away But
acquired knowledge will not decay.

મોટા યાત્રીએ એ પહેલાં જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવા પ્રયત્ન
કરે. કારણ કે સોના-ચાંદી કરતાં પણ જ્ઞાન વધુ કિંમતી
છે. સોનું અને ચાંદી નાશ પામશે પણ પ્રાપ્ત કરેલું જ્ઞાન
નાશ થશે નહિ.

13 Care more for others than for your self.

તમારી ભત્રીજા કરતાં બીજા માટે કાળજી વધુ રાખો.

14 Purity of mind is the most essential thing
for a man to be great.

માનસિક પવિત્રતા એ મોટા માણસ થવા માટે સૌથી
ઉપયોગી વસ્તુ છે.

15 Care more for virtues than for money.

પૈસા કરતાં અશુભો માટે વધુ કાળજી રાખો.

16 Let this be your motto - that what is truth
is mine.

સાચું એ મારું એજ તમારો સિદ્ધાંત હોવો જોઈએ.

17 Master your passions and heaven is not far.

ઇદ્રિયોના વિષયો ઉપર કાબુ મેળવો એટલે સ્વર્ગ તમારી હથેળીમાં છે.

18 First deserve and than desire.

પહેલા યોગ્યતા મેળવો અને પછી ઇચ્છા કરો.

19 Once failure is half Success.

એક વખત નાસીપાસ થએલો અર્ધ ક્ષેત્રફલ ગણાય છે.

20 Honour and shame from no condition rise,
act well your part and there the honour lies.

માન અગર અપમાન કોઇપણ પરિસ્થિતિમાંથી ઉત્પન્ન થતાં નથી, તમે તમારો પાઠ સારી રીતે ભજવો તો તમારો સન્માન બેઠેલું જ છે.

21 Do unto others as you would have others to do unto you.

જેવો વર્તો તમે બીજા પાસે કરાવવા માગતા હો તેવું વર્તો તમે બીજા પ્રત્યે કરો.

22 Nothing is good or bad but 'thinking' makes it so.

કોઈ વસ્તુ સારી અગર ખરાબ નથી, પણ તમારો વિચારો તેમ નમોને બનાવે છે.

23 Biggest room in the world is the room for self improvement.

તમારા અવકાશને સફળયોગ ને દોષપણ વસ્તુ
માટે હોય તો તે તમારા આત્માને સુધારવા માટે છે.

24 Never Smile on other people's faults; your
Own faults may be a huge joke to others.

કોઈની ભૂલ તરફ તમે હસો નહિ, કારણ કે તમારી
ભૂલ પણ બીજા માટે વધુ હાસ્યને યાત્રા હશે.

25 Love of money is the root of evil.

પૈસાનો પ્રેમ સઘળા પાપોનું મૂળ છે.

26 Every Ounce of pleasures brings its pound
of pains.

સરસવ જેટલું સુખ મેરૂપવંત સમાન દુઃખને લાવે છે.

27 An ounce of practice is worth than twenty
thousand tons of big talks.

મોટી મોટી વાતો કરવા કરતા થોડુંક પણ કરી જતા-
વવાની કમિત થઈ છે.

ગીર્વાણ રત્નકર્ણિકા

૧ ધર્મસ્ય ત્વરિતા ગતિઃ ।

ધર્મની ગતિ ત્વરિત છે, અર્થાત્ ધર્મના કાર્યમાં ઢીલ કરવી નહિ.

૨ કંદર્પદર્પદલતે વિરલા મનુષ્યાઃ ।

કામદેવના અભિમાનને ચુરનારા જગતમાં બહુ વીરલા (અદ્ય) મનુષ્યો હોય છે.

૩ ગુણેષુ યત્નં ક્રિયતાં કિમાટોપેઃ પ્રયોજનમ્ ।

શુભને વિષે યત્ન કરો, ખોટા આડંબરનું પ્રયોજન નથી.

૪ પ્રાત્તાદશિત્વમ્થોડપિ કાકઃ કિં સમહાયતે ? ।

મંદિરના શિખર ઉપર બેઠેલા કાગડો શું મદદ કરી શકે ?

૫ પ્રાચેનાથમમધ્યગોત્રમગુણઃ સંસર્ગનો જાયતે ।

પ્રાચીન કદીને અથમ, મધ્યમ અને ઉત્તમ શુભની પ્રાપ્તિ સંસર્ગથી થાય છે.

૬ યત્ન દુરે વિવિધ લઘુલ્લઘુ કેવલ પ્રમાણે દિ તા ।

૧૪ કાસારે સ્ફુટિતે જલે પ્રચલિતે પાલિઃ કથં વધ્યતે ।

સરોવર કુટી જશે અને પાણી ચાલવા માંડશે ત્યાં
પાળ શી રીતે બંધાશે ? અર્થાત્ પાણી પહેલા પા
બાંધવાની જરૂર છે.

૧૫ સંતોષ એવ પુરુષસ્ય પરં નિધાનમ્ ।

સંતોષ એ જ પુરુષનું શ્રેષ્ઠ નિધાન છે.

૧૬ નહિ સુપ્તસ્ય સિંહસ્ય પ્રવિશન્તિ મુખે મૃગાઃ ।

સુતેલા સિંહના મુખમાં મૃગલાઓ પ્રવેશ કરતા નથી.

૧૭ ચલાચલે ચ સંસારે ધર્મ એકોહિ નિશ્ચલઃ ।

ચલાચલ સંસારમાં માત્ર ધર્મ જ એક નિશ્ચલ ચીજ છે.

૧૮ તીર્થ-સ્થાને કૃતં પાપં વચ્ચક્ષેયો ભવિષ્યતિ ।

તીર્થસ્થાનમાં કરેલું પાપ વચ્ચે પડેલું જેલું થશે.

૧૯ વચને કા દરિદ્રતા ? ।

મીઠું વચન બોલવામાં કંઈ દરિદ્રતા આવી જાય છે.

૨૦ ધર્મેણ દીનાઃ પશુભિઃ સમાનાઃ ।

ધર્મવિદીન મનુષ્યો પશુસમાન છે.

૨૧ પરોપકારાય સનાં ત્રિભૂતયઃ ।

સત્યજન પુરુષોની ત્રણમી પરોપકાર માટે જોય છે.

૨૨ અપ્સવન મમ મૂરેષુ મ પડ્યાનિ મ પડ્યાનિ ।

ધેનુના અપ્સવન જેવો જ પીત્તના આત્માને જે મુકે
છે તે જ દેહાત્મક છે. (બન્ની આંધળા છે.)

૨૩ નરસ્ય કૃત પુણ્યસ્ય મૃત્યુરેવ રસાયણમ્ ।

જોલે પુણ્ય કૃતું તેવા મનુષ્યને માટે મૃત્યુ તો
જોક બાવનું રસાયણ છે. પાપી મૃત્યુથી રૂંદે છે.

૧૪ ન ચલતિ રાત્રી વાક્યં સજ્જનાનાં કદાચિન્ ।

સજ્જન પુરૂષો જોડવા પછી કદી ફરી જતા નથી.

૨૫ મ્યાપાત્ પયઃ પ્રવિષ્ણન્તિ પદં ન લીપઃ ।

ન્યાયના માગંથી પીર પુરૂષો જોક ડગલું પણ
ખસતા નથી.

૨૬ રક્ષન્તિ પુણ્યાનિ પુરા કૃતાનિ ।

પૂર્વમાં કરેલા પુણ્યો મનુષ્યોનું રક્ષણ કરે છે.

૨૭ કિમધ્યાસસ્ય દુષ્કરં ।

અધ્યાસથી કંઈ વસ્તુ દુષ્કર છે ? અર્થાત્ પ્રીતીસથી
દુષ્કર પણ સહેલું થઈ શકે છે.

૨૮ મતમ્નો દિ દુઃખાય પ્રાણા જન્મનિ જન્મનિ ।

મતનો ભંગ કરવો તે દુઃખને માટે થાય છે. પ્રાણ
તો હરેક જન્મમાં મળવાના છે. અર્થાત્ મતભંગ કરવા
કરતાં પ્રાણનો નાશ કરવો વધુ ક્ષિતકર છે.

૨૯ હસ્તાદ્ ગતે વસ્તુનિ કિં દિ શોકઃ ।

હાથથી વસ્તુ આલી ગયા પછી શોક કરવો બચતું છે.

૩૦ યા રોપાત્ પર દોષોક્તિ સા નિશ્ચ સ્વલુ કચ્ચતે ।

રોપથી પારકાના દોષોને કહેવા તેને જ નિંદા કહેવાય
છે. વસ્તુનું સ્વરૂપ કહેવું તેનું નામ નિંદા નથી.

૩૧ ગુણી ચ ગુણરાગી ચ સરલો વીરલો જનઃ ।

શુભવાન તો મળી રહેશે પરંતુ શુભી અને શુભને
રાગી મનુષ્ય ભાગ્યે જ મળે છે.

૩૨ અન્તર્મલીનચિત્તાનાં મુખં સ્વપ્નેઽપિ દુર્લભમ્ ।

આંદરથી મલીન ચિત્તવાળાઓને સ્વપ્નામાં પણ મુખ
મળવું દુર્લભ છે.

૩૩ લક્ષં વિદ્યાય દાતવ્યં કોટિં ત્યક્ત્વા પ્રમું મજેત્ ।

લાખો કાર્ય છોડીને દાન પહેલા આપવું અને કોડો
કાર્યોને છોડી દઈ પ્રભુનું સ્મરણ પહેલા કરવું.

૩૪ શિવમસ્તુ સર્વજગતઃ ।

સર્વ જગતનું કલ્યાણ થાયો.

૩૫ મૌનેન કલહો નાસ્તિ ।

મૌન રહેનારને કલુષો થતો નથી.

૩૬ કરણહરિણવન્ધે વાગુરા જ્ઞાનમેવ ચ ।

ઈન્દ્રિયોદ્ધી હરણીયાને આંધવા માટે કોઈ બળ હોય
તો તે માત્ર જ્ઞાન જ છે.

૩૭ પીત્વા મોહમર્ષા પ્રમાદમદિરા મુન્મત્તભૂતં જગન્ ।

મોહમર્ષી પ્રમાદ મદિરા પીધને આ જગત ઈન્મત
બન્યું છે.

૩૮ નિઃકલગ્નત્વં મમગ્નં તન્ કદ્દ લોકોત્તયોગી ચન્ ।

માત્ર આ લોકમાં જ ઉપયોગી થઈ શકે તેવા જ્ઞાનને
નિઃકલગ્ન કલિમાં આપે છે.

१९ न वारिणा शुष्यति चान्तरात्मा ।

અંતરઆત્મા પાણીથી શુદ્ધ થતો નથી.

४० हृदारथरितानां ■ वसुपैव कुटुम्बकम् ।

• ઉદાર મનુષ્યોને તો આખી પૃથ્વી કુટુંબ તરીકે જ છે.

४१ नहि सुवर्णस्य ध्वनि स्तादृग् यादृक् काम्यान् प्रजायते॥

સોનાના રજકારા કરતા કાંસાનો રજકારો વધુ હોય છે. અર્થાત્ સાચી વસ્તુ કરતા ખોટીનો ભયકો ભારે હોય છે.

४२ आत्मनः प्रतिकुल्यानि परेषां न समाचरेत् ।

જે કાર્યો ચોક્કસ પસંદ નહિ હોય તેનું આયરન બીજાઓ પ્રત્યે કદી કરવું નહિ.

४३ अन्यायोपार्जितं द्रव्यं दशवर्षाणि तिष्ठति ।

અન્યાયથી ઉપાસન કરેલું બધા દશ વર્ષ મુખી રહે
છે પછી તેનો નાશ થાય છે.

४४ विदेरुध्रानां भवति विनिपातः शतमुखः ।

વિવેકથી જાદુ જાનેલ માનવીઓનું સર્વ પ્રકારે અપા-
પતન થાય છે.

४५ नोलूको हि विलोकते यदि तदा सूर्यस्य किं दूषणं ।

પુત્રક દિવસના નથી જેથી ચક્રતું તેમાં સૂચનો થો
રોષ છે ?

४६ तृष्णा न जीर्णा वयमेव जीर्णाः ।

૩૧ ગુણી ચ ગુણરાગી ચ સરલો વીરલો જનઃ ।

શુભવાન તો મળી રહેશે પરંતુ શુણી અને શુષ્ણો
રાગી મનુષ્ય ભાગ્યે જ મળે છે.

૩૨ અન્તર્મલીનચિત્તાનાં સુખં સ્વપ્નેઽપિ દુર્લભમ્ ।

અંદરથી મલીન ચિત્તવાળાઓને સ્વપ્નામાં પણ સુખ
મળવું દુર્લભ છે.

૩૩ લક્ષં વિદાય દાતવ્યં કોટિં ત્યક્ત્વા પ્રભું મજેત્ ।

લાખો કાર્ય છોડીને દાન પહેલા આપવું અને કોડો
કાર્યોને છોડી દઈ પ્રભુનું સ્મરણ પહેલા કરવું.

૩૪ શિવમન્તુ સર્વજગતઃ ।

સર્વ જગતનું કલ્યાણ થાઓ.

૩૫ મૌનેન કલહો નાસ્તિ ।

મૌન રહેનારને કણ્યો થતો નથી.

૩૬ કરણદરિણવન્ધે વાગુરા દ્વાનમેવ ચ ।

દરિયોરૂપી દરણીયાને બાંધવા માટે કોઈ બળ હોય
તો તે માત્ર જ્ઞાન જ છે.

૩૭ પીત્વા મોહમયીં પ્રમાદમદિગ્ મુન્મત્તભૂતં જગન્ ।

મોહમયી પ્રમાદ મદિરા પીધને આ જગત ઉન્મત્ત
બન્યું છે.

૩૮ નિષ્કાલાનં મનસં તત્ ૩૩ કોતોવયોગી યત્ ।

મત્ર આ કોટમાં જ ઉપયોગી થઈ શકે તેવા જ્ઞાનને
નિષ્કાલાન કોટમાં આવે છે.

૩૯ ને ધારિણા શુભ્યતિ પાન્તરાત્મા ।

અંતરઆત્મા પાણીથી શુદ્ધ થતો નથી.

૪૦ સદાચરિતાનાં તુ વસુવેવ કુટુમ્બકમ્ ।

• ઉદાર અનુષ્ઠાને તો આખી પૃથ્વી કુટુંબ તરીકે જ છે.

૪૧ નદિ સુવર્ણસ્ય પ્વનિ સ્નાત્વ ચાદ્ધ્વાં કાંસ્યાત્ પ્રજાયતે ॥

સોનાના રણકારા કરતા કાંસાનો રણકારો વધુ હોય છે. અર્થાત્ સાચી વસ્તુ કરતા ખોટીનો લપકો બારે હોય છે.

૪૨ આત્મનઃ પ્રતિકુલ્લાનિ પરેષાં ન સમાચરેત્ ।

જે કાંયો પોતાને ખસંદ નહિ હોય તેનું આચરણ બીજાઓ પ્રત્યે કરી કરવું નહિ.

૪૩ અન્યાયોપાર્જિતં દ્રવ્યં દશર્ષણિ સિદ્ધતિ ।

અન્યાયથી ઉપાર્જન કરેલું દ્રવ્ય કશ વર્ષ સુધી ટકે છે પણ તેનો નાશ થાય છે.

૪૪ વિવેકઃપ્રજ્ઞાનાં મયસિ વિનિપાતઃ શતમુતઃ ।

વિવેકથી પ્રાપ્ત બનેલ માનવીઓનું સર્વ પ્રકારે અપમાનન થાય છે.

૪૫ નોહ્નતો દિ વિલોકતે ચદિ તદા સૂર્યસ્ય કિં દુષણં ।

ધ્રુવક દિવસના નથી દેખી શકતું તેમાં સૂર્યનો શો દોષ છે ?

૪૬ કૃષ્ણા ન જીર્ણા વયમેવ જીર્ણાઃ ।

તૃષ્ણા કદી છૂટી થતી નથી. હમો પોતે જ છૂટી થઈએ છીએ.

૪૭ વિમૂષણં મૌનમપંડિતાનામ્ ।

મૂખો માણસોએ મૌન સેવવું એ જ તેમનું ભૂધણ છે.
૪૮ આઘાતં મરણેન જન્મ ।

જન્મ છે ત્યાં મરણ નિશ્ચિત છે.

૪૯ વૈરાગ્યમેવાભયમ્ ।

માત્ર વૈરાગ્ય એક જ ભયરહિત ચીજ છે.

૫૦ અપકારિણ યઃ સાધુઃ સ સાધુઃ સદ્ધિરુચ્યતે ।

અપકાર કરનારાઓનું પણ જે ભણું કરે છે તેને જ મહાન પુરૂષો સત્જન કહે છે.

૫૧ નાન્યથા વાદિનો જિનાઃ ।

જિનેશ્વરદેવો કદી અન્યથા (બુદ્ધ) બોલતા નથી.

પ્રાકૃત સુભાષિત સંચય

- ૧ ગાઢા ય વિવાગ કમ્મુજો સમયં ગોયમ ? મા પમાવપ
કમંના વિપાકો ગાઢ છે. માટે હે ગોતમ ! એક સમય
માત્ર પણ પ્રમાદ કરીશ નહિ.
- ૨ ણો હં નત્થિ મે કોદ્દ નાદમજ્જસ્સ કસ્સદ્દ ।
હું એકલો છું, માફ કોઇ નથી, હું કોઇનો નથી.
- ૩ નાણંમિ વચ્છમંતો છદ્દ છદ્દ કેવલનાણં ।
જ્ઞાન બલુવામાં ઉદ્ધમ કરનારો કેવળ જ્ઞાનને જલ્દી
મેળવી શકે છે.
- ૪ દિયયંમિ ધીયરામો ન ધારિજો હારિજો જમ્મો ।
એણે હૃદયમાં વીતરાગ પરમાત્માને ધારણ કર્યો નથી
તેણે પોતાને જન્મ એણે શુભાવે છે.
- ૫ મક્કલંતો જિજ્ઞવ્વં ળળંતસંસારિજો હોદ્દ ।
‘હેવદ્રબ્ધતુ’ બક્ષણ કરનારો જ્ઞાનંતકાળ સુધી સંસારમાં
પરિબ્રમણ કરે છે.
- ૬ રક્કલંતો જિજ્ઞવ્વં પરિત્ત સંસારિજો હોદ્દ ।
‘હેવદ્રબ્ધતુ’ રક્ષણ કરનારો અલ્પ સંસારી થાય છે.

: ૧૪૦ :

તૃષ્ણા કદી છૂટી થતી નથી. હમા પોતે જ છૂટી થઈએ છીએ.

૪૭ વિમૂષણં મૌનમપંડિતાનામ્ ।

મૂખાં માણસોએ મૌન સેવવું એ જ તેમનું ભૂખણ છે.

૪૮ આઘાતં મરણેન જન્મ ।

જન્મ છે ત્યાં મરણ નિશ્ચિત છે.

૪૯ વૈરાગ્યમેવાભયમ્ ।

માત્ર વૈરાગ્ય એક જ ભયરહિત ચીજ છે.

૫૦ અપકારિણુ યઃ સાધુઃ સ સાધુઃ સદ્ધિરુચ્યતે ।

અપકાર કરનારાઓનું પણ જે લાડું કરે છે તેને જ મહાન પુરૂષો સન્નમન કહે છે.

૫૧ નાન્યથા વાદિનો જિનાઃ ।

જિનેશ્વરદેવો કદી અન્યથા (ગુહું) બોલતા નથી.

પ્રાકૃત સુભાષિત સંચય

- ૧ ગાદા ય વિવાત કમ્મુજો મમયં ગોપય ? મા પમાયણ
કર્મના વિપાકો ગાદ છે. માટે હે ગોતમ ! એક સમય
માત્ર પણ પ્રમાદ કરીશ નહિ.
- ૨ યો દં નતિય મે કોદ્ જાહમસસ્સ કસસદ્દ ।
હું એકલો છું, મારું કોઈ નથી, હું કોઈનો નથી.
- ૩ નાળેમિ જ્ઞમંતો છદ્દ છદ્દ કેવલનાળં ।
જાન બધાવામાં ઉદ્ભવ કરનારો કેવળ જાનને જલ્દી
મેળવી શકે છે.
- ૪ દિવર્ણમિ વીયણ્ણો ત્થ ઘારિણો હારિણો લગ્ગો ।
તેણે દુઃખમાં વીતરાગ પરમાત્માને ધારણ કર્યો નથી
તેણે પોતાનો જન્મ એણે શુભાચ્યો છે.
- ૫ મક્કંતો જિજ્ઞદન્તં ળળંતસંસારિણો હોદ્દ ।
દેવદ્રોણનું બક્ષણ કરનારો જ્ઞાનંતકાળ સુધી સંસારમાં
પરિબ્રમણ કરે છે.
- ૬ રક્ષંતો જિજ્ઞદન્તં પરિત્ત સંસારિણો હોદ્દ ।
દેવદ્રોણનું રક્ષણ કરનારો અલ્પ સંસારી થાય છે.

૩૧ ગુણી ચ ગુણરાગી ચ સરલો વીરલો જનઃ ।

શુભવાન તો મળી રહેશે પરંતુ શુભી અને શુભને
રાગી મનુષ્ય ભાગ્યે જ મળે છે.

૩૨ અન્તર્મલીનચિત્તાનાં સુખં સ્વપ્નેઽપિ દુર્લભમ્ ।

આંદરથી મલીન ચિત્તવાળાઓને સ્વપ્નામાં પણ સુખ
મળવું દુર્લભ છે.

૩૩ લક્ષં વિદાય દાતવ્યં કોટિં ત્યક્ત્વા પ્રમું મજેત્ ।

લાખખો કાર્ય છોડીને દાન પહેલા આપવું અને કોટી
કાર્યોને છોડી દઈ પ્રભુનું સ્મરણ પહેલા કરવું.

૩૪ શિવમસ્તુ સર્વજગતઃ ।

સર્વ જગતનું કલ્યાણ થાઓ.

૩૫ મૌનેન કલહો નાસ્તિ ।

મૌન રહેનારને કળયો થતો નથી.

૩૬ કરણહરિણવન્ધે વાગુરા જ્ઞાનમેવ ચ ।

ધ્વજિયોદ્ધી હરણીયાને બાંધવા માટે કોઈ બળ હોય
તો તે માત્ર જ્ઞાન જ છે.

૩૭ પીત્વા મોહમયી પ્રમાદમદિગ મુન્મત્તભૂત્વં જગત્ ।

મોહમયી પ્રમાદ મદિરા પીધને આ જગત ઉન્મત્ત
બન્યું છે.

૩૮ નિષ્વજ્ઞાનં મમત્તં તત્ત્વં કદ્ વ્યોહોય્યોમી યત્ ।

માત્ર આ લોકમાં જ ઉપયોગી થઈ શકે તેવા જ્ઞાનને
નિષ્વજ્ઞાન કહેવામાં આવે છે.

૩૧ ન વારિણા મુખ્યતિ ચાન્નરાત્મા ।

અંતરઆત્મા પાણીથી મુદ્ધ થતો નથી.

૪૦ દ્વારચરિતાનાં તુ વસુધેવ કુટુમ્બકમ્ ।

ઉદાર મનુષ્યોને તો આખી પૃથ્વી કુટુંબ તરીકે જ છે.

૪૧ નદિ સુવર્ણસ્ય ધ્વનિ સ્નાત્મ યાદૃક્ કાંસ્થાન્ પ્રજાયતે ।

સોનાના રણકાશ કરતા કાંસાનો રણકાશ વધુ હોય છે. અર્થાત્ સાચી વસ્તુ કરતા જોડીનો અપકાર ભારે હોય છે.

૪૨ આત્મનઃ પ્રતિબુદ્ધાનિ પરેણાં ન સમાચરેત્ ।

જે કાંઈ પોતાને પસંદ નહિ હોય તેનું આચરણ બીજાઓ પ્રત્યે કરી કરવું નહિ.

૪૩ અન્યાયોપાર્જિતં દ્રવ્યં દશવર્ષાણિ વિવૃત્તિ ।

અન્યાયથી હુપાવેલ કંઈકુંધન દશ વર્ષ સુધી ટકે છે પણ તેનો નાશ થાય છે.

૪૪ વિવેકઘ્નૈનાં ભવતિ વિનિપાતઃ શતમુરઃ ।

વિવેકથી ગ્રહ બનેલ માનવીઓનું સર્વ પ્રકારે અધાન થવન થાય છે.

૪૫ નોલૂકો દિ વિલોકતે યતિ તદ્વા સૂર્યસ્ય કિં દૂષણં ।

ધુનડ દિવસના નથી દેખી શકવું તેમાં સૂર્યનો શો દોષ છે ?

૪૬ મૃણા ન જીર્ણા વયમેવ જીર્ણાઃ ।

૧૪ કાસારે સ્ફુટિતે જલે પ્રચલિતે પાણિઃ કથં વધ્યતે ।

સરોવર કુટી જશે અને પાણી ચાલવા માંડશે ત્યારે
પાળ શી રીતે બંધાશે ? અર્થાત્ પાણી પહેલા પાળ
બાંધવાની જરૂર છે.

૧૫ સંતોષ એવ પુરુષસ્ય પરં નિધાનમ્ ।

સંતોષ એ જ પુરુષનું શ્રેષ્ઠ નિધાન છે.

૧૬ નદિ સુપ્તસ્ય સિંહસ્ય પ્રવિશન્તિ મુખે મૃગાઃ ।

સુતેલા સિંહના મુખમાં મૃગલાઓ પ્રવેશ કરતા નથી.

૧૭ ચલાચલે ચ સંસારે ધર્મ એકોહિ નિશ્ચલઃ ।

ચલાચલ સંસારમાં માત્ર ધર્મ જ એક નિશ્ચલ ચીજ છે.

૧૮ તીર્થ-સ્થાને કૃતં પાપં વચ્ચક્ષ્યો ભવિષ્યતિ ।

તીર્થસ્થાનમાં કરેલું પાપ વચ્ચક્ષ્યો ભવિષ્યતિ.

૧૯ વચને કા દરિદ્રતા ? ।

મીઠું વચન જોતવામાં કંઈ દરિદ્રતા આવી જતી છે ?

૨૦ ધર્મેણ હીનાઃ પશુભિઃ સમાનાઃ ।

ધર્મવિહીન મનુષ્યો પશુસમાન છે.

૨૧ પરોપકામય મતાં વિમૂતયઃ ।

સમાજન પુરોગામી તરફથી પરોપકાર માટે દાન છે.

૨૨ અપ્તવત્ત્વ મર્મ મૂરેષુ ચ પડયતિ ન પડયતિ ।

જો તમારું આત્મા જેવું જ સીમતા આત્માને જે મુઠ્ઠું
છે તે જ ફેળવાતું છે. (જાડી આંધળા છે.)

૨૩ નસ્ય કૃત પુણ્યસ્ય મૃત્યુરેવ રસાયણમ્ ।

જેણે પુણ્ય કર્યું છે તેણે મનુષ્યને માટે મૃત્યુ તો એક જાતનું રસાયણ છે. પાપી મૃત્યુથી દરે છે.

૨૪ ન ચલતિ સ્વલ્પ વાક્યં સજ્જનાનાં કદાચિત્ ।

સજ્જન પુરૂષો જોશ્યા પછી કદી કદી જતાં નથી.

૨૫ ન્યાયાત્ પયઃ પ્રવિચલન્તિ પદં ન ધીરઃ ।

ન્યાયના માર્ગથી ધીર પુરૂષો એક રંગડું પણ ખસતા નથી.

૨૬ રક્ષન્તિ પુણ્યાનિ પુરા કૃતાનિ ।

પૂર્વમાં કરેલા પુણ્યો મનુષ્યોનું રક્ષણ કરે છે.

૨૭ કિમશ્યાસત્ય દુષ્કરં ।

અશ્યાસથી કંઈ વસ્તુ દુષ્કર છે ? અર્થાત્ પ્રેક્ષીસથી દુષ્કર પણ સહેલું થઈ શકે છે.

૨૮ મૃતમજ્જો હિ દુઃસ્વાય પ્રાણા જન્મનિ જન્મનિ ।

મૃતને ભંગ કરવો તે દુઃખને માટે થાય છે. પ્રાણ તો હરેક જન્મમાં મળવાના છે. અર્થાત્ મૃતભંગ કરવા કરતાં પ્રાણનો નાશ કરવો વધુ હિતકર છે.

૨૯ હૃત્વા ગતે વસ્તુનિ કિં હિ શોકઃ ।

હાથથી વસ્તુ ચાલી ગયા પછી શોક કરવો બ્યથા છે.

૩૦ ના રોપાત્ પર દોષોક્તિ સા નિંદા સ્વલ્પ કષ્યતે ।

રોપથી પાવકાના દોષોને કહેવા તેને જ નિંદા કહેવાય છે. વસ્તુનું સ્વરૂપ કહેવું તેનું નામ નિંદા નથી.

ઉત્પન્ન કરે' છે. માટે સોના સાઠ કરવા જેવા એ ગંદા
ધંધાને ડાહ્યા માણસોએ છોડી દેવાની જરૂર છે.

૨૭ અહિંસા, સંયમ અને તપનું જ્યાં સંપૂર્ણ પાલન અને
સાચી વ્યાખ્યા હોય ત્યાં જ સત્ય ધર્મ હોઈ શકે છે.

૨૮ સૂર્યની સામે ધૂળ ફેંકનારની આંખમાં જ ધૂળ પડે છે.
તેમ સજ્જનોનું જગાડનાર પોતાનું જ જગાડી રહ્યો છે.

૨૯ અન્યના શુભો જોતા શીખો અને પોતાના અવશુભ જુઓ
તો તમે સંપૂર્ણ શુભી બન્યા વિના રહેશો નહિ.

૩૦ જીવનમાં આવતા સુખ-દુઃખોના પ્રસંગો એ પૂર્વકૃત
કરાયલા શુભાશુભ કર્મને આભારી છે. એમાં પરમ કૃપાળુ
પરમાત્માનો જરા પણ દસ્તદેશ નથી માટે ઇશ્વરના ઉપર
જોટો ટોપકો ઓઢાડવો નહિ.

૩૧ જનસેવા એ તો દયાનો સંકુચિત સિદ્ધાંત છે, જ્યારે
જીવમાત્રની સેવા એ વિશાળ અને ઉદાર સિદ્ધાંત છે.
તેના પ્રચારમાં જ સૌનું હિત રહેલું છે.

૩૨ નંભારી સફળતિનો આધાર લોકોની સત્તામ કે જોડી
વાદવાદ ઉપર નથી. પરંતુ તમોએ જીવનમાં પાળેલા
મુંદર આચાર ઉપર છે.

૩૩ મૌઝી માટે સુખી નો ને છે કે જે જ્યારે જોડનું અને
જોડનું મદદ તેમાં જ સંતોષ ધારણ કરે.

૩૪ નહિ. જેને સુખી બનવા ઇચ્છતા હો, નો ફેલના પણ
સુખને તુડી દેવાની અને ફેલપણ સુખીને ફેલો કર્યા
કરવાની અવધ પ્રવૃત્તિને છેડી દો.

સંપત્તિમાં અને વિપત્તિમાં સમાન ભાવ રાખે એ જ જ્ઞાની. સંપત્તિમાં કુલાઈ જાય અને વિપત્તિમાં મુંઝાઈ જાય એ જ અજ્ઞાની.

૧૫ પ્રશંસા અને પરનિકા કરનારાઓનો જગતમાં તોટો નથી. પરન્તુ સ્વનિકા અને પર પ્રશંસા કરનારા કોઈ વિરલા જ હોય છે.

લક્ષ્મીના હાસને અને લોગના લીખારીને ધર્મનો અને પરહોકનો વિચાર સરખો આવવો મુશ્કેલ છે.

આયુષ્ય અસ્થિર છે, લક્ષ્મી અચ્ચલ છે, સ્વજન સંજોધી સ્વાર્થી છે, વૈભવ વિલાસ વિનાશી છે. માટે જ મુગ પુરુષોએ અવિનાશી ધર્મનો સંબંધ કરી લેવાની જરૂર છે.

નિમ્નજ ગયેલી વ્યાપારની મોસમ ફરી મળે છે, પરન્તુ ધર્મ ક્રમાવા માટે પ્રાપ્ત થયેલ માનવ જન્મની મોંઘી મોસમ હાયમાંથી ખસી જતાં ફરી હાય ભાવથી મુશ્કેલ છે.

હીરા, માણિક અને સોનાના હામીનાથી ચરીર ચોભે છે પણ આત્મા તો સદાચાર રૂપ આભૂષણથી જ ચોભે છે.

સત્તા અને અધિકારની સફળતા સૌનું ભણું કરવામાં છે. બીજને દુઃખી કરવાથી તે કલંકીત થાય છે.

ભય, અભય, પેશ, અપેશ, કર્તવ્ય, અકર્તવ્ય આદિનો વિવેક પશુઓને હોતો નથી. માનવજીવનમાં પણ તેનું રેવાણું હોય તો તે જીવન પણ પશુજીવન જ છે.

આત્મા, જન્મ-મરણના ભયકર વ્યાધિથી પીડાઈ રહ્યો છે.

એમાંથી તેને મુક્ત કરવા માટે અહિંસા, સંયમ અને તપ એ એક રામબાણ ઔષધ છે.

૪૪ એક માનવ, એક પશુ, એક દેવ, એક નારકી, વડી માનવોમાં એક સુખી, એક દુઃખી, એક રાજા, એક રંક, એક શેઠ, એક નોકર, આદિ જીવોની ભિન્ન ભિન્ન અવસ્થાઓ પુણ્ય-પાપ અને પરલોકને સાબીત કરવા માટે સચોટ પૂરાવા છે.

૪૫ રાગ, દ્વેષ, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ એ જ તમારા આત્માના શત્રુઓ છે. અન્યમાં શત્રુત્વી કલ્પના કરવી એ નરી અજ્ઞાનતા છે.

૪૬ અનિતિ, પ્રપંચ, વિશ્વાસઘાત, છેતરપીંડી, સ્વાર્થવૃત્તિ, કપટ, કળા, ઠગવિદ્યા, ધૂખ્યાળુ અને નિંદક સ્વભાવ, ધર્મ-દ્વેષ, દુરાચારની દુષ્ટ બદી, માનવસેવાના નામે થતી ઘોર દિસા, સ્વતંત્રતાના નામે પોસાતી સ્વચ્છંદતા આદિ દ્રુત્યોને દેશવટો ન દેવાય ત્યાં સુધી આત્માની અગર દેશની આબાદીની આશા રાખવી વ્યર્થ છે.

૪૭ પોતાની ઓને સીતાજી બનાવવાની બાવનાવાજાએ સ્વપ્ન-સામયંદ્રજી બનવાની જરૂર છે.

૪૮ અન્યમાં રહેલા એકાદ અવગુણરૂપ વાંકા અંગને દેખી ટીકા કરનાર હિંદુ જેવા માનવીઓએ પોતાના અંદરે વાંકા અંગોને પણ જોવાની જરૂર છે.

૪૯ મન, વચન અને કાયાની શુદ્ધિપૂર્વક કરવામાં આવતી કોઈ પણ ધર્મક્રિયા વધુ ફાયદાથી થાય છે.

Golden Sentencies

The best way to succeed in life is to act on the advice you give to others.

નિહંગીમાં ફત્તેહ મેળવવા માટે સૌથી સરસ માર્ગ તે જ છે કે, જે સિખામણ તમે બીજાને આપો છે તેનો પ્રથમ તમે અમલ કરતાં રહો.

Pure charity is the desire to be useful to others without thought of recompense.

બરો મેળવવાના વિચાર વિના બીજાને ઉપયોગી થાઓ એ જ પ્રચ્છાદી અપાયેલું જ્ઞાન શુદ્ધ જ્ઞાન કહેવાય છે.

Patience and Perseverance Over come mountains.

ખીસ્મ અને અતીશયલું ગમે તેવા વિપ્લવ વાદ્યોને વિખેરી નાંખો છે.

If you want to gether honey don't kick over the beehive.

જેનાથી તમોને ફળની પ્રાપ્તિ થતી હોય તેનો નાશ કરો નહિ.

- 5 One picture is worth ten thousand Words.

એક ચિત્ર દશ હજાર શબ્દોની ગરજ સારે છે. (આથી મૂર્તિની આવશ્યકતા સિદ્ધ થાય છે.)

- 6 Religion is a Prime necessity for all.

ધર્મ એ સૌને માટે અત્યંત જરૂરી વસ્તુ છે.

- 7 The great aim of education is not knowledge but action.

શિક્ષણ લેવાનો મુખ્ય હેતુ માત્ર જ્ઞાનપ્રાપ્તિ નથી પણ આચરણ છે.

- 8 Every man is my superior in Some Way. In that I can learn of him.

દોષ અપેક્ષાએ દરેક માણસ મારાથી અઢીયાતો છે. આ માન્યતાવાલાને દરેકમાંથી કંઈ ને કંઈ શિક્ષણ મળી રહે છે. (વાચ્યદ્વિપિ દિત્તં પ્રાણં) આ સંસ્કૃત વાક્ય ઉપરના સિદ્ધાંતને અનુસરતું છે.

- 9 Obedience alone gives the right to command.

વડીલોની આજ્ઞાને આધીન રહેનારાઓને જ બીજા ઉપર હુકમ કરવાનો અધિકાર રહે છે.

- 10 The whole Science of the life is to avoid Sowing the seeds of regret.

જીવનના વૃક્ષને ઉત્પન્ન કરનાર પાપરૂપ બીજો દોષ છે, માટે પાપની ખેતીને નિવારણથી આપવી એ જ મુશ્કેલીમાં પ્રાપ્ત કરવા હવે સારું પાઠ્ય વિજ્ઞાન છે.

11 United we stand and divided we fall.

સંગઠન વિનાના સમાજનો અગર દેશનો વિનાશ થતાં
વાર લાગતી નથી.

12 Labour to learn, before you grow old; Because
Learning is more precious, than silver or gold.

Silver and Gold would vanish away But
acquired knowledge will not decay.

મોટા યાજ્ઞો એ પહેલાં જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવા પ્રયત્ન
કરે. કાચકે સોના-ચાંદી કરતાં પણ જ્ઞાન વધુ કિંમતી
છે. સોનું અને ચાંદી નાશ પામશે પણ પ્રાપ્ત કરેલું જ્ઞાન
નાશ થશે નહિ.

13 Care more for others than for your self.

તમારી ભત કરતાં બીજા માટે કાળજી વધુ રાખો.

14 Purity of mind is the most essential thing
for a man to be great.

માનસિક પવિત્રતા એ મોટા માણસ થવા માટે સૌથી
ઉપયોગી વસ્તુ છે.

15 Care more for virtues than for money.

ધૈર્ય કરતાં ધન્યતા માટે વધુ કાળજી રાખો.

16 Let this be your motto that what is truth
is mine.

સાચું એ માફ એજ તમારું સિદ્ધાંત હોવો જોઈએ.

17 Master your passions and heaven is not far.
 ઇદ્રિયોના વિષયો ઉપર કાબુ મેળવો જ્યેઠલે સ્વર્ગ
 તમારી હથેળીમાં છે.

18 First deserve and than desire.
 પહેલા યોગ્યતા મેળવો અને પછી ઇચ્છા કરો.

19 Once failure is half Success.
 જોકે વખત નાસીપાસ થએલો અર્ધો ફતેહમંદ ગણાય છે.

20 Honour end shame from no condition rise,
 act well your part and there the honour lies.

માન અગર અપમાન કોઇપણ પરિસ્થિતિમાંથી ઉત્પન્ન
 થતાં નથી, તમે તમારો પાઠ સારી રીતે ભજવો તો ત્યાં
 સન્માન જોડેલું જ છે.

21 Do unto others as you would have others to
 do unto you.

જેવો વર્તોવ તમે જીન પાસે કરાવવા માગતા હો
 તેવું વર્તોવ તમે જીન પ્રત્યે કરો.

22 Nothing is good or bad but 'thinking' makes
 it so.

કોઈ વસ્તુ સારી અગર ખરાબ નથી, પણ તમારા
 ચિંતારે તેમ વહેંચે મનાવે છે.

23 Biggest room in the world is the room for
 self improvement.

તમારા અવકાશને સફળયોગ ને દોષપણ વસ્તુ
માટે હોય તે તે તમારા આત્માને સુધારવા માટે છે.

- 24 Never Smile on other people's faults; your
Own faults may be a huge joke to others.

દોષની શ્રદ્ધ તરફ તમે હસો નહિ, કારણ કે તમારી
શ્રદ્ધ પણ બીજા માટે વધુ હાસ્યને પાત્ર હશે.

- 25 Love of money is the root of evil.

પૈસાનો પ્રેમ સઘળા પાપોનું મૂળ છે.

- 26 Every Ounce of pleasures brings its pound
of pains.

સરસવ જેટલું સુખ મેરૂપવંત સમાન દુઃખને લાવે છે.

- 27 An ounce of practice is worth than twenty
thousand tons of big talks.

મોટી મોટી વાતો કરવા કરતા થોડુંક પણ કરી જતા-
વવાની કૌમત ઘણી છે.

ગીર્વાણ રત્નકર્ણિકા

૧ ધર્મસ્ય ત્વરિતા ગતિઃ ।

ધર્મની ગતિ ત્વરિત છે, અર્થાત્ ધર્મના કાર્યમાં ઢીલ કરતી નહિ.

૨ કંદર્પદર્પદલને ચિરલા મનુષ્યાઃ ।

કામદેવના અભિમાનને ચુરનારા જગતમાં બહુ વીરલા (અદ્ય) મનુષ્યો હોય છે.

૩ ગુણેષુ યન્ન ક્રિયતાં કિમાટોપેઃ પ્રયોજનમ્ ।

ગુણને વિષે યત્ન કરો, ખોટા આડંબરનું પ્રયોગન નથી.

૪ પ્રાપ્તાદશિત્વમ્થોડપિ કાકઃ કિં ગમ્ભાયતે ? ।

મંદિરના શિખર ઉપર બેઠેલો કાગડો શું ગમ્ભાયતું આવરણ કરી શકે ખરો ?

૫ પ્રવેગાવનમવ્યસોનમગુણઃ સંમર્ગનો જાગો ।

હલું કરીને અધમ, મધ્યમ અને ઉત્તમ ગુણની પ્રાપ્તિ સંમર્ગથી થાય છે.

૬ મત્ત દુરે વિચિત્ર જટામલકે કેવિ પ્રમાણે દિ નદ ।

પૂર્વમાં વિધિએ લલાટરૂપ પાટીયા ઉપર જે લખ્યું હોય તે જ પ્રમાણે થાય છે.

૭ ધર્મ ધરતિ પણ્ડિતઃ ।

ધર્મનું આચરણ કરે તે જ પંડિત સમજવો.

૮ યાદશી ભાવના યસ્ય સિદ્ધ મંત્રસિ સાદશી ।

જેની જેવી ભાવના હોય છે તેવી તેને સિદ્ધિ થાય છે.

૯ મહાચારિ સદા શુચિઃ ।

મહાચારી પુરુષો સદાને માટે પવિત્ર છે.

૧૦ ગૃહીત દ્વ કેશેષુ મૃત્યુના ધર્મમાચરેત્ ।

મૃત્યુએ લોટલીથી બાંધે પકડયો ન હોય એમ સમજીને કરેકે ધર્મની આચરણ કરવી જોઈએ.

૧૧ મનસિ ચ પરિતુષ્ટે કોડર્પવાન્ કો દરિઃ ।

મન જો સંતુષ્ટિત બુની બાધ તો જમતમાં કોઈ પૈસા-વાળો જો નથી અને કોઈ દરીદ્રી પણ નથી. માટે મનને જ સમજાવવાની જરૂર છે.

૧૨ ભાગ્યહીના ન પદ્યન્તિ ઘટુરત્ના ધમુંપરા ।

આ પૃથ્વીમાં ધણા રત્નો છે પણ ભાગ્યહીન પુરુષો જોઈ શકતા નથી.

૧૩ અવશ્યમેય મોક્ષઢયં કૃતં કર્મ શુભાશુભમ્ ।

કરેલા શુભ અગર અશુભ કર્મો જરૂર જો કોઈને જોગવવા જ પડે છે.

૧૪ કાસારે સ્ફુટિતે જલે પ્રચલિતે પાણિઃ કથં વધ્યતે ।

સરોવર કુટી જશે અને પાણી ચાલવા માંડશે ત્યારે પાણ શી રીતે બંધાશે ? અર્થાત્ પાણી પહેલા પાણ બાંધવાની જરૂર છે.

૧૫ સંતોષ એવ પુરુષસ્ય પરં નિવાનમ્ ।

સંતોષ એ જ પુરુષનું શ્રેષ્ઠ નિવાન છે.

૧૬ નહિ સુપ્તસ્ય સિંહસ્ય પ્રવિશન્તિ મુલે મૃગાઃ ।

સુતેલા સિંહના મુખમાં મૃગલાઓ પ્રવેશ કરતા નથી.

૧૭ ચલાચલે ચ સંસારે ધર્મ એકોહિ નિશ્ચલઃ ।

ચલાચલ સંસારમાં માત્ર ધર્મ જ એક નિશ્ચલ ચીજ છે.

૧૮ તીર્થ-સ્થાને કૃતં પાપં વચ્ચક્ષ્મો ભવિષ્યતિ ।

તીર્થસ્થાનમાં કરેલું પાપ વચ્ચેપના જેવું થશે.

૧૯ વચને કા દરિદ્રતા ? ।

મીઠું વચન બોલવામાં કંઈ દરિદ્રતા આવી નથી છે ?

૨૦ ધર્મેણ દીનાઃ પશુભિઃ સમાનાઃ ।

ધર્મવિગ્રીન મનુષ્યો પશુસમાન છે.

૨૧ પતંગદાગ્ધ્ય મતાં પ્રિયૂતયઃ ।

અજ્ઞાન પુરુષોની લક્ષ્મી પતંગદાર માટે લાભ છે.

૨૨ અપ્તમવ સર્વ મૂર્ધુ મ પદ્યતિ મ પદ્યતિ ।

જે નાનકડાં અપ્તો જેવો જ બીજાના આન્ધારને જે જુઓ છે તે જ દેખાતો છે. (બાંધી આંધાર છે.)

૨૩ નરસ્ય કૃત પુણ્યસ્ય મૃત્યુરેવ રસાયણમ્ ।

. જેણે પુણ્ય કર્યું છે તેવા મનુષ્યને માટે મૃત્યુ તે
એક જાતનું રસાયણ છે. પાપી મૃત્યુથી ઠરે છે.

૧૪ ન ચલતિ સત્ત્વ વાક્ય સજ્જનાનાં કદાચિન્ ।

સમજન પુરૂષો જોવા પછી કદી ફરી જતાં નથી.

૨૫ મ્યાયાત્ પયઃ પ્રવિષ્ણન્તિ પર્વ ન ધીરાઃ ।

ન્યાયના માગેથી ધીર પુરૂષો એક ઠગણું પણ
ખસતા નથી.

૨૬ રક્ષન્તિ પુણ્યાનિ પુરા કૃતાનિ ।

પૂર્વમાં કરેલા પુણ્યો મનુષ્યોનું રક્ષણ કરે છે.

૨૭ કિમગ્યાસત્ય દુષ્કરં ।

. અગ્યાસથી કંઈ વસ્તુ દુષ્કર છે ? અર્થાત્ પ્રેક્ષ્યથી
દુષ્કર પણ સહેલું થઈ શકે છે.

૨૮ પ્રવમ્જો હિ દુઃરાગ પ્રાણા જન્મનિ જન્મનિ ।

મતનો જંગ કરવો તે દુઃખને માટે સાથ છે. પ્રાણ
તો ફરેક જન્મમાં મળવાના છે. અર્થાત્ મતજંગ કરવા
કર્તા પ્રાણનો નાશ કરવો વધુ હિતકર છે.

૨૯ હસ્તાદ્ ગતે વસ્તુનિ કિં હિ શોકઃ ।

હાથથી વસ્તુ ચાલી ગયા પછી શોક કરવો બ્યથા છે.

૩૦ યા રોપાત્ પર દોષોક્તિ સા નિદા સત્ત્વ કલ્પ્યતે ।

રોપથી પારકાના દોષોને કહેવા તેને જ નિદા કહેવાય
છે. વસ્તુનું સ્વરૂપ કહેવું તેનું નામ નિદા નથી.

૩૧ ગુણો ચ ગુણરાગી ચ સરલો વીરલો જનઃ ।

શુભવાન તો મળી રહેશે પરંતુ શુણી અને શુભનો
રાગી મનુષ્ય ભાગ્યે જ મળે છે.

૩૨ અન્તર્મલીનચિત્તાનાં સુખં સ્વપ્નેઽપિ દુર્લભમ્ ।

અંદરથી મલીન ચિત્તવાળાઓને સ્વપનામાં પણ સુખ
મળવું દુર્લભ છે.

૩૩ લક્ષં વિદાય દાતવ્યં કોટિં ત્યક્ત્વા પ્રમું મજેત્ ।

લાખો કાર્ય છોડીને દાન પહેલા આપવું અને કોટી
કાર્યોને છોડી દઈ પ્રભુનું સ્મરણ પહેલા કરવું.

૩૪ શિવમસ્તુ સર્વજગતઃ ।

સર્વ જગતનું કડયાણુ થાઓ.

૩૫ મૌનેન કલહો નાસ્તિ ।

મૌન રહેનારને કણથો થતો નથી.

૩૬ કરણહરિણવન્ધે વાગુરા જ્ઞાનમેવ ચ ।

ઇન્દ્રિયોદ્ધી હરણીયાને બાંધવા માટે દોઈ બળ હોય
તો તે માત્ર જ્ઞાન જ છે.

૩૭ પીન્વા મોહમયી પ્રમાદમદિરા મુન્મત્તભૂતં જગત્ ।

મોહમયી પ્રમાદ મદિરા પીધને આ જગત ઉન્મત્ત
બન્યું છે.

૩૮ નિષ્કાજ્ઞાનં મનનં તન્ દ્વલ્લ લોકોપયોગી યત્ ।

માત્ર આ દોષમાં જ ઉપયોગી થઈ શકે તેવા જ્ઞાનને
નિષ્કાજ્ઞાન કહેવામાં આવે છે.

૩૯ નં વારિણા શુધ્યતિ ચાન્તરાત્મા ।

અંતરઆત્મા યાણીથી શુદ્ધ થતો નથી.

૪૦ સદ્ગરચરિતાનાં તુ વસુધૈવ કુટુમ્બકમ્ ।

• ઉદાર મનુષ્યોને તો આખી પૃથ્વી કુટુંબ તરીકે જ છે.

૪૧ નદિ સુવર્ણસ્ય ધ્વનિ સ્તાદ્દગ્ યાદૃક્ કાંસ્પાત્ પ્રજાયતે ॥

સોનાના રણકારા કરતા ઠાંસાનો રણકારો વધુ હોય છે. અર્થાત્ સાચી વસ્તુ કરતા ખોટીનો બપટો ભારે હોય છે.

૪૨ જાત્મનઃ પ્રતિકુલ્લાનિ પરેષાં ન સમાચરેત્ ।

જે કાર્યો પોતાને પસંદ નહિ હોય તેનું આચરણ બીજાઓ પ્રત્યે કરી કરવું નહિ.

૪૩ અન્યાયોપાર્જિતં દ્રવ્યં વશવર્ષાણિ તિપ્તતિ ।

અન્યાયથી ઉપાર્જન કરેલું વસ્તુ દશ વર્ષ સુધી ટકે છે પણ તેનો નાશ થાય છે.

૪૪ વિવેકઃ પ્રજ્ઞાનાં ભવતિ વિનિવાતઃ શતમુલ્કઃ ।

વિવેકથી પ્રજ્ઞા બનેલ માનવીઓનું સર્વ પ્રકારે અપ-પતન થાય છે.

૪૫ નોલૂકો દિ વિલોકતે ચદિ તદા સૂર્યસ્ય કિં દૂષણં ।

ધુરંદર દિવસના નથી દેખી શકતું તેમાં સૂર્યનો શો દોષ છે ?

૪૬ કૃષ્ણા ન જીર્ણા વયમેવ જીર્ણાઃ ।

તૃષ્ણા કદી છૂટી થતી નથી. હમે પોતે જ છૂટી થઈએ છીએ.

૪૭ વિમૂષણં મૌનમપંડિતાનામ્ ।

મૂખમાં માણસોએ મૌન સેવવું એ જ તેમનું ભૂખ છે.
૪૮ આઘાતં મરણેન જન્મ ।

જન્મ છે ત્યાં મરણ નિશ્ચિત છે.

૪૯ વૈરાગ્યમેવામયમ્ ।

માત્ર વૈરાગ્ય એક જ ભાયરહિત ચીજ છે.

૫૦ અપકારિણુ યઃ સાધુઃ સ સાધુઃ સદ્ગિરુચ્યતે ।

અપકાર કરનારાઓનું પણ જે ભણું કરે છે તેને જ મહાન પુરૂષો સન્નિવૃત્ત કહે છે.

૫૧ નાન્યથા વાદિનો જિનાઃ ।

જિનેશ્વરદેવો કદી અન્યથા (બુદ્ધ) બોલતા નથી.

પ્રાકૃત સુભાષિત સંચય

- ૧ ગાદા ય વિવાગ કમ્મુજો સમયં ગોપમ ? મા વમાયણ
કર્મના વિષાદો ગાદ છે. માટે હે ગોતમ ! કોઈ સમય
માત્ર પણ પ્રમાદ કરીશ નહિ.
- ૨ યગો હં તત્થિ મે કોદ નાહમમ્મસ કસસહ ।
હું એકલો છું, માફ કેાઇ નથી, હું કેાઇનેા નથી.
- ૩ નાળેમિ રહ્મંતો રુદ્ધ લુલુ વેચલનાળં ।
જ્ઞાન બાણવામાં ઉદય કરનારો કેવળ જ્ઞાનને જલ્દી
મેળવી શકે છે.
- ૪ દિયપંમિ ધીયરાઓ ન ધારિઓ હારિઓ જન્મો ।
જેણે દુઃખમાં વીતરાગ પરમાત્માને ધારણ કર્યો નથી
તેણે પોતાનેા જન્મ એણે શુભાપ્યો છે.
- ૫ મક્કસંતો જિજ્ઞસ્વં અર્જતસંસારિઓ હોહ ।
‘દેવદ્રમ્યનુ’ બંધણ કરનારો જનતકાળ સુધી સંસારમાં
પરિભ્રમણ કરે છે.
- ૬ રક્સંતો જિજ્ઞસ્વં પરિત સંસારિઓ હોહ ।
‘દેવદ્રમ્યનુ’ રક્ષણ કરનારો અદ્ય સંસારી થાય છે.

હવે શાસ્ત્ર દૃષ્ટિએ તપાસીએ તો પણ પશુઓ કરતાં હિંસક માનવીઓનો વધુ અધઃપાત થાય છે. ગમે તેટલા પ્રમાણમાં સિંહ, વાઘ હિંસા કરે તો ચોથી નરકથી આગળ જતા નથી, સર્પ પાંચમી નરકથી આગળ મરીને જતા નથી, જ્યારે માનવીઓ જો હિંસાગોર બની જાય તો ઠેક સાતમી નરકના પણ મેમાન થઈ શકે છે. માનવો પણ કરતાં ઉચ્ચ ગણાતા હોય તો તેઓમાં રહેલા દયા અને ત્યાગ ધર્મને લઇને જ. અને મોટામાં મોટો ધર્મ અહિંસા અને ત્યાગ છે. મોટો મોટો મા મોટો અહિંસક તરીકે ગણાવું હોય તો અહિંસાદેવીના સાચા ઉપાસક બનવા સૌ કોઈ પ્રયત્ન કરો.

હવે તમોને કોઈ પૂછે કે, આ દુનિયામાં મોટામાં મોટું હિંસક જનવર કોણ ? તો છાતી ઠોકીને કહી શકો છો કે, નિર્દોષ અને મુંગા પ્રાણીઓના જન હુંટનાર માનવની આદૃતિ માત્રને ધારણ કરી દાનવોને પણ શરમાવે એવા હિંસાના કર-ખીજુ ફૂલો કરનારા, કરાવનારા અને અતુભોહન આપનારા (ટેકો) માત્ર માનવો જ.

હુંકમાં

સૌ કોઈ દાનવ મટી માનવ બનો પરંતુ માનવ કીટી દાનવ બન્યો નહિ.

સગવડો જોઈએ છે પણ.....

પ્રત્યેક પ્રાણી પોતાના આખાએ જીવનમાં જેટલી જેટલી જરૂરી સગવડો હોય તે સઘળી સગવડોને પ્રાપ્ત કરવા રાત અને દિવસ જેટલો શક્ય પ્રયત્ન થાય તેટલો કરી છુટે છે.

પરંતુ પ્રયત્ન માત્રથી કે ઇચ્છા માત્રથી સૌને સગવડો મળી જાય છે. એકંદુ કદી જનતું નથી.

તો પછી એ વિચારવાની જરૂર છે કે આપણને પસંદ પડતી સઘળી સગવડો શાથી મળે છે? અને અગવડો શાથી ફર થાય છે?

સાધન વિના સાધ્યની પ્રાપ્તિ કદી જ થતી નથી. ઇચ્છા માત્રથી સુખી થવાનું હોત તો દુનિયામાં કોઈ દુઃખી આપણી નજરે પડે જ નહિં.

ગાડી, વાડી, લાડી, કાટ, હવેલી, હેમ-ફીરા, સોનું, રૂપું, પુત્ર, પરિવાર, નિરાંતી કાશા, એસવાને માટે મોટરકાર (મોતકાર) આદિ વગામ જાતની સુખ-સાદીનીને માણસો આહે છે ખરા, પણ એ સઘળી વસ્તુને અપાવનાર ધર્મથી હજારો કોટિ ફર જાય છે. અગવડો વેઠવી નથી અને સગવડો દુઃખ વેઠ્યા વિના કોઈને સુખ થતું જ નથી.

આતો માવો, પેડો, દૂધપાક, ખીર, શીખંડ, દહીં, ઘી, કઢી, મઠો વિગેરે ખાવું છે. અને દુધના દુરમન બનવું છે. એના જેવું થયું ને ?

ઉપરની સઘળી વસ્તુને ઉત્પન્ન કરનાર જેમ દૂધ છે તેમ જીવનમાં જરૂરી સઘળી વસ્તુઆને ઉત્પન્ન કરનાર માત્ર એક ધર્મ જ છે.

પરંતુ શુરૂ મહારાજ પૂછે છે કે કેમ કાંઈ ધર્મ-કર્મ કરે છે ? ત્યારે ગલ્લા તલ્લા કરી ખોટો બચાવ શોધી કાઢી કહે છે કે સાહેબ ? થાય તેટલું કરીએ છીએ. કુરસદ મળે તો કરીએ છીએ. બધું તે સંસારી આત્માથી વળી બની શકતું હશે ? ત્રણસોને સાઠે દિવસ સુખ જોઈએ છે અને તે પણ તમામ પ્રકારના, પણ ધર્મ રોજ કરવો નથી. અને કરે તો એકાદ પ્રકારનો, તે પણ જેમ તેમ. પણ સુખ સઘળા પ્રકારનું જોઈએ છે. કહો હવે સગવડો જોઈએ છે ?

પણ

અગવડો વેડી ધર્મક્રિયા કરવી નથી. તો પછી સુખ કયાંથી મળે ? કહેવું જ પડશે કે—નહિ, મળે નહિ મળે નહિ મળે

જ્ઞાન સાથે ક્રિયાની જરૂર.

સમુદ્ર, સરોવર કે નદીને તરી જવા માટે જોમ જે ભુજ-
ઓની આવશ્યકતા રહે છે, તેમ સંસારસમુદ્રને તરવા માટે
જ્ઞાન અને ક્રિયાની પણ આવશ્યકતા છે. જો જન્મે વસ્તુઓનો
કુમેળ જ મોક્ષનગરીનો મેળ કરી આપે છે.

એક-ખીભથી નિરપેક્ષ રહેલા જ્ઞાન અને ક્રિયા ધાર્મ્ય કામ
આપી શકતા નથી. માટે જ જૈન શાસ્ત્રકારોએ જ્ઞાનક્રિયાભ્યામ્
મોક્ષઃ એ અટકળ અને ત્રિકાળ અબાધિત સિદ્ધાંતને મોક્ષ
પ્રાપ્તિના ઉપાય તરીકે વર્ણવ્યો છે. હા ! કર્મવશાત્ પ્રમાદને
આધીન બનેલા આત્માઓ સમ્યગ્જ્ઞાનને ન લાગી શકે અગર
તો વીતરાગ પ્રદૂષીત ક્રિયાકાંડોને આચરી ન શકે એ તો
બનવાભોગ છે. પરંતુ જેઓ માત્ર જ્ઞાનનયને જ વળગી ક્રિયા-
નયની અને ક્રિયાનયને વળગી જ્ઞાનનયની અવગણના કરે છે
તેઓ તો એકાંતે મિથ્યાદષ્ટિ બની, અજ્ઞાની બનવાને મિથ્યા
માર્ગ ઉપર જ પસંદી જવાનો પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે. જોમ
કહીએ તો તેમાં કશું જ ખોટું નથી. સામાન્ય જુદિથી પણ
તેઓ જે વિચાર કર્યો તો તેમને માલુમ પડશે કે જ્ઞાન તો
આત્મામાં રહેલા કર્મ કચરોને બતાવનાર છે. જ્યારે ક્રિયા
તે કર્મકચરોને દૂર કરનાર છે. એટલે જ્ઞાનનું કાર્ય અલગ છે,
અને ક્રિયાનું કાર્ય પણ અલગ છે.

કંસારાના કથુતર

કંસારાની હુકાને રોજ આવીને બેસનાર કથુતરો કંસારાના વારણુ ઘડતી વખતે થતાં અવાજથી ગભરાઈને ઉડી જતાં નથી. કારણ કે, તે સમજે છે કે આ કંસારો રોજ વાસણુ ઘડવાનું કામ કરે છે. તે મને કાંઈ ઉડાડવા અવાજ કરતો નથી. જ્યારે અન્ય કથુતરો સામાન્ય અવાજને સાંભળીને એકદમ ઉડી જાય છે.

તે જ મુજબ નિયમિત વ્યાખ્યાનમાં આવનારા ઘણા શ્રોતા-જનો પણ કંસારાના કથુતર જેવા જ હોય છે. તેઓ પણ એમ સમજે છે કે ધર્મનો અને ત્યાગનો ઉપદેશ આપવો એ એમની ફરજ છે. અને આપણે તેઓ કહે તે સાંભળવાની જરૂર છે. આવા વ્યાખ્યાન શ્રવણથી જીવનમાં જરૂરી પડે એ આવડો બેઝબે, તે કદી આવડો નથી અને આત્મા ધ્યાનીના ષળાદની માફક ત્યાંનો ત્યાં જ રહ્યો કરે છે. જ્યારે કેટલીક વખત કોઈ કોઈ વખત આવનારા શ્રોતાજનો વ્યાખ્યાનમાંથી ઘણો બોધ લઈને પણ આવે છે. અને જીવનમાં જરૂરી સુધારા કરવા મંડી જાય છે.

રોજને રોજ વ્યાખ્યાન સાંભળનારા એક શ્રોતાનું કથુતર બન્યું છે.

શેઠ કહે છે કે, સાહેબ ? લાવવામાં હરકત ન હોય પણ આપની ત્યાગ વાણીને ધોધ રાજ જ્યાં વરસતો હોય ત્યાં હમારા જેવાને તો કાંઈ અસર નહિ થાય. કારણ કે આ પાટ ઉપરથી હમારી છાતી ઉપર તો ત્યાગધર્મના ઘણાએ નગારા ગગડી ગયા પણ હમારો કુંભળા મગજનો શરી હમારી પાસેથી ખુસી તમારી પાસે વસી જાય તો મારે ઘરે તો ખંભાતી તાળું જ મારવું પડે ને ? મહારાજશ્રી સમજી ગયા કે આવાઓને માત્ર સાંભળવાનું એક જાતનું વ્યસન પડી ગયું હોય છે. પરંતુ ત્યાગ વાણીના પાનથી જે કાંઈ પોતાના કે અન્યના જીવનમાં સુધારો કરવો જોઈએ તેમાનું કાંઈ જ દેખાતું નથી. ખરેખર ? મહારાજ કહેતા બાલા, અને હમ સુનતા બાલા એના જેવી વાત હોય તો આત્મકલ્યાણ થવું મુરદેલ છે. આ પરિસ્થિતિમાં કાંઈ ફેરફાર થાય તો જ બ્યાખ્યાન શ્રવણની સફલતા થઈ શકે.

વચન પુષ્પાંજલિ

- ૧ છવનમાં જેટલી જરૂર અન્ન-પાણી અને હવાની છે તેના કરતાં કંઈ ઘણી વધારે ધર્મની જરૂર છે.
- ૨ કરોડો રૂપીયાનો ડેર તારે ત્યાં હોય તો તેથી તને શું ? તારી સાથે તો તે જેટલા દ્રવ્યનો સફળ્ય કયો હશે તેટલો જ આવશે.
- ૩ ક્ષમા એ નિર્જળદ નહિ પણ વીરનું ગુણ છે.
- ૪ થોડ નોકરને છુટો કરે તે પહેલાં નોકર થોડને રાણનામું આપે તેમાં તેનું ઠકાપણ ગણાય છે. તે જ મુજબ વૈભવ વિલાસો તમોને છોડીને વ્યાધ્યા બાથ તે પહેલાં તમો તેને છોડી દો એ વધારે ઠકાપણભરેલું છે.
- ૫ સહાચાર એ ભાણસાઈ અને દુરાચાર એ ધન્યતા.
- ૬ પાપ કરતું પડે ત્યાં પશ્ચાત્તાપ કરજો પણ પાપનો બચાવ કરવાની ધીકાઈ તો કદી કર્યો નહિ.
- ૭ માનવજીવને જીવતા શીખવે તે જ સાચી વિદ્યા, જેમના જીવનમાં ધન્ય જેવી ચેષ્ટા દેખાય ત્યાં સાચું જ્ઞાન નથી એમ સમજવું.
- ૮ પરલોક નથી એમ માનીને પણ સહાચારનું પાલન કર-

નારાને કર્યું જ સુકથાન નથી; પણ પરલોકે જ નીકળ્યો
તો નાસ્તિકને મોરારજી મીલની ચાદર ઝોડીને પોક
મૂકવી પડશે.

૯ તમોને જે વર્તન પસંદ ન પડે તેવું વર્તન અન્ય કોઈ
પણ પ્રત્યે ન કરવું એ ધર્મનો ઢુંક સાર છે.

૧૦ સુસાક્ષરીમાં મળેલાં સુસાક્ષરવું ફરી મિલન જેમં મુશ્કેલ
છે તેમ ફરી માનવજીવન પામવું એ તેથીએ વધુ
મુશ્કેલ છે.

૧૧ પાપના કાર્યોને છોડી પુણ્યના કાર્યોને આદરે તેવું જ
નામ પડિત અને તે જ સાચો જાણકાર.

૧૨ જીવનમાં બીનજરૂરી અને દેખાદેખીથી થતો ખર્ચ ઝોછો
કરવામાં આવે તો ખર્ચ પુરો પડતો નથી એ ફરિયાદ
થોડી ઘણી દૂર થયા વિના રહે નહિ.

૧૩ નિર્ધન એવો ધર્મી સાચો ધનાઢ્ય છે જ્યારે ધનવાન
એવો અધર્મી સાચો કંગાળ છે.

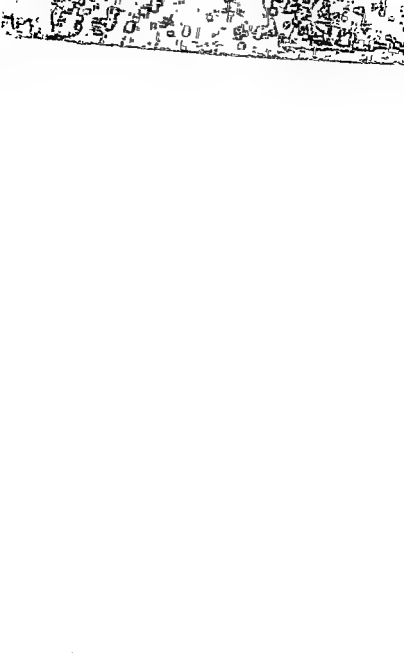
૧૪ પુણ્યોદયથી પ્રાપ્ત થએલી લક્ષ્મીને પોતાની ઇચ્છા મુજબ
ધર્મના કાર્યોમાં વાપરે તે લક્ષ્મીનો સાચો માલીક.
બાકીના તેને સાચવી રાખનારા તેના હાસ અગર ભૈયાજી છે.

૧૫ જે કાંઈ બલુ-ભૂંડ થાય છે તે તમારા કરેલા શુભાશુભ
કર્મોનું પરિણામ છે. અન્ય તો તેમાં નિમિત્ત માત્ર ગણાય.
નિમિત્તને દોષિત કદી ગણ્યો નહિ.

૧૬ સત્તા અને સંપત્તિને ઉપયોગ સૌ કોઈને સુખી કરવામાં
થવો જોઈએ. કોઈને રંજાવવામાં તેનો દુરુપયોગ થાય છે.

- ૧૭ બીજને શીખામણ અને સલાહ આપવા તૈયાર થાઓ છો. તેજ શીખામણ સલાહનો તમે અમલ કરવા તત્પર રહો.
- ૧૮ બીજ માંગીને પેટ ભરવું એ એક ખરાબ ચીજ છે, પરંતુ બીજને હુંડી, ટગો, ફટકો અને અન્યાય કરી પેટ ભરવું તે તેનાથી વધુ ખરાબ છે.
- ૧૯ યરીરના શણગાર ભલે સોનું ચાંદી હોય પણ આત્માના અલંકાર તો સફળતા અને સાદાઈ છે.
- ૨૦ વાસણનો કાટ તો ઘણીય વખત કાઢયો પરંતુ હવે વાસનાનો, કાટ કાઢવાની જરૂર છે.
- ૨૧ શાગ, દ્રેષ, ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ એજ આત્માના વાસ્તવિક યત્રુઓ છે.
- ૨૨ જન્મ-મરણ નામના ભયંકર દહોને ફર કરવાની શામળાણી ઔષધિ માનવ જન્મમાં જ મળે છે. માટેજ તે જન્મની કુલંભતા મનાય છે.
- ૨૩ પૈસા કરતા અણલ પ્રાપ્તિ માટે વધુ કાળજી રાખો.
- ૨૪ છવનને ભરખાડ કરનારા ઈર્ષ્યા, અનિતિ, પ્રપંચ, નિંદા અને વિક્રમા આદિ દુર્ગુણોને દેશવટો આપો.
- ૨૫ શાક શાખળે કે મૃત્યુ વહેતું અગર મોડું આવવાનું તો છે જ, પણ આવે તે વહેલાં પરલોક માટે ધર્મ કાયાની સજવડ કરી તૈયાર રહેવાની જરૂર છે.
- ૨૬ સરસવ નેટલું વિષવનું મુખ મેરૂ પરંતુ નેટલા કુખને

- ઉત્પન્ન કરે' છે. માટે સોના સાઠ કરવા જેવા એ ગંદા
ધંધાને ઠાઠા માણસોએ છોડી દેવાની જરૂર છે.
- ૨૭ અહિંસા, સંયમ અને તપત્ત્વ જ્યાં સંપૂર્ણ પાલન અને
સાચી વ્યાખ્યા હોય ત્યાં જ સત્ય ધર્મ હોઈ શકે છે.
- ૨૮ સૂર્યની સામે ધૂળ ફેંકનારની આંખમાં જ ધૂળ પડે છે.
તેમ સજ્જનોત્ત્વ બગાડનાર પોતાત્ત્વ જ બગાડી રહ્યો છે.
- ૨૯ અન્યના ગુણો જોતા શીખો અને પોતાના અવગુણો જુઓ
તો તમે સંપૂર્ણ શુદ્ધી બન્યા વિના રહેશો નહિ.
- ૩૦ જીવનમાં આવતા સુખ-દુઃખોના પ્રસંગો એ પૂર્વકૃત
કરાયલા શુભાશુભ કર્મોને આભારી છે. એમાં પરમ કૃપાળુ
પરમાત્માનો જરા પણ હસ્તક્ષેપ નથી માટે ઇશ્વરના ઉપર
ખોટો ટોપલો ઝોઢાડવો નહિ.
- ૩૧ જનસેવા એ તો દયાનો સંકુચિત સિદ્ધાંત છે, જ્યારે
જીવમાત્રની સેવા એ વિશાળ અને ઉદાર સિદ્ધાંત છે.
તેના પ્રચારમાં જ સૌત્ત્વ હિત રહેલું છે.
- ૩૨ નમારી સફળતાનો આધાર હોદ્દાની સલામ કે ખોટી
વાદવાદ ઉપર નથી. પરંતુ તમેએ જીવનમાં પાળેલા
મુંદર આચાર ઉપર છે.
- ૩૩ સૌથી માટો મુળી તો તે છે કે જે જ્યારે જોડતું અને
જોડું મઢે તેમાં જ સંતોષ ધારણ કરે.
- ૩૪ તમે જેને મુળી બનવા ઇચ્છતા હો, તો કોઈના પણ
મુખને લૂંટી દેવાની અને કોઈપણ મુળીને દેખી મંખ્યા
દરવાની અધમ પ્રવૃત્તિને છોડી દો.

એમાંથી તેને મુક્ત કરવા માટે અહિંસા, સંયમ અને તપ એ એક રામભાણુ ઔષધ છે.

૪૪ એક માનવ, એક પશુ, એક દેવ, એક નારકી, વડી માનવોમાં એક સુખી, એક દુઃખી, એક રાજા, એક રંક, એક શેઠ, એક નોકર, આદિ જીવોની ભિન્ન ભિન્ન અવસ્થાઓ પુણ્ય-પાપ અને પરલોકને સાબીત કરવા માટે સચોટ પૂરાવા છે.

૪૫ રાગ, દ્વેષ, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ એ જ તમારા આત્માના શત્રુઓ છે. અન્યમાં શત્રુત્વી કલ્પના કરવી એ નરી અજ્ઞાનતા છે.

૪૬ અનિતિ, પ્રપંચ, વિશ્વાસઘાત, છેતરપીંડી, સ્વાર્થવૃત્તિ, કપટ, કળા, કળવિદ્યા, ઇર્ષ્યાજી અને નિહક સ્વભાવ, ધર્મ-દેષ, દુરાચારની દુષ્ટ બદી, માનવસેવાના નામે થતી ઘોર દિસા, સ્વતંત્રતાના નામે પોસાતી સ્વચ્છંદતા આદિ દ્રુષ્ટિએ દેશવટો ન દેવાય ત્યાં સુધી આત્માની અગર દેશની આખાદીની આશા રાખવી વ્યર્થ છે.

૪૭ પોતાની ઈને ગ્રીતાજી બનાવવાની ભાવનાવાલાઓ સ્વયં રામચંદ્રજી બનવાની જરૂર છે.

૪૮ અન્યમાં રહેલા એકાદ અવગુણરૂપ વાંકા અંગને દેખી ટીકા કરનાર ઉંટ જેવા માનવીઓએ પોતાના અઢારે વાંકા અંગોને પણ જોવાની જરૂર છે.

૪૯ મન, વચન અને ક્રિયાની શુદ્ધિપૂર્વક કરવામાં આવતી ક્ષાત્રી પદ્ધતિ ધર્મક્રિયા વધુ લાભદાયી થાય છે.

Golden Sentencies

The best way to succeed in life is to act on the advice you give to others.

જિંદગીમાં ફતેહ મેળવવા માટે સૌથી સરસ માર્ગ તે છે કે, જે શિખામણ તમે બીજાને આપો છે તેને પ્રથમ તમે અમલ કરતાં શીખો.

Pure charity is the desire to be useful to others without thought of recompense.

બદલો મેળવવાના વિચાર વિના બીજાને ઉપયોગી થાઓ એ જ પ્રાણી અપાર્થક્ય દાન શુદ્ધ દાન કહેવાય છે.

Patience and Perseverance Over come mountains.

ધીરજ અને અંતીલાસણું તમે તેવા વિપ્લવવાદોને વિખેરી નાંખે છે.

If you want to gather honey don't kick over the beehive.

જેનાથી તમીને ફળની પ્રાપ્તિ થતી હોય તેનો નાશ કરો નહિ.

- 5 One picture is worth ten thousand Words.

એક ચિત્ર દશ હજાર શબ્દોની ગરજ સારું છે. (આથી મૂર્તિની આવશ્યકતા સિદ્ધ થાય છે.)

- 6 Religion is a Prime necessity for all.

ધર્મ એ સૌને માટે અત્યંત જરૂરી વસ્તુ છે.

- 7 The great aim of education is not knowledge but action.

શિક્ષણ લેવાનો મુખ્ય હેતુ માત્ર જ્ઞાનપ્રાપ્તિ નથી પણ આચરણ છે.

- 8 Every man is my superior in Some Way, In that I can learn of him.

કોઈ અપેક્ષાએ દરેક માણસ મારાથી અધીકારી છે. આ માન્યતાવાલાને દરેકમાંથી કંઈ ને કંઈ શિક્ષણ મળી રહે છે. (બાલકાદિપિ દિત્તં પ્રાણં) આ સંસ્કૃત વાક્ય ઉપરના સિદ્ધાંતને અનુસરતું છે.

- 9 Obedience alone gives the right to command.

વડીલોની આજ્ઞાને આધીન રહેનારાઓને જ ઊંચા ઉપર હુકમ કરવાનો અધિકાર રહે છે.

- 10 The whole Science of the life is to avoid Sowing the seeds of regret.

જીવનના વૃક્ષને ઉત્પન્ન કરનાર પાપરૂપ ઊંચા સાથે, માટે પાપની ખેતીને નિત્યનિત્ય આપની એ જ જીવનમાં પ્રાપ્ત કરતા: કાયદા સાચું પાલન વિજ્ઞાન છે.

17 Master your passions and heaven is not far.
ઇદ્રિયોના વિષયો ઉપર કાબુ મેળવો એટલે સ્વર્ગ
તમારી હથેળીમાં છે.

18 First deserve and than desire.
પહેલા યોગ્યતા મેળવો અને પછી ઇચ્છા કરો.

19 Once failure is half Success.
એક વખત નાસીપાસ થએલો અર્ધ સફળ ગણાય છે.

20 Honour and shame from no condition rise,
act well your part and there the honour lies.

માન અગર અપમાન કોઇપણ પરિસ્થિતિમાંથી ઉત્પન્ન
થતાં નથી, તમે તમારો પાઠ સારી રીતે ભજવો તો ત્યાં
સન્માન બેઠેલું જ છે.

21 Do unto others as you would have others to
do unto you.

જેવો વર્તોવ તમે બીજા પાસે કરાવવા માગતા હો
તેવું વર્તન તમે બીજા પ્રત્યે કરો.

22 Nothing is good or bad but 'thinking' makes
it so.

કોઈ વસ્તુ સારી અગર ખરાબ નથી, પણ તમારા
વિચારો તેમ તમને બનાવે છે.

23 Biggest room in the world is the room for
self improvement.

તમારા અવકાશને સફળપણે જો કોઈપણ વસ્તુ
માટે હોય તે તે તમારા આત્માને સુધારવા માટે છે.

- 24 Never Smile on other people's faults; your
Own faults may be a huge joke to others.

કોઈની ભૂલ તરફ તમે હસો નહિ, કારણ કે તમારી
ભૂલ પણ બીજા માટે વધુ હાસ્યને પાત્ર હશે.

- 25 Love of money is the root of evil.

પૈસાને પ્રેમ સદાજા પાપોનું મૂળ છે.

- 26 Every Ounce of pleasures brings its pound
of pains.

અરસવ જેટલું સુખ મેરૂપવંત સમાન દુઃખને લાવે છે.

- 27 An ounce of practice is worth than twenty
thousand tons of big talks.

મોટી મોટી વાતો કરવા કરતા થોડુંક પણ કરી બતા-
વવાની કીમત વધી છે.

ગીર્વાણ રત્નકર્ણિકા

૧ ધર્મસ્ય ત્વરિતા ગતિઃ ।

ધર્મની ગતિ ત્વરિત છે, અર્થાત્ ધર્મના કાર્યમાં ઢીલ કરવી નહિ.

૨ કંદર્પદર્પદલને વિરલા મનુષ્યાઃ ।

કામદેવતા અભિમાનને ચુરનારા જગતમાં બહુ વીરલા (અદ્ય) મનુષ્યો હોય છે.

૩ ગુણેષુ યત્નં ક્રિયતાં કિમાદોષૈઃ પ્રયોજનમ્ ।

શુભને વિષે યત્ન કરો, ખોટા આડંબરનું પ્રયોજન નથી.

૪ પ્રાનાદશિશ્વરમ્થોડપિ કાકઃ કિં ગમ્હાયતે ? ।

મંદિરના શિખર ઉપર બેઠેલા કાગડો શું ગરૂડનું આચરણ કરી શકે ખરો ?

૫ પ્રાવેગાધનમધ્યનોતમગુણઃ સંસર્ગનો જાયતે ।

ધનું કરીને અધમ, મધ્યમ અને ઉત્તમ શુભની પ્રાપ્તિ સંસર્ગથી થાય છે.

૬ યન્ પૂરે વિશિષ્ટ લક્ષણલક્ષ્યે તેનિ પ્રમાણં દિ તત્ ।

પૂર્વમાં વિધિએ લલાટરૂપ પાટીયા ઉપર જે લખ્યું
હોય તે જ પ્રમાણે થાય છે.

૭ ધર્મ ધરતિ પવિત્રઃ ।

ધર્મનું આચરણ કરે તે જ પવિત્ર સમજવો.

૮ ચાટ્ટી ભાવના યસ્ય સિદ્ધ મેવતિ ચાટ્ટી ।

જેની જેવી ભાવના હોય છે તેવી તેને સિદ્ધિ થાય છે.

૯ પ્રજ્ઞાચારિ સદા શુચિઃ ।

પ્રજ્ઞાચારી પુરૂષો સદાને માટે પવિત્ર છે.

૧૦ મૃદીત રૂષ કેરોષુ મૃત્યુના ધર્મમાચરેન્ ।

મૃત્યુએ ચોટલીથી બાંધે પકડયો ન હોય એમ સમ-
જીને હરેકે ધર્મની આચરણ કરવી જોઈએ.

૧૧ મનસિ ચ પરિતુષ્ટે કોડ્યધાન્ કો દરિદ્રઃ ।

મનને સંતુષ્ટિત બની બાંધ તો જગતમાં કોઈ પૈસા-
વાળો એ નથી અને કોઈ દરીદ્રી પણ નથી. માટે મનને
જ સમજાવવાની જરૂર છે.

૧૨ માત્યહીના ન વશ્યન્તિ મદુરતા ધર્મુષરા ।

આ પૃથ્વીમાં ઘણા રત્નો છે પણ માત્યહીન પુરૂષો
જોઈ શકતા નથી.

૧૩ અવશ્યમેવ મોક્ષ્યં કૃતં કર્મ શુભાશુભમ્ ।

કરેલા શુભ અગર અશુભ કર્મો જરૂર સી કોઈને
લોભવવા જ પડે છે.

૧૪ કાસારે સ્ફુટિતે જલે પ્રચલિતે પાલિઃ કથં વધ્યતે ।

સરોવર કુટી જશે અને પાણી ચાલવા માંડશે ત્યારે
પાણ શી રીતે બંધાશે ? અર્થાત્ પાણી પહેલા પાળ
બાંધવાની જરૂર છે.

૧૫ સંતોષ એવ પુરુષસ્ય પરં નિધાનમ્ ।

સંતોષ એ જ પુરુષનું શ્રેષ્ઠ નિધાન છે.

૧૬ નહિ સુપ્તસ્ય સિંહસ્ય પ્રવિશન્તિ મુખે મૃગાઃ ।

સુતેલા સિંહના મુખમાં મૃગલાઓ પ્રવેશ કરતા નથી.

૧૭ ચલાચલે ચ સંસારે ધર્મ એકોહિ નિશ્ચલઃ ।

ચલાચલ સંસારમાં માત્ર ધર્મ જ એક નિશ્ચલ ચીજ છે.

૧૮ તીર્થ-સ્થાને કૃતં પાપં વઘ્નત્યેયો ભવિષ્યતિ ।

તીર્થસ્થાનમાં કરેલું પાપ વળલેપના જેવું થશે.

૧૯ વચને કા દરિદ્રતા ? ।

મીઠું વચન બોલવામાં કંઈ દરિદ્રતા આવી જાય છે ?

૨૦ ધર્મેણ દીનાઃ પશુભિઃ સમાનાઃ ।

ધર્મવિહીન મનુષ્યો પશુસમાન છે.

૨૧ પરોપકારાય મતાં વિભૂતયઃ ।

સમગ્રન પુરુષોની ભક્તી પરોપકાર માટે હોય છે.

૨૨ ધાત્મવત મર્મ મૂતેષુ યઃ પદયતિ સ પદયતિ ।

યે નાનઃ અત્મા જેવો જ બીજાના આત્માને જે મુઝે
છે તે જ દેખાતાં છે. (બાકી આંધળા છે.)

૨૩ નરસ્ય કૃત પુણ્યસ્ય મૃત્યુરેવ રસાયણમ્ ।

જેવો પુણ્ય કાર્યું છે તેવા મનુષ્યને માટે મૃત્યુ તો
એક જાતનું રસાયણ છે. પાપી મૃત્યુથી ઠરે છે.

૧૪ ન પલતિ રાત્રુ વાક્યં સમ્રાજાનાં કદાચિન્ ।

સમ્રાજા પુરૂષો જોઈયા પછી કદી ફરી જતાં નથી.

૨૫ ન્યાયામ્ પથઃ પ્રવિષ્ણન્તિ પર્વં ન ધીરાઃ ।

ન્યાયના માર્ગથી ધીર પુરૂષો એક ઠમકું પણ
ખસતા નથી.

૨૬ રથન્તિ પુણ્યાનિ પુરા કૃતાનિ ।

પૂર્વમાં કરેલા પુણ્યો મનુષ્યોનું રથણ કરે છે.

૨૭ કિમભ્યાસાય દુષ્કરં ।

અભ્યાસથી કંઈ વસ્તુ દુષ્કર છે ? અર્થાત્ પ્રકટીસથી
દુષ્કર પણ સહેલું થઈ શકે છે.

૨૮ પ્રતમજ્ઞો હિ દુઃસ્વાય પ્રાણા જન્મનિ જન્મનિ ।

પ્રથમનો જન્મ કરવો તે દુઃખને માટે કાષ છે. પ્રાણ
તો ફરેક જન્મમાં મળવાના છે. અર્થાત્ પ્રથમજન્મ કરવા
કરતાં પ્રાણનો નાશ કરવો વધુ કિતકર છે.

૨૯ હસ્તાદ્ ગતે વસ્તુનિ કિં હિ શોકઃ ।

હાથથી વસ્તુ ચાલી જયા પછી શોક કરવો 'બધ' છે.

૩૦ યા રોશન્ પર શોષોક્તિ સા નિશ રમ્તુ કર્મ્મ્તે ।

રોષથી પારકાના રોષને કહેવા તેને જ નિશ કહેવાય
છે. વસ્તુનું સ્વરૂપ કહેવું તેનું નામ નિશ નથી.

૩૧ ગુણી ચ ગુણરાગી ચ સરલો વીરલો જનઃ ।

શુભુવાન તો મળી રહેશે પરંતુ શુણી અને શુભને
રાગી મનુષ્ય ભાગ્યે જ મળે છે.

૩૨ અન્તર્મલીનચિત્તાનાં સુખં સ્વપ્નેઽપિ દુર્લભમ્ ।

આંદરથી મલીન ચિત્તવાળાઓને સ્વપનામાં પણ સુખ
મળવું દુર્લભ છે.

૩૩ લક્ષં વિહાય દાતવ્યં કોટિં ત્યક્ત્વા પ્રભું મજેત્ ।

લાખો કાર્ય છોડીને દાન પહેલા આપવું અને કોટી
કાર્યોને છોડી દઈ પ્રભુનું સ્મરણ પહેલા કરવું.

૩૪ શિવમસ્તુ સર્વજગતઃ ।

સર્વ જગતનું કલ્યાણ થાઓ.

૩૫ મૌનેન કલહો નાસ્તિ ।

મૌન રહેનારને કલ્હો થતો નથી.

૩૬ કરણહરિણવન્ધે વાગુરા જ્ઞાનમેવ ચ ।

ધ્વનિયોડીપી હરણીયાને ણાંધવા માટે કોઈ બળ હોય
તો તે માત્ર જ્ઞાન જ છે.

૩૭ પીત્વા મોહમયી પ્રમાદમદિરા મુન્મત્તભૂતં જગન્ ।

મોહમયી પ્રમાદ મદિરા પીધને આ જગત ઉન્મત્ત
બન્યું છે.

૩૮ મિથ્યાજ્ઞાનં મમાનં નન્ દદ્ લોકોવ્યયોર્મી યન્ ।

માત્ર આ દેહમાં જ ઉપયોગી થઈ શકે તેવા જ્ઞાનને
મિથ્યાજ્ઞાન કહેવામાં આવે છે.

તૃષ્ણા કદી છૂટી થતી નથી. હમા ચોતે જ છૂટું થઈએ છીએ.

૪૭ વિમૂષણં મૌનમપંડિતાનામ્ ।

મૂખી માણસોએ મૌન સેવવું એ જ તેમનું ભૂખણ છે.
૪૮ આઘાતં મરણેન જન્મ ।

જન્મ છે ત્યાં મરણ નિશ્ચિત છે.

૪૯ વૈરાગ્યમેવાભયમ્ ।

માત્ર વૈરાગ્ય એક જ ભયરહિત ચીજ છે.

૫૦ અપકારિણ ચઃ સાધુઃ સ સાધુઃ સદ્ધિરુચ્યતે ।

અપકાર કરનારાઓનું પણ જે ભણું કરે છે તેને જ મહાન પુરૂષો સન્નિવન કહે છે.

૫૧ ગાન્યથા વાદિનો જિનાઃ ।

જિનેશ્વરદેવો કદી ગાન્યથા (ગુહું) બોલતા નથી.

પ્રાકૃત સુભાષિત સંચય

- ૧ ગાઢા ય વિલાગ કમ્મુણો સમયં ગોચમ ? મા પમાયણ
કર્મના વિષાદો જાડ છે. માટે હું ગોતમ ! એક સમય
માત્ર પણ પ્રમાદ કરીશ નહિ.
- ૨ ણો હં નતિય મે કોહ જાહમન્નસ્સ કમ્મસહ ।
હું એકલો છું, મારું કોઈ નથી, હું કોઈનો નથી.
- ૩ નાળમિ હલ્લમંતો હહહ હટ્ટુ વેચ્છલનાળં ।
જાન ભણવામાં ઉદ્યમ કરનારો કેવળ જ્ઞાનને જલ્દી
મેળવી શકે છે.
- ૪ દિયયંમિ વીયરાઓ ન ઘારિઓ હારિઓ જન્મો ।
જેણે હૃદયમાં વીતરાગ પરમાત્માને ધારણ કર્યા નથી
તેણે પોતાનો જન્મ એણે શુભાશ્યો છે.
- ૫ મક્કસંતો જિણદન્વં ભણંતસંસારિઓ હોહ ।
કેવદ્રબ્ધનું ભણણ કરનારો જ્ઞાનંતકાળ સુધી સંસારમાં
પરિભ્રમણ કરે છે.
- ૬ રક્કસંતો જિણદન્વં પરિત્ત સંસારિઓ હોહ ।
કેવદ્રબ્ધનું વશણ કરનારો જલ્પ સંસારી થાય છે.

૭ સત્તાણુકંપણદ્વા દાણં ન કહંપિ પઢિસિદ્ધં ।

પ્રાણી માત્રની અનુકમ્પા કરવાના હેતુથી અપાતા દાનને
જિનેશ્વરદેવોએ ક્રોધ પણ પ્રકારે નિષેધ કર્યો નથી.

૮ અકરંતા ગુરુવચનં અણંત સંસારિઆ મળિયા ।

શુર મહારાજના વચનને નહિ માનનારા અનંતકાળ
સુધી સંસારમાં ભટક્યા કરે છે.

૯ મિત્તિ મે સન્ન મૂળસુ વેરં મજ્જં ન કેણહ ।

જગતના તમામ જીવોને વિષે મારી મિત્રતા છે; મારે
ક્રોધની સાથે વેર વિરોધ નથી.

૧૦ અવરાદેસુ ગુણેસુ ચ નિમિત્તમિત્તં પરો હોહ ।

અવશુભમાં કે શુભમાં અન્ય તો નિમિત્તમાત્ર થાય છે.
બાકી જે ક્રોધ થાય છે તે પૂર્વકૃત શુભાશુભ કર્મોનુસાર
જ થાય છે.

૧૧ ત્રિણવચને આયરં કુણહ ।

ત્રિવચનમાં આદર કરો.

૧૨ જીવાદ નવપયથે જો જાણહ તસ્મ હોહ સમ્મતં ।

જીવાદિ નવ તત્ત્વને જે જાણે તેને સમ્મત્ત્વ દોર્ય
શકે છે.

૧૩ માદેણે ચયદ મોળ મે હુ ચાહ્મિ વુણદ ।

સ્વાધીન ભોગને જે છોડી દે છે, તે ત્યાગી કહેવાય છે.

૧૪ ધમ્મો મંગલમુક્કિટ્ટં ।

ધર્મ એ જ ઉત્કૃષ્ટ મંગલ છે.

૧૫ મુચ્છા પરિગ્રહો યુક્તો રૂઢ વુત્તં મહેસિના ।

વસ્તુ ઉપર મૂંઝાં રાખવી એનું જ નામ પરિગ્રહ છે.
એમ મહર્ષિએ કહ્યું છે.

૧૬ સર્વે જીવાયિ જીવિષં રૂઢૈતિ ન મરિચ્ચિં ।

સર્વં જીવેઃ જીવવાને ઇચ્છે છે મરવાને કાંઈ ઇચ્છતું નથી.

૧૭ તિલ્યયરા તયમોહા જ્ઞાપઅથ્વા પયત્તેણં ।

રાગદ્વેષ વિનાના તીર્થંકર દેવોત્તું પ્રયત્નથી જ્ઞાન મર-
વાની જરૂર છે.

૧૮ ઇમેવં સર્વં તિસ્સંકં જં તિણેહિં પવેદ્યં ।

તે જ સાચું અને શાંત વિનાશું છે કે જે જિનેશ્વર-
દેવોએ પ્રકૃતું (કહ્યું) છે.

સુવાસિત ભાવના પુષ્પો

શીવમસ્તુ સર્વજગતઃ, પરહિતનિરતા ભવન્તુ ભૂતગણાઃ ।
દોષાઃ પ્રમાન્તુ નાશં, સર્વત્ર સુખી ભવતુ લોકઃ ॥

સર્વે જીવોનું કલ્યાણ થાઓ, સર્વે પ્રાણીઓ ખીજનું ભલું
કરવામાં ઉદ્યમશીલ બનો, સર્વના દોષો નાશ પામો, સમગ્ર
લોક સુખી થાઓ.

સર્વેઽપિ સન્તુ સુખિનઃ, સર્વે સન્તુ નિરામયાઃ ।
સર્વે મત્રાણિ પશ્યન્તુ, મા કશ્ચિદ્ દુઃસ્વભાક્રમયેત્ ॥

જગતના સર્વે જીવો સુખી થાઓ, સર્વે જીવો દ્રવ્ય અને
ભાવ-રોગોથી મુક્ત થાઓ, સર્વે જીવો કલ્યાણને જુઓ, કોઈ
પણ પ્રાણી દુઃખી ન થાઓ.

